

ہر وقتیکہ وہ ربہدی شلام

لہ پر روشنی سورۃ فاتحہ

۱۱ // بیجا نی ۱۷۷۷
 ۱۷۷۷ / ۱۰ / ۱۹
 ۱۷۷۷

روحانی علاج و بہارِ ہیئۃ لہ بہ روشنائی سورہ فاتحہ

عسے لے باپیر

الانسیر

1427 ھولیز 2006

ماڤى له چاپدانه وه ي بارئز راوه يو
نوسينگه ي تهفسير

ناوى پهرتوك: پوخته يهك دهر باره ي ئيسلام له بهر رښنايى سوره تى فاتحه دا

ناوى نوسهر: عفى باپير

بلاو كړدنه وه ي: نوسينگه ي تهفسير / ههولير

تايتلى بهرگ: نه وزاد كوږى

نوره و سالى چاپ: 1427 ك 2006 ز

تيراژ: 3000 دانه

ژماره ي سپاردن (351) له كتيبخانه ي گشتى ههوليرى سالى 2006 دراوه تى

تەفسیر
بۇ بلاو كړدنه وه و راگهياندن
ههولير- شهقامى دادكا - ژير نوښلى شيرين پالاص
ت: ۲۲۲۱۶۹۵ - ۲۲۳۰۹۰۸ - ۲۵۱۸۱۳۸
موبایل: ۰۷۷۰ ۱۳۸ ۷۲ ۹۱ - ۰۷۵۰ ۴۶۰ ۵۱ ۲۲
tafseeroffice@yahoo.com
tafseeroffice@maktoob.com
altafseer@hotmail.com

○ به نهوهی ئیسلامی نو

○ شوانه‌ی که تیّده‌کۆشن و ده‌یان‌ه‌وی

○ سەرى مەرۇف بېجگە لە خوا (عزّوجلّ) بۆ ھېچكەش و بۆ ھېچ شتېك

داندنہوی

○ تالہ دنیا:

له سهوداو مامهلهي ژيان دا براوهبي و نه دؤري و، له ناده ميزادي

نەشۈرى ئۇ دوا رۇژىش :

○ لبهردهم دادگای خوادا سهر فراز و سهر بلند بی، نهك روو زهر د و

شہرمہزار و تک تک تارہ قمی لی بچوری !

پیشه‌کی چاپی نوی

الحمد لله رب العالمين و صلى الله تعالى وسلم و بارك على رسول الله محمد وآله أجمعين من الصَّحْب والأزواج والقراة و التابعين لهم بأحسانٍ إلى يوم الدين .

خوینه‌ری سه‌نگین و شیرین :

کتیبی (پوخته‌یه‌ک دهرباره‌ی ئیسلام) که ئیستا نووسینگه‌ی ته‌فسیر هه‌لده‌ستی به چاپ‌کردنه‌وه‌ی وه‌ک سهرجه‌م به‌ره‌مه‌کانی دیکه‌م . شوین و پایمه‌کی تاییه‌تی له‌ دئی به‌نده‌دا هیه ، چونکه :

یه‌که‌م : ((پوخته‌یه‌ک دهرباره‌ی ئیسلام)) یه‌که‌مین کتیب و نووسراو نو‌به‌ره‌ی به‌ره‌مه‌کانه‌و کاتی خۆی - واته‌ بیست و سئ سأل له‌مه‌وبه‌ر - هه‌وئم داوه‌ گوشراو و شیه‌ی تیگه‌یشتنی خۆمی له‌باره‌ی ئیسلامه‌وه‌ تیدا بجه‌مه‌روو .

دووهم : ((پوخته‌یه‌ک دهرباره‌ی ئیسلام)) ته‌فسیرو لی‌کدا نه‌وه‌ی سووپه‌تی (الفاتحه‌یه) یه‌و ، سووپه‌تی فاتحه‌ش وه‌ک پیرست وایه ، بۆ سهرجه‌م قورئانی به‌ریز و هیله‌ گشتی و سه‌ره‌کییه‌کانی ئیسلامه‌تی گرتۆ ته‌ خۆی، هه‌ر بۆیه‌ش پی‌غه‌مبه‌ری خوا ﷺ به‌ گه‌وره‌ترین سووپه‌تی قورئانی داناهه‌، وه‌ک له‌م فه‌رمایشته‌دا ده‌یینری :

□ عن أبي سعيد بن المعلی ؓ قال : قال لي رسول الله ﷺ : ألا أعلمك أعظم سورة في القرآن قبل أن تخرج من المسجد ؟ : فأخذ بيدي فلما أردنا

أَنْ نَخْرُجَ ، قُلْتُ : يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّكَ قُلْتَ : أَعْلَمَكَ أَعْظَمَ سُورَةٍ فِي الْقُرْآنِ ! قَالَ : ﴿ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴾ هِيَ السَّبْعُ الْمَثَانِي وَالْقُرْآنُ الْعَظِيمُ الَّذِي أُوتِيَتْهُ ﴿٢٦﴾ .
جا لهم رۆژنه دا که برایانی نووسینگهی تهفسیری بهرێز ناگاداریان کردمهوه که کتیبی ناوبرایان سهرله نوێ تایپ کردۆتهوه و دهیانموی چاپی بکه نهوه ، سهره پای پڕنیشیی و سهرقالبی زۆریشم پێداچوومهوه و چاوم پێداگیرایهوه ، به لām جگه له چهند شوێنێکی کهم که دهستکاری ههندیک وشمو تمعیرم کردوه و ههندیک پهراویزم بۆ زیاد کردوه ، کتیبه که کت و مت وهک خۆی هیتراوه تهوه .

لێشتان ناشارمهوه که له کاتی پێداچوونهوه ی (پوخته یه ک دهر باره ی ئیسلام) دا ههستم به تام و چۆنێکی تایبهتی ده کرد و گه لێک جار کلافه ی بیروژه نیم ده یگیرامه وه بۆ ههندیک له رووداوو به سهرهاته کانی ئه و سا که - واته چاره گه سه ده یه ک له مه و بهر - ، جا کاتێک به راوردم ده کرد له نیوان واقعیی نهوسا و ئیستای کوردستان و خه لکی کوردستان دا ، کۆمه لێک جیاوازی گه و ره گه و ره م ده هاته مه بهرچاو ، له هه موو بواره کان دا : فیکریی ، سیا سیی ، نه ته وه یی ، کۆمه لایه تی ، نابووری ... هتد ، که ده توانین به گشتی به (ده رووی خیر لێ کردنه وه) تمعیر له و جیاوازییه گه و ره گه و رانه ی نیوان واقعیی نهوسا و ئیستای میلله ته که مان بکه یین ، هیواداریشم به هه موو لایه کمانه وه به توانین

(1) رواه البخاري و رواه ابن حبان و الحاكم عن أنسٍ رضي الله عنه بلفظ قريب منه ، وقال الحاكم : صحيح على شرط مسلم .

سوپاسگوزاری و وه‌فا بۆ خوای دادگه‌روبه‌خشهر (سبحانه و تعالی) به‌جی
بیتین له‌به‌رانبهر چاکه و نیعمه‌ته له ژمیره نه‌هاتوه‌کانی دا .

هه‌روه‌ها بواریکی دیکه‌ی تیدا ده‌رکه‌وتنی نه‌و جیاوازییه گه‌وره‌یه له
ژیانی میلله‌ته‌که‌مان دا بواری هۆشیاری ئیسلامی و مسوولمانه‌تی و دینداری
کردنی به‌رچاو روونانه‌یه ، که بیگومان له‌وساوه تا ئیستا قۆناغی زۆر پراون و
نومیدیش وایه که کاروانی بیداری و جم و جۆل و چالاکی ئیسلامیی به‌رده‌وام
له‌گه‌شه‌کردن و و پیش‌چوون دابیت تاکو گه‌یشتن به دوا هه‌وارومه‌نزلی خۆی که
هاتنه‌دی کۆمه‌لگایه‌کی مسوولمانی وایه که بۆ هه‌موو کاروباریکی ژیان و
گوزهره‌رانی شه‌ریعه‌تی دادگه‌رانه‌ی خوای به‌ به‌رزهی و کاربه‌جی ده‌کاته سایه و
سیبهر و به‌رنامه و ریبازی خۆی ، بۆ نه‌وه‌ی هه‌ر به‌خته‌وه‌ریی دنیا و هه‌م
سه‌رفرازی و سه‌ربه‌زی داوڕۆژیش مسۆگه‌ر بکه‌ین .

کۆتایی نه‌م پێشه‌کی یه‌ش به‌م چهند سه‌رنجه‌م دینم :

1- خۆیندنی سووپه‌تی فاتحه به‌ خۆپایی و بی حیکمه‌ت نه‌کراوه به‌ مه‌رجی
دروست بوونی نوێ و به‌شیکی هه‌ره گه‌وره و به‌نه‌ره‌تی ، بۆیه پتویسته به‌و
په‌ری تیوه‌پامان و لیۆرد بوونه‌وه و بیر لی‌کردنه‌وه وه بیخوینن ، تاکو له
رووناکیی و به‌ره‌که‌ته‌که‌ی به‌هه‌رمه‌ندبین و په‌ی به‌گه‌وه‌هه‌رو مرواریه له‌ژمیر
نه‌هاتوه‌کانی به‌هین .

2- نه‌و کتێبه‌ش که له زیندانی نه‌مه‌ریکا دا نووسیومه : (الإسلام يتجلى فى
كتاب الله) واته ((ئی سلام له کتێبی خوادا ده‌دره و شیته‌وه))
هیله‌گشتیه‌کانی هه‌ر له‌به‌ر رۆشنایی سووپه‌تی فاتحه‌دا نووسراون . واته

مَثْن) هکمی له (الفاتحة) وه رگراوه و (شرح) ی له خ ستنه پرووی ئەم مهسهلهیه تهوهیه : که سووپهتی فاتحه - ههروه ها سووپهتهکانی دیکهش - دهريایهکی بئ سنووره و هه رگیز گهواهی راستیهکانی کۆتایی یان نایهت و مرواری رازو نهیئنی یهکانی تهواو نابن .

3- رهنگه ههندیك وشه و تهعبیری ئەم کتێبه بۆ ههندیك له خوێندهواران نامۆین، بهلام بههۆی ئەو (فه رههنگیله) یهوه که له کۆتایی کتێبه کهدا هاتوه، ئەو گرفته چارهسەر کراوه و هیوادارم خوێنه رانی به پێژ لهو رووهوه دووچاری سهر ئێشه نهبن .

4- له کۆتایی دا هه موو لایه کتان بهو خوايه ده سپێرم که سپارده زایه ناکات .

علی باپیر

9 صفر 1427 / 9 ئازار 2006

سلیمانی

MediaAmeerOffice

AliBapir / علی باپیر

AliBapir

AliBapir / علی باپیر

archive.org/details/@alibapir

AliBapir

www.alibapir.net

English - عربي - گۆنۆی

AliBapir / علی باپیر

راسته یان دنی مکتبتهی لکھنؤ

پیشه‌کی چایی یه‌که‌م

سوپاس و شوکرانه بۆ خوای په‌روه‌ردگاری کائینات، به‌زه‌یی و ناشتی له
خواوه په‌خش بیت به‌سهر گیانی پاکی موحه‌مه‌د و خزم و براده‌ر و شوین
که‌وتوانی دا.

زۆر جاران دیتوو‌مانه لۆمه و سهر کۆنه‌ی باوکی‌ک کراوه و پووی په‌خنه‌ی
تێ کراوه، چونکه منداڵه‌کانی خۆی پشت گوێ خسته و به‌ره‌ه‌لدای کردوون و
گویتی نه‌داوه‌ته په‌روه‌رده کردن و نامۆژگاری کردنیان.

هۆی ئه‌وه‌ش ناشکرایه، باوک مادام خۆی به‌ خواهنی منداڵه‌کانی ده‌زانێ و
ئه‌وانیش هه‌وجوێ په‌ند دادن و پێنمایی کردنی وین، پێویسته له‌سه‌ری خۆیان
لێ به‌خه‌به‌ر نه‌کا و مشووریان لێ بخوات.

بێ گومان په‌روه‌ردگاری بالا ده‌ستیش خاوه‌ن و به‌دی هێنه‌ری مه‌یه و ،
ئه‌و نه‌بایه نه‌ ئێمه و نه‌ هیچ شتیکی دیکه‌ش ناومان له‌ کووله‌که‌ی ته‌پیش دا
نه‌ده‌بوو له‌ تاریکستانی نه‌بوون (عدم) دا بێ سهر و سۆراخ ده‌ماینه‌وه.

ئینجا شتیکی به‌لگه‌ نه‌ویستیشه که ئێمه و هه‌ر شتیکی تری ئهم
بوونه‌وه‌ر هه‌وجوێ پێنمایی و یارمه‌تی ئه‌و په‌روه‌ردگاره مه‌زنه‌ین، وه‌ک بۆ
خۆی فهرموویه‌تی: ﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ..﴾ ئه‌ی خه‌لکینه ئێوه
گشت ناتاجی خوان.

به لئی وه دی هینراوه کان تیڤکا ههروهك چۆن بۆ وه دی هاتنیان پیتیستیان به خوا ههیه، بۆ به پێوه چوون و بهردهوامیشیان به ههمان شیوه.

بۆیه دهبینین ورد و درشتی تهه جیهانه سهر له بهر به گوێره ی دهستور و بهرنامهیهك به پێوه دهچن، كه له لایهن خوای به بهزهیی و بالا دهستهوه بۆیان دیاری كراوه و به موو لئی لانادهن.

سهیری گهردیله و توخمهكان دهكه یان خانه و شانهاكان، سهیری زیندهوهر و مهگهزان دهكه یان په پهرور و ناژه لانی، سهیری گژوگیا دهكه یان دار و درهخت سهیری زهوی و مانگ دهكه یان پۆژ و تهستیرهكان... هتد. سهیری ههر شتیك بكه ی دهبینی پابهندن و گهردن كهچی تهو یا سا و دهستورانهیه كه له لایهن به دی هینرهوه بۆ دانراون و توانای سهرپێچی كردنی نه.

باشه ههیاران ئینسانیش كه یهكێكه له دانیشتوانی تهه بوونهوهره، ده به پێزیه پ بیت لهه یاسا گشتییه؟!.

مرۆڤێك كه جێ نشینی خوا و سهرقافله ی كاروانی بوونهوهر و سهر تۆپی كائینات و ههلبژێردرای خواجه، ده به پێ بهرعه لدا ی ولاتی كرابێ و خه می لێ نه خورابێ و هیچ حیسابی بۆ نه كرابێ؟!.

مرۆڤێك كه لهوی دا له هه موو شتیك زیاتر سیفه تهكانی خوا دهروشاونه تهوه و پهنگیان داوه تهوه ده گونجێ و پیل كرابێ و پ شت گوی خرابێ؟!.

ئینسانێك كه له نێو هه‌موو كائیناتی خوادا دیاری كراوه و په‌ سه‌ند
كراوه‌ بۆ تاقی كردنمه‌وه له‌سه‌ر شانۆی زه‌وی و ماقووله‌ هێنده‌ی ڕووه‌ك و په‌ره‌ور و
ئاژه‌لانی‌ش مشووری لێ نه‌خورایی و نه‌خشه‌ی بۆ نه‌كێشرا‌یی؟!.

نه‌هه‌.....نه‌هه‌.....شتی وا مه‌حاله‌ و ناكرێ و نابێ.

چونكه‌ ئێمه‌ له‌ ژیا‌نی دنیا‌مان‌دا ده‌بینین نه‌گه‌ر بابیه‌ك به‌ ته‌نگ شتی‌کی
ئاسایی‌یه‌وه‌ بێ و خه‌میی لێ بخوات بۆ شتی‌کی گه‌نگ و بایه‌خ دار گه‌لێك به‌
ته‌نگه‌وه‌ بوو و خه‌م خۆرت‌ره‌، ئه‌و كه‌سه‌ی خه‌م له‌ زه‌وی و زار و مو‌لك و ماله‌كه‌ی
ده‌خوات هه‌وجار هه‌وجاریش خه‌م له‌ كه‌س و كار و مال و منداله‌كه‌ی ده‌خوات!.

خوای گه‌وره‌ و كاربه‌جێش بۆ خۆی فه‌رمویه‌تی: ﴿وَسَخَّرَ لَكُم مَّا فِي
السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا مِنْهُ...﴾⁽¹⁾ واته‌: هه‌رچی له‌ بو‌ونه‌وه‌ردایه
تێك‌را بۆ وه‌ی مه‌سه‌ر كرده‌وه‌.

دیسان فه‌رمویه‌تی: ﴿وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ وَحَمَلْنَاهُمْ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ
وَرَزَقْنَاهُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَفَضَّلْنَاهُمْ عَلَى كَثِيرٍ مِمَّنْ خَلَقْنَا تَفْضِيلًا﴾⁽²⁾ واته‌:
بێگومان ڕێزمان له‌ ئاده‌مییان گرت‌وه‌...وه به‌سه‌ر زۆر له‌ دروست كرا‌وانان‌ دا
ئیمتیا‌زمان دا‌ونێ.

كه‌وابێ خوايه‌ك خه‌م له‌ دار و به‌رد و ڕووه‌ك و ئاژه‌ل و ڕۆژو مانگ و.. هتد
بخوات هه‌وجار هه‌وجار خه‌م له‌ ئینسان ده‌خوات، چونكه‌ ئه‌و شتانه‌ی تر له‌
ئه‌سل‌دا بۆ خاتری ئینسان هێنرا‌ونه‌دی!

(1) المجاثية :

(2) الإسراء : 17 .

به‌ئێ.....خوێنه‌ری به‌رپێژ:

مادام پەرورددگاری مه‌زن مشووری له‌م دنیا به‌ خواردوه و یاسا و په‌رپه‌وی
بۆ داناوه ده‌بێ مشووری شی له‌ مرۆڤ خواردبێ و به‌رنامه و په‌رپه‌ویکی بۆ
دانا بێ، چونکه وه‌ک پێشتر گوتمان: شت هه‌تا با به‌خ دارتر و گران به‌تر بێ زیاتر
شیاوێ پاراستن و چاوه‌دیاری و به‌ ته‌نگه‌وه بوونه.

هه‌ر بۆیه‌شه که ده‌بینین خوای به‌ به‌زه‌یی و بالا ده‌ست له‌ به‌ره به‌یانی
نیشته‌جێ بوون و ژیا ن ده‌ست پێ کردنی ئینسانه‌و» له‌سه‌ر ئه‌م خرۆکه‌یه په‌یتا
په‌یتا به‌ چهند مرۆڤێکی شایسته و له‌ باران دا هه‌بوودا پێنموونی و په‌رپه‌وی
خۆی بۆ مرۆڤایه‌تی په‌وانه کردوه و پێی راگه‌یاندون و تی‌ی گه‌یاندون که :
کێ ئه‌م بوونه‌وه‌ره‌ی خولقاندوه و چۆن و بۆچی؟!.

ئینسان له‌ کوێه هاته‌وه و کێ هێناویه‌تی و بۆچی؟!
ئینسان پێویسته له‌م سه‌ر زه‌وییه چ بکا و چۆن بژیه‌ت و پاش مردن بۆ
کوێ ده‌چێ و چی لێ به‌سه‌ردیته‌؟!.

به‌ئێ...کتێبه‌کانی خوا بریتین له‌ ده‌ستور و به‌رنامه‌ی خوا بۆ مرۆڤایه‌تی و
په‌غه‌مبه‌رانیش (ﷺ) نوێنه‌ری نێوان خوا و مرۆڤایه‌تین.

هه‌لبه‌ته هه‌یچ که‌سی‌کیش نه‌یه وه‌ک دروست که‌م دروست کراوی خۆی بناسێ
و لێی به‌ئێ بێ ، ته‌نها خوای گه‌وره‌ش به‌دی هێنهر و پەرورددگاری مه‌یه و
بێجگه له‌ویش هه‌یچ که‌سی‌کی دیکه پێی نا که‌وێ به‌رنامه بۆ به‌نده‌کان دا بێ و
سه‌ره‌رشتی یان بکات، چونکه ئه‌و شاره‌زا و پسپۆرانه‌ی که نامێران دروست

ده‌کهن هەر بۆ خوشیان (که‌ته‌لۆک)ی پ‌ه‌گه‌ل ده‌خه‌ن و پروونی ده‌که‌نه‌وه که نه‌و نامیرا ئاوايه و به‌م شتوه کار ده‌کا و ئاوا سوودی لی و‌رده‌گیرێ و ئاوا تیک ده‌چی و...هتد.

که‌واته پ‌ی‌ویسته به‌دی ه‌ینه‌ری ه‌ر شتیک کی‌یه، سه‌ره‌رشتی که‌ریشی ه‌ر نه‌ویێ نه‌ک یه‌کیکی دیکه.

ب‌ی‌گومان هیچ که‌سی‌کیش نیه ه‌ه‌رچه‌ند گا‌ورایه‌تی و بی با‌وه‌پ‌ی ف‌ره ژو‌وپ‌را چ‌و‌ویی و گه‌بی‌سته پ‌له‌ی ف‌یرعه‌م‌ون به‌توانی ب‌لی: نه‌من مرۆقه‌کانم دروست کردوون!!.

جا ه‌ر پ‌روا بو‌ونم به‌م پ‌استیه‌ش بو‌وای لی کردم بکه‌ومه بی‌ری نو‌وسینی کورته‌یه‌ک دهرباره‌ی ئیسلام له‌به‌ر تیشکی سو‌وره‌تی فاتیه‌دا.

به‌م جو‌ره له ته‌فسیر و تو‌یژینه‌وه‌ی ئایه‌تی یه‌که‌م دا ده‌رمان خه‌ستوه و سه‌لماندووشانه که پ‌روا به‌خوا بو‌ون شتیک س‌روشتی و خواپ‌سکه له‌ د‌ل و ده‌روونی ئینسانه‌کان دا، بۆ سه‌لماندنی نه‌و راستیه‌ش سی به‌لگه‌ی ف‌ه‌لسه‌فی به‌ه‌ی‌زمان ه‌یتا‌ونه‌وه که ه‌ر که‌سی‌ک به‌ بی لایه‌نی لیان تی بگات بایی نیق‌ناع کردنی ده‌که‌ن.

ه‌ر له ه‌ه‌مان ئایه‌ت دا پ‌استیه‌کی ترمان خه‌ستۆته پ‌وو، نه‌ویش نه‌وه‌یه که زاتی خوا به‌ر ه‌ه‌ست (محسوس) نیه و ناتوانین پ‌استه‌وخۆ له‌ پ‌ئی پ‌ی‌نج ه‌ه‌سته‌کانه‌وه بی ناسین، به‌ل‌کو ناچارین له‌ پ‌ئی نه‌و سیفه‌تانه‌یه‌وه بی ناسین که له‌ شو‌ینه‌واره‌کانی دا ده‌دره‌وشینه‌وه.

له نایه تی دووه میشدا پرووغان کردۆتموه که پهروه ردگاریه تی خوا یانی چی؟
وه دهرمان خستوه که سوپاس و ستایش به تهنی لایقی خوایه، وه پ یژه ی
ههست کردغان به منعت باریه تی و قهرزداریه تی له ئاقار خوادا په یوه ندیه کی
راسته وانه (طردی) ی ههیه له گه ل پژه ی شاره زایی و به له دیمان دا بهو دیارده
سروشتیانه ی که وهک ناوینه یه ک وان بۆتیدا دره وشانه وه ی سیفه تی سۆز و
بهزه یی خوادا، دیسان پرووغان کردۆتموه که له نیتوان زانیاری و پروادا
ئاشنایه تییه کی بئ وینه ههیه و ئینسان ههتا پتر زانیار و شارهزا بیت زیاتر
خوا ده ناسی و سه ری به ندایه تی بۆ نه ی ده کات.

له کاتی تهفسیر کردنی نایه تی سه یه میش دا پرووغان کردۆتموه که خوا ی
بئ هاوه ل و هاوتا له نهجمای سۆز و بهزه یی و بهخشنده یییه وه بوونه وه ری
خولقاندوه و ویستویه تی چاکه له گه ل غهیری خۆی دا بکا و له کانی بوون
بهشیان بدات. وه پامان گه یاندو که هه ر تابلویه کی نه م سروشته ی خوا گیان
بکهینه جی سهرنج و پامان بیتجگه له ده ریای سۆز و خۆشه ویستی و بهزه یی
خوا ی مهزن سهباره ت به بهنده کانی ههچی ترمان نایه ته بهر نیگا.

وه له تهفسیری هه مان نایه تدا پرووغان کردۆتموه که په یوه ندی نیتوان خوا و
ئینسان له سه ر بنچینه ی خۆشه ویستی دوو سه ره پۆنراوه و کۆشکی خوا په رستی
له سه ر بناغه ی دۆستایه تی و یه کتر خۆشویستن له نیتوان خوا سبحانه و تهالی و
بهنده دا بیناکراوه.

له ده می تهفسیر کردنی نایه تی چواره میش دا باسمان کردوه که دوا پۆژ
چی و چۆنه و چۆن دئ و نهجمای ده بئ، وه سه مان دوومه نه که شتیکی

پیتویست و حەمى یه و پووتمان کردۆتموه که بپوا به دوا پۆژ بوون چ کاریک دهکاته سەر ژيانى مرۆڤ و چ تاوو تهنسیرێکی ههیه له ژيانى تاك و کۆمهڵدا. له تهفسیری ئایهتی پینجهمیش دا ئاشکرامان کردوه که پهرستی و خوا پهرستی یانی چی و بهکێ دهگوترێ خواپهرست و بنچینهی خوا پهرستی چیه، و پێی خوا پهرستی چۆنه و سیما و نیشانهی تاك و کۆمهڵی خواپهرست چیه و، پهیوهندی نیتوان بپوا و کردهو؟ چۆنه؟!

له ئایهتی شهشمیش دا ئاماژهمان کردوه بۆ ئەم پاستیه که بێجگه له خوا کەس شایستهی ئەوه نیه بهرنامه بۆ ئینسان دانێ، ههموو ئەو بهرنامه و پهیرهوانهی ئینسان دایان و بێجگه له پۆژ رهشی و کویرهوهری و سەرگهردانی ههچی دیکهیان له ههگبهیدا نیه و، بێجگه له ئیسلام گشت پێچکهکان ههله و ناتهواوو خوار و خهپن و به کهلکی ژيان نایهن.

له تهفسیری ئایهتی حهوتهمیش دا پامان گهياندوه که بهرنامه و ئایینی خوا ههچ کاتیک به بێ ههبوونی کۆمهڵێک که له رهفتار و کردهوهکانیان دا ئەو بهرنامهیه رهنگ دهدهاتهوه و جوودی نیه و قەت قەت له شویتێک دا مرۆڤی موسلمان و کۆمهڵگای موسلمان نهییت، ناتوانین دان بێنین به ههبوونی ئیسلامهتی دا لهو شوینهدا، چونکه ئیسلام بیروباوهڕیکی میسالیانه نیه که تهنیا له دنیای بیر کردنهوه و خهیاڵدا ههبن و ههچی دی، بهلکو دهستور و بهرنامهی ژيان و دهبن له کردهوه و رهفتار و ههلوێستی شوین کهوتوانی دا ههبوونی بخاته پوو بی سهلمین.

ئەمانەى گوتمان بړيک بوون لئو پاستيانەى که له (پوخته يهك دهر باره ي ئيسلام) دا خراونه پروو، ئوميد د واريشم ئەم کتیبه توانيبه تى که ليينک له کتیبخانه ي کهم دهرامه تى کوردیمان دا پر کاتمو، و، توانيبه تى پړى پزگارى و ژيانىکى مرؤفانه بۆ که سانیک پروون بکاته وه که گهره کيانه وه ک نينسانان بژين .

هەر که سيکيش به خستنه پرووى تى بينى يه ک يان په خنده کى بيناکر يادم بکات، با سوور بزانه قه لىس نابم و گه لىک گه لىک خۆشحال ده بم و منەت بارم ده کات، خواش پشتيوانى هه موان بيت.

The collage features a central portrait of a man with a beard and a turban. Surrounding the portrait are various digital links and QR codes. At the top left is a Facebook link for MediaAmeerOffice. At the top right is a Facebook link for AliBapir / عمل باپير. Below these are a Twitter link, a YouTube link for AliBapir, and a link to archive.org/details/@alibapir. At the bottom left are QR codes for AliBapir on Google Play and the App Store. At the bottom right are QR codes for AliBapir / عمل باپير on various platforms. The central text includes 'www.alibapir.net' and 'English - فارسی - گۆنجا'.

نهم کتیبه و سووردهتی فاتیهه

چوومه خرمهت قورنانی قسه له جی و له گوژاری لالهزاری شاگوژیکی
حهوت په‌پیم خواست، به دهستی به دهست نویژهو به بن تفنکی ژیریم هه‌لابردو
به‌ربوومه هه‌لمژینی بۆن و به‌رامه‌ی و به‌سه‌ره پیتته‌که‌ی باریکی قامکی خه‌یاڵو
بیر له گوشینیی و هه‌خۆ که‌وتم، زۆری پی نه‌چوو نه‌وه‌نده گولاوه‌م لی وهرگرت که
له نیو شوشه‌ی وشه‌ی به‌گرشه و ورشه‌ی زمانی کوردی‌دا پیش که شتانی
ده‌که‌م.

به‌شکم خوا بکا جی‌ی په‌زامه‌ندی خوا و سود لی وهرگرتنی گه‌ل و پر
که‌ره‌وه‌ی که‌لیتینک بیت له تا ته‌رازووی خه‌یراندا له‌و پۆژه‌ی دا که که‌س ده‌فریا
که‌س نایه و مندالی شیره‌ خۆره له حه‌ژمه‌تان سه‌ری سپی ده‌بی و با‌بی
لامه‌زه‌ب و له پێ هه‌تله‌ بوو په‌نجه‌ی په‌ژیوانی ده‌گه‌زی و خۆزگه‌ ده‌خوای هه‌ر
گل‌ بایه و رووحی وه‌بهر نه‌هات‌بایه‌وه و نه‌و پۆژه‌ی به‌ چاوان نه‌دی‌بایه‌.

به‌لی خوینه‌رانی نازیزم !

بۆ خاتری وه‌ی پوخته‌یه‌ک دهرباره‌ی نیسلام بنووسم هانام برده‌ به‌ر قورنان و
سوورده‌تی فاتیه‌هم لی خواست، نه‌و سوورده‌ته‌ی که له نیو دوو تووی حه‌وت
نایه‌تان دا به‌ کورتی مه‌به‌ست و چه‌مکه‌ سه‌ره‌که‌یه‌کانی قورنانی حاواندۆته‌وه،
وه له راستی‌دا ده‌توانم بلیتم: فاتیه‌ه وه‌ک پێستینک وایه‌ بۆ مه‌به‌ سته‌کانی
قورنان، واته‌ هه‌ر وه‌ک چۆن پێستی کتیبینک پێ نمونیت ده‌کات بۆ هه‌موو نه‌و

مه‌به‌ست و واتایانه‌ی له‌وێ دا باسکراون، فاتیه‌ش سه‌باره‌ت به قورئانی گه‌وره و کشگێژ (معجز) به هه‌مان شێوه.

فاتیه‌ ته‌و سووپه‌ته مه‌زنه‌یه که له گه‌وره‌ترین دروشمی ئیسلام دا و له پته‌وترین پایه‌ی به‌رنامه‌ی خوادا □ که نوێژه □ له هه‌ر شه‌وو رۆژێک دا پتر له (17) که‌ره‌تان به سه‌ر زاری موسلمانان دا دیت!! وه نوێژێک ته‌م سووپه‌ته‌ی تیدا نه‌خوینریت و هه‌ر ناگیڕێ وه‌ک پێغه‌مبه‌ر ﷺ فه‌رموویه‌تی : ((لا صلاة لمن لم یقرأ بفاتحة الكتاب))⁽¹⁾ ■ وه فاتیه‌ سه‌روودیکی ئیسلامیه‌ به سه‌ر زاری ملیۆنه‌ها موسلمانوه له سه‌رانسه‌ری دنیا دا.

ئه‌مه‌ن یه‌که‌باره‌ی خۆم زۆر جاران پامام و ده‌بیر کردنه‌وێ پاجووم، خوايه ده‌بێ بۆچی ئیسلام ته‌و هه‌موو گرنگی‌یه‌ی به‌و سووپه‌ته‌ دابی و هێنده موچێ بێ له‌سه‌ر دوو پات کردنه‌وه‌ی؟!

هه‌لبه‌ته ته‌وه‌شم له پێش چاو گرتوه که ئیسلام به‌رنامه‌ی خوايه و هه‌موو یاسا و ده‌ستوره‌کانی له شوێنی شیاوی خۆیاندا پۆنراون، چونکه هه‌موو شتێک له شوێنی گونجاوی خۆی دا پۆنان یه‌کیکه له سیفته به‌رزه‌کانی خوايه‌تی خوای مه‌زن.

(1) بخاری و مسلم رېوايه‌تيان کردوه له (عباده بن صامت) وه.

جا به‌پێزان:

ئهم نوسراوه‌ی به‌رده‌ستتان نه‌نجامی ئهو تپوه پامان و بیرکردنه‌وه‌یه، که له‌و بپروایه‌دام ههر که‌سی‌ک سهرنجی بدات نه‌پێنی گرنگی دانی ئیسلامی به‌م سووپه‌ته‌ بۆ دهرده‌که‌وئ و ده‌زانی ئهو ماسته‌ چ مۆنکی تی‌دایه‌.

هیواداریشم ئهم نووسراوه‌ به‌ ئارامی و به‌ وردی موتالا بکړئ و ئه‌وه‌نده وه‌خته‌تان لئ وه‌چاو نه‌بیست که له‌ گه‌لئ دا به‌سهر ده‌بریت، چونکه به‌ پاستی گفت و گۆو ناخاوتنیک که موسلمان له‌ گه‌وره‌ترین درووشی ئیسلامی دا ههر شه‌وو رۆژیک چهند جار له‌ خزمه‌ت په‌روه‌ردگاری دا ده‌یلئ، هه‌لده‌گړئ که کتیبیکێ چهند لاپه‌ره‌یی دهرباره‌ بخوینیته‌وه، تا بزانی له‌و گفت و گۆ و پاز و نیازهی دا چ ده‌گوترئ.

ده‌فه‌رموون خویننه‌رانی موسلمان با تاوینکی خو‌ش له‌ سیبه‌ری یه‌کینک له‌ دره‌خته‌ پر پیت و پیژه‌کانی باخی قورئان دا به‌رینه‌ سهر.

با تۆزیک گوئ بۆ ئهو ده‌نگه‌ نه‌مه‌ری قورئان رادیرین که پتر له‌ چواره‌ سه‌ده‌یه بانگ ده‌کات، بانگی مرقایه‌تی ده‌کات، تا پینمایی ب هکات بۆ ژیانیک....به‌لام چ ژیانیک!

ژیانیک که له‌گه‌ل سروشتی ئینسان دا ده‌سازئ!!

ژیانیک که ئینسان تی‌یدا خه‌لیفه (جئ نشینی)ی خوایه!!

ژیانیک که ئینسان تی‌یدا پیرزی لئ ده‌گیرئ و وه‌ک پاتالیکێ خوپری و به‌ره‌لدا سه‌یری ناکریت!!

ژيانىك كه مرؤڤ له سىبه رى دا تاقه هه لوىستى ژيرانه ی راست ده نويئى له
ناقار خوا و خه لك و بوونه وهردا !!

ژيانىك كه دادگه رى كۆمه لايه تى راسته قينه ی تىدا ده چه سپى له نىو
كۆمه لدا !

ژيانىك كه هه موو ئينسانىك تىيدا نازاده و خيوى بير و پاو هه ست و
نه ست و دهر بېرىنى خۆيه تى!

ژيانىك كه گه ل □ تاك و كۆمه لى □ سه ر بۆ هېچ هيتىك نه وى ناك و چ
بتان ناپه رستى و به ته نى گه ردىن كه چى به رنامه ی خوادايه .

ژيانىك كه ئينسان تىيدا دووره له هه ر چه شه نه خۆشيه كى بېرى و
ده روونى و هه ست به ناسووده يى دل و ئارامى گيان و به ختيارى ده كات.

ژيانىك كه ئينسان تىيدا ده زانى كى خولقاندوويه تى و له به ر چى و
پتويسته چ بكا و چ نه كات و چۆن بژى و چۆن نه ژى.

به كورتى و به كوردى ژيانىك كه له ئينسان بوه شيه ته وه، نه و ئينسانه ی
كه له لايه ن خواوه به چاكى خولقيئىراوه و پېژى لى گيراوه ۱ به سه ر قافلدى
كاروانى بوونه وه ر و خه ليفه ی خوادا حسيب كراوه .

به لى با تۆزىك له بن سىبه رى يه كيئىك له دره خته پر پيت و فده كانى باخى
ته ر و پاراوو گه شاهه ی قورئانى مه زن دا ئارام بگريئى و ئيسپراحت بكه يئى،
خوای به به زه يى و بالا ده ستيش خونه چى دلئان به ئاوازی سه روودى هه ق
پيشكوئىئى و هه ستى قورئان ويستى و ئينسان دۆستيمان بچوئىئى.

سه‌رنج دانیکی گشتی له‌م سووره‌ته

وا‌ی به چاك ده‌زانم به‌ری توژیینه‌وه و لیكۆلینه‌وه دهر باره‌ی هه‌ر یه‌ك له
حه‌وت (7) نایه‌ته‌كانی ئەم سووره‌ته سه‌رنجیكی گشتی لی‌ بده‌ین:
ریبازی ئیسلام به‌ ورد و درشته‌وه بۆ پروون كرده‌وه‌ی دوو شتان هاته‌وه:
1. هه‌لۆیستی خوای گه‌وره له ئاقار بوونه‌وه‌ردا به‌ گشتی و ئین سان به‌
تایبه‌تی.

2. هه‌لۆیستی بوونه‌وه‌ر به‌ گشتی و ئینسان به‌ تایبه‌تی له ئاقار خوای
به‌خشنده‌دا.

به‌ئێ ئیسلام □ كه به‌رنامه و ئایینی گشت پیغه‌مبه‌ران ﷺ بووه به
دریژایی میژوو □ بۆ پیناسه كرده‌ی یه‌ك راستی (حقیقه) هاته‌وه كه وه‌ك
سكه‌یه‌ك دوو دیوی هه‌یه، دیویكیان په‌یوه‌سته به‌ خواداوه و ئه‌وی دیشیان به
ئینسانه‌وه ئه‌و راستی‌یه‌ش بریتی‌یه له : (په‌یوه‌ندی به‌ندایه‌تی و خوایه‌تی).
په‌نگه كه‌سانێك كه چاك له چه‌مكی زاراوه‌ی : (په‌یوه‌ندی به‌ندا‌یه‌تی و
خوایه‌تی) حاڵی نه‌بوون ، بیژن : جا چۆن ئایین و به‌رنامه‌ی خوا به‌ته‌نێ بۆ پروون
كردنه‌وه‌ی ئه‌و راستی‌یه هاته‌وه؟!

به‌لام له راستی‌دا ئەم سه‌رسوپمان و پرسیار كرده‌ له می‌شکی ئه‌وان
كه‌سان دا سه‌ر هه‌لده‌دات كه له مه‌به‌ست و ن‌په‌وه‌روکی و شه‌ی خوا‌یه‌تی
(الالهية) و به‌ندایه‌تی (العبودية) تی نه‌گه‌یون، چونكه له پوان گه‌ی

ئیسلامهوه گهوارهترین راستی له بوونهوهردا دوو شتن: یه کهم : خوابهتی خوا،
دووه: بهندایهتی ئینسان.

له راستی یه کهمیان دوو یاسای گرنگ وهردهگیرین:

أ- خوا بهتهنئ له چاکه و بهخشندهیی خۆیهوه بوونهوهری خوڤا ندوه و
غمیری وی هیچ کهس له دروست کردنی بوونهوهردا داری لهسهر بهردی
دانهناوه، کهواته خوا به تهنئ بهدی هیندر و پهروهردگاره.

ب- ههر خوا بهتهنئ شیاوی پهروست و گهردن بۆ کهچ کردنه، ئا شکرتر
بلین: ههر نهو بهتهنئ مافی پهروستان و بهرنامه پێژی و یاسا دانانی
ههیه، کهواته خوا ههر بۆ خۆی فهرومانهوا و گهوارهیه.

له راستی دووهمیشیان دا دیسان دوو یاسای گرنگ دهییرین:-

أ- مروژ که له دوو توخمی گیان و خاک پێک هاتوه ههلبێراوی بوونهور و
خهلیفه ی خوابه.

ب- ئینسان له سۆنگه ی نهوهوه که بهتهنئ بهنده و خوڤینراوی خوابه،
پێویسته تهنیا بهنده و مل کهچ و پابهندی بهرنامه و یاسای ویش بیت.

به ئێ خوینهرانی بهرپێژ:

ئهم سووپهته دهرباره ی ئهم دوو مهسهلهیه دهوێ که له راستی دا
هههچهنده به دیمه دوو شتن بهلام وهك دوو دیوی سکهیهك به ههردووکیان یهك
راستی پێک دینن، که گهوارهترین راستی یه و لهوهتی دنیا دنیا بهیه ههیه و ههتا
ههتایهش دهمینیتتهوه و گۆرانی بهسهردا نایهت چونکه به ماهیهت و

راسته‌قینه‌یه‌که‌و به‌نده‌گۆزانی مه‌حاله، ئایا ریتی تی ده‌چیت رۆژیک له پۆژان
خوا له‌خوایه‌تی بکه‌وی؟! یان ئینسان له‌ئینسانه‌تی بشۆری؟!!

ده‌جا هه‌تا خوا خواپیت و ئینسانیش ئینسان نه‌م راستی‌یه‌ش ده‌میتنی.
ئیتسا بۆ وه‌ی نه‌وه‌ی له‌مه‌ویه‌ر گۆتمان دره‌وشاوه‌تر بێ وهرن با وی کرا
سه‌رغیجکی خیرا له‌ئایه‌ته‌کانی نه‌م سووپه‌ته به‌رزه به‌هین:

له‌ئایه‌تی یه‌که‌م دا ﴿سُبْحَانَكَ رَبَّيْ اِنَّكَ اَنْتَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ﴾ نه‌وه راگه‌یه‌نراوه که برپا بوون به‌بوونی
په‌روهه‌گه‌ر شتیکی خوارسک و سروشتی‌یه و راستی‌یه‌که که سروشتی بوونه‌وه‌رو
ئینسان گه‌واهی بۆ ده‌دات.

له‌ئایه‌تی دووه‌م دا ﴿الْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِیْنَ﴾ یه‌که‌سه‌ر به‌نده‌کان ده‌لێن:
سوپاس و شوکرانه بۆ په‌روه‌ردگاری هه‌موو شتیکی «لێره‌دا نه‌وه‌ی جی
تیوه‌رامانه نه‌وه‌یه که هاتنی ئایه‌تی دووه‌م به‌دوای یه‌که‌م دا زۆر شتیکی
گو‌نجاوو مه‌نتقی یه‌چونکه ناسرانی خوا □ له‌ئایه‌تی یه‌که‌م دا □ گه‌وره‌ترین و
سروشتی‌ترین نه‌جمی سوپاس کردن و هه‌ست کردنه به‌چاکه و به‌خشندایه‌تی
یه‌که‌ی، وه‌هه‌ر بابایه‌ک خوا بناسیت بێ سێ و دوو هه‌ست به‌ناز و
نیعه‌ته‌کانی ده‌کا و خۆی قه‌رزدار و منه‌ت بار دیته به‌رچاو.

ئینجا له‌ئایه‌تی سێ‌یه‌م دا وه‌ک به‌لگه‌هێنانه‌وه بۆ دروستی و به‌جی‌یی
سوپاس کردنه‌کیان ده‌لێن: ﴿الرَّحْمٰنُ الرَّحِیْمُ﴾ خوا به‌خشنده و خاوه‌ن به‌زه‌یی‌یه،
دیسان باس کردنی سیفه‌تی په‌حم و به‌زه‌یی و میهره‌بانی خوا لێره‌دا زۆر چاک
گو‌نجاو له‌گه‌ڵ بارودۆخی ئایه‌ته‌کان دا چونکه په‌روه‌ردگاری بوونه‌وه‌ر ﴿رَبِّ
الْعَالَمِیْنَ﴾ له‌نه‌جمی سیفه‌تی به‌زه‌یی و به‌خشنده‌یی‌یه‌وه کائیناتی له‌ده‌ریای
نه‌بوون هه‌تاوه‌ته‌ده‌ر و بوونی پێ خه‌لات کردوه.

ئینجا له نایه‌تی چوارهم دا بنده‌کان دانیان هیناوه به فرمان‌په‌وايه‌تی و ده‌سه‌لات داریتی په‌روه‌ردگارا دا له پوژی په‌سلان دا ﴿مالک يوم الدين﴾ بۆ هاتنی ئهم نایه‌ته‌ش به دواي نایه‌تی پیتشوی دا دوو هو‌ی گرن‌گ هه‌ن:

أ- له کاتی‌ک دا بنده‌کان زانیان خوايه‌ک هه‌یه و لایق و شایسته‌ی سوپاس و ستایشه و به‌خێوکه‌ر و په‌روه‌ردگاره و خاوه‌نی به‌زه‌یی و لوتف و به‌خششه، هه‌ستیان به‌وه‌ کردوه که خوايه‌تی و په‌روه‌ردگاریتی و به‌زه‌یی و به‌خشنده‌یی خوا وای لی چاوه‌پروان ده‌کرێ که ئهو ماوه‌ کورته‌ی دنیا تاقه هه‌ل و ده‌رفه‌تی تیدا ژيان نه‌بیت، ئهو له لایه‌که‌وه له لایه‌کی تریشه‌وه هه‌ستیان به‌وه‌ کردوه که خوايه‌تی و په‌روه‌ردگاریتی به‌زه‌یی و میه‌ره‌بانی و دادپه‌روه‌ری خوا تیار ده‌بینرێ که پوژیک بیه‌ پيش چاکان به‌ پاشتی چاکیان و خراپان به‌سزای خراپیان بگه‌ن و هه‌قی بزنی کۆله به‌سه‌ر بزنی شاخ داره‌وه نه‌هیلرێ و زۆر لیکراو و چه‌وسینراوان که له دنیا دا به‌ ناوای هه‌ره گه‌وره‌یان نه‌گه‌یون □ که بریتی یه له تۆله ستاندنه‌وه له زۆردار و خوین خۆران □ له‌و رۆژه‌دا به‌ ناکام بگه‌ن و کرمی دلیان به‌ری و به‌لین تۆخه‌ی.

ب- بنده‌کان هه‌ستیان به‌وه‌ کردوه که په‌روه‌ردگار و پیرای سیفه‌تی به‌زه‌یی و به‌خشنده‌یی خه‌سه‌له‌تی توو‌په‌یی ۱ قه‌هر و غه‌زه‌بیشی هه‌یه و نابێ که‌س به‌ هه‌ویا به‌زه‌یی و میه‌ره‌بانی خوا دا پشتینی لی وه‌کا و پالی لی وه‌دات. ئهم چوار نایه‌ته‌ی رابوردن هه‌ر چواریان پيشه‌کی و پڕی خوش کردنی‌ک بوون بۆ نایه‌تی پینجه‌م ﴿إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ﴾ هه‌ر نه‌تۆ ده‌په‌رستین و هه‌ر له تۆش یارمه‌تی ده‌خوازین.

ئیستا با تۆزیک به وردی سه‌رنج بده‌ین

چار ئایه‌تی پیشو دوو پاستی زۆر گه‌وره‌یان خستنه‌ پوو که عه‌قیده‌ی ئیسلامی یان لئ پیک دیت، یه‌ که‌م، بپروا بوون به‌ خوا یه‌تی خوا و په‌ره‌دگاریتی و به‌خشنده‌یی و به‌زه‌یی‌یتی وی، دووهم: بپروا بوون به‌ پۆژی دوا‌یی و سزا و پاداشت.

ئیستا که به‌م ئه‌نجامه‌ گه‌یشتن ده‌توانین نیوه‌پۆک و کاکلی ئه‌م سووپه‌ته‌ له‌ چه‌ند قالب و شیوه‌ی جوئ جوئ دا دا‌پژین که له‌ مه‌به‌ست دا یه‌کن: ده‌توانین ب‌لێن چوار ئایه‌تی پیشو بریتین له‌ لایه‌نی عه‌قیده و بپروا و سۆ ئایه‌تی داها‌توش لایه‌نی یاسا و به‌رنامه‌ پیک دیتن، له‌ هه‌موانیش ئاشکرایه که ئیسلام له‌ دوو به‌شی سه‌ره‌کی بپروا و به‌رنامه‌ (العقیده والشریعة) پیک دیت.

وه ده‌توانین ب‌لێن چوار ئایه‌تی پیشو بریتین له‌ لایه‌نی باوه‌ر (ایمان) و سۆ ئایه‌تی دوا‌یش لایه‌نی (عمل) پیک دیتن، وه‌ک پوونیشه ئیسلامه‌تی باوه‌ر و کرده‌وه‌یه (الایمان و العمل) -

وه ده‌توانین ب‌لێن چوار ئایه‌تی رابوردو بریتین له‌ بپروا (ایمان) و سۆ ئایه‌تی دوا‌یش بریتین له‌ ئیسلامه‌تی (اسلام) ته‌مما به‌ مه‌رجیک که وشه‌ی بپروا لێره‌دا قه‌ناعه‌تی ده‌روونی پێ مه‌به‌ست بێ و وشه‌ی (اسلام) یش گه‌ردن که‌چی پوواله‌تی.

ناشکراشه که ئایین بریتی‌یه له‌وه که ئینسان به دَل و دهررون بپَوا و قه‌ناعه‌تی پێ بپَ و به ئەندامه‌کانیشی فرمانه‌کانی جێ‌به‌جێ بکا و پابه‌ندی بپَ.

وه ده‌شتوانین بَلتین چوار ئایه‌تی هه‌وه‌لی (جیهان بینی ئیسلامی) ده‌خه‌نه روو و سێ ئایه‌تی دواایش (ئیدۆلۆژی ئیسلامی)، دیاره که ئیسلامه‌تیش له دوو به‌شان پێک دێت: یه‌که‌م جیهان بینی ئیسلامی، یانی هه‌لۆیستی بیری و تیۆری مرۆڤ به‌رامبهر به‌ خوادا و بوونه‌هر و ژیان، دوهم: ئیدۆلۆژی واته هه‌لۆیستی کرداری و پراکتیکی مرۆڤ □ له‌سه‌ر بنچینه‌ی جیهان بینی □ به‌رامبهر به‌ خوا و بوونه‌هر و ژیان.

بپَینه‌و □ سه‌ر مه‌به‌ستی بنچینه‌یی، گوتمان چوار ئایه‌تی رابردوو پێشه‌کی و پێ خۆشکه‌رن بۆ ئایه‌تی پێنجهم، چونکه کاتی‌ک ئینسان زانی خوایه‌ک هه‌یه و زانی که به‌دییه‌تیه‌ره و په‌روه‌ردگاره و شایسته‌ی سوپاس و ستایشه و له‌ چاکه و به‌خشنده‌یی خۆی بوونی به‌ بوونه‌هر به‌خشیوه و به‌ ته‌نێ به‌پێوه‌به‌ر و گه‌وره‌ی پۆژی سزا و پاداشته، ئەو زانین و پڕوایه‌ ناچاری ده‌کات که گفت و په‌یمانی پێ بدات که به‌ته‌نێ گۆی پرایه‌لی و فرمانه‌به‌ری وی بکا و یارمه‌تی هه‌ر له‌وی بخوازی و جگه له‌وی چاوی له‌ ده‌ستی که‌س نه‌بی‌ت.

ئایه‌تی شه‌شه‌میش ﴿اهدنا الصراط المستقیم﴾ □ پێنموونیمان بکه بۆ پێی راست □. په‌یه‌وه‌ندی یه‌کی پته‌وی به‌ ئایه‌تی پێنجه‌مه‌وه هه‌یه و توند پێکه‌وه جۆش دراو، چونکه گۆی پرایه‌لی و فرمانه‌به‌ری خوا و گه‌یشتن به‌ په‌زاهه‌ندی وی پێ و په‌سم و به‌رنامه و ده‌ستووریکی گه‌ره‌که که بریتی‌یه له

(پێی راست)، بۆیه‌ بده‌کان داوا له‌ په‌روه‌ردگاریان ده‌کهن که‌ ئهو پێی یه‌ راسته‌یان پێشان بدات، دیاره‌ پێی راستی ژیا‌نیش ته‌نیا پێباز و ئایینی خواجه‌.

جا له‌بهر ئه‌وه‌ی به‌رنامه‌ و ئایینی خوا قه‌ت قه‌ت به‌ شێوه‌ی تێچۆری و گوشتاری پروت نه‌بووه‌ و نابێ و وێرای راسته‌ شه‌قامی خوا و کۆمه‌ڵی چاکان و خوا په‌رستان کوێره‌ پێی شه‌یتان و تاغوت و ده‌سته‌ی به‌دان و خۆپه‌رستانیش هه‌مه‌، بۆیه‌ بده‌کان به‌هێندێ واز نایه‌نن که‌ داوایان له‌ خوا کردوه‌ پێی راستیان پێشان بدات، وه‌ ده‌لێن: ﴿صراط‌ الذین انعمت‌ علیهم‌ غیر‌ المغضوب‌ علیهم‌ ولا‌ الضالین﴾ واته‌: پێی پێری چاکان ئه‌وانه‌ی چاکه‌ت له‌ گه‌ڵ دا کردوون، نه‌ک ئه‌وانه‌ی شایسته‌ی قه‌هر و غه‌زه‌بن، وه‌ نه‌ک گوهرپا و سه‌ر لێ شێواوان. ئیستا که‌ به‌ شێوه‌یه‌کی گشتی توژێک سه‌روسیمای ئهم سوپه‌رته‌ مه‌زنه‌مان ناسی با ناوی خوای لێ بێنێن و ده‌ست به‌کمین به‌ ورد بوونه‌وه‌ له‌ هه‌ر کام له‌ جه‌وت په‌لکه‌ خنجیلانه‌کانی ئهم شاگوڵه‌ی گوژزاری گوشاری په‌روه‌ردگاری کائنات.

MediaAmeerOffice

archive.org/details/@alibapir

Alibapir

www.alibapir.net

پاڤه‌یاندی، مەکتەبی ئەمیر

www.alibapir.net

پاڤه‌یاندی، مەکتەبی ئەمیر

AliBapir / عمل پاپیر

Alibapir

عمل پاپیر / AliBapir

Alibapir / عمل پاپیر

مانای دهقا و دهقی سووره‌ته‌که

﴿بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ (1) اَلْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ اَلسَّامٰوٰتِ (2) اَلرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ (3) مَا لِكَ يَوْمَ الدِّينِ (4) اِيَّاكَ نَعْبُدُ وَاِيَّاكَ نَسْتَعِيْنُ (5) اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيْمَ (6) صِرَاطَ الَّذِيْنَ اَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ غَيْرِ الْمَغْضُوْبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّيْنَ.﴾
آمین

واته:

(به ناوی خوای به به‌زه‌یی به‌خشنده، سوپاس بۆ خوای په‌روه‌ردگاری جیهانیان به به‌زه‌یی به‌خشنده‌یه، خاوه‌نی رۆژی سزا و پاداشته، به‌س ته‌تۆ ده‌په‌رستین و هه‌ر له ته‌تۆ یارمه‌تی ده‌خوازین، رێنمایی‌مان بکه بۆ رێی راست، رێی ته‌وانه‌ی چاکه‌ت له‌گه‌ڵ دا کردوون نه‌ک رێی لێ توو‌په‌ بوان و نه‌ک گو‌مرا بوان) دووعامان قبوڵ بکه.

چه‌ند تییینییه‌ک دهرباره‌ی ئهم سووره‌ته

یه‌که‌م: ناوه‌کانی ئهم سووره‌ته:

أ- (فاتحة الكتاب) بۆیه‌ش به‌م ناوه ناو‌نراوه چونکه قورئان به‌م سووره‌ته ده‌ست پێ ده‌کات.

ب- (سوره الحمد) چونکه یه‌که‌مین وشه‌ی له دواى ﴿بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ﴾ (الحمد)ه.

- ج- (اُمّ القرآن) وشه‌ی (ام) له زمانه‌ی عاره‌بی دا یانی : ئه‌سل و ماکی شت، هه‌لبه‌ته‌ ئه‌م سووپه‌ته‌ش ئه‌سله‌ی قورئان و پوخته‌ی ئیسلامه‌.
- د- (السبع المثاني) ، وه‌ک خوی کاربه‌جی له یه‌کیک له نایه‌ ته‌کانی کۆتایی سووپه‌ته‌ی (الحجر) دا ده‌فرموی: ﴿وَلَقَدْ آتَيْنَاكَ سَبْعًا مِنَ الْمَثَانِي وَالْقُرْآنَ الْعَظِيمَ﴾، هۆی ناوئانی ئه‌م سووپه‌ته‌ش به‌م ناوه‌وه‌ توێژه‌وه‌وانی قورئان چهند رایه‌کی جوی جوی یان هه‌یه‌ له‌باره‌یه‌وه‌:
- 1) چونکه‌ ئه‌م سووپه‌ته‌دا ئینسان سوپاس و ستایشی خوا ده‌کات.
 - 2) چونکه‌ ئه‌م سووپه‌ته‌ له‌ هه‌موو رکاتیکی دا دووبار ده‌کرێته‌وه‌.
 - 3) چونکه‌ دوو جاران نیژوه‌ته‌خواری له‌سه‌ر قسه‌ی هێندیک له‌ زانایان.
 - 4) چونکه‌ له‌ کتێبه‌ ئاسمانیه‌کانی تردا نیه‌ و هه‌لاویژراوه‌.
 - 5) چونکه‌ ئه‌م سووپه‌ته‌ دوو به‌شه‌ به‌شیک سوپاس و ستایشه‌ له‌ به‌نده‌وه‌ بۆ خوا و به‌شیکیشی به‌خشینه‌ له‌ خواوه‌ بۆ به‌نده‌.
- ه- الکافی (واته‌ تیر و ته‌واو)، چونکه‌ ئه‌م سووپه‌ته‌ ده‌توانی جی غه‌یری خۆی پڕوه‌کات به‌لام غه‌یری وی جی پڕناکاته‌وه‌.
- و- (الاساس) واته‌: بنچینه‌ ■ چونکه‌ به‌ره‌تی ئیسلامه‌تی تێدايه‌.
- ز- (الشفاء) شیفای و دهرمان، چونکه‌ دهرمانی روح و نه‌فسه‌.
- ح- (الصلاة) واته‌: نوێژ ■ چونکه‌ به‌شی سه‌ره‌کی و هه‌ره‌ گرنگی نوێژه‌.
- ط- (الشکر) واته‌ شوکرانه‌، چونکه‌ سوپاس و شوکرانه‌ی خوی تێدا ده‌کریت.

دووهم: چۆنیهتی هاتنه خوارهوهی ئەم سووپەتە:

2- ده‌لٲٲن له شاری مه‌دینه‌دا هاتۆته‌ خوارێ، به‌لام نهم قسه‌یه‌ هه‌له‌یه‌ به‌ دوو به‌لگان:

(1) سدیری (الاعمال الكاملة للشيخ محمد عبده) بکہ بدرگی (4) لاپہرہ (24-25).

یه کهم: سووڤه تی (الحجر) که به ئیتیفای زانایان له شاری مه که که دا هاتۆته خواری باسی سووڤه تی فاتحه و هاتنه خواری ده کات وه که ده فهرموی: ﴿وَلَقَدْ آتَيْنَاكَ سَبْعًا مِنَ الْمَثَانِي وَالْقُرْآنَ الْعَظِيمَ﴾.

دوهم: زۆر دووره که پیغه مبه ر و موسلمانان (13) سالان له مه که که به بی فاتحه نویژیان کرد بی.

3. قسه ی سی یه م: ده ئین: ئه م سووڤه ته که په تیکی له شاری مه که و جارێکیش له مه دینه هاتۆته خواری، ده شلین بۆیه ناونراوه (المثانی) چونکه هاتنه خواره وه که ی دووباره کراوه ته وه.

سی یه م: حوکی خویندنی ئه م سووڤه ته له نویژدا:

له پیغه مبه ره وه ﷺ ږیوایه ت کراو که هه ر نویژی که ئه م سووڤه ته ی تیدا نه خوینری قبول ناکری و ناتهاوه.

بۆ نمونه: بخاری و مسلم له (عباده بن صامت) وه گێڤاویانه تهو که پیغه مبه ر ﷺ فهرمویه تی: ((لا صلاة لمن لم يقرأ بفاتحة الكتاب)).

ئیمامی پازی بیجگه له م ږیوایه ته دوو ږیوایه تی تریش له ته فسیره که ی دا باس ده کات:

1. ((كل صلاة لم يقرأ فيها بفاتحة الكتاب فهي خداج غير تمام)).

2. ((لا تجزيء صلاة لا يقرأ فيها بفاتحة الكتاب)).

هه لبه ته له مه زه بی (حنفی) دا به مه رج نه گێراو که ئه م سووڤه ته بخوینری و ده ئیت نه گه ر له سووڤه ته کانی تریش بخوینری هه ر ته هاوه، به لام نه وه ی راستی

بیّت بەلگە‌ی ئەوانە‌ی کە خوێنرا‌نی فاتیحە‌یان بە مەرج گرتووە. ئە نوێژدا بە‌هێژترە، ئە‌مما ئیترە جێ‌ی ئە‌و درێژە پێ‌دانه‌ نیه‌ کێ مە‌یلی لێ‌ یە پتر ئاگادار بێ‌ ئە‌و باره‌وه‌ با سە‌یری (التفسیر الکبیر) ی (فخرالدین الرازی) بکات، ئە‌وێ‌دا ئیمامی رازی (18) بە‌لگە‌ی هێ‌ناوونە‌وه‌ بۆ سە‌لماندنی ئە‌وه‌ کە خوێ‌ خە‌ندنی فاتیحە‌ مە‌رجە ئە‌ نوێژدا.

چوارە‌م: بە‌راوردێ‌ک ئە‌ نێ‌وان ئایە‌ تە‌کانی فاتیه‌ جە‌ و کردە‌وه‌ کانی نوێژدا⁽¹⁾:

ئایە‌ تە‌کانی فاتیحە‌ جە‌وتن، کردە‌وه‌ کانی نوێژیش جە‌وتن و پێ‌کە‌وه‌ گونجاون و بە‌رامبە‌ری یە‌کی تە‌واو هە‌یه‌ ئە‌ نێ‌وان ئایە‌ تە‌کانی فاتیحە‌ و کردە‌وه‌ کانی نوێژدا بە‌م جۆ‌ره‌:

1. ﴿بِسْمِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ﴾ □ (القیام) پاره‌ستان بۆ خوێ‌ندنی فاتیحە‌.
 2. ﴿الحمد لله رب العالمين﴾ □ (الركوع) چوونه‌ ر‌کوع و نوشتانه‌وه‌.
 3. ﴿الرحمن الرحيم﴾ □ (الرفع من الركوع) هە‌ستانه‌وه‌ ئە‌ ر‌کوع.
 4. ﴿ملك يوم الدين﴾ □ (السجدة الاولى) ک‌ر‌نووش بردنی هە‌وه‌ڵ.
 5. ﴿إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ﴾ □ (القعود بين السجدين) دانیشتنی نێ‌وان دوو سە‌جده‌کان.
 6. ﴿اهدنا الصراط المستقيم﴾ □ (السجدة الثانية) ک‌ر‌نووش بردنی دووهم.
 7. ﴿صراط الذين انعمت عليهم﴾ □ (التشهد) خوێ‌ خە‌ندنی تە‌حیات.
- ﴿غير المغضوب عليهم ولا الضالين﴾.

(1) ئە‌و بە‌راورد کردە‌م بە‌ دە‌سکاری یه‌وه‌ ئە‌ تە‌فسیری (مفاتیح الغیب) ی فخر الدین الرازی وه‌رگرتووە‌.

ئيسټا با سهرنج بدهين داخوا نهو بهراورد کردنه تا چ رادده يه ک
لواوه:-

ئايه تي يه کهم له گه ل (قيام) دا ده گونجی چونکه ههروه ک چون ﴿بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ﴾
بۆ دهست پى کردنى هه ر کارى ک پيويسته راوهستان (قيام) يش بۆ ده ست
پى کردنى نوێژ پيويسته.

ئايه تي دووه ميش له گه ل (ركوع) دا ده گونجی چونکه ئينسان له وهختى
سوپاس كردن دا له يه ک كات دا سهيرى خوا و بوونه وه ر ده كات، له بهر نه وه ی
سوپاس و ستايش و مه دح کردنى خوا به هۆى نهو نيعمه تانه وه يه كه به
به نده كانى به خشيوه مادام وابى به نده له ده مى سوپاس كردن دا چاويكى له
خاوه نى نيعمه ته وه يه و چاويكى شى له خودى نيعمه ته كه وه، كه واته پيويسته
حاله تي كى مام ناوه ندی هه بى، ديسان سوپاس كردن ده لاله ت له سه ر نيعمه تي
زۆر ده كات نيعمه تي زۆر يش پشتى ئينسان گران ده كا و ده بيه ته هۆى
نوشتان دهنه وه و دوولا هاتنه وه ی.

ئايه تي سى يه ميش له گه ل (ههستانه وه له ركوع) دا ده سازى، چونكه پاش
نه وه ی به نده چوه ركوع وا له په حه تي خوا چاوه پروان ده كرى كه له دواى ركوع
بيگيريتنه و بۆ حاله تي (اعتدال) راست بوونه وه.

ئايه تي چواره ميش له گه ل (كرنوش بردنى يه کهم) دا دانوى ده كوئن،
چونكه ﴿ملك يوم الدين﴾ گه وه يى و جه لالى خواى لى ده فامر يتنه وه، بينگومان

ئەوێش دەبیته هۆی پەیدا کردنی ترس و سامیکی زۆر لە دلتی ئینسان دا و وا
لە ئینسان دەکات کە ئەو پەڕی بەندایەتی و گەردن کەچیدا خۆی بنوێنێ.

ئایەتی پێنجەمیش لە گەڵ (دانیشتنی نیوان دوو سەجدەکان) دا هەڵ
دەکات، چونکە ﴿إِيَّاكَ نَعْبُدُ﴾ هەواڵ دانە لە کپرنووش بردنی هەوێ و ﴿إِيَّاكَ
نَسْتَعِينُ﴾ یش کۆمەك خواستنه لە خوا بۆ ئی دووهم.

ئایەتی شەشەمیش لە گەڵ (کپرنووش بردنی دووهم) دا دەسازێ، چونکە ئەم
ئایەتەدا بەنده داوای بایەخ دارترین شت دەکات لە پەرورەدگار کە بریتییه لە
(پێنمایی کردنی بۆ پیتی راست) هەلبەتە ئەم تەکلیفە گەورەیه‌ش گەردن کەچی و
بەندایەتی یەکی گەورە‌ی گەرە‌کە ئەویش کپرنووش بردنی دووهمه.

ئایەتی حەوتەمیش لە گەڵ (دانیشتنی تەحیات خۆتندن) دا دەگوێخێ،
چونکە پاش ئەوێ ئینسان لە سوێجە‌ی دووهم دا ئەو پەڕی بەندایەتی خۆی
دەڕپێ بەرامبەر بە خوا، خواش لە بەرامبەردا پێژی لێ دەگرێ، بۆیه فەرمانی
پێ دەکات کە لە خزمەتی‌دا دانیشتی بێگومان ئەوێش نیعمەتیکی گەورە‌یه و
زۆر چاک لە گەڵ ﴿الَّذِينَ أَنْعَمَ عَلَيْهِمْ﴾ دا دەسازێ، بۆیه‌ش لە کاتی‌ک دا خوای
بەخشنده پێغه‌مبەری ﷺ بەرز کردەو تا گەیشته پلە‌ی هەرە نزیک لەو کاتەدا
فەرمووی: ((التحيات المباركات والصلوات والطيبات لله)).

نوێژی‌ش وەک پێغه‌مبەر ﷺ فەرموویه‌تی: ((الصلاة معراج المؤمن)) نوێژ
پە‌یژە‌ی پرواداره، بۆیه پێویسته موسلمان لە کاتی‌ک دا لە میعراجە‌کە‌ی‌دا
گەیشته دوا‌ین پلە‌ی پێژ و حورمەت ئەو قسانە دووباره بکاتەوه کە
(محمد) ﷺ لە میعراجە‌کە‌ی دهرباره‌ی خوای مەزن گوتونی.

دوو ناگادار کردنه‌وه:

1. حوکمی گوترانی (اعوذ بالله من الشیطان الرجیم) و واتاکه‌ی: ئی هام (نووی) له کتیبی (الأذکار) دا فهرموویه‌تی: (بزانه که) (استعاذه) کردن سوننه‌ته و فهرز نیه و نه‌گهر بابای نویژکه‌ر ته‌رکی کرد به قه‌ستی بئ یان به سه‌هوو گوناح بار نابئ، هه‌لبه‌ته که ده‌شلیتین سوننه‌ته مه‌به‌ستمان له گشت کاتی‌که واته: له نویژدا چ فهرز بئ و چ سوننه‌ت وه له ده‌می قورئان خویندنێ دهره‌وه‌ی نویژیش دا⁽¹⁾.

ئێستا که حوکمی (استعاذه) مان زانی با بزانی چمه‌که‌کی چی‌یه؟: اعوذ: (ابو جعفر الطبري) که به (ا هام المفسرين) نا سراوه فهرموویه‌تی:

الاستعاذه: الاستجارة، واته: هانا وه‌به‌ربردن.

الشیطان: (ابو جعفر الطبري) ده‌لێت (الشیطان في كلام العرب كل متمرد من الجن والانس والدواب وكل شيء) واته: (شیطان) له زمانێ عاره‌بی دا هه‌ریاخی بووێکه له جند و ئینسان و ئاژه‌ل و هه‌موو شتی‌ک. الرجیم: (طبري) ده‌لێت: (وَأَمَّا الرَّجِيمُ «فهو فعيل بمعنى مفعول...و تأویل الرجیم الملعون المشتوم...)) واته: (رجیم) له‌سه‌ر کێشی (فعیل) ه و به مانای (مفعول) ه مانای (رجیم) یش نه‌فرین لێ کراوو جینتو بئ دراوه.

(1) سه‌یری کتیبی (الأذکار) لاپه‌ره (45)، نوسراوی (النووی) بکه.

مادام وایی ده‌توانین بلیین: (اعوذ بالله من الشیطان الرجیم) یانی په‌نا وه‌بهر خوای هه‌بهم له شه‌یتانی دوور له خوا و نه‌فرین لێ کراو. پوون کردنه‌وه‌یه‌ک دهرباره‌ی (استعاذه).

خوای به‌خشنده‌ فهرمانی پێ کردوین که بۆ دوورکه‌وتنه‌وه له شه‌یتانی به‌د و بۆ پرزگار بوون له ژێر ڕکێفی هانا به‌رینه به‌ر وی.

ئیستا با بزانی شه‌یتان له چ پێیه‌که‌وه هێرش دینێ و ئینسانیش له چ پێیه‌که‌وه توانای به‌رگری کردن و له‌سه‌رخۆ کردنه‌وه‌ی هه‌یه:

له سووپه‌تی (اعراف) دا خوای مه‌زن فهرموویه‌تی □ له‌سه‌ر زمانی شه‌یتان □ ﴿قَالَ فَبِمَا أَغْوَيْتَنِي لَأَقْعُدَنَّ لَهُمْ صِرَاطَكَ الْمُسْتَقِيمَ﴾ (16) ثُمَّ لَأَتَيْنَهُمْ مِنْ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ وَمِنْ خَلْفِهِمْ وَعَنْ أَيْمَانِهِمْ وَعَنْ شَمَائِلِهِمْ.... ﴿١﴾.

واته: شه‌یتان گوتی: چونکه گوهرات کردم، دوزمنایه‌تی به‌نده‌کانت ده‌که‌م و له‌سه‌ر راسته شه‌قامی تو □ که ئی سلامه‌تی یه □ بۆ یان داده‌نیشم، ئینجا له پیشه‌وه و له دواوه و له لای ڕا سته‌وه و له لای چه‌په‌وه بۆ یان ده‌چم. که‌واته شه‌یتان له چوار لاره زه‌فه‌ر به ئینسان ده‌بات: پیشه‌وه و پاشه‌وه و لای ڕاست و چه‌پ، به‌لام نایا ئینسان له چ ته‌ره‌فیکه‌وه توانای به‌رگری کردنی هه‌یه؟ له وه‌لام دا ده‌لێن: ئینسان به شه‌ش لادا ده‌توانێ بچوێت و هه‌لسووڕی، پێ شه‌وه و دواوه، سه‌ری و خواری، لای ڕاست و لای چه‌پ، که‌واته ئینسان دوو لای به ده‌سته‌وه ماوه که سه‌نگه‌ری به‌رگری کردن له خۆی تیدا هه‌لقه‌نی له ناچار هێرشی شه‌یتان دا که بریتین: له لای سه‌ری و لای خواری.

وه ئایه تی (إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ) چۆنیه تی و پێ گه ی
دهسکردنموی مرۆڤ دهرده خات لهو دوو لایمهوه، چونکه شهیتان هێژیکێ
غهمبێ و نه بینراوه و ئینسان له ئاقاری دا دهستهوسانه و بیجگه له
په یوهندی پهیدا کردن له گه ل خوادا چ چاره ی دیکه ی نین و هیچ شتیک
دادی نادات، په یوهندی بهندهش له گه ل خوادا له دوو شتیه دا خۆی
دهنوێنێ:

یه کهم: گهردن کهچی و گوێ رایه لێ و به جێ هینانی فرمانه کانی، که
رسته ی (إِيَّاكَ نَعْبُدُ) ده لاله تی له سهر ده کات.

دووه م: دووعا و پارانهوه و اوای یارمه تی لێ کردن، که رسته ی (وَإِيَّاكَ
نَسْتَعِينُ) ده لاله تی له سهر ده کات.

جا بێ گومان ئهو شته ی که له هه موو شتیک پتر گهردن که چی و
فرمانبه ری تیدا وه ده رد که وێ نوێزه بۆیه نوێزه به کۆله که و پایه ی دین
دانراوه (الصلاه عماد الدين) گرنگ ترین به شی نوێزیش کړنوش بردنه
بۆیهش له چاو هه موو پوکنه کانی تری نوێزه له هه ر پکاتیک دا دوو جاران
به پێوه ده برێ.

بیگومان کړنوش بردنیش به جێ ناهێنرێ به بێ سهرخستنه سهر زهوی،
سهرخستنه سهر زه ویش ئهو په ڕی گهردن کهچی و به ندایه تی ده گه یه نێ
بۆیه پێغه مبه ری مه زن ﷺ فرمویه تی: ((اقرب ما يكون العبد من

ربه وهو ساجد ، فاکثروا الدعاء))⁽¹⁾. واته: به‌نده له وهختی سوجده بردن دا له هه‌موو کاتی‌ک له خوای نزیک تهر، جا دووعایانی ژۆر تیدا بکه‌ن. سه‌باره‌ت به‌ به‌رگری کردنی ئینسانیش له ته‌ره‌فی سه‌ری وه وه‌ک گوتمان له دووعا و پارانه‌وه‌دا خۆی ده‌نوینێ «بۆیه پێغه‌مبه‌ری پێ شه‌وا ﷺ» فهرموویه‌تی: ((الدعاء مَخ العبادَة)) یانی: پارانه‌وه کاکلی به‌ندایه‌تی و خواپه‌رستی یه‌.

2. گوترانی (آمین) له‌ دوا‌ی فاتیه‌ه:

بخاری و ابو داود پێوایه‌تیان کردوه: ((كان ﷺ اذا انتهى من قراءة الفاتحة قال: آمين يمجهر و يد بها صوته)) واته: پێغه‌مبه‌ر ﷺ كه له‌ خویندنی فاتیه‌ه ده‌بۆوه ده‌یگوت: (نامین) ده‌نگی به‌رز ده‌کرده‌وه و درێژی ده‌کرده‌وه.

ئیمامی (نووی) له‌ کتیبی: (الاذکار) دا فهرموویه‌تی: (گوتنی نامین له‌ دوا‌ی فاتیه‌ه سوننه‌ته‌ بۆ ههر بابایه‌ک که ده‌خوینێ چ له‌ نوێژی دا و چ له‌ غه‌یری نوێژی‌دا).

(1) (مسلم) (ابی هریره) وه‌ پێوایه‌تی کردوه.

ته‌فسیری نایه‌تی یه‌که‌م

﴿بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ﴾⁽¹⁾

به‌ناوی خوای به‌به‌زهی به‌خشنده

پیش‌ده‌ست کردن به‌تو بی‌ژینه‌وه‌ی چه‌مکی گشتی نهم نایه‌ته‌ پیرۆزه
پیتۆسته‌ بریک‌ نووکی خامه‌ بگپ‌رین به‌ ده‌ور و به‌ری یه‌کی وشه‌کانی دا:
(بِسْمِ): له‌ ته‌سل‌دا (باسم) بووه‌ به‌لام له‌ ته‌نجامی ته‌وه‌دا که‌ زۆر به‌کاره‌ینراوه‌
هه‌مزه‌ (أ) که‌ی لی‌ کراوه‌ته‌وه‌ تاکو له‌سه‌ر زمان سووک‌ بێ. تاشکراشه‌ که‌
(بسم) یانی: به‌ناوی.

الله: زانایان له‌ چۆنیه‌تی په‌یدا بوون و ته‌فسیر کردنی نهم وشه‌یه‌دا دوو‌ رایان
هه‌یه‌:

(1) بۆ هه‌رچی لی‌ته‌دا ده‌رباره‌ی (بسم‌ الله) نووسیومه‌ سوودم له‌ ته‌فسیری (مفتاح‌ الغیب) وه‌رگرتوه‌.
نوسراوی فخرالدین الرازی.

یه‌که‌م: که له نیو وان دا (سیبویه و خلیل بن احمد و فخر الدین الرازی...) همن ده‌لێنێن نهم وشه‌یه (جامد) هه (مشتق) نیه و له هیج چاوه‌یه‌که‌وه نه‌هاتوه و ناوی تایبه‌تی زاتی خواجه.

دووه‌م: ده‌لێنێن: داتاشراو (مشتق) هه له‌و چاوه‌ش دا که نهم ناوه‌ی لیوه هاتوه رای جوئ جوئ همن، بۆ وێنه:

1) ده‌لێنێن له (آلّه) وه هاتوه چونکه (أَلْهَتْ إِلَى فَلَانٍ) واته: به‌هۆی وی نارامیم بۆ هات.

2) ده‌لێنێن له (آلّه الرجل یألّه) وه‌وه هاتوه، واته: له ئا قار به‌لا یه‌ک دا ده‌سته‌وسان بوون و پرزگار بوون به‌هۆی یه‌کیکی دیکه‌وه.

3) ده‌لێنێن له (آلّه الرجل الی رجل) یه‌وه هاتوه، واته: به‌هۆی شه‌وق و خو‌شه‌ویستی یه‌وه پووی تی کرد.

4) ده‌لێنێن له (آلّه الالهة والوهة) وه هاتوه یانی: پهرستی و به‌ندایه‌تی بۆ کرد.

5) به‌عزێکیش ده‌لێنێن له (لاه یلیه) وه‌وه هاتوه ، واته: خۆی په‌نه‌ان کرد.

6) تاقمێکی دی ده‌لێنێن له (الوله) وه‌وه هاتوه، "وله" یش یانی: سه‌رسامی و مات و حه‌یران بوون.

که‌واته (الله) نه‌و زاته پاکه‌یه که:

یه کهم: ئینسان به‌هۆی وی‌یه‌وه د‌لی نارام ده‌گرێ ﴿أَلَا يَذْكُرُ الْإِلَهَ تَطُ حَتَّى الْقُلُوبُ﴾⁽¹⁾.

دووه‌م: ئینسان له‌ کاتی ته‌نگانه‌دا هانای وه‌به‌ر ده‌با و رزگاری ده‌کات ﴿أَمَّنْ يُجِيبُ الْمُضْطَرَّ إِذَا دَعَاهُ﴾.

سێ‌یه‌م: ئینسان له‌ ته‌نجامی سۆز و خۆشه‌ویستی‌یه‌وه پرووی تی ده‌کات ﴿وَالَّذِينَ آمَنُوا أَشَدُّ حُبًّا لِلَّهِ﴾⁽²⁾.

چواره‌م: ئینسان ده‌ی په‌رستی و به‌ندایه‌تی بۆ ده‌کات ﴿إِيَّاكَ نَعْبُدُ﴾.

پێنجه‌م: ئینسان ناتوانێ بی بینێ و له‌ پیش چاوانی شی‌راوه و په‌نه‌انه ﴿لَا تَدْرِكُهُ الْبَصَارُ﴾⁽¹⁾.

شه‌شه‌م: ئینسان له‌ ئاقار ناسینی دا مات و حه‌یران و سه‌رسامه و ناتوانێ په‌ی به‌ زات و ماهیه‌تی به‌ری: ﴿لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ﴾⁽²⁾.

الرحمن الرحيم: (طبری) له‌ ته‌فسیره مه‌زنه‌که‌ی دا ده‌ئیت: (أما الرحمن، فهو فعْلان من رَحِمَ، والرحيم فعيل منه)⁽³⁾. که‌واته: (الرحمن) و (الرحيم) هه‌ردووکیان له‌ یه‌ك چاوه‌گوه هاتوون، به‌لام کێشه‌کانیان جودان نه‌وه جێی مشت و مپو دمێ و نا‌کۆکی نیه له‌ نێوان زانایان دا به‌لام نه‌وه‌ی جێی

(1) الرد

(2) البقرة :

(1) الأنعام :

(2) الشورى :

(3) سه‌یری کتیی (الاعمال الکامله للشیخ محمد عبده) بکه به‌رگی چواره‌م لاپه‌ره (32).

کیشه‌یه لهم باره‌وه شه‌ویه که ئایا جیاوازی نیوان شه‌م دوو وشه‌یه چی یه له
رووی واتاوه؟

شه‌وه‌ش پوخته و راپازنه‌راوی قسه‌ی توێژه‌ره‌وانه لهم باره‌وه:

1- (رحمن) بریتی یه له ره‌حمه‌ت و به‌زه‌یی خوا‌دا له دنیادا و کافر و
موسلمان ده‌گریته‌وه به‌لام (رحیم) سیفه‌تی خوا‌یه له قیامه‌ت دا و
ته‌نیا موسلمانان ده‌گریته‌وه.

2- (رحمن) سیفه‌تیکی تاییه‌تی خوا‌یه و دروست نیه بۆ غه‌یری وی به‌کار
بی‌ت به‌لام (رحیم) وانیه.

3- (رحمن) شه‌و زاته‌یه که جو‌ره نیعمه‌تی‌ک به‌سه‌ر غه‌یری خویدا برژیتنی
که که‌سی تر له توانای‌دا نه‌بێ، بی‌گومان شه‌و زاته‌ش هه‌ر خوا‌یه،
به‌لام (رحیم) وانیه.

4- که رای (شیخ محمد عبده) یه لهم باره‌وه ده‌لیت⁽¹⁾:

رێژگه (صیغه‌ی) (فعلان) ده‌لاله‌ت له‌سه‌ر وه‌سفیکی کرده‌وه‌یی ده‌کات
له‌گه‌ڵ زیاده‌ره‌وی دا، وه‌ک (فَعَال)، له به‌کاره‌ینانی زمانیش دا بۆ شه‌و چه‌شنه
سیفه‌تانیه که به‌ر قه‌رار نین و نامی‌ننه‌وه، وه‌ک (عَظْشان) تینوو، (غَضبان)
توو‌ره، (سَکران) سه‌رخۆش، دیاره هیچ کام لهم سیفه‌تانه به‌ر قه‌رار نابن، شه‌ما
رێژگه‌ی (فَعیل) ده‌لاله‌ت له‌سه‌ر مانای نه‌گۆرراو و جێ گرتوو ده‌کات وه‌ک
ره‌وشت و ئاکار و خوو خده بۆ وینه:

(علیم) زانا، (حکیم) کاربه‌جی، (جمیل) جوان، که‌واته (رحمن) شه‌و زاته‌یه
که ره‌فتار و کرده‌وه‌ی به‌زه‌یی‌انه‌ی تیدا وه‌به‌رچاو دین، (رحیم) یش شه‌و زاته‌یه

⁽¹⁾ سه‌یری کتییی (الاعمال الکامله للشیخ محمد عبده) بکه به‌رگی چواره‌م لاپه‌ره (32).

که سهرچاوه و چاوگی بهزهیی و چاکه و خیر خواایی به..... بهم جوړه هیچ کام
لهم دوو وشهیه جیئی تهوی تر پر ناکاتهوه و وهک هیئ خدیك ده لئین دووه
پالېشتی بهکم نیه و هیچی دی.

پوختهی قسان تهوهیه: که مرؤا به بیستنی وشه ی (رحمن) بوی دهرده کهوی
که خوا رږښه ی ناز و نیعمهت و بهزهیی به بهلام بوی دهرناکهوی که نهو
ناز و نیعمهت و بهزهیی به ههر بهردهوام ده بیئت، بهلام وهختیک وشه ی
(رحیم) ی بیست ده زانی که بهردهوام ده بیئت و سیغه تی بهزهیی و
بهخشندهیی شتیکی بنه پرتی به له خوی مه زن دا.

﴿يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا﴾ یانی چی؟

به پیویستی ده زانم بۆ وهلامی لهم پرسیاره قسهیه کی زور دلگیری شیخ
(محمد عبده) نهقل بکهین لهو بارهوه ده لئیت:

(تهو چهشنه تعبیره شتیکی ناسایی و خووپتوه گیراوه له کن هه موو
گه لان که عاره بيش به کیکن لهوان.

.... له کاتیک دا به کیك دهیموی کاریک به جی بیئئ له پیناوی سهرۆکیك
یان گهورهیه ک دا به جوړیک که تهو کاره پال ندریته لای خوی و تهنیا بۆ
سهرۆکه کی بیئت ده لئیت: لهم نیشهم کرد به ناوی فلان کهس و ناوی تهو
سهرۆکه دینئ چونکه ناوی شت عینوانیه تی ، ئینسان کاتیک ئیشیک ده کات
به ناوی که سیکهوه که تهگهر تهو کهسه نهبوايه نهی ده کر ده لئیت: لهم نیشهم
کرد به ناوی فلان کهسهوه، واته لهم نیشهم ناوونیشانی وی پیوهیه و تهگهر تهو
نهبوايه نیشه کی له مهر منیش نه ده بوو.

کهواته مانای ﴿بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ﴾ یانی: ئەم ئیشە دەکەم بە فەرمانی خوا و بۆ خاتری خوا ئەک بۆ خۆم یان کەسیکی تر⁽¹⁾.

ئێستا با بێینه سەر واتا و چەمکی بەرفراوانی ئەم ئایەتە پێرۆزە و بن ئاویک لە دەریای بێ پایانی پر گەوهەر و مرواریدا لێ بدەین و بزانی چى تێدایە:

گەوهەری یەكەم

خواناسی و خواپەرستی شتیکی خوارسك و سروشتی یە
لە دڵ و دەروونی مرۆڤدا

1- یەكەمین گەوهەری ئەم دەریا بێ سنوورە ئەوەیە كە:
خواناسی و خواپەرستی شتیکی خوارسك و سروشتی یە و لە دڵ و دەروونی هەموو ئینسانێك دا چەسپێنراوە، ئێستا بەر لەوەی بێ یە سەر سەلمانندی ئەم قەسەمان با بزانی ئەم یاسایە چۆن ئەم ئایەتە پێرۆزە دەفامریتەوه؟ دەتوانین لە دوو خالان دا ئەوه پوون بكهینهوه:
یەكەم: ئەم سووپەتە خاوی بە بەزەیی لەسەر زمانی بەندەكانی گوتووینەتی، دیارە ئەویش لە هەموو كەس چاكتەر بەندەكانی دەناسێ كەواتە ئەم وتووێژە لەم سووپەتەدا دەبینرێ زاده و هەلقولای سەرچاوەی سروشت و ماهیەتی مرۆڤ، چونكە وەك گوتمان پەرۆەر «گار لیڤەدا لەسەر زمانی

(1) سەیری (الاعمال الكاملة) بکە بەرگی چوارەم لایەرە (294، 300).

ئینسان دواوه خۆ ئاشکراشه که خوا شتی‌ک به زمانی ئینسانه‌وه نالێ که له‌گه‌ڵ میزاج و سروشتی دا هه‌ڵنه‌کا و نه‌گونجێ چونکه نه‌و کاته [په‌نا به‌ خوا] به‌ درۆزن دیته‌ دهر (پاکی بۆ خوا) ! دیر سان نا بێ نه‌وه‌ش له‌ بیر بجێ که په‌روه‌ردگار لهم سووهره‌ته‌دا به‌ ناوی ده‌سته و تاقمێکی تایبه‌تیه‌وه نه‌دواوه، به‌لکو به‌ ناوی گشت مرۆفایه‌تی یه‌وه دواوه، که‌واته هه‌ر قسه‌یه‌کی که لی‌ره‌دا کراوه هه‌لقولاوی کانی سروشت و نه‌فس و ماهیه‌تی مرۆقه.

دووه‌م: به‌نده‌کان که به‌ری هه‌موو قسان ناوی خوا دیتن و له‌گه‌ڵی دا ده‌که‌ونه گفتوگۆ دیاره‌ بپوا بوون به‌ خوا و ناسینی وه‌ک یا سایه‌کی به‌لا گه‌ نه‌ویست⁽¹⁾ له‌ دلیاندا چه‌سپێنراوه، بۆیه بێ هیچ چه‌شنه‌ پێشه‌کی و بێ پیلکه‌ دروست کردنی‌ک له‌گه‌ڵی دا ده‌ست ده‌که‌ن به‌ ئاخاوتن، دیقه‌ت نه‌گرتوه وه‌ختی‌ک له‌گه‌ڵ بابایه‌کی بیانی و نامۆدا پوو به‌ پوو ده‌ بی ناچاری له‌ ناوو شوهره‌ت و که‌سایه‌تی و جێ و ڕێی بپرسی به‌ر له‌وه‌ی له‌گه‌ڵی دا بکه‌ویه‌ گوتار، به‌لام له‌گه‌ڵ دۆستی‌کی ناسیاوو ئا شنادا راسته‌موخۆ و بێ پێچ و په‌نا و نه‌م لا و لا کردن له‌گه‌ڵی دا ده‌ست ده‌که‌ی به‌ گفت و گۆ، لی‌ره‌ش دا که له‌گه‌ڵ خۆی مه‌زن دا به‌و شیوازه‌ ده‌دویی‌ی که له‌گه‌ڵ ناسیاوو ئاشناکه‌ت دا دوا‌ی مانای وایه‌ خۆی په‌روه‌ردگاریش وه‌ک دۆستی‌کی نیزی‌ک پیت ئاشنایه‌ و له‌لات ناسراوه.

(1) هه‌لبه‌ته‌ ئیمه‌ نالین بپوا بوون به‌ خوا به‌لگه‌ نه‌ویسته‌ چونکه‌ نه‌گه‌ر به‌لگه‌ نه‌ویست بوایه‌ پێویستی به‌ به‌لگه‌ هێنانه‌وه‌ نه‌ده‌کرد.

ئەوێ پاستی بێ هەر ئەوەش لە پەرەردگاری گەرە و بە بەزەیی پەچاو
دەکرێ، نایا ماقوولە خۆی میهرەبان و خاوەن سۆز بەرێزترین خولقینراو و جێ
نشین خۆی بە جۆریکی وا بخولقینێ که نهیناسی؟!

پێغه‌مبەری پێشەواش ﷺ لە فرمودە‌یه‌کی دا لەم باره‌وه فرمودیه‌تی:
((ما من مولود الا یولد علی الفطرة فابواه یهودانه أو یمنّٰه او یمجسانه))⁽²⁾
واته: هه‌موو مندالێک له‌سه‌ر سروشتی خوا په‌رستی له‌ دایک ده‌بێت، دوا‌یی
دایک و بابی ده‌یکه‌ن به‌ جوولە‌که‌، یان ده‌یکه‌ن به‌ نه‌صرانی، یان ده‌یکه‌ن به‌
ئاگر په‌رست. ئیستا په‌نگه‌ یه‌کیک بیرسیت باشه‌ ته‌گه‌ر راسته‌ هه‌موو که‌سیک
بیری خوا په‌رستی له‌ دلێدا شتیکی سروشتی و خواپسکه‌ بۆچی به‌عه‌زه‌ که‌سیک
لای ده‌بن و وا پێشان ده‌ده‌ن که‌ بێ پروا و لامه‌زه‌بن؟!

هه‌رچه‌نده‌ ئیتمه‌ کتیبی (گه‌ره‌ترین پاستی)⁽¹⁾مان ته‌رخان کردوه‌ بۆ هه‌موو
ئهو مه‌سه‌له‌ لانه‌ی په‌یوه‌ندی‌یان به‌ خوا ناسی‌یه‌وه‌ هه‌یه‌ و له‌وێدا به‌ تێروته‌سه‌لی
ئهم چه‌شنه‌ باسانه‌ توێژاوه‌وه‌، به‌لام هه‌ر چوێتیک بیت لی‌ره‌ش دا وه‌لامێکی
کو‌رتی ئهم په‌رسپاره‌ ده‌ده‌ینه‌وه‌:

بێگومان هه‌ر کامێکمان چه‌ندین جار دیتوویه‌تی خۆره‌ه‌لاتوه‌ و تیشکی
زێڕینی له‌ هه‌موو لایه‌کی دنیا‌دا بلاو کردۆته‌وه‌، به‌لام له‌ نه‌کاوپا هه‌ر هی‌نده‌ی
زانیه‌وه‌ په‌له‌ هه‌روێکی چلکن و پیس هاتۆته‌ عاسمانی و به‌رینگی به‌ پوژنی
گرتوه‌ و بێ ناسه‌واری کردوه‌.

خۆ ئاشکراشه‌ هیچ که‌س زات ناکات بلیت وه‌للا خۆر هه‌ر له‌و ده‌مه‌یدا
که‌ له‌ چاوان را‌ون بووه‌ له‌ دنیا‌ی واقعی‌ش دا ماهیه‌ت و خودی خۆی له‌ ده‌ست

(2) بخاری و مسلم و ترمذی و نسائی له‌ (ابی هریره) پیوایه‌تیان کردوه‌.

(1) دوا‌یی له‌ ژێر ناوینیشانی (خواناسی، تاین، نیمان) دا چاپکرا له‌ لایه‌ن نووسینه‌گی ته‌فسیره‌وه‌.

داوه و نه ماوه، مه سه له ی برپا به خوا بوونیش هه ر بهو پي و دانگه يه، برپا به خوا بوونیش خۆريکي پرشنگ داره و تيشکي پروناکي خۆي به سه ر دز پياي سروشتي مرؤفدا په خش ده کات به لام له سۆنگه ي چهند هۆيه کي تايبه تي و له چهند بارودۆخيکي تايبه تي دا په له هه وري چلکني گومان و دوو دلي يان سه ره خه ري و نه سه لماندن و بۆ ده تانج نه خستن تيشکي زيپيني نهو خۆره ده شاريتته وه و وني ده کات.

ئيسـتا که دـنيا بووـين لهـو ۱ که نهـم تايهـته دهـلالهـت لهـسهـر نهـو ياسايه ۲ ياساي خوارسک بووني برپا به خوا بوون له سروشتي مرؤفدا ۳ ده کات با چهند به لگه يه کي ژيري بيئينه وه بۆ پتر ئاوه لا کرد نه وه و پروون کرد نه وه ی نهـم مه بهـسته :-

به لگه ی يه که م

هه موو په يدا بوويک ، په يدا که ريکي هه يه

لهـو بهـلگانه که خوارسک بووني برپا به خوا بوون ده سه لميئن له سروشتي ئينسان دا نهو ياسا ژيري يه يه که ده ليت: هه موو په يدا بوياک به ديهيته ريکي گه ره که. له زاراوه ي فله سه فيش دا به (ياساي هۆکاري) "قانون ال سببيه" ناسراوه. شاياني باسه که پي توّل و زانا يان خپ له سه ر نه وه ن که نهـم يا سايه گه وه ترين ياساي به لگه نه ويستی ژيري يه و ته گه ر ئينسان هه ر له هه وه لّ رۆژي ژياني يه وه برپاي جه زم نه بوايه له سه ر راستي نهـم ياسايه، ئيسـتا هيج جۆره ديارده و روخساريکي ژيار و پيش کهوتن نه ده هاته بهر چاوان، چونکه نه وه ی

پاڭى بە مەرۋقەوہ ناوہ کہ بہ دواي ھۆي دياردہ و پرواڭتہکانى بوۋنہورداد
بگہرئ و دنيان لئ دەسەنگ و سووژن بنئ ئەم ياسا ژيرى يہ سروشتى يەيہ.
کەواتہ وەختيک دەبينين برېک سۆفستايى ئينکارى و لا موجودى دەکەن
لہ ئاقار ئەم دەستورہ ژيرى يەدا نابئ پروامان لەق يئت، ئايا ھيچ کەس گوي
دەداتہ و پئنى باباي نەساغ و ميزاج تيک چوو کاتيک بۆ خەڭکى دەتاني ناخاو
ناي سەلميتئ کہ ئارى سازگار و شيرين شيرينہ چونکہ زارى نەخۆشى وي پئي
تالہ؟ نەخیر، پيشينانیش لەميژہ گوتويانہ ھەر کەسہ لہ ھەمبانہي خۆي دا
گويزان دەژميئ. بۆ پتر پروون کردنہوہي ئەم ياسا بەڭگہ نەويستہ وئنيەيەك
دئنيەنہ بەر چاوان:

ئايا بينراني جي پئي مەرۋقيک لہ دەشتيکى کاکى بە کاکى و چۆڭدا
بەڭگيەكى ئيقناع کەر نيہ بۆ تپەر بوونى کەسيک بەوي؟ ديارہ با ، باشە
شتيک ناچارمان دەکات دان بنئين بەوہدا کہ کەسيک بەوي دا پاربوردوہ لەگەڭ
ئەوہشدا ئيمہ بە چاوي خۆمان کابرامان نەديوہ؟ بيگومان ھەبوونى ئەم ياسا
ژيرى يەيہ لہ سروشتى ئينسان دا.

ئىستا کہ زانرا ياساي ھۆکارى (قانون السببية) ياسايەكى ژيرى و بەڭگہ
نەويستہ با بگوازينہوہ بۆ بازنەيەكى فراوانتر و لە گۆشە نيگايەكى ترەوہ
سەرنج بدەين.

ئەم بوونہوہرەي کہ لە گۆشەيەكى گچکەدا لە نيويەکيک لہ خرۆکەکانى دا
دەژين زانا و شارەزايان تيکرا لەسەر ئەوہن ھەتا ماترياليستەکانيش ھە
کاتيک بووہ ئەم بوونہوہرە نە سەرى سيري بووہ نە بنى پيوازئ، کەواتہ ھەروەك
چۆن جي پئکان پيش دەمى پەت بوونى پپۆکە بەو شوئەدا نەبوون،

بوونه وهریش پيش دهست به کارکردنی به دی هینەر نه بووه، چونکه ههروهک چۆن پهیدا بوونی جیپیکان به ستراوه به رەت بوونی بابای پیتۆ، پهیدا بوونی بوونه وهریش به ستراوه تهو به دهست به کارکردن و خولقاندنی خوای به دی هینەر.

توخا براله له خۆت بېرسه و ویردانت بکه به دادگەر، ئایا نه گەر هاتنه دی چەند شوین پێیهک له گهڵ نهو هه موو ساکاری یه دی دا بئ رەت بوونی پیتۆیهک مه حال بئ، ده بئ هاتنه دی بوونه وهریک بهو زه به لاهی و پر هونه ری و ورده کاری یه وه به کلۆجیک به بئ پهروه ردگار و به دی هینەری مه زن جی و چاوه روان کردن بیت؟

ئیتسا پهنگه پرسیا ریک خوشوته ی زۆر دلان بدات:

باشه ئیمهش دانی پێدا دینن که بوونه وهر بهم شیوه ورده کاری و ریک و پیک یه ئیتسا له سه ریه تی نه زه لی نیه و دوا ی نه بوون هینرا وه ته دی به لام ناخر بۆچی یه کسه ر په نا به رینه بهر خوا، ئایا هیچ شتیکی دی نیه نه م کاره ی ئی بوه شیتمه وه و پێویست نه کات په نا به رینه بهر شتیکی نه دی تراوو ههست پئ نه کراوی وهک خوا؟

له وه لام دا هه ئین نه خیر له دروست کرانی بوونه وهر دا له خوا به ولاره کهس په ریزی دیار نیه و له بینای بوونه وهر دا غهیری پهروه ردگار هیچ وه ستایهک چه کوچی خولقاندنی نه وه شانده. بۆ روون کردنه وه ی مه بهست وینیهک دینینه بهرچاوان: کاتیک له گهڵ یه کیک له براده رانت له ژووریک دا داده نیشی و به ئیشیک ده چیه ده ری و وه ختیک ده گه ری یه وه ژووره که تان براده ره که ت نابینی

هیچ سمرت سوږ نامینئ و عاجباتیت نایه چونکه براده ره کهت که مرۆقینکی
خاوهن ئیراده و توانایه نهوهی له باران دا ههیه بۆ خۆی دهر و ژووری بکات.
به لām نایا وهختیک بۆ خۆت به تمنئ له ژووریک دا داده نیشی به نیشیک
دهچیه دهرئ و کتیبیک له شوینیک تهرخان کراودا به جئ دتلی و له
گه پانهوه ت دا وه بهر چاوانت نایه، سه رسام نابو ده ست ناکه ی به لی کۆلینه وه و
ورد بوونه وه سه به ره ت به هۆی له جئ خۆ لاچوونی کتیبه که ؟! دیاره با، ده با
نیستا بزانی هۆی جیاوازی ئهم دوو هه لۆیسته ت چیه ؟!

له حالته ی یه کهم دا له سۆنگه ی نه وه وه که "له جئ خۆ لاچوون" ه که
په یوه ندی به که سی که وه هه یه که ده شئ بۆ خۆی سه ره خۆ نه نجامی بدات هه یچ
سه رگێژه که ت ناگاتئ و ناگه ریئ به دوا ی هۆی به جئ هینانی کاره که دا، به لām
له حالته ی دووه م دا که "له جئ خۆ لاچوون" ه که به شتی که وه به سترا وه دا ری
پئ له سه ر به ردی دانانرئ و می شئ پئ له خۆ دهر نا کرئ ژیریت نا چار ت ده کات
به شوین هۆی به جئ هینانی کاره که دا بکهویه گه پان و سوپانئ، ئی ستا
پرسیاریک ئاراسته ی نه وان که سان ده که ی که پر سیاری هه وه ل خوتخوته ی دلی
ده دان:

نایا ده توان خۆتان ئیقناع بکه ن به وه که پیویست ناکات به دوا ی هه یچ
هۆیه ک دا بگه رپین که بۆته هۆی لا برانی کتیبه که له جئ خۆی و بلین جا چ
حه وجئ به وه ی ده کات به دوا ی هۆیه کی دی دا بگه رپین و خۆ هان ما ندوو
بکه ی، ئیمه ده لپین: نه وه ی کتیبه که ی له جئ خۆی را گواسته، یان هه ر
هیزیک نیو خۆی کتیبه که یه، یان ده ور به ری کتیبه که یه وه: دار و دیوار و
په نجه ره و کورسی و هتد !!!

له‌وه‌و که پابورد ده‌گه‌ینه‌ ئهم ته‌نجامه: له‌هر کات و شوئینیک دا گۆران به‌سهر شتینکی مادی دا بیت □ واته‌ ههر دیارده‌یه‌کی بی گیان و بی ئیراده □ جا چ نه‌و گۆرانه‌ له‌ چوار چپوه‌یه‌کی چوکه‌له‌دا پرویدات وه‌ک لاچوونی کتیبه‌که‌ له‌ شوئینی خۆی، یان له‌ بازنه‌ و زه‌مینیه‌کی فرت و فراوان و به‌ به‌ره‌وه‌ بوودا وه‌ک گۆرانی ماده‌ده‌ له‌ حاله‌تی گازپکی په‌رته‌وازه‌ و تیکه‌ل و بی سه‌ره‌ و به‌ره‌وه‌ بۆ حاله‌تی ئیستای که‌ له‌ چه‌ند کاکیشان و ئه‌ستیره‌ و خرۆکه‌یه‌ک دا بوونه‌هریکێ پێک و پێک و پر یاساو ورده‌کاری پێک هیناوه‌، به‌ئێ له‌ ههر کام له‌م حاله‌تانه‌دا ده‌سته‌وسانین له‌ ناقار ته‌فسیر کردنی دیارده‌ی گۆران دا مه‌گه‌ر به‌ هانا بردنه‌ به‌ر هۆیه‌کی دیکه‌ی ده‌ره‌کی له‌ خودی ماده‌ده‌که‌، هه‌لبه‌ته‌ ئهو هۆیه‌ش که‌ ده‌لێن له‌ ده‌ره‌وه‌ی جوغزی ماده‌ده‌ دایه‌ ده‌بیخاوه‌نی چه‌ند خه‌سله‌ت و تایبه‌تمه‌ندییه‌ک بیت که‌ له‌ ماده‌ده‌دا چنگ نه‌که‌ون، وه‌ک گیان و ئیراده‌ و زانیاری و توانا و.... هتد، به‌م په‌نگه‌ له‌ حاله‌تی یه‌که‌م □ لاچوونی کتیبه‌که‌ □ دا گۆرانه‌که‌ پال □ ده‌ینه‌ لای ئینسان و له‌ حاله‌تی دووه‌میش □ دروست بوونی بوونه‌هر □ دا پالێ ده‌ده‌ینه‌ لای خۆی په‌ره‌ردگار.

ئێستا کاتی ئه‌وه‌ هاتو «مه‌سه‌له‌یه‌ک بتوێژرێته‌وه‌ که‌ زه‌ینی زۆرانی تیدا به‌ سه‌هوو چووه‌ و ساتمه‌ی برده‌و:

ئێمه‌ که‌ ده‌لێن ههر چه‌شنه‌ گۆرانیێک به‌سهر ماده‌ده‌ و دیارده‌کانیدا بیت پیویسته‌ بۆ هۆیه‌که‌ی بکه‌وینه‌ گه‌ران و سووران له‌ ده‌ره‌وه‌ی جوغزی ماده‌ده‌دا مه‌به‌ست له‌ گشت چه‌شنه‌ گۆرانیێک نه‌ به‌ئێکو مه‌به‌ست له‌و جوژه‌ گۆرانا‌نه‌یه‌ که‌ له‌ ده‌ره‌وه‌ی جوغزی گۆرانه‌ فیزیایی و کیمیایی یه‌کان دان، به‌ ته‌عبیریێکی دی ئهو گۆرانکاری یانه‌ی که‌ به‌ هیچ په‌نگیێک نالوێ له‌ سه‌ر بن چینه‌یه‌کی

کیمیایی یان فیزیایی ته‌فسیر بکړین، بۆ پتر ناوه‌لا بوونه‌وه‌ی مه‌به‌ست با
که‌ره‌تییکی دیکه‌ش سه‌رنج له‌هه‌ر کام له‌ دیارده‌ی: گواسترانه‌وه‌ی کتیبه‌که‌ له
شوینن خۆی و گواسترانه‌وه‌ی ماده‌ده‌ له‌ حاله‌تی گازینکی په‌رته‌ وازه‌یی و بئ
سه‌ره‌ و به‌ره‌یی‌یه‌وه‌ بۆ حاله‌تی یاسایی و ړټک و پټکی بده‌ین:

ئایا چ کتیبه‌که‌ش و چ ماده‌ده‌ □ که‌ره‌سه‌ی خاوی بوونه‌وه‌ریش ده‌گوښی
بلټین به‌ گۆرانی نیو خۆی گه‌ردیله‌کان یان به‌هۆی ده‌ور و به‌ریا نه‌وه‌ نه‌و
گۆرانه‌یان به‌سه‌ردا هاته‌وه‌!!

ده‌زانم هیچ که‌س سه‌باره‌ت به‌ کتیبه‌که‌ نه‌وه‌ی به‌ بیردا نایه‌ت که‌ به‌ هۆی
کاره‌نجام (تفاعلی) نیو خۆی گه‌ردیله‌کان یان به‌هۆی کارتی‌کردنی ده‌وروهر
گۆرانی به‌سه‌ردا هاتبی. نه‌ما سه‌باره‌ت به‌ گۆران و گوڅیزرانه‌وه‌ی ماده‌ده‌ له‌ حاله‌تی
هه‌ویره‌ ترشی و پړژوبلاوی یه‌وه‌ بۆ نیو قالب و بۆته‌یه‌کی یاسایی و ړټک و پټک،
له‌وانه‌یه‌ به‌عزیزک سه‌رچاوه‌ی درۆزناوی گومانیان چۆره‌ بپ نه‌بووبی و وایان به
خه‌یال‌دا بیټ که‌ بوونه‌وه‌ر ته‌نیا له‌ ړټی گۆرانه‌ کیمیایی و فیزیایی یه‌کانه‌وه
هاتبیته‌ دی!!

نه‌ما ئیمه‌ بۆ په‌واندنه‌وه‌ی تارمایی نه‌م گومانه‌ چهند راستی یه‌کی به‌لگه
نه‌ویست ده‌خه‌ینه‌ به‌رچاوی نه‌وان که‌سان:

یه‌که‌م: شتیکی سه‌لمیتراو له‌به‌رچاوه‌ که‌ ماده‌ده‌ به‌ر له‌وه‌ی بی‌ته‌ نه‌م
بوونه‌وه‌ره‌ی ئیستا و ئیستاش خاوه‌نی هیچ کام له‌و خه‌سله‌تانه‌ نیه‌ که
هه‌بوونیان شتیکی حه‌قی و پتویسته‌ بۆ به‌جی‌هینانی هه‌ر چۆره
ئیشیک، وه‌ک: ژیان و ژیری و ئیراده‌ و توانا.

دووه‌م: زۆر کەس بە مەسەلە‌ی هەبوونی جوولان (حرکە) لە ماددەدا هەڵ دەخەڵەتێن و وا دەزانن مادام ماددە جوولان و بزوتنە‌وە‌ی تێدا یە بۆ خۆ‌ی سەر بە‌خۆ و بێ هیچ هۆیک لە بارانیدا هەیه کە بگۆڕێ و پەرە بستیێن، بە‌لام ئەم گومانە دەرە‌وینینە‌وه بە‌م دوو بە‌لگە‌یه‌ی خوارێ: -

1- جوولان لە ماددەدا سەرە‌تا و دەست پێ کردنیکی هەیه و هیچ کەس ناتوانێ جوولان بە‌ بیری خۆیدا بیتی بە‌ بێ هینانە بە‌رچاوی دەست پێ‌کردن و سەرە‌تایە‌ک [] لە کتیی "گە‌وره‌ترین راستی" دا ئەم مە‌سە‌لە‌یه‌مان چاک‌ روون کردۆتە‌وه [] دیارە کە جوولانی‌ش لە ماددەدا سەرە‌تای هە‌بوو پێ‌ویستە‌ ماددە‌ش سەرە‌تای هە‌ییت چونکە‌ زانایان خ‌ر لە‌سەر ئە‌وه‌ن کە ماددە و جوولان لێ‌کدی جوێ نابنە‌وه.

2- جوولان و بزوتنی بە‌تە‌نی نابیتە‌ هۆی ئە‌نجام دانی هیچ چە‌شنە‌ کاریکی وێ‌ستراو و هە‌دە‌ف دار، دیقە‌تت لە‌و فێشە‌کە‌ شیتە‌یه‌ی نە‌گرتووە‌ کە بابای راوچی پە‌ش کوژ دە‌ی ه‌اوی، ئە‌ک هەر ئامانج ناپیکی بە‌ئکو زۆر جارێ ئیشیکی زیان بە‌خشی‌ش ئە‌نجام دە‌دا و بابایە‌کی بێ خە‌تای پێ دە‌نگوێ، ئە‌مما کاتێک هەر ئە‌و فێشە‌کە‌ی ک‌ابرای راوچی دە‌ی تە‌قاند، تە‌فە‌نگ چی یە‌کی کارامە دە‌ی تە‌قیێنێ دە‌بینی کاریکی وێ‌ ستراو و با یە‌خ دار وە‌ک ئە‌نگاوێ نیشانە‌ یان کوشتنی نیتچیرێک بە‌جێ دیتی، کە‌واتە‌ جوولانی بە‌تە‌نی بۆ ئە‌نجام درانی شتیکی وێ‌ستراو و سوود بە‌خ‌ش، یە‌س ن‌چە‌ و پێ‌ویستی بە‌ کە‌سیک هە‌یه، کە‌ پێ‌نمایی بکا و پێ‌رە‌وێکی راستی بۆ دیاری بکات.

باشه ئیمه وهختیک ده‌بینین ئه‌و گۆڤان کاری و پهره سه‌ندنه‌ی به سه‌ر دیارده‌کانی ماده‌دا دین چ به شیه‌ی گۆڤانی کیمیایی، وه چ به شیه‌ی گۆڤانی فیزیایی هه‌موویان به پئی چهند یاسا و ده‌ستوورێکی عیلمیا نه‌ی سه‌رسووپه‌ینه‌ر به‌رپۆه ده‌چن و ده‌بنه هۆی هه‌نانه دی هه‌زاره‌ها ئا هانج و مه‌به‌ستی سوود به‌خش و بایه‌خ دار، ئایا نه‌گه‌ر بلتین ماده‌ و گه‌ردیله‌کانی به هۆی جوولانه‌وه‌وه وه‌ک فیشه‌که شیه‌ی کابرای ره‌ش کوژ ته‌قینه‌راون و په‌کار خراون ئایا نه‌م قسه‌یه، له‌گه‌ڵ ئاوه‌ز و زانیاری دا دانووی ده‌کوئن و پتکه‌وه هه‌ڵ ده‌که‌ن؟! ئایا نه‌گه‌ر گولله‌یه‌ک به ناشیایی و چه‌پله‌کی و په‌شه کوژی باویشترئ نه‌یه‌تته هۆی هاتنه‌دی مه‌به‌ست و زۆر جار زانییش به‌خشئ، ده‌بئ نه‌گه‌ر ئه‌و هه‌موو گه‌ردیلانه‌ی ماده‌یان لی پتک هاتو سه‌ربه‌خۆ بئ هیچ پتنامه‌ی که‌رێک وه‌گه‌ر که‌وتب و ده‌ستیان کردبئ به‌ جوولان، ئیستا بوونه‌وه‌ر نه‌ده‌بوو به شیه‌ی شیه‌ی و دنیا وه‌ک شاری بئ ساحیب کاول و وێران نه‌ده‌بوو؟! به‌ئێ ئه‌و پتک و پتکی و ورده کاری یه‌ی له‌ بوونه‌وه‌ردا به‌دی ده‌که‌ین که له‌ نه‌جمای جوولانی ماده‌دا هاتۆته دی چ به شیه‌ی کیمیایی و فیزیایی، که‌سیک هه‌ر لویه‌چیک لیکدانه‌وه و تیگه‌یه‌شتنی هه‌یه‌ت به‌ په‌وای نابینه‌ که پالێ داته لای ماده‌ی په‌ق و ته‌ق و هیچ سه‌ربه‌رشتی که‌ر و په‌روه‌ردگاریک له‌ دوای ماده‌ و نه‌یه‌نی.

ئیستا که‌گه‌یه‌شتینه ئه‌و نه‌جمه، که هه‌ر کاتیک جه‌وجۆل و بزوتنیکمان له‌ شتیک دا دیت که ده‌بوو به‌هۆی هه‌نانه‌ی مه‌به‌ستیک بئ سئ و دوو، ئاوه‌ز و لیکدانه‌وه پالمان پتوه ده‌نئ که دان بیتین به هه‌بوونی جوولینه‌ر و پئی غمایی که‌رێک دا، با بۆ روون بوونه‌وه‌ی مه‌به‌ست و تیه‌یه‌ک له‌ ژیا‌نی رۆژانه‌مان دا بیتینه به‌ر نیگا:

ئه‌گهر پۆژتیک له پۆژان دوو ترومبیلت دیتن یه‌کی‌کان به‌ شتویه‌کی ژیرانه و کارامانه به‌ پڕی تاییه‌تی و دیاری کراوی خۆی دا ده‌پۆی و له‌ شوینی تاییه‌تی و دیاری کراودا راده‌وه‌ستا پیچی ده‌کره‌وه‌... هتد ئه‌وی دیشیان به‌ پیچه‌وانه‌وه ههر ملی لی دهنه و راهه‌ستانی نه‌ده‌زانی و ههر چی هاتبایه به‌ری ده‌ی شتلا، ئایا ره‌فتاری ههر دوو ترومبیلته‌که‌ت وه‌ک یه‌ک دیته به‌رچاوان؟! دیاره‌ دوو هه‌لۆیستی جودات ده‌بی و ده‌زانی که ترومبیلی یه‌که‌م سایه‌قینکی کارامه و شاره‌زا ده‌ی ناژۆی و ئی دووه‌میشیان که‌سی تیدا نیه بی ناژۆی یان نه‌گهر هه‌شبی بابایه‌کی نه‌زان و ناشییه، لی‌ره‌دا ژیریت دیمه‌نه‌ پێک و پێک و هه‌ده‌ف داره‌که‌ی پاڵ دایه لای ئینسانیتکی پسپۆ و لی‌زان و به‌ به‌راوه‌ ژووه‌وه دیمه‌نه ناتمه‌واو بی سهره و به‌ره‌که‌ی پاڵ دایه لای نه‌بوونی پ سپۆ و کارزان و شاره‌زایه‌ک.

ئێستا با سه‌رنج به‌هین :

باشه‌ توخوا نه‌گهر دیمه‌نی ترومبیلتیک که به‌ پێک و پێکی و به‌ وه‌ستایی به‌ری یه‌دا ده‌روا ناچارمان کات دان بینین به‌ هه‌بوونی سه‌ره‌هرشتی که‌ریک و پڕ غمایی که‌ریک دا ، ئایا دیمه‌نی هات و چۆی رۆژ و مانگ و زه‌وی و نه‌ستیره و که‌هکه‌شانه‌کان له‌ چه‌ند سوپگه و پڕ و بانیتکی پر ورده‌کاری و حسیب کراودا نایسته‌ هۆی ناچار کردنت که‌ برۆا بینێ و قه‌ناعه‌ت په‌یدا که‌ی به‌و زا ته‌ی وه‌گه‌ری خستوون و ره‌کاری خستوون!!

ئایا نه‌گهر به‌ چه‌وتی پۆین و له‌ یاسا ده‌رچوونی تاقه‌ ترومبیلتیک چه‌ند کاره‌ساتی زیان به‌خش و گیره‌ شتوین پروو بدات، به‌هۆی نه‌بوونی سه‌ره‌هرشتی که‌ر و پابه‌ریکی کارامه و لی‌زان له‌ نێو ئه‌و ترومبیلته‌دا، ده‌بی نه‌ گهر وه‌ک

بمعهزه که‌سی‌کی ساده بیر و کالقام و ساویلکه ده‌لێن بوونه‌هر بئ سهرپهرشت و په‌روه‌ردگار بوايه کار به کوئ گه‌یبا و دنیا چی به‌سهر هاتبا؟!

پوخته‌ی قسان ئه‌وه‌یه که له ماده‌دا جوولان و گۆرپانکاری هه‌یه چ ئه‌و جوولان و گۆرپانکاری یه‌ی له نیتوان گه‌ردیله‌کان دا دیتته دی و ده‌بیتته هۆی گۆرپانی توخمه‌کان و کارلێک کردنیان ، وه چ ئه‌و جوولانه‌ی له نیتو ته‌نه‌کان دا پرووده‌دات، به واتایه‌کی دی، چ فیزیایی، وه ئه‌و جوولانه‌ش به ورده‌کاری و کارامه‌یی به‌رپۆه ده‌برئ و ده‌بیتته هۆی هیتانه دی چه‌ندین ئامانج و مه‌به‌ستی ویستراو و سود به‌خشی له ژمیره نه‌هاتوو. جا ئیمه هه‌ر وه‌ك چۆن جوولانی سه‌عات و فرۆكه و رۆكێت و ترومبیل و كارگه و ناش و هتد پال ده‌ده‌ینه لای سهرپهرشتی كار و وه‌گه‌ر خه‌ریکی شاره‌زا و لئ وه‌شاه به هه‌مان شیوه‌ش پیتوسته مادام ریز و حورمه‌تی ژیری و زانیاری‌مان له كن ییت جوولانی ماده‌ش به هه‌موو شیوه‌کانی یه‌وه بگه‌رپێنینه‌و لای په‌روه‌ردگار و به‌رپۆه‌هرێك كه خوای زاناو کاربه‌جئ و به به‌زه‌یی یه .

سئیه‌م: تا‌قمی‌کی بیر کورت و که‌م ئاوه‌ز هه‌ن ده‌لێن: ئه‌و گۆرپان و په‌ره‌سه‌ندن (التغییر والتطور) ه‌ی به‌سهر ماده‌دا دئ زاده‌ی خودی ماده‌یه‌ واته: ماده‌ خۆی خاوه‌نی چه‌ند خه‌سه‌له‌تی‌که که هه‌یچ که‌س تێ پدا نه‌خو‌ل‌قاندون و هه‌ر هه‌یبوون وه له سۆنگه‌ی ئه‌م خه‌سه‌له‌تانه‌وه ماده‌ گۆرپانی به‌سهر دا دئ و له حالێکه‌وه ده‌چیتته حالێکی دی و په‌ره ده‌ستیتن!! ده‌زانن کو‌رپنه ئه‌م قسه‌یه‌م چۆن دیتته به‌ر چاوان: وه‌ك قسه‌ی ئه‌و که‌سه‌م دیتته به‌رچاوان له واقع دا هه‌روا شه که ئینکاری ئه‌وه ده‌کات (کۆمپیوتەر) له نه‌جمای بیر کردنه‌وه و پامان و تو‌ی‌ئینه‌وه‌ی زانستیانه‌ی درێژ خایه‌ن هاتبیتته دی و ده‌لێت: کو‌ره‌ بام

ئێوه ده‌لێن چی (کۆمپیوتەر) ئامیژیکه له چهند پارچه‌یه‌ک پێک هاتوه که ههر يه‌ک له‌و پارچانه شێوه و چۆنیه‌تی و ئەندازیه‌کی تایبه‌تی هه‌یه و له ئەنجامی پێکه‌وه نووساندنیان دا به‌ شێوازیکی رێک و پێک و عیلمیانه ده‌توانی ئەو کاره‌ی پێی ده‌سپێرری ئەنجامی بدات. ئێمه چ پێویست ده‌کات به‌ ختو خۆپایی به‌ولاو لایان دا برۆین و به‌ دواى هۆیه‌کی ده‌ره‌کی و نامۆدا بسوورێنه‌وه، پێویسته‌ بۆ دیتنه‌وه‌ی هۆی په‌یدا بوونی ههر شتێک ههر له‌ خودی خۆی دا بۆی بگه‌رێن و په‌نا نه‌به‌ینه به‌ر هۆیه‌کی نادیار (غەیب) و په‌نه‌ان، کوردیش گووتویه‌تی: (سه‌رت نایه‌شى سیتای بۆ لێ دالێنى؟).

دلتیام له‌وه‌ی هه‌یج که‌س دوو دل نیه‌ له‌ بێ بنچینه‌یی و قه‌پۆکی ئەم قسه‌یه‌ی ئیستا دیتمان، چونکه ده‌توانین زۆر به‌سینایی ره‌تی بکه‌ینه‌و و بلێن: باشه براله‌ نکوولیمان له‌وه‌ نیه‌ که‌ (کۆمپیوتەر) له‌ چهند به‌شێک پێک دێ و له‌ ئەنجامی لێک دان و پێکه‌وه چه‌سپ کردنیان به‌ شێوازیکی عیلمیانه و تایبه‌تی ده‌توانی ئەو ئه‌ركه‌ی پێی ده‌سپێرری به‌جێی بێنێ، به‌لام مه‌سه‌له‌ی ته‌فسیرکردن و شێ کردنه‌وه‌ی جوړ و چۆنیه‌تی پێک هاتن و کارکردنی (کۆمپیوتەر) به‌ هه‌یج کلۆجیک ناتوانی ببێ به‌ وه‌لام بۆ پرسیاری (کێ کۆمپیوتهری دروست کردوه؟). ئێمه گه‌ره‌کمانه‌ بزانی کێ کۆمپیوتهری ساز کردوه، به‌لام نه‌تۆ وه‌ک رێوی فیل‌باز قۆرتی ده‌که‌ی و خۆت له‌ وه‌لامی پرسیاره‌که ده‌دزیه‌وه و مه‌سه‌له‌یه‌کی دیکه‌ دێنیه‌ گۆرێ، راست له‌ ناچار هه‌لۆیستیکى ئاوادا بووه که کوردان گووتویه‌انه: (که‌ر له‌ کوێ که‌وتوه و کونده له‌ کوێ دپاوه!)، چونکه نه‌ گه‌ر هه‌زاران لاپه‌ره دهرباره‌ی چۆنیه‌تی دروست بوونی (کۆمپیوتەر) و خه‌سه‌له‌ته‌ تایبه‌تی یه‌کانی پێ وه‌که‌ی ته‌نیا ئیشێک که‌ کردووته ته‌فسیر کردن و پوون

کردنه‌وه‌ی شیواز و چۆنییه‌تی کارکردنی ئەو نامپیره و پێناسه‌کردن و خستنه‌ به‌رچاوی ماهیه‌ت و سیفه‌ته‌کانیه‌تی، به‌تعبیریکی دی ته‌تۆ ته‌نیا ئەو ئیش و کار و ورده‌کاریه‌ت خستۆته‌پوو که وه‌ستای کۆمپیۆته‌ر له‌دروست کراوه‌که‌ی دا به‌جی‌هی‌ناوه‌ و که‌م و زۆر به‌لای ئەوه‌دا نه‌چووی که به‌لگه‌ت چی‌یه‌ له‌سه‌ر نه‌بوونی وه‌ستاو کارسازیک بۆ جی‌به‌جی‌کردنی ئەو کاره‌.

جا هه‌ر به‌هه‌مان پێ و دان ئەوانه‌ی له‌ته‌فسیرکردن و پێناسه‌کردنی ماده‌ده‌پاده‌چن و ده‌لێن ئەوه‌ حالیه‌تی و ئەوه‌ خه‌سه‌له‌تیه‌تی ئەوه‌قه‌سیه‌ی وان به‌چ مه‌زه‌بان نالۆی بکریته‌ وه‌لام بۆ پرسیاری: (کی ماده‌ده‌ و دیاره‌ سروشتی‌یه‌کانی خوڵقاندوه‌ و به‌گۆیره‌ی چه‌ند یاسایه‌کی عیلمانه‌ی پڕ ورده‌ کاری به‌پێوه‌ی ده‌بات؟)

بۆ پتر ئاوه‌لا بوننه‌وه‌ی مه‌به‌ست با گۆی له‌م مشت و مېره‌ی خوارئ بگرین و نه‌ختیک به‌چاوی دڵ تی‌فک‌رین:

- به‌هه‌ر حال دیاره‌ هه‌یج که‌سیک رێبازی خۆی پێ خراپ نیه‌ و که‌س دۆی خۆی پێ ترش نیه‌، ئەمما زۆر چاک بزانه‌ ئەوه‌تی ئینسان چاوی کراونه‌وه‌ و له‌بوا‌ری زانیاری یه‌ سروشتی یه‌کان دا پێش که‌وتو‌ و شه‌قلێکی نو‌ی به‌خۆوه‌ گرتوه‌ له‌چه‌نگ نه‌فسانه‌ و خه‌یال پهرستی پرزگاری بووه‌و بیری خواپهرستی و دینداری جی‌پێی پێ له‌ق بووه‌ و وه‌ک بی سه‌رکه‌ندی به‌حال و بال‌خۆی راگرتوه‌.

+ چۆن؟ تکایه‌ بێ زه‌حمه‌ت تۆزیک ئەم قسه‌یه‌تم بۆ پوون بکه‌وه‌، چونکه‌ ئەمن راست به‌پێچه‌وانه‌ی تۆوه‌ له‌و مه‌سه‌له‌یه‌ حال‌ی بووم و پێم وایه‌ هه‌تا زانیاری شه‌قاویک به‌ره‌و پێشتر بروات ئینسان باش‌تر و زیاتر راستی و به‌جی‌یی بیری گه‌وره‌یی خۆای بۆ ده‌رده‌که‌وئ.

- لهم باره‌وه به‌لگه زۆرن به‌لام ته‌من ته‌نیا نمونه‌یه‌کت بۆ دینمه‌وه:
چهند سه‌ده‌یه‌ک به‌ر له ئیستا خه‌لك له سۆنگه‌ی نه‌وه‌وه كه نه‌یان ده‌زانى
باران چى‌یه و چۆن ده‌بارى پالیاڤ ده‌دايه لای خوا و وایان ده‌زانى فیتى
وى یه، به‌لام ئیستا كه ئینسان ئاستى زانیارى پێه‌لا چوه و به‌ نه‌ینى
یه‌کانى سروشت ئاشنا بووه و ده‌زانى كه باران له ته‌نجامى ئه‌وه‌هه‌مه‌وه
په‌یدا ده‌ییت كه تیشكى خۆر له ده‌ریاكان دا په‌یدای ده‌كات دواى به‌رز
بوونه‌وه‌ی به‌ نێو چینه‌کانى هه‌وا و گه‌یشتنى به‌ چینیك هه‌واى سارد و
خه‌ست بوونه‌وه‌ی هه‌ورى لى دروست ده‌بێ و له هه‌وریش ئه‌وه‌ بارانه‌ دیته
خوارى كه ده‌ی بینین، به‌لێ ئیستا بۆی ده‌ركه‌وته‌وه كه له رابردوودا به
هه‌له‌دا چوو بوو راسته‌قینه‌ی لى بزر بوو بوو.

+ براده‌ر ته‌تۆ گوتت به‌لگه‌ت بۆ دینمه‌وه له‌سه‌ر ته‌فسانه‌ییتى دین و بیری
خواپه‌رستى، به‌لام باسى چۆنیه‌تى باران بارینت بۆ كردم به‌ شیوه‌یه‌كى
عیلمیانه، واته ته‌نیا چۆنیه‌تى باران بارینت ته‌فسیر كرد، به‌لام پیت نه‌گوتم
كه به‌لگه‌ت چى یه له‌سه‌ر نه‌وه كه باران بارین هیچ كه‌سیك به‌رپوه‌ی نابا و
سه‌رپه‌رشتى ناكا و نه‌خشه‌ی بۆ ناكیش.

- كاكه ته‌من كه بۆم ده‌رخستى باران چۆن ده‌بارى و ده‌رم خست كه له دروست
بوونى باران دا ده‌ستى خوا له كاردا نیه به‌لكو به‌ پێى چهند ده‌ستوور و
یاسایه‌كى سروشتى به‌رپوه ده‌چیت، مانای وایه هه‌ر له‌و كاته‌ش دا بۆم
سه‌لماندوى كه خوا نیه، كا تێك سه‌لمیتراش خوا نیه ته‌فسانه‌یی‌یه‌تى ئاینیش
سه‌لمیتره‌وه چونكه وه‌ختێك بناغه‌ی دیوارێك رووخا دیواره‌كه‌ش هه‌ره‌س دیت.

+ براده‌ر لیڤه‌دا بیری پووچى بى بره‌وايیت دوو جارانی هه‌لتیزاندوى :

یه‌که‌م: که وات زانیوه موسلمانان که ده‌لێن خوا فلاڤن ئیشه ده‌کات وه‌ک باران بارین مه‌به‌ستیان ئه‌وه‌یه که خوا به‌ بێ به‌کاره‌ینانی هۆ و ئامراز ئه‌و ئیشه به‌جێ دێتێ ئینجا تۆش چه‌مکی به‌راوه‌ژووی (مفه‌وم المخالفة) ی ئه‌م گومانه هه‌له‌یه‌ی خۆت کردوه به‌ به‌لگه له‌سه‌ر نه‌بوونی خوا و نه‌فسانه‌یی یه‌تی دین، به‌م شیوه‌یه:

موسلمانان ده‌لێن خوا هه‌ر کارێک بکا پاسته‌موخۆ و بێ به‌کاره‌ینانی هیچ هۆ و ئامرازێک نه‌نجامی ده‌دات، به‌لام ئێمه ده‌بینن هه‌ر شتێک له‌ بوونه‌وه‌ردا به‌ گوێره‌ی چه‌ند هۆیه‌ک و به‌ پێی یاسا و به‌رنامه به‌رپۆه وه‌جێ، که‌واته خوا نیه.

واته: نه‌گه‌ر مه‌سه‌له‌که به‌که‌ینه موعاده‌له‌یه‌کی ماتماتیکی به‌م شیوه‌یه‌ی لێ دێ: بروای موسلمانان سه‌باره‌ت به‌ چۆنیه‌تی په‌فتاری خوا له‌ بوونه‌وه‌ردا + تێوه‌ پامانی عیلمیانه له‌ بوونه‌وه‌ر = نه‌بوونی خوا !! دیاره لێره‌دا نه‌گه‌ر ته‌نیا سه‌رنج بدرێته شیوه‌ی رواله‌تی ئه‌م

موعاده‌له‌یه‌ پاست و دروست دێته به‌رنیگا، به‌لام یه‌کیک له‌ یاسای به‌ره‌تی یه به‌لگه نه‌ویسته‌کانی ژیر بیژێ (منطق) ئه‌وه‌یه که وه‌ختێک ده‌لوێ ئه‌نجام (نتیجه) یکی پاست وه‌ده‌ست بێ له‌هه‌ر (قضیه)یه‌ک دا که پێشه‌کی ی- (مقدمه) هه‌کانی پاست و واقعی بن، ئه‌ما وه‌ختێک یه‌کیک که پێشه‌کی ی- (مقدمه) هه‌کانی درۆ و نا واقعی بوون ئه‌و ئه‌نجامه‌ش که له‌وانه‌وه وه‌رده‌گیرێ به‌ هه‌له و ناتهماو حسیب ده‌کرێ، ده‌با ئیستا له‌و (قضیه)یه‌ ورد بینمه‌وه و بزاین له‌ کام جۆره: جارێ پێشه‌کی یه‌که‌میان که ده‌لێت: موسلمانان بروایان وایه که خوا هه‌ر کارێک بکات پاسته‌موخۆ و بێ به‌کاره‌ینانی هیچ چه‌شنه هۆیه‌ک نه‌نجامی ده‌دات، ئه‌م ۛ سه‌یه

شتیکی نا راست و درویه و پرته‌ی (لکل شیء سبب) بۆ همر شتیك هۆیه‌ک هه‌یه ته‌نانه‌ت موسلمانه عه‌وام و نه‌خوینده‌واره‌کانیش به‌سه‌ر زاریانه‌ویه، نه‌وه له‌سه‌ریکه‌وه له‌سه‌ریکی دیشه‌وه کێ ده‌لێت ئیسلام باوه‌ری به‌مه‌ نیه که خوا له‌ پرێگه‌ی به‌کاره‌ینانی ئامرازانه‌وه ئیش و کاری گیتی به‌پرێوه ده‌بات، بێ منته‌ی ده‌کمین با همر ته‌نیا نایه‌تیک یان هه‌دیسیك بێنیتته‌وه بۆ سه‌لماندنی راستی یه‌تی ده‌عواکه‌ی، دیاره‌ نه‌وه‌ش مه‌حاله‌.

ئێستا که زانرا حالی پیشه‌کی یه‌که‌م چۆنه‌ با بچینه‌ سه‌روکاری پیشه‌کی دووه‌میان که بریتی یه‌ له‌ (تیوه‌ پامانی عیله‌ی یا نه‌ له‌ بوونه‌وه‌ر):

شکی تیدا نیه که تیوه‌پامانی زانستی یانه‌ له‌ بوونه‌وه‌ر هه‌تا ئێستا سه‌لماندوویه‌تی که هه‌موو ئیشیکی ئهم بوونه‌وه‌ره به‌ پێی چهند هۆ و ده‌ستووریک به‌پرێوه ده‌چیت، واته‌ ئهم پیشه‌کی یه‌ خۆی له‌ خۆی دا راسته به‌لام ئایا به‌ته‌نێ نه‌وه‌ی له‌ باران دا هه‌یه که نه‌وه‌ نه‌جمه‌ی لی وه‌فامری که بابای نا موسلمان ده‌یه‌وی؟! له‌ وه‌لام ده‌لێین: نه‌ه چونکه هه‌دام پیشه‌کی یه‌که‌م هه‌له‌ بوو تازه (قضیه) که به‌ هه‌له‌ ده‌دریته‌ قه‌له‌م با پیشه‌کی دووه‌میش راست بیت، با بۆ پروون کردنه‌وه‌ی مه‌به‌ست وینه‌یه‌ک بێنینه‌ به‌ر چاوان: ئایا ئهم (قضیه) یه‌ هه‌له‌ نیه: هه‌موو گیا ئنداریك ئینسانه، هه‌موو ئینسانیکیش خاوه‌نی ژیری یه‌ که‌وا ته‌ هه‌موو گیانداریک خاوه‌نی ژیری یه‌؟!!

دیاره هه‌له‌یه چونکه هه‌موو گیانداریک خاوه‌نی ژیری نیه.

به لّام ئايا خه تاي کام له پيشه کی يه کانه که ئهم (قضيه) يه وه درؤ
که پراوه؟ بيگومان فيتي پيشه کی يه که ميانه که شتيکی نا واقعيی له
نيؤ خو گرتوه، دنا پيشه کی دووهميان ۱ به لّام لي نين و راست و دروسته
(هه موو ئينسانيتک خاوه نی ژيري يه).

ده جا ئهو مه سه له يه ی مهش کت و مت وه ک ئهم ويئنه يه يه بي زيادو
که م.

دووهم: هه لئيريزاوی له وه دا که وات زانيوه هه شتيک به هو ی چهند ياسا و
ده ستوور يک هه به جي به يئري به دی هينهر و سه ره رشتی که ري که رک
نيه! به لّام ئيمه توژيک له مه وه ره روونان کرده وه که به م چه شنه بير
کردنه وه يه ئينسان ده چيته تافي مندالي و به م جوړه قسانه ئينسان خو ی
ده باته ريژي مندالي يه وه (1)!

به لگه ی دووهم

ريک و پيکی و ياسا بي ياسا دانهر ناييت

لهو به لگانه ی که ئيسپاتی ده که من که برهوا به خوا بوون شتيکی خوا پرسک و
سروشتي يه له ئينسان دا ئهو ياسا ژيري يه يه که ده ئيت: بو هه ريک و پيکی و

(1) پوخته ی مه به ست ته مه يه: که ئهم بوونه وه ره پهيدا بوويه ده بي هيتيک هه بي بوويته هو ی پهيدا
بوونی، بو خو شئ ئه وه لي ناوه شيتنه وه که واته ده بي ئهو هيتيک بوته هو ی پهيدا بوونی بوونه وه
غه يري ماده و غه يري بوونه وه ري ته ویش زاتی پاکی خوايه.

یاسایه‌ک ڕێک خەر و یاسا دانەرێک ههیه، (لکل نظام منظم). ئێه ستاش به‌هێنان‌ه‌وه‌ی وێن‌یه‌ک چه‌مکی ئهم یاسایه ئاوه‌لا ده‌که‌ینه‌وه:

ده‌نکه‌ شخارته‌ که‌ بریتی یه‌ له‌ داروچه‌که‌یه‌کی گ‌چه‌که‌ و چوار پ‌ینچ سانتیم‌تر درێژه‌ و نزیکه‌ی (2ملم) ته‌ستوره‌ و له‌ سه‌رێکی‌یه‌وه‌ تۆزۆکیک‌ گۆگرد چه‌سپ کراوه‌، ئهو ده‌نکه‌ شخارته‌یه‌ هه‌ر که‌سیک‌ تۆزێک‌ لێ‌ی ورد بێته‌وه‌ بۆی ده‌رده‌که‌وێ که‌ وه‌ستایه‌ک‌ دروستی کردوه‌، با بزانی‌ن ه‌ۆی ئه‌وه‌ چیه‌؟ له‌ سۆنگه‌ی ئه‌وه‌وه‌ که‌ تی ده‌فکرین درێژی و ته‌ستووری و ته‌ندازه‌ی ئهو گۆگرده‌ی پێ‌یه‌وه‌ نووسینراوه‌ هه‌ر کامیان ته‌ندازه‌یه‌کی تایبه‌تی هه‌یه‌، که‌ ته‌گه‌ر هه‌ر یه‌کیک‌ له‌وانه‌ ته‌ندازه‌که‌ی پتر یان که‌مه‌تر بایه‌ ئهو مه‌به‌سته‌ی که‌ ده‌نکه‌ شخارته‌ی بۆ دروست کراوه‌ نه‌ده‌هاته‌ دی، دیاره‌ ئهو شیوه‌ و چۆنیه‌تی یانه‌ش که‌ ده‌گوفجا ده‌نکه‌ شخارته‌یان له‌سه‌ر بێت یه‌که‌جار زۆرن جا وه‌ختیک‌ ئینسان به‌راوردی نیوان ئهو حاڵه‌ته‌ی ئیستای ده‌نکه‌ شخارته‌ و حاڵه‌ته‌ له‌تیمکان دا بووه‌کان ده‌کات بێ سێ و دوو ده‌لیت: ده‌بی ده‌ستی کارسازێک‌ له‌ دروست کردنی ئهم ده‌نکه‌ شخارته‌یه‌دا هه‌بوو بێت. له‌وه‌وه‌ که‌ رابورد ده‌گه‌ینه‌ ئهم ته‌نجامه‌:-

هه‌ر کاتیک‌ له‌هه‌ر جێ‌یه‌ک‌ دا ڕێک و پێکی و ورده‌ کاری له‌ شتیک‌ دا به‌دی کرا ناچار ده‌بین وه‌ستاو نه‌خشه‌ دانهر و سه‌ره‌هرشتی که‌ریک‌ بۆ هاته‌نه‌ دی ئهو شته‌ بریار بده‌ین.

که‌واته‌ ئیستا با سه‌رنج بده‌ین داخوا ڕێک و پێکی و یاسا و ورده‌ کاری یه‌ لهم‌ بوونه‌وه‌ره‌دا به‌دی ده‌که‌ین؟!

ده وهره خوینه‌ری به‌پێژ و نازیز با پێکموه به زه‌په‌بینی ژیری و زانست تی فکری و چهند پروپه‌رتیک له کتیبی زه‌به‌لاحی بوونه‌وه‌ر هه‌ڵ ده‌ینه‌وه و له چهند تابلویه‌کی رازاوه و سه‌رنج راکیش وردینه‌وه، تا بزانی چهند به‌ختیکی درشت و جوان له‌سه‌ر هه‌ر کام له تابلۆکانی بوونه‌وه‌ر نوسراوه: (لا إله إلا الله) غه‌ریری خوا چ په‌رستراو نین:

تابلۆی یه‌که‌م: پێکموه به‌ستراوی کائینات⁽¹⁾:

کائیناتی ئهم بوونه‌وه‌ره وه‌ک خانه و سیله‌کانی جه سته‌یه‌ک پێ کموه به‌ستراون و په‌یوه‌ندی یه‌کی وایان له نیتوان دا هه‌یه ته‌گه‌ر خاوه‌خواسته نا گوزووری‌یه‌ک پروو بکاته یه‌کیکیان هه‌موو ئه‌وانی تر زیانیان پێ ده‌گا و وه‌زعیان تیک ده‌چی، ته‌نیا یه‌ک وینه دینینه‌وه بۆ دهرخستنی ئهم راستی یه‌:-
تایا رۆژنیک له رۆژان بیرت له گرنگی په‌ر و پۆی بالنده و په‌ره‌وره‌کان کردۆته‌وه و ده‌رکی ئه‌وه‌ت کردوه که ژیا‌نی تۆ گیانداران و شیناوردی پتوه به‌ستراوه؟ برۆا ناکه‌م شتی وات به بیردا هاتبێ مادام وایه تۆژنیک گوێ بگره:
په‌ر و پۆی بالنده جه‌سته‌ی په‌ره‌وره‌کان له گه‌رما و سه‌رما ده‌پاریژی، واته ته‌گه‌ر په‌ره‌وره‌کان په‌رو بالیان نه‌بوايه توانای خۆ راگرتن یان نه‌ده‌بوو له ئاقار گه‌رما و سه‌رمادا و به زوویی سه‌ریان به‌فه‌تاره‌ت ده‌چوو، له ته‌نجامی ئه‌وه‌ش دا هه‌موو ئه‌و زینده‌وه‌ر و می‌روانه‌ی که به‌شی سه‌ره‌کی خۆراکی بالنده‌کان پێک دینن

(1) ئه‌و تابلۆیه‌م به‌ ده‌سکاریه‌وه وه‌رگرتوه له کتیبی (نشانه‌هانی از او) دفتر یکم، لاپه‌ر (88)، اثر (سید رضا صدر).

په‌ریان ده‌ستان و زۆر ده‌بوون چونکه له‌بهر ده‌نوکی بالنده‌کان قوتار ده‌بوون،
ئەوه‌ش سەری ده‌کێشا بۆ سامه‌ره ستووتر بوون و شۆول لی هه‌لکێ شانی
زینده‌وه‌ره‌کان و به‌ ئۆرد و دەرژانه نیو کێلگه و مه‌زرا و باخچه‌کان و قریان
ده‌کشت و کال و شیناورد و گیا و گۆلان ده‌خست، ئینجا ئاژه‌ل و گیانداره
شیناورد خۆره‌کان له‌ سۆنگه‌ی نه‌بوونی تفاق و له‌وه‌ر و خۆراک دا سه‌ریان
ده‌نایمه‌وه و کورد گوته‌نی له‌ له‌وه‌ر ده‌بوون. به‌ له‌ نیو چوون و مالاوایی کردنی
گیانداره گیا خۆره‌کانیش نۆره ده‌گه‌یشته سه‌ر گیانداره گوشت خۆره‌کانیش و
به‌م جۆره زه‌وی ده‌بوو به‌ کاولاش و زیرووحی تیدا نه‌ده‌ما. دیسان زۆر بوونی
زینده‌وه‌ر و کرم و میروو ده‌عبا وردیله‌کان ده‌بوو به‌هۆی زۆر بوونی به‌کتریا و
قایرۆسه زیان به‌خشه‌کان و قریان ده‌ ئینسانان ده‌خست و ئاسه‌واریان ده‌بهرین و
کورد گوته‌نی. فریزوویان پێ ده‌پنینمه‌وه. که‌واته: ئایا راست نیه که‌ بوونه‌وه‌ر پێ
له‌ یاسایه و ورده‌کاری تیدا په‌چاو کراوه و په‌روه‌ردگاریک مشووری ده‌خوا و
به‌رپوه‌ی ده‌با؟!

تابلوی دووهم: ئای زه‌ریا‌کان بۆ سویره؟⁽¹⁾؛

⁽¹⁾ بۆ نوێسراڤی ئەم تابلۆیه سووڤم له کتێبی (مڤ بگو چرا) وه‌رگرت به‌رگی (3) لاپه‌ره (463) نووسراوی
زانای به‌ناوبانگی ئەوروپایی (ارکلی لئوکوم)، ته‌رجه‌مه‌ی فارسی.

رهنه‌گه زۆری وا هه‌بن به سویری و تفتی ئاوی زه‌ریا کان قه‌لّس و نا
سه‌رسه‌نگ بن و بلّین بریا ئاوی زه‌ریاکانیش وه‌ک ئی کانیاوو چۆم و پروباره‌کان
شین و به‌له‌زه‌ت بایه و، رهنه‌گه به‌عزّ که‌سی‌کیش هه‌بن به دَلّ نه‌وه بخوازن که
توانایان به‌سه‌ر جیهان دا هه‌بایه که ده‌سکاری به‌عزّ شتیکیان کردبایه بۆ
وینه: نه‌و سویری یه‌ی ئاوی زه‌ریاکان.

به‌لام با سه‌رنج بده‌ین و بزانی چیکمه‌تی سویری ئاوی زه‌ریاکان چیه؟
(ئارکدی لئوکوم) ده‌لّیت: زۆر جاران هیندیک راستی‌یان ده‌بینن که سه‌رمان
گیژ ده‌کا و ناتوانین وه‌لامی‌کی ئیقناع که‌ری بۆ بینن، یه‌کێک له‌و راستیانه
دیاردی هه‌بوونی خوی‌یه‌ له‌ ئاوی زه‌ریاکان دا که تا ئیستا نه‌زانراوه چۆن په‌یدا
بووه، به‌لکو ساده‌ترین وه‌لام بۆ چۆنیه‌تی په‌یدا بوونی خوی له‌ ئاوی زه‌ریاکان دا
نه‌وه‌یه که بلّین: نازانن.

به‌لّی ئیستا □ وه‌ک نه‌و زانایه گوتی □ نه‌توانراوه به‌ شیوه‌یه‌کی عیلمی یانه
چۆنیه‌تی په‌یدا بوونی خوی له‌ زه‌ریاکان دا ته‌فسیر بکری، به‌لام با بزانی
هه‌بوونی خوی له‌ زه‌ریاکان دا چ ته‌فسیری‌کی سه‌لبی یان ئیجابی هه‌یه بۆ سه‌ر
ژیانی دانیشتیوانی سه‌ر زه‌وی:

به‌ری هه‌موو قسان پیویسته بزانی که نه‌ندازه‌ی نه‌و خوی‌یه‌ی له‌ زه‌ریاکان
هه‌یه ته‌گه‌ر بلۆی ئاوی زه‌ریاکان راپازنین و خوی‌یه‌که‌یان لی‌ بگرین ده‌توانین به‌و
خوی یه‌ دیوارێک دروست بکه‌ین که به‌رزی یه‌که‌ی (180) میل بێ و پانی
یه‌که‌ی (1) میل و به‌ بارێ درێژی دا ده‌وری زه‌وی بداته‌وه له‌ سه‌ر هێ‌لی
یه‌کسانی (خط الإستواء) هه‌ردوو سه‌ره‌که‌ی پێک بکه‌نه‌وه!!

به‌لام بۆ ته‌ئسیری سویری ده‌ریاکان له‌ ژیا‌نی دانیش‌توانی سه‌ر خ‌پۆ‌که‌ی زه‌وی دا ده‌لێ‌ن: کێ‌ته‌مه‌ان نه‌ی دیوه‌ زۆر جار‌ان له‌ مائێ‌ خ‌وێ‌ یان به‌و گۆ‌شته‌ی وه‌ر‌کردوه‌ که به‌ هه‌و‌یا هه‌ل‌گرتنێ‌ی بوون؟.

بێ‌گومان ئه‌و خ‌وێ‌ پێ‌ وه‌ر‌چاندنه‌ش بۆ ئه‌وه‌یه‌ که گۆ‌شتی تاین نه‌بێ‌ته‌ ده‌ور و به‌ریکی له‌ بارو گون‌جاو بۆ تێ‌دا ژیا‌ن و زاووزی کرد‌نی به‌کتریا و قایرۆ‌سه‌کان، ده‌ ئاوی زه‌ریاکانیش بۆ هه‌مان مه‌به‌ست په‌روه‌ردگاری زانا و کاربه‌جێ‌ خ‌وێ‌ی پێ‌ وه‌ر‌چاندوون و بگره‌ کردوونی به‌ خ‌وێ‌ واوک.

ئه‌ما په‌روه‌ره‌ گاری کاربه‌جێ‌ وه‌نه‌بێ‌ وه‌ک ئێ‌مه‌ی ئینسان بیر کورت و بێ‌ لێ‌ک‌دان‌ه‌وه‌ بێ‌ و (سبحان الله) بۆ خاتری وه‌ده‌ست هێ‌نانی به‌رژ‌ه‌وه‌ندی‌یه‌ک له‌ سه‌ریکی دی‌که‌وه‌ زیان به‌ خ‌وێ‌ بگه‌یه‌نێ‌، نه‌خێ‌ر خ‌وای به‌خ‌ شنده‌ چون‌که‌ زانیویه‌تی ئاوی سویری ده‌ریاکان به‌که‌ل‌کی خ‌واردن و خ‌واردنه‌وه‌ نایه‌ت، له‌به‌ر ئه‌وه‌ له‌ پێ‌نگه‌ی چه‌ند یاسایه‌کی وردی عیلمی یانه‌وه‌ به‌ پالاو‌تنی ئه‌و ئاوه‌ سویره‌ خ‌وێ‌یه‌که‌ی لێ‌ وه‌لا‌بر‌دوه‌ و ئاویکی شیرین و زو‌لا‌لی بۆ فه‌راهه‌م هێ‌ناوین ئه‌وه‌ش له‌ پێ‌ی باران بارینه‌وه‌، له‌ هه‌مووی سه‌رنج را‌کێ‌ش تر □ خ‌وێ‌نه‌ری به‌رێ‌ز □ ئه‌وه‌یه‌ که خ‌وای بالا ده‌ست هه‌ر به‌ هێ‌ندێ‌ لێ‌ نه‌گه‌پاوه‌ که له‌ پێ‌ی باران بارینه‌وه‌ ئاویکی شیرین و به‌له‌زه‌تمان بۆ پر‌ه‌خسێ‌نی، به‌ل‌کو وێ‌رای ئه‌وه‌ش له‌ ته‌نجامی یه‌ک‌گرتنی ئۆ‌کس‌جین و نای‌ترو‌جین دا خ‌وێ‌ی نیترا‌تیشی پێ‌ک هێ‌ناوه‌ و له‌ پێ‌نگه‌ی بارانه‌وه‌ خ‌ستویه‌ خ‌واری و ناردویه‌ته‌ نێ‌و زه‌وی بۆ خاتری وه‌ی زه‌وی‌یه‌ کشتوکا‌لی و له‌وه‌ر‌گایی یه‌کا‌مان بۆ به‌ پیت و پێ‌ز بکات.

که‌واته‌ : فه‌ر‌ز نیه‌ له‌سه‌ر به‌نده‌کان که سوپاسی خواوه‌ندی مه‌زن بکه‌ن که به‌ر‌پێ‌وه‌بردنی ئه‌م جیهانه‌ی به‌ ئینسانی بیر کورت و نه‌زان نه‌سپاردوه‌ و هه‌ر بۆ خ‌وێ‌ سه‌ره‌رشتی ده‌کات؟!.

تابلوی سن‌یهم || هه‌وای ده‌وری زه‌وی:

ئهو هه‌وایه‌ی ده‌وری زه‌وی داوه نزیکه‌ی (5900)⁽¹⁾ ملیۆن ته‌ن ده‌بێ، ته‌گهر پتر یان که‌متر بویه ژیان مه‌حالّ ده‌بوو، چونکه ته‌گهر پتر بویه پالّه‌په‌ستۆ و فشار له‌سه‌ر ئینسان زیاتر ده‌بوو کاری ده‌کرده سه‌ر ته‌ندامه‌کانی و گه‌چکه ده‌بۆوه و به زه‌مه‌تیش توانای هه‌مجۆلّی ده‌بوو، خۆ ته‌گهر کیشی هه‌وا که‌متر بایه له‌و ته‌ندازه‌یه‌ی ئیستای ئه‌وه فشاری هه‌وا له‌سه‌ر جه‌سته‌ی ئینسان که‌م ده‌بۆوه و فشار و پالّه‌په‌ستۆی نیه‌وه‌ی جه‌سته‌ی ئینسان هه‌روژمی دینا و ماده‌ده شله‌کانی نیۆ له‌شی مرۆڤ به هه‌موو کون و که‌لتی‌تکی دا فڕکه‌یان ده‌کرد و کۆنه‌ندامه‌کانی له‌ش له‌کار ده‌که‌وتن، چونکه ئیستا له‌ نیۆن فشاری نیه‌وه‌ی له‌شمان و فشاری هه‌وای ژوور سه‌رمان هاوسه‌نگی و یه‌کسانی هه‌یه و هه‌یچیان له‌ هه‌یچیان پتر نین، به‌لام به‌ زیاد بوون یان که‌م بوونی کیشی هه‌وا، ئهو پیتکه‌ڵ پینکی و هاوسه‌نگی یه‌ تێک ده‌چێ و ده‌شیۆی.

ئهو هه‌مووی له‌ لایه‌که‌وه له‌ لایه‌کی دیشه‌و هه‌وا له‌ چه‌ند توخمێک پێک هاته‌وه که هه‌ر کامێکیان ته‌ندازه‌یه‌کی گونجای هه‌یه له‌ گه‌ڵ ژیا‌نی ئینسان و گیاندار و پوه‌ه‌ک دا که ته‌گهر ئهو ته‌ندازه‌یه‌ بگۆڕێ جاکه‌یفی خۆیه‌تی به‌ لای که‌می دا یان به‌ لای زۆری یه‌دا ئهو کاره‌که خراب ده‌بێ و شیرازه‌ی ژیان ده‌په‌چرێ.

وه‌ک ده‌شزانین ئۆکسجین ریه‌ی له‌ هه‌وادا (21%) و دووم ئۆکسیدی کاربۆن (0.3%) یه‌ واته (1000/3) و نایتروژین (78%) و (1%) ی هه‌واش تۆز و

(1) (نشانه‌هانی از او) دفتریکم. سید رضا صدر.

غوبار و هیئندیك توخمی تر پیکی دینن. جا وهك زانایان ده‌ئین ته‌گهر بیټ و ریژه‌ی ههر کام لهم توخانه پتر یان که‌متر بایه له هه‌وادا ته‌وه ژیا‌نی گیاندار و پرووهك ده‌شپوا .

ئینجا له هه‌مووش سه‌رنج پاکیش تر ته‌وه‌یه که له نیوان توخمی ئۆکسجین و دوهم ئۆکسیدی کاربۆن دا چه‌شنه په‌یوه‌ندی‌یه‌کی برایانه‌ی سه‌یر هه‌یه، هه‌رچی (ئۆکسجین)ه ئینسان و باقی گیانداره‌کانی دیکه هه‌لی ده‌مژن و به بی‌وی نا‌ژین، به‌لام دوهم ئۆکسیدی کاربۆن سه‌باره‌ت به ئینسان و گیانداران ژه‌هری‌که و خو‌لی پزگار کردنی سه‌ربه‌سه‌ر به زی‌ری بکړی ئیستا هه‌رزانه، ته‌ما پرووهك و شیناورد راست به به‌راوه ژووه‌وه، واته: دوهم ئۆکسیدی کاربۆن ده هژئ و ئۆکسجین فری ده‌داته ده‌ری.

باشه ده‌بی بۆچی په‌روه‌ردگار وای له پرووهك و شیناوردان کردبی که به بی ته‌وه ژه‌هری نه‌ژی‌هت که له راستی دا بریتی یه له خو‌له‌می‌ش و زبل و زالی خانه‌کانی جه‌سته‌ی گیانداران؟! بی‌گومان بۆیه ته‌وه کاره‌ی کردوه هه‌تا سه‌ودا و مامله‌ت و کرپن و فرو‌شتن له نیوان پرووهك و گیانداران دا به‌رقه‌رار بکات و پی‌که‌وه بیان‌کاته براو وایان لی بکات به بی یه‌کدی نه‌ژین، نا‌خر ته‌گهر ئینسان و باقی گیانداران له لایهن پرووه‌که‌وه ئۆکسجینیان بۆ ساز نه‌کرا‌بایه ته‌وه ته‌ندازه (ئۆکسجین)ه‌ی هه‌یه له هه‌وادا له‌می‌ژ بوو ده‌پرا و ته‌وانیش بی بژیو ده‌که‌وتنه گۆرئ، دیسان پرووه‌کی‌ش ته‌گهر له لایهن گیاندارانه‌وه خو‌راکی بۆ دا‌بین نه‌کرا‌با ته‌وی‌ش به‌مه‌ره‌دی براده‌ره‌که‌ی ده‌چوو.

ده ئیستا خوینهری نازیز همر هیندهم پی ماوه بلیم سهیری نهو ورده کاری و
رێک و پێکی یه کائیناتی خوی به بهزهیی بکه و با ویزدانت قا یل بی
به ندایهتی نه که ی!!

تابلوی چوارهم: گرنگی پیستی لهش:

1- پیست چهند کونیکێ وردیلهی تێدایه که بهشیک له ههناسه دان له پێی
نهوانمهوه نهجم ده درێ، خۆ نه گهر نهو کونانه گیران نهو ئینسان حسابی
ده روا و ده بی دهستانی لی بشۆین.

2- پیست چهند لویکی تێدایه که ئارهق دروست ده کهن و له لهشی وه ده
ده نین به هیوای کهم کردنهوهی پلهی گهرمی لهش، بۆیه ده بین له ده می
هاوینان و له وهختی بهرز بوونهوهی پلهی گهرمی ئاوو ههوادا ئارهق
دهردانی لهش زۆر چالاکه و به بهراوه ژووهوه له وهختی نزم بوونهوهی پلهی
گهرمی ئاوو ههوادا ئارهق دهردانی لهشیش سست تر ده بیست، چونکه
وهختیک پلهی گهرمی ئاوو ههوا داده بهزێ و ههوا سارد ده بیست له شان بۆ
خاتری وهی تووشی زیان نه بیست پیوستی به وزه و گهرمی ههیه بۆیه به
شیوهیهکی ئۆتوماتیکی که سه رما داها ت بی نهوهی ئیمه هه رئاگاداریش
بین کونه کانی پیست داده خرین و مهودا نادریت به وزه و گهرمی نیو لهش
که له پێی ئارهق کردنهوه بپواته ده ر، هه ر بۆیه شه پلهی گهرمی لهش چ
له ده می قرچه قرچی گهرمای هاوین دا و چ له وهختی سه رما و زوقمی
زستان دا له ده وری (37) ده می نیتمهوه، بهلام باقی تهنه کان به پیچمهوانمهوه
له ده می گهرمادا گهرم دادین و له کاتی سه رماش دا سارد ده بین.

3- پیست چەند لۆیکی تێدایە هەڵدەستن بە دەردانی چەوری بۆ خاتری وە
مووه‌کانی لەش هەمیشە نەرم و نۆڵ و تازه‌ بن و پێ سستیش و شک
هەڵنەگەرێ و چرچ و چۆڵ نەبێ و تەر و پاراو بیت.

4- پیست هێلتی یەکەمی بەرگری کردنی لەشە لە ئاقار هێرشێ میکرووب و
چروجانەوهری وردیله‌دا و وه‌ک دیواریکی مەحکەم نایه‌لێ پێ بنینه‌ نیو
سنووری لەشەوه‌، وه‌ختیکیش پیست بریندار دەبێ و کەلینی تی دەکه‌وێ و
هێلتی یەکەمی بەره‌ی بەرگری کردنی لەش دەشکێنرێت گرنگی پێ ست
دەردەکه‌وێ، کوردانیش لەمیژە گووتوویناوه‌: قەدری مانگی له‌ تارێ که
شەوان دا دەزانێ!!

5- پیست ئەو مادده‌ ژاراویانه‌ی له‌ لەش دا پەیدا دەبن بەشیکیان له‌ پێی
ئارەق کردنه‌وه‌ له‌ وه‌لاتی لەش دەرداوێ و بەم کاره‌ش یارمه‌تی یه‌کی
برایانه‌ی گورچيله‌کان دەدات.

6- پیست له‌ چوونه‌ دهره‌وه‌ی مادده‌ شله‌کانی لەش بەرگری ده‌کات که‌ پتر له‌
(4/3) ی جه‌سته‌ی ئینسان پێک دێنن بۆ وینه‌: خوین.

7- پیست نیو جەرگه‌ی هه‌ستی ده‌ست لی کوتانه‌ (مرکز حاسه‌ اللمس).
ئەو هه‌سته‌ی که‌ ساردی و گهرمی و ته‌نکی و نه‌ستووری و توندی و شلی
و ... هتدی پێ دەزانێ.

بێگومان هه‌ر یه‌کێک له‌م ئه‌رکانه‌ی پیست چەندین کرێکار و ئەندازیار و
پسپۆری زه‌بر به‌ ده‌ستی گه‌ره‌که‌، جا نازانم خوینه‌ری به‌پێز هێچ جارن
کپنووشی به‌ندایه‌تی و شوکرانه‌ بژێریت بۆ پهره‌ردگاره‌ بردوه‌ که‌ ئەو هه‌موو

ورده‌کاری و ده‌ستور و یاسایانه‌ی له دروست کردنی له‌شت دا په‌چاو کردوه یان نا؟! (1)

تابلوی پینجه‌م | زه‌به‌لاحی بوونه‌وهر:

بمعه‌زه که‌سیکی بیر کورت و ساویلکه ده‌لێن ئیمه وه‌ختیک پرپا به‌ خوای میهره‌بان دێنن که بتوانن بی هێننه به‌ر خه‌یاڵ و و بزانی چۆنه!! به‌لام ئه‌وانه وادیاره نه‌ خۆیان ده‌ناسن و نه‌ خوا و نه‌ موڵکی خوا، ده‌نا ئه‌وانه ته‌گهر بزانی می‌شکی وان چهند چوکه‌له‌یه و موڵکی خوا چهند پان و به‌رینه که به‌ هیچ کلۆجیک ناتوانن ته‌نانه‌ت به‌شیکی موڵکی خوا به‌ خه‌یاڵی خۆیان دا بینن چ جای هه‌مووی به‌ هیچ په‌نگیک هێنده خۆیان لێ نه‌ده‌گۆرا که لافی وا لێ بده‌ن و ئیددیعیای وا بکه‌ن.

ئێستاش بۆ خاتری وه‌ی بیر کورتی و بێ ته‌زمونی ئه‌وان چه‌شنه که‌سانان چاکتر بۆ دهرکه‌وێ که ده‌یانه‌وێ زات و ماهیه‌تی خوا بناسن و بی هێننه به‌ر ئاوینه‌ی خه‌یاڵ با برێک له‌ گۆشه‌یه‌کی موڵک و مه‌مله‌که‌تی خوادا بکه‌وینه موتالا و تی فکرین: (تارکدی لئوکوم) له‌ کتێبی (1) (پیم بلێ بۆچی) دا ده‌لێت: ئینسان نه‌ک هه‌ر ناتوانێ ته‌ندازه‌ی راسته‌قینه‌ی بوونه‌وهر بزانیته‌ به‌لکو ناتوانی هه‌ر بیریشی لێ بکاته‌وه و بی هێنیتته به‌ر خه‌یاڵیش، ته‌گهر له‌ زه‌وی‌یه‌وه ده‌ست پێ بکه‌ین و به‌ره‌و پێشتر برۆین تی ده‌گه‌ین بۆچی ته‌وه وایه‌.

(1) کتێبی (نشانه‌اتی از او) دفتر دوم (سید رضا صدر).

(1) نهم کتێبه وه‌رگێترواته سهر زمانی فارسی به‌ ناوی (من بگو چرا) ، سه‌یری به‌رگی (3) لاپه‌ره (345، 346، 347) به‌ک.

زهوی یه کیکه له خرۆکه کانی کۆمهلهی خۆر، به لām به به شیکی گ چکهی دادهنری، به لām نهم به شه گچکهی کۆمهلهی خۆر کیشه کهی (6600) ترلیون تمه، (2) واته:

(6.600.000.000.000.000.000.000) تمه!!

کۆمهلهی خۆریش به رۆژ و نمو خرۆکانه دهگوتری که به دهوور عیدا دهخولینهوه، ئینجا کۆمهلهی خۆریش به شیکی زۆر چوکه لهیه له کههکه شانی کاکیشان (مجرة درب التبان)، به لای له راستی دا رۆژ خوی یه کی که له نهستیره کانی کههکه شان که نزیر کهی دوو سه د بل چۆن (10×20) 12 نهستیره ی وهک خۆری خۆمان و گهوره تر یان گچکهتری تیدایه!!⁽³⁾.

نمو کههکه شانهی له مەرپه نزیکه ی (100.000) سالی تیشکی ههر پانایی یه تی، بۆ ئه وهی بزانی نهم ئه ندازهیه چهند بۆ رهزایه پیتویسته بزانی سالی تیشکی چیه؟ سالی تیشکی نمو ماوهیهیه که تیشک له ماوهی سالیکی خۆمان دا دهی بریت، دایان ناوه بۆ پیتوانی دووری و نزیکه ی نیتوان کههکه شان و نهستیره کان و واته ههروهک چۆن یه کهی پیتوانی گه نهم ته نه کهیه و ئی کوتال مهتر و یارده و ئی رۆ و بان میل و کیلۆمهتر و هتد یه کهی پیتوان (الوحدة القیاسیه) ی نهستیره و خرۆکه کانی نهم بوونه وه رهش سالی تیشکی یه.

نیستا با بزانی سالی تیشکی چهنده؟

تیشک له ههر چرکهیهک دا (186000) میل ده بریت واته (300.000) کم کهواته بۆ خاتری وهی بزانی له ماوهی سالیکی دا چهند

(2) سهیری بهرگی (2) لاپه ره (17) ی هه مان کتیب بهک.

(3) سهیری کتیبی ناویرا و بهک بهرگی یه کم لاپه ره (105).

ده‌بریت گهره‌کمانه هه‌وه‌ل جار بزانی له (60) چرکه‌دا چهند ده‌برێ و ئینجا له (60) ده‌قیقه‌دا و ئینجا له (24) سمعات دا و ئینجا له (365) رۆژدا به‌م جوړه:

$$11.160.000 = 60 \times 186000 \text{ میل له ههر ده‌قیقه‌یه‌ک دا.}$$

$$669.600.000 = 60 \times 11.160.000 \text{ میل له ههر سمعاتیک دا.}$$

$$16.070.400.000 = 24 \times 669.600.000 \text{ (شازده میل یار و}$$

هفتا ملیۆن و چوار سهد هه‌زار) میل له رۆژنیک دا.

$$5.865.696.000.000 = 365 \times 16.070.400.000 \text{ (په پینچ}$$

بلیۆن و هه‌شت سهد و شه‌ست و پینچ ملیار و شه‌ش سهد و نه‌وه‌د و شه‌ش ملیۆن) میل له ههر سالتیک دا ده‌بریت.

واته: نزیکه‌ی (6) بلیۆن که ده‌توانین له جیاتى دوازه‌ده سفرى بۆ دانین بنوسین (10×6^{12}) .

که‌واته تیشک له ماوه‌ی سالتیک دا (10×6^{12}) میل ده‌بریت.

ئێستا بۆ‌ئه‌وه‌ی پانایی که‌هکه‌شانه‌که‌ی له‌مه‌ر خۆمان بزانی پێویسته‌بلیین:

$$100.000 \times 6.000.000.000.000$$

$$= 600.000.000.000.000.000 (1000 \times 600^{12}) \text{ میل پانایی}$$

که‌هکه‌شانه‌که‌ی له‌مه‌ر خۆمانه!!

ئێستا په‌نگه‌یه‌کی‌ک بپرسئ، باشه‌ ئه‌گه‌ر راسته‌ باقى ئه‌ستیره‌کانى تری

کاکیشان یان وه‌ک رۆژن یان گه‌وره‌تر چما هینده‌ گچکه‌ خۆ ده‌نوینن؟!

له‌ وه‌لام‌دا ده‌لێین: رۆژ که‌ قه‌باره‌که‌ی (1.300.000) ملیۆنیک و سئ

سهد هه‌زار جار هینده‌ی قه‌باره‌ی زه‌وى‌یه‌ له‌به‌ر ئه‌وه‌ی (93.000.000)

نهمه‌دو سێ ملیۆن میل له ئیمهوه دووره هینده‌ی سینیه‌یه‌ک دیته به‌رچاوان،
نهما ده‌زانی نزیک ترین ته‌ستیره‌ی کاکیشان له زه‌وی ئیمهوه چهند دووره که
بریتیه‌یه له ته‌ستیره‌ی (ئالفاسنتاری): (25) بلیۆن میل نه‌گهر به نووسینه‌ی
ناسایی بی نووسین (25.000.000.000.000) میل له ئیمهوه دووره.

هه‌تا ئیژه قسه هه‌ر له که‌شکه‌شانه‌که‌ی خۆمانه‌!!!⁽¹⁾

نهما زۆر باش بزانه که ملیۆنه‌ها که‌هکه‌شانی تری وه‌ک ته‌وه‌ی له‌مه‌ر مه
له بوونه‌وه‌دا هه‌ن، که ره‌نگه نه‌گهر گشت نه‌و که‌هکه‌شانه‌ه له‌سه‌ری‌ک که‌له‌که
به‌که‌مین ئیستا به هه‌موویان گۆشه‌یه‌کی ته‌م مو‌لکه به‌رینه‌ی خوا پێک بێنن.
ته‌وه هه‌مووی له لایه‌که‌وه و له سه‌ری‌کی دیکه‌شه‌وه گه‌ردوون نا سان
به‌رواشیان وایه که ته‌م بوونه‌وه‌ره تاو بۆ تاوئ پتر خۆی لێک ده‌کیشیته‌وه و به‌رین
ده‌بیت، سه‌رسوپه‌ینه‌ره‌تر لێره‌دا ته‌وه‌یه که گووتاری خواش □ قورئانی گه‌وره □
ئاماره‌ی بۆ ته‌م راستی یه کردوه وه‌ک ده‌فه‌رمی: ﴿وَالسَّمَاءَ بَیِّنَا هَا بِأَیِّدٍ وَإِنَّا
لَمُوسِعُونَ﴾⁽²⁾. واته: ئاسمانان به هیز و توانا خولقاندوه و به‌رینه‌شی ده‌که‌مین!
پێم وایه ئیستا ساویلکه‌یی یه‌تی نه‌وان که‌سانان بۆ ده‌رکه‌وت که به هیوان
په‌روه‌رگاری مه‌زن و بالا ده‌ست بێننه به‌ر ئاوینه‌ی بیر و خه‌یاڵ و وه‌ک شتیکی
به‌ره‌هه‌ست هه‌ستی پێ بکه‌ن.

تابلوی شه‌شه‌م: رۆژ و تیشک دانه‌که‌ی:

(1) تیشک که له چرکه‌یه‌ک دا (186.000) میل دهری به (8) ده‌قیقه له خۆره‌وه ده‌گاته زه‌وی، نهما
له چه‌قی کاکیشانه‌وه تا ده‌گاته رۆژ (27.000) سالی گه‌ره‌که.

(2) الذاریات: 47.

رۆژ وهك پيشتر گوتمان يه كيڤكه له نهستيره كانى كاكيشان، شه ما له سۆنگه ی نهوهوه كه نزيك ترين نهستيره يه له زهوى يهوه له باقى نهستيره كان گهوره تر خۆى ده نوێئ.

رۆژ (1.300.000) جار هينده ی زهوى يهوه و (93.000.000) ميل له زهوى يهوه دووره.

له رۆژدا پتر له (60) توخم هه ن لهو توخمانه ی كه له زهوى دا هه ن له نيۆ شهو توخماندا هايديرۆجين و هيلیۆم و ئاسن و كاليسيوم هه ن پله ی گهرمى رۆژى له پروكارى ده رى نزيكه ی (12.000) پله ی (فه ره نه ايت) وه له د يوى نيۆه وه ی دا نزيكه ی مليۆنيك و بگره پتریش، بۆ خاترى وه ی بزانه ي مليۆنيك پله ی (فه ره نه ايت) چه نده پتوي سته بزانه ي كه له (2400) پله ی (فه ره نه ايت) ی به رد و ئاسن و كانزاكان نهك هه ر ده تویتته و به لكو ده به خه گازيش.

تیشك دانهوه ی خۆر چۆن چۆنى يه؟!

سالانى پيشوو زانا يان وایان ده زانى كه هۆى تپه شك دا نه وه ی خۆر سووتانيه تى، شه ما شكى تپدا نيه كه به هه لده چوو بوون چونكه هيج ته نيك ناتوانى سه دان مليۆن سال بسووتى و به رده وام بپت.

شه مپۆ زانا يان بر وایان وایه كه تیشك و گهرمى خۆر شه نجامى ديارده يه كه وهك ديارده ی ته قانده وه ی بۆمبا ی شه تو مى يه، واته خۆر مادده ده گۆرپ بۆ وزه، هه لبه ته شه م ديارده يه ش له گه ل ديارده ی سووتاندا جو ئيه، چونكه سووتان بریتى يه له گۆرپانى مادده له شيۆه يه كه وه بۆ شيۆه يه كى تر به لām گۆرپانى مادده بۆ وزه ده بپته هۆى په یدا كردنى وزه يه كى زۆرى نا ئا سا يى له

ته‌ندازه‌یه‌کی که‌م دا، بۆ وینه نیو کیلۆ مادده ده‌توانی هینده وزه بره‌خسینی
که پتر له یه‌ک ملیۆن تن به‌ره قالّ بکاته‌وه!

که‌واته نه‌گهر زانیاری ئیستامان راست بکات (100/1) مادده‌ی خۆر
هینده وزه ده‌ره‌خسینی که به‌شی (150.000.000.000) سه‌د و په‌نج
هه‌زار ملیۆن سالی دیکه ده‌کات!

جا نازانم که‌سێک هه‌ر لویچێک لی‌کدانه‌وه و نه‌مه‌گی هه‌بیت چۆن ده‌خۆی
را‌ده‌بینی سه‌ری شوکرانه بۆتری و به‌ندایه‌تی بۆ و په‌روه‌ردگاره به‌خ شنده و
خاوه‌ن به‌زه‌یی یه‌ دانه‌نوینی و نازانم چۆن غیره‌تی دینی هینده سه‌پله و پێ نه‌زان
بیت ئینکاری هه‌بوونی بکات؟! (1)

تابلۆی جه‌وتهم: زینده‌هه‌ری هه‌زار چاوه‌:

پێم وایه که‌س نیه نه‌ک جارێک می‌شه ره‌شه جارزی نه‌کردبێ و پ‌قی
هه‌له‌سه‌ساتد بێ به‌ ویزه گیزه و هه‌لقین و دافینێ دووباره و سێ باره‌ی، به‌لام،
تایا هه‌یچ کامێکمان پۆژیک له پۆژان بیرمان له زانایی و توانایی خو‌لقینه‌ری
(می‌ش) کردۆته‌وه و له جیهانی پر ورده‌کاری و سه‌رسو‌ره‌ینه‌ری‌دا که‌وتووینه
موتالا و تی فکری، له‌و بره‌وایه‌دا نیم هه‌تا ئیستا □ مه‌گه‌ر چۆنه‌کایی □ ده‌نا
هه‌یچمان کارێکی وامان کردبێ، به‌لام نه‌م‌پۆ با به‌ده‌م بانگه‌وازی گوتاری خواوه
بچین که ده‌فه‌رموی: ﴿أَلَمْ يَنْظُرُوا فِي مَلَكُوتِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا خَلَقَ اللَّهُ
مِنْ شَيْءٍ﴾ (2)، "نه‌وه سه‌یری مو‌لکی ئاسمانه‌کان و زه‌وی‌یان نه‌کردوه و هه‌ر

(1) سه‌یری کتیی ناویراو به‌رگی سێ‌یه‌م لاپه‌ره (348) بکه.

(2) الاعراف: 18.

شتیکی تر که خوا خولقاندوویده تی؟ " به ئێ با ته ماشایه کی (میش) بکهین و رووپه پرنکی تر له کتیبی بوونه وهری خوا هه لدهینه وه:

میش درێژی یه که ی نزیکه ی یه ک ساتیمه تره، به لām ده زانی له سمعاتیک دا ده توانی چه ند رینگا به یی؟ ده توانی (80) کم به ییت و یپای نه وه ی هه رچی له سه ر یی و ده ور و به ریه تی هه ستی یی ده کات!!

ئینجا وه ک له هه مووان روونه هه ر کیلۆمه تریک (1000) مه تره و هه ر مه تریکیش (100) ساتیمه تره که واته: $80 \times 100000 = 8.000000$ سم (هه شت ملیۆن ساتیمه تر) ده به ییت له یه ک سمعات دا، به ته معبیرنکی تر میش له ماوه ی یه ک سمعات دا ده توانی هه شت ملیۆن بارتقای جه ستی خۆی به ییت، مادام وابی میش خیراتره له خیراترین پۆکیت که تا ئیستا داهینراوه. زینده وهر ناسان به هۆی میکرو سکۆبه به هیژه کا نه وه سهیری چاوی (میش) یان کردوه و گه یونه نه وه نه غامه که نه وه مه گه زه خاوه نی (600) تا (1000) چاوه، به ته معبیرنکی تر خاوه نی (600) تا (1000) دوور بینی وینه گرته، به لām چاوی ئینسان له گه ل نه وه هه موو ورده کارییه دا ته نیا خاوه نی دوو دوورینه هه ر چاوه یه کیکێ تیدایه!!

میش به هۆی پییه کانی یه وه پۆلنکی گرنه گ ده گێپێ له متوربه کردنی زۆر چه شنه گوێ و گیاو گژدا، دیسان ده ورینکی بالاش ده گێپێ له گوا ستنه وه ی میکرو ب و بلاو کردنه وه ی نه خۆشی جوړاو جوړدا.

ئه م شتانه ی گو تران سه باره ت به م زینده وهره بی ته میه ته □ له پوانگه ی ئینسانه وه □ جی ی سه رنج بوون، نه ما چۆنیه تی زاووزی ی ئه م مه گه زه □ له هه موو شتیکێ سه رنج راکیش تره:

میش هەر کەرپەتە‌ی (100) تا (150) هیلکە دادەنێ، هەر کام لەو هیلکە‌نە‌ش پاش (10) پۆژ دە‌تروکێن و دە‌بنە‌ می‌ش، ئێ‌نجە‌ پاش (10) پۆژی دیکە‌ دە‌ست بە‌ زاووزی دە‌کە‌ن، کە‌واتە‌ هەر جووتە‌ می‌شی‌ک لە‌ ماوە‌ی (20) پۆژاندا لە‌ دایک دە‌بی‌ت و سەر‌ لە‌ نوێ‌ گە‌راش دادە‌نێ‌تە‌وه‌، جا ئی‌ستا با دە‌ست دە‌ینە‌ قە‌ڵە‌م و قاقە‌ز و حیسابی‌کی وردی بۆ‌ بکە‌ین بزانین ئە‌گەر جووتە‌ می‌شی‌ک پێ‌ لە‌ زاووزی‌یان نە‌گیرێ‌ت و هە‌تا (240) پۆژ لە‌ ژیان دا بێ‌ننە‌وه‌ چە‌ندە‌یان وە‌چە‌ لێ‌ وە‌پاش دە‌کە‌وی؟:

وە‌ک گۆ‌تمان می‌ش لە‌ ماوە‌ی (20) پۆژدا لە‌ دایک دە‌بێ‌ و گە‌وره‌ دە‌بێ‌ و زاووزی دە‌ست پێ‌ دە‌کات ، دی‌سان گۆ‌تمان می‌ی‌نە‌ی می‌ش هەر کەرپە‌تێ‌ک لە‌ (100)وە‌ تا (150) هیلکە‌ دادە‌نێ‌ت، کە‌واتە‌ ئە‌گەر ئی‌تە‌ لانێ‌ کە‌می بگ‌ری‌ن و ب‌لێ‌ن هەر کەرپە‌تە‌ی هەر (100) هیلکە‌ی بۆ‌ حسی‌ب بکە‌ین دە‌زانێ‌ لە‌ ماوە‌ی (12) سوو‌ری زاووزی‌دا واتە‌ لە‌ ماوە‌ی (240) پۆژدا چە‌ند هیلکە‌ می‌ش پە‌یدا دە‌بێ‌ت و دە‌بی‌تە‌ هە‌تە‌ می‌ش؟! نزی‌ کە‌ی (488) ترێ‌ پۆ‌ن و اتە‌ (488.281.250.000.000.000.000) . ئە‌وه‌ بە‌ مە‌رجی‌ک هێ‌چ جارێ‌ک نی‌ر ۞ می‌ی‌ پێ‌شوو نە‌هێ‌نرێ‌تە‌وه‌ نی‌و حیسابان، واتە‌ وا دا‌بنرێ‌ کە‌ هەر جووتە‌ می‌شی‌ک یە‌ک جار زاووزی بکە‌ن و دوایی تە‌قاوێ‌ت بک‌ری‌ن و ئی‌سپرا‌حە‌ت بکە‌ن و جوو‌چکە‌کانیان دە‌ست بکە‌ن بە‌ زاووزی ۞ ئە‌وه‌ش قە‌ڵە‌م و قاقە‌ز و فە‌رمو حیسابی بکە‌:

$12 = 20 \div 240$ کە‌واتە‌ (12) بی‌ست پۆ‌ژی مان هە‌یه‌ ، کە‌ وە‌ک گۆ‌تمان هەر (20) پۆ‌ژ بریتی‌یه‌ لە‌ سوو‌ری ژیا‌نی می‌شی‌ک بە‌ لە‌ دایک بوون و گە‌وره‌ بوون و زاووزی کردنی یە‌وه‌، جا ئی‌ستا با‌وه‌ دوای حیسابە‌کە‌مان بکە‌وین بزانین‌چی لێ‌دێ‌:

- 1- له بیست پۆژی هه‌وه‌ڵ دا جووته میشتیک (100) هیلکه داده‌نین.
- 2- له بیست پۆژی دووهم دا (100) هیلکه‌که ده‌بنه میش و ههر جووتیکیان (100) ی تر داده‌نین کهواته ژماره‌ی میشه‌کان بۆ جاری دووهم بوو به $(5000=100 \times 50)$ میش.
- 3- ئینجا له بیست پۆژی سێ‌یه‌م دا ههر جووته میشه لهو (5000) میشه (100) ی تر داده‌نیت کهواته ده‌بن به $(250.000=100 \times 2500)$ میش.
- 4- له بیست پۆژی چواره‌م دا ژماره‌ی میشه‌کان ده‌کاته: $(12.500.000=100 \times 125.000)$.
- 5- له بیست پۆژی پێنجه‌م دا ژماره‌ی میشه‌کان ده‌کاته: $(625.000.000=100 \times 6.250.000)$.
- 6- له بیست پۆژی شه‌شه‌م دا ژماره‌یان ده‌کاته: $(31.250.000.000=100 \times 312.500.000)$.
- 7- له بیست پۆژی هه‌وته‌م دا ژماره‌یان ده‌کاته: $(1.562.500.000.000=100 \times 15.625.000.000)$.
- 8- له بیست پۆژی هه‌شته‌م دا ژماره‌یان ده‌کاته: $(78.125.000.000.000=100 \times 781.250.000.000)$.
- 9- له بیست پۆژی نۆیه‌م دا ده‌کاته: $(3.906.250.000.000.000=100 \times 39.062.500.000.000)$.
- 10- له بیست پۆژی ده‌یه‌م دا ژماره‌ی میشه‌کان ده‌کاته:

$$100 \times 1.953.125.000.000.000) \\ (195.312.500.000.000.000.000 =$$

11- له بیست پوژي یازدهم دا سدرجه می ژماره ی می شه کان ده گاته:

$$100 \times 97.656.250.000.000.000) \\ = 9.765.625.000.000.000.000.$$

12- له بیست پوژي دوازدهم دا ده گاته:

$$(488.281.250.000.000.000.000) \text{ می ش!!}$$

جا ئیستا بو وه ی بی په زایی نهو ژماره یه بزانی با ژماره ی می شه کان دابه ش کهین به سهر پووبه ری زهوی دا تا بزانی (1 سم 2) چهند می شی بهرده کهوی:

$$488.281.250.000.000.000.000 \div$$

$$5.100.000.000.000.000.000 \text{ سم } 2 = 95 \text{ می ش بو هر (اسم 2).}$$

به لام ئایا کی نایه ئی می ش پتر له به ره ی خوی لینگان پاکیشی؟! با سی سروشت وړیکموت و می کهوتان مه که چونکه به زه یی و ژیری وزانیاری یان نی یه و فهرقی به زهره و قازانجیان ناکهن؟⁽¹⁾، هه لبه ته لیتره دا چاوپوشیمان له وه کردوه که ئایا نهو سروشت وړیکموت به و چه مک و مه به سته که بی پروایان ده دلی ده گرن همن یان نا.

نهمانه □ نهم حدوت تابلویه □ چهند تابلویه ک بوون له گو شه یه کی چو و که له ی مولکی خوادا که نهو په ری ورده کاری وړیک و پیکی یان تیدا دهرده کهوی و به

(1) بو نوسرانی نهم تابلویه سوود له کتیبی (پدیده های اسرار امیز) وه کتیبی (بمن بگو چرا) بهرگی یه که م وهرگیراوه.

نهمه له کاتی که دا جه سته ی هر می شیک به (اسم 3) دابری.

هیچ رهنگیك رهوا نیه له گه‌ل ده‌نكه شخارته‌دا بیری‌نه نیو ته‌رازووه‌وه و پێك هه‌لسه‌نگینرین.

به‌لام نه‌چی نه‌وه‌شت له بیر به‌چیت كه نه‌مانه‌ی گوتران وه‌ك لویچێك بوون له ته‌غارێك و چه‌ند شتیکی ساده بوون له چاو هه‌زاره‌وها و ملیۆنه‌ها تابلۆی تری د‌ل‌ بزوینی نه‌م بوونه‌وه‌ره كه به پشتیوانی خوا له كتیبی (گه‌وره‌ترین راستی)‌دا كه ته‌رخان ده‌كری بۆ نه‌و چه‌شنه باسانه برێکیان لی‌ باس ده‌كه‌ین.

ئێستاش خوینه‌ری ئازیز !

ژیری و ویژدان‌ت بكه به داد‌گه‌ر و پامینه و ورده‌کاری و پێك و پێکی ده‌نكه شخارتمیه‌ك □ كه ناچاری كردی دان بی‌نی به بوونی وه‌ستا و كارسازیك دا □ له‌گه‌ل پێك و پێکی بوونه‌وه‌ر له به‌رێك راگره و بزانه هه‌ل‌ئێست چي ده‌بی‌ت!!

به‌نگه‌ی سییه‌م

هه‌ر شتیك بوون و نه‌بوونی یه‌كسان بن پێویستی به

به‌ده‌یه‌یه‌ریك هه‌یه

له‌و یاسا ژیری یانه‌ی ئیسه‌پاتی سروشتی یه‌تی پروا بوون به هه‌بوونی خوادای به‌خشنده ده‌كه‌ن، نه‌و یاسایه‌یه كه ده‌لێت: هه‌ر شتیك بوون و نه‌بوونی یه‌كسان بێ بوونی به‌سه‌ر نه‌بوونی دا زال‌ نابیت به بێ زال‌كه‌ریك (ی‌ سته‌حیل ته‌رجیح آ‌حد طرفی الامكان بدون مرّج).

له پیشه‌وه پێویسته بزانی که زانیان خڕ له‌سه‌ر شه‌وه‌ن که سه‌رده‌مێک بووه
 نهم بوونه‌وه‌ره‌ی ئیستا به‌م شێوه‌یه ده‌ی بینین سه‌ر و شوینی دیار نه‌بووه،
 هه‌لبه‌ته قورئانی قسه له‌جێ و پر پیت و به‌هره‌ش پشت گیری نهم رایه ده‌کا و
 له گه‌لێک جێ یاندا ئاماژه بو نهم راستی یه ده‌کات بو وینه له سوورپه‌تی
 (فصلت) دا ده‌فرمێ: ﴿ثُمَّ اسْتَوَىٰ اِلَى السَّمَاءِ وَهِيَ دُخَانٌ﴾⁽¹⁾ یانی: ئینجا
 خوا □ ویستی ئاسمان دروست کات که له‌و ده‌می دا دووکه‌ڵ بوو. له‌یه‌ره‌دا
 مه‌به‌ست له دووکه‌ڵ حاڵه‌تی گازی مادده‌یه⁽²⁾.

که‌واته هیچ که‌س لاموجیمی له‌وه‌دا ناکات که نهم بوونه‌وه‌ره به‌م شێوه و
 قالبه‌ی ئیستای نه‌زه‌لی نیه و په‌یدا بووه دوا‌ی شه‌وه‌ی که نه‌بووه، بێ گومان
 نه‌و راستی یه‌ش که‌س له پیاوه‌تی خۆی دانی پێدا نه‌ناوه، به‌لکو شتیکی
 سه‌لمێنراوه و زانیاری پشتگیری ده‌کات.

ده ئیستا با سه‌رنج به‌هین و تی فکرین دا خوا ژیری و زانیاری حان
 هه‌لۆیستیان چۆنه سه‌باره‌ت به‌گۆڕانی مادده له حاڵه‌تی هه‌ویره ترشی و بێ
 سه‌ره و به‌ره‌یی و پرژ و بلاوی یه‌وه بو نهم حاڵه‌ته‌ی ئیستای که له شێوه‌ی
 چه‌ندین که‌شکه‌شانی زه‌به‌لاح دا خۆی ده‌نوینێ هه‌ر که‌شکه‌شانیکیش له
 ملیاره‌ها نه‌ستیره و خڕۆکه پێک دیت، هه‌ر کام له‌و که‌شکه‌شان و نه‌ستیره و
 خڕۆکانه‌ش به شێوه‌یه‌یکی عیلمی یانه‌ی پر ورده‌کاری و به‌پێی چه‌ند یاسا و
 ده‌ستووریکی فیزیایی و کیمیایی به‌پێوه ده‌چێ.

(1) فصلت

(2) بێردۆزه‌ی (لایلاس) یه‌ش هه‌مان قسه ده‌کات « نهم بێردۆزه‌یه هه‌تا ئیستا راست ترین بێردۆزه یه
 سه‌باره‌ت به‌ چۆنه‌تی دروست بوونی بوونه‌وه‌ر.

بهر له‌وه‌ی وه‌بهر تووژینه‌وه‌ی ئەم مەسەله‌وه‌ی بنیشین به‌ پێویستی ده‌زانم
وێنه‌یه‌ك بێ‌نینه به‌ر چاوان:

ته‌رازووێكمان هه‌یه هه‌ردوو تایی بارته‌قاییه‌كن و شتاقیان له‌وه‌ی تر گرانتر
نیه، ئایا نه‌گه‌ر بێت و ئەو ته‌رازووه‌ له هه‌وادا رابگرین پێی تی ده‌چی بێ هه‌یج
هۆیه‌ك لایه‌کیان دابكه‌وێ له پێكاری ئەوه‌ی تریان نزم تر بێته‌وه، بێگومان ئەوه
شتێکی مه‌حال و چاوه‌پروان نه‌كه‌راوه.

ده‌ ئیستا با باده‌ینه‌وه سه‌ر تووژینه‌وه‌ی مەسەله‌ی دروست بوونی جیهان :
سه‌رده‌مێك بووه كه ئەم كه‌هكه‌شان و نه‌ستێر و مانگ و خڕۆكانه‌ ناویان له
كه‌وله‌كه‌ی ته‌ریش دا نه‌بووه و ماده‌ده‌ی بوونه‌وه‌ر به‌ شێوه‌ی تۆیه‌له‌ گازێکی تێك
چڕاوه‌و بێ سه‌ره و به‌ره‌و ناپێك و پێك بووه. كه‌واته‌ چۆن چۆنی ئەو گازه‌ پڕۆ و
بلاوه‌ بێ سه‌ره و به‌ره‌و تێك چڕاوه‌ گوێرا بۆ ئەم بوونه‌وه‌ره‌ تێر و ته‌واوه‌ پێ
ورده‌کاری و دڵگیر و رازاوه‌یه، به‌ ته‌عبیریکی تر چۆن چۆنی ئەو هه‌ویره‌ ترش و
كه‌ره‌سه‌ خاوه‌ ئەو كۆشكه‌ خۆش و پێ‌عه‌یش و نۆشه‌ی لێ پێك هاتوه‌ و ئارایش
دراوه‌؟!

هه‌لبه‌ته هه‌ر كه‌سیك لوتچێك ژیری و لێك دانەوه‌ی هه‌بێ و له‌ ئا قار
پاستی دا چاوان له‌ قووچ نه‌نێ ده‌لێت: هۆیه‌کی ده‌ره‌کی ئەو كاره‌ی به‌جێ
هه‌تاوه‌ و زاتێك به‌و كاره‌ هه‌ستاوه‌ كه‌ خوای خاوه‌ن سۆز و توانا و زانیاری بێ
سنووری ناوه. چونكه‌ ژیری پێمان ده‌لێت: هه‌ر شتێك بوون و نه‌بوونی یه‌كسان
بن شتاق له‌و بوون و نه‌بوونه‌ی به‌سه‌ر ئەوه‌ی دیکه‌یان دا زال نا‌بێت به‌ بێ
هۆیه‌کی زاتكه‌ر، ماده‌ده‌ی بوونه‌وه‌ریش به‌ر له‌وه‌ی كۆشکی پێ‌ورده‌ کاری
بوونه‌وه‌ری لێ ئارایش به‌درێ دوو حاڵه‌تی گونجاوه‌ وه‌ك یه‌كی ده‌ باران دا

هه بوه، واته دهبارانى دا هه بوه هه به شيوه ي گازى و هك كه ره سه يه كى خاو
بميتته وه، وه دهبارانيشى دا هه بوه كه گورپانى به سهر دا بيت، هه لته ته چاو
پوشى له وه بكه مين ثايا نهو گورپانكارى يه ده بيتته هوى پيك هاتنى
بوونه وه ريكي ريك و پيك و پر ورده كارى يان ده بيتته هوى گورپانى مادده بو
حاله تيكى ديكه ي بئ سهره و بهرتر و شل شيتواتر له حالته ته گازى يه كه ي.
به لام ئيستا حالته ي گورپانى مادده گازى يه كه به سهر حالته ي نه گورپانى دا
زال بووه، ته ما نهك هه گورپانى ساده و هيچى دى به لكو گورپانىكي وا كه
بوته هوى ساز كردنى بوونه وه ريكي بهرپوه برا و له رپى مليونه ها ياسا و
ده ستورى عيلمى يانه وه، كه واته پيوسته هويه كى زالكر هديت له ئارادا
هه ته نيا بو ته فسير كردنى نهو گورپانكارى يه ي مادده، ئينجا وه خه پيك
ده شيبينين نهو گورپانكارى يه بوته هوى بوونه وه ريكي پر ياسا و ورده كارى
ده زانين كه نهو زاته ي بوته هوى هينانه دى گورپانكارى له بوونه وه را زاتيكي
زانا و به به زه يى و بالا دهسته.

هه كه سينكيش بلئ نه خير له مه سه له ي هاتنى گورپانكارى به سهر مادده ي
بوونه وه را ده ستى پهروه دگار يك له ئارادا نه بوه، وه نهو بابايه يه كه ده لئيت
يه كيك له دووتاي ته رازويه ك سهر به خو بئ هيچ هويه ك نهوى ده بيت و
داده كه وئ و له ئاستى نهوى دى نزمتر ده بيت!

به لكو له راستى دا ئيستا هه نهو بابايه يه كه ده لئ: ته رازو تايه كى لهوى
تر نزمتر ده بئ به بئ كار تئ كردنى عاميلىكي دهره كى، حالى چاكره له وه ي كه
ده لئ مادده ي بوونه وه ره حالته ي بوون به بوونه وه رى زال بووه به سهر حالته ي
مانه وه ي له دؤخى پيشووى دا به بئ هه بوونى به دى هينهر و سهرپهر شتى

که‌ریک، چونکه له مه‌سه‌له‌ی ته‌رازوو و دوو پێ‌یه‌کانی دا ته‌نیا نزم بوونه‌وه‌ی پێ ته‌رازووێک له گۆرپێ دایه، نه‌ما له مه‌سه‌له‌ی مادده و گۆرپان و نه‌گۆرپانی دا وانیه، چونکه مه‌سه‌له‌که لی‌ره‌دا ته‌نیا گۆرپانیکی ساده و پۆتینی نیه به‌لکو هاتنه دی و خولقی‌ترانی بوونه‌وه‌ریکی سه‌یر و سه‌مه‌ره و سه‌رسوو‌په‌ینه‌ره، که‌واته ته‌گه‌ر گوتمان ئه‌و بابایه‌ی ده‌لێ ته‌رازوو یه‌کیک له دوو تاکانی به‌ بێ هیچ عامیلیک له ناستی ئه‌وی تریان نزم‌تر ده‌بێ ئینسانێکی نا تی گه‌یشتوو بێ کورته ئه‌وه پێ‌ویسته دهره‌ق به‌و بابایه‌ی که ده‌لێت: که‌ره‌سه‌ی خاوی بوونه‌وه‌ر له خۆوه و به‌ بێ سه‌ره‌په‌رشتی کردن و به‌سه‌ر راگه‌ینی خواوه‌ندی مه‌زن و بالا ده‌ست نه‌م بوونه‌وه‌ره سه‌رنج راکی‌ش و دل‌گیره‌ی لێ پێک هاتو» بلی‌ین: ئه‌و کابرایه‌ حالێ زۆر خراپه و له‌وه‌ی‌دا نه‌ماوه هه‌ر به‌ نا تی گه‌یشتوو بێ کورت حسیب بکری‌ت به‌لکو پێ‌ویسته پێ‌ناسیه‌کی تایبه‌تی بۆ دابنری‌ت، شکیشی تیدا نیه که گوته‌ری خوا‌دا له هه‌موان چاک‌تر توانای پێ‌ناسه کردنی هه‌یه ده‌با بزانی قورئانی پێ‌رۆز قسه له‌جێ ئه‌وان چه‌شنه که‌سان چۆن تاریف ده‌کات: ﴿... لَهُمْ قُلُوبٌ لَا يَفْقَهُونَ بِهَا وَلَهُمْ أَعْيُنٌ لَا يُبْصِرُونَ بِهَا وَلَهُمْ آذَانٌ لَا يَسْمَعُونَ بِهَا أُولَٰئِكَ كَالْإِنْعَامِ بَلْ هُمْ أَضَلُّ أُولَٰئِكَ هُمُ الْغَافِلُونَ﴾⁽¹⁾. واته: (... ئه‌وانه ژیری یان هه‌یه پێ‌ی ده‌شت نافکرن، وه گۆ‌ی‌یان هه‌یه شتی پێ‌ نایه‌ن، وه چاویان هه‌یه پێ‌ی نایه‌ن، ئه‌وانه چه‌شنی ئاژه‌لن بگه‌ره گوم‌پاتری‌ش، ئه‌وانه‌ن گه‌وج و بێ ناگا.

ئێستا وه‌ختی ئه‌و» هاتوه که قسه‌یه‌کی مندا‌لانه‌ی بێ سه‌ر و پێ‌ی زۆر که‌ره‌تان گوته‌راوه‌ر ده‌د لێ دراوه‌ی لامه‌زه‌به‌کان بده‌ینه به‌ر نشته‌ری یه‌کالا

(1) اعراف : 179 .

کردنه‌وه: ماتریالیست و بی دینه‌کان فێرن هەر کاتێک ته‌نگت پی هه‌لچنین و ریت لێ برینه‌وه وه‌ک ئه‌و پێوییه‌ی که له پێش سواران دا ده‌وه‌ستی و برستی لێ ده‌برێ و چیدی توانای پا‌کردنێی نامینێ قورتیکی بۆ ده‌که‌ن و خۆیان ده‌رباز ده‌که‌ن، بۆ وێنه‌ لی‌ره‌دا دوا‌ی ئه‌وه‌ی هه‌چیان به‌ ده‌سته‌وه‌ نه‌ما ناوی لێنین به‌لگه‌!! په‌نا ده‌به‌نه‌ به‌ر دوو سی زاراوه‌ی زیری و بریق و به‌ دیمه‌ن جوان و نیوه‌رۆک به‌تال و پرووت و په‌جال وه‌ک: سروشت و پێکه‌وت ، ئه‌ما ئایا پێوی به‌سته‌زمان به‌ فیسق کردنێی رزگار ده‌بی؟! نه‌خێر ئه‌وانه‌ش قورنان گوته‌نی: ﴿كَمْثَلِ الْعَنْكَبُوتِ اتَّخَذَتْ بَيْتًا وَإِنَّ أَوْهَنَ الْبُيُوتِ لَبَيْتُ الْعَنْكَبُوتِ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ﴾⁽¹⁾ ، واته‌ وه‌ک ئه‌و جالجالۆکه‌یه‌ی وان که مالتیکی پێکه‌وه‌ ده‌نی به‌لام بی هه‌زترین مال مالتی جالجالۆکه‌یه‌ نه‌گه‌ر بزانه‌!!

به‌لێ به‌ هه‌تانه‌ نیوه‌وه‌ی سروشت و پێکه‌وت و مێکه‌وتان هه‌چ له‌و راستی به‌ ناگۆرێ که به‌ به‌لگه‌ی ژیری و ژیریژی سه‌لمینراو پانۆینرا چونکه‌، ئایا هه‌چ که‌س له‌ مه‌سه‌له‌ی ته‌فسیر کردنێ دیاره‌وه‌ی داکه‌وتنی به‌کێک له‌ تاته‌رازوه‌کان دا پێکه‌وت و سروشتی به‌ خه‌یاڵ دا دیت و تی‌یان پا‌ده‌بینی که له‌و گرفته‌ی رزگار که‌ن؟! دیاره‌ نه‌، ئه‌وه‌ هه‌مووی له‌سه‌ر پێکه‌وه‌ و له‌ حالیکه‌ دا که ئێمه‌ ئیعترا‌ف بکه‌ین به‌ هه‌بوونی سروشت و پێکه‌وت □ واته‌ سروشت و پێکه‌وتیکه‌ که لاهه‌زه‌ب و بی دینه‌کان له‌ دلی ده‌گرن □ به‌لام ئێمه‌ بزمان هه‌یه‌ پرسیار بکه‌ین و هه‌لوه‌سته‌یه‌ک له‌ ناقار ئه‌م چه‌شنه‌ زاراوانه‌دا بکه‌ین: شکی تیدا نیه‌ که چ سروشت و چ پێکه‌وت وه‌ چ هه‌ر هه‌یزیکی تر که دروست کرانی بوونه‌وه‌ری وه‌پاڵ ده‌درێ له‌ دوو حالان به‌ده‌ر نین: یان هه‌ر خودی مادده‌ن، یان شتیکن

(1) عنكبوت :

غەیری مادده، جا ئەگەر هەر بریتی بن له خودی مادده کهواته مادده هەر بۆ
خۆی سەر به‌خۆ گۆرانی به‌سەر خۆی دا هیناوه به بێ تهئسیری هیچ چه شنه
عامیلیک!!

ئەما وهك گوتمان دروست بوون و دروست نه‌بوونی بوونه‌وه‌ر وهك مه‌سه‌له‌ی
نزم بوون و نزم نه‌بوونی پێ ته‌رازووه‌كان وایه، جا نازانم ئایا هیچ كه‌س له ئاقار
دیاردە‌ی نه‌وی بوونی تا ته‌رازووه‌كه‌دا به خۆی ره‌وا ده‌بینێ باسی سروشت و
پێكه‌وت و میكه‌وتان بكات یان نا؟! ئەو له حالیك دا كه لا مه‌زه‌ب و بێ
دینه‌كان بڵێن ئەو پێكه‌وت و سروشته شتیکی ماددین خۆ ئەگەر بڵێن ماددی
نێن ئەو ده‌می توند مه‌چه‌کیان ده‌گیرن و ده‌لێین: ئەدی راكردنی ئیوه له‌بەر ناوی
(خوا) هەر له‌بەر هیندێ نه‌بوو كه شتیکی ماددی و به‌ره‌هه‌ست نه‌بوو نه‌ده‌هاته
نیو هه‌گه‌بی خه‌یاڵه‌وه و به‌چرا و شه‌داوی پێنج هه‌سته‌كان نه‌ده‌گیرا؟! جا مادام
ئێستا ئیوه‌ش هەر بگه‌رپێنه‌وه سەر شتیکی غه‌یره ماددی و نابهره‌هه‌ست پێتان
ده‌لێین:

بیگومان ئیوه هیچ چه‌شنه سیفه‌تیك بۆ پێكه‌وت و سروشت بریار ناده‌ن له
زانایی وتوانا و ئیراده و به‌زه‌یی و... هتد به‌لام ئیمه‌ی بروادار ده‌لێین په‌روه‌ردگاری
مه‌زن خاوه‌نی هه‌موو سیفه‌تیکی چاكه وهك زانایی و توانایی و به‌زه‌یی و
ئیراده و... هتد جا ئێستا لێتان ده‌پرسین: ئایا برپا هینان به‌خوایه‌کی زانا و
توانا و به‌به‌زه‌یی و خاوه‌ن ئیراده ماقوول تر و وێ چووتره یان برپا هینان به
پێكه‌وت یان سروشتیکی ره‌ق و ته‌ق و بێ گیان و بێ ئیراده و نه‌زان و كه‌ر و
لا؟!(1)

(1) وهك گوتمان له كتێبی (گه‌وره‌ترین راستی) دا ئەم مه‌سه‌لانه به‌ تیز و ته‌سه‌لی ده‌توێژینه‌وه، به
تایبه‌تی ئەم سروشت و پێكه‌وته نه‌فسانه‌یی یانه!

خوینهری به‌پێژ ئهم سۆ به‌لگه‌یه به‌سن □ بۆ ههر كه‌سه‌ك چاوان له ئاقار
 راستی‌ياندا له قووج نه‌نێ □ بۆ قه‌ناعه‌ت هه‌ننان به‌وه كه په‌روه‌ردگاری مه‌زن
 سروشتی ئه‌نسان به‌ سینه‌یی هه‌ست پێ ده‌كات و بپوای پێ دینه‌یت، به‌لێ بپوای
 به‌ په‌روه‌ردگار بوون شتیکی سروشتی و خواپسکه له دڵ و ده‌روونی ئه‌نسان دا،
 به‌لام به‌عه‌زه جاریك له سۆنگه‌ی چه‌ند هۆیه‌کی ئابووری و سیاسی و کۆمه‌لایه‌تی
 یه‌وه هه‌ویری چلکنی گومان و دوو دلی ئاوینه‌ی دلی مرۆڤ تاریک ده‌کهن و
 نایه‌ن خۆری پرشن‌گداری خواناسی تێدا ده‌رکه‌وێ و له‌به‌ر غه‌ورو تارمایی ئهو
 چلکه هه‌وره ئاوینه‌ی دلی هه‌شته‌بای تێدا ده‌رناکه‌وێ و وه‌ك چاوی بابای کوێر
 هه‌یچ شتیك به‌دی ناکات.

گه‌وه‌ری دووه‌م

﴿بِسْمِ اللَّهِ﴾ کردن له ده‌می ده‌ست پیکردنی هه‌ر کاریکدا

2- دووه‌مین گه‌وه‌ری ئهم ده‌ریایه ئه‌وه‌یه که:

په‌وشتیکی ئیسلامی به‌رز و جوانه که ئه‌نسانی موسلمان به‌ر له ده‌ست
 کردن به‌هه‌ر ئه‌شیك ناوی خوا بینه‌یت و خودای له یاد بیه‌ت وه‌ك پینغه‌مبه‌ری
 خۆشه‌یوست ﷺ فرمویه‌تی: ﴿كل امر ذي بال لم يبدأ ببسم الله فهو ابتر﴾
 واته: هه‌ر شتیکی گرنه‌گ به‌ ناوی خوا ده‌ستی پێ نه‌کری‌ت ناته‌واوه.

هه‌لبه‌ته ئه‌وه‌ش بۆ ئه‌وه‌یه که ئه‌نسانی موسلمان هه‌میشه خۆی له یاد
 بیه‌ت و هه‌ست به‌ چاودیری و به‌سه‌ر راگه‌یشتنی بکات، شکی تێدا نه‌یه
 بابایه‌کیش هه‌میشه خۆی له بیر بێ و ناوی وی له‌سه‌ر زاری بێ و وا بزانی
 که له هه‌موو هه‌ستان و دانیه‌شتنیکی دا په‌روه‌ردگار ناگای لێیه و چاودیری

ده‌کات، ناتوانی لاملی و سه‌ریچی له به‌رنامه و پڕ و شوینه‌که‌ی بکات،
 هه‌لبه‌ته ئیبه له ده‌می تووژینه‌وه‌ی وشه‌کانی ئهم ئایه‌ته به پیت و پیزه‌دا
 ده‌رمان خست که مه‌به‌ست له (بسم الله) کردن چیه.

گه‌وه‌ری سئیه‌م

سیفه‌ته به‌رزه‌کانی خودا سبجانه و تعالی

3- سئیه‌مین گه‌وه‌ری ده‌ریای بی سنووری ئهم ئایه‌ته ئه‌وه‌یه‌که:
 خوای مه‌زن و بالا ده‌ست خێوی هه‌موو سیفه‌تیکی به‌رز و جوانه وه‌ک :
 ده‌سه‌لات و زانیاری و به‌زه‌یی و میهره‌بانی و ئیراده و دیتن و بی ستن و
 ناخاوتن و ... هتد. ئه‌ما لیژده‌دا ته‌نیا سیفه‌تی به‌زه‌یی و به‌خشنده‌یی باس
 کراوه چونکه شوینه‌که شوینی ناخاوتن و دوانه له‌گه‌ڵ په‌روه‌ردگارا و داوا
 کردنی فه‌زل و به‌خشیشه‌تی، له‌به‌ر ئه‌وه پێویسته خوا به سیفه‌تیک ستایش
 بکری که له‌گه‌ڵ ئه‌و پایه و مه‌قامه‌دا بلوی وه‌ک گوتراوه: (لکل = قام
 مقال) بۆ هه‌ر کات و جێیه‌ک و تووژێکی تایبه‌تی هه‌یه.

لیژده‌دا سه‌باره‌ت به‌سیفه‌ته‌کانی خودای بالا ده‌ست چه‌ندین باسی فله‌سه‌فی و
 قوول هه‌ن که زانا و پیتۆلانی موسلمان و غه‌یره موسلمان چه‌ندین کتییی زل
 زلیان دهرباره نووسیون، ئه‌ما له سۆنگه‌ی ئه‌وه‌وه که ئهم نووسراوه بۆ وان
 چه‌شنه باسانه تهرخان نه‌کراوه به کورتی شتیکی دهرباره ده‌دوین و کورد
 گوته‌نی: کاله‌ رووشینی ده‌که‌مین:-

ناشکرایه که زاتی خوا شتیکی به‌ره‌ست نیه و به‌چرا و شه‌داوی پینج
 هه‌سته‌کان ناگیرئ به‌لام خودی هه‌ر شتیک له سیفه‌ت و ناکاره‌کانی دا
 ده‌رده‌که‌وئ، ئه‌ما سیفه‌ت و ناکاریش دیسان شتیکی مه‌عنه‌وی و نابهره‌ستن ،

که‌واته له چ پڕی‌یه‌که‌وه ده‌توانین دهرکی سیفه‌ته‌کانی خوا بکه‌ین و له پڕی‌یه‌که‌وه سیفه‌ته‌کانیشه‌وه دهرکی زاتی بکه‌ین؟!

بۆ ڕوون کردنه‌وه‌ی وه‌لامی نهم پرسیاره وێنه‌یه‌ک دێنینه‌وه: ئایا نه‌گهر بانه‌وئ (ئیفلاتوون)ی پیتۆل و دانا بناسین ناچار نابین بکه‌وینه گه‌رمان و سوهرمان به‌ دوا‌ی ئهو شوینه‌وارانه‌دا که لای‌ی به‌جی ماون؟ دیاره‌ با، چونکه ئێستا (ئیفلاتوون) له‌بهر ده‌ستان نیه تا ته‌یه‌وه پامیتین و بی نرخیتین، مادام وابێ چارمان ناچاره به‌ شوین ئهو ناسه‌وارانه‌دا بکه‌رپێن که له‌ دوا‌ی خۆی به‌جی هیشتوون بۆ نمونه: کتیبی (کۆماری ئیفلاتوون) چونکه سیفه‌ت و ناکاری ههر بابایه‌ک له‌سه‌ر ڕوو په‌ری شوینه‌واره‌کانی تۆمار کراون.

سه‌باره‌ت به‌ ناسینی په‌روه‌ردگاریش ههر به‌ هه‌مان شیوه، زاتی په‌روه‌ردگار پێنج هه‌سته‌کانی مه‌ له‌ بارانیان دا نیه دهرکی بکه‌ن به‌لام ده‌توانن شوینه‌واری خودا هه‌ست پێ بکه‌ن که‌ دوو کتیبی بینراو‌و‌گزیای ئه‌وانه کتیبی بوونه‌وه‌ر و کتیبی قورئان، ئینجا ژیریش لهم دوو کتیبه‌دا سیفه‌ته‌کانی خودا ده‌بینن له‌ زانیاری و به‌زه‌یی دا حیکمه‌ت و ده‌سه‌لات و به‌خشنده‌یی ... هتد داوایش له‌ پڕی‌یه‌که‌وه‌کانه‌وه ده‌گات به‌ په‌ی بردن به‌ زاتی خودا چونکه هیچ سیفه‌تێک هه‌بوونی ماقوول نیه به‌ بی زاتیک، به‌ئێ به‌ ته‌عبیری فیه‌لسوفه‌کان سیفه‌ته‌کان (عرض) و (عرض)یش به‌ بی (جوهر) هه‌بوونی مه‌حاله. ئێستا بۆ وه‌ی پتر مه‌به‌ست ئاوه‌لا بی دوو وێنان دێنینه‌وه:

یه‌که‌م: ئێمه وه‌ختیک سه‌ره‌نجی زه‌وی ده‌ده‌ین و ده‌بینین به‌ ده‌وری خۆی و پڕۆژا ده‌خولیته‌وه و له‌ ته‌نجامی ئهو خولانه‌وه‌ش دا شه‌وو پڕۆژ و چوار فه‌سله‌کانی سال دینه‌ دی، وه‌ ده‌بینین که زه‌وی وه‌ک تاوێ کویستان چیان به‌ چه‌ند گوتمیخیک گه‌وره و مه‌حکه‌م به‌ستراوه‌ته‌وه و قایم

کراوه⁽¹⁾، وه به هۆی هیزی کیشنده (جاذبیه) وه ههوا و ئاو و باقی گیاندار و شته‌کانی دیکه له‌سه‌ر پشتی به‌ند دهن و ناکه‌ونه خوار ... هتد نه‌مانه و چه‌ندین دیارده‌ی تری سه‌رنج ڤاکیشهر له زه‌وی دا ده‌بینین که به جوړیکی عیلمی یانه‌ی زۆر ورده‌کاری به‌ږیوه ده‌چن، ئیمه یه‌کسه‌ر بئ سیتو دوو ږیار ده‌ده‌ین که له دروست بوون و ږه‌خسانی زه‌وی دا زانیاری زانیه‌ک و به‌زه‌یی و سوژی خاوه‌ن به‌زه‌یی یه‌ک و گه‌وره‌یی و بالا ده‌ستی زاتیک و به‌کورتی به‌سه‌ر ږاگینی ږه‌روردگاریک به‌دی ده‌که‌ین و ده‌زانی که دنیا شاری بئ ساحیب نیه و له‌و ■ یوی ږه‌رده‌و ■ شتیک هه‌یه.

دوه‌م: کاتیک له قورئانی ده‌فکرین و سه‌رنج ده‌گرین ده‌بینین ئه‌و قورئا نه هه‌زاره‌ها راستی کۆمه‌لایه‌تی و سیا سی و ئابووری و زانیاری و میژوویی و مه‌عنه‌وی خستۆته ږوو که نه‌ک هه‌ر به ږیوه و ته‌رازووی سه‌رده‌می هاتنه خواره‌وی قورئان شتیک سهرسوریه‌نهر و ئاناسایی بوون به‌لکو به ږیوه و ته‌رازووی سه‌ده‌ی بیستم و دوا‌ی بیسته‌میش!! ئیستا ته‌نیا بۆ نمونه چه‌ند راستی یه‌کی زانیاری ده‌خه‌ینه به‌ر نیگا که قورئانی به پیت و پیز به‌ر له چواره سه‌ده گوتوونی:

- 1- بوونه‌وه‌ر پیتش دروست بوونی تۆبه‌له گازیک بووه ږیکه‌وه جۆش دراوه ﴿أَوَلَمْ يَرِیْ الَّذِیْنَ کَفَرُوا اَنَّ السَّمَاوَاتِ وَالْاَرْضَ کَانَتَا رَتْقًا فَفَتَقْنَاهُمَا...﴾⁽¹⁾.
- 2- بوونه‌وه‌ر به هۆی هیزی کیشنده وه ږاوه‌ستاوه ﴿رَفَعَ السَّمَاوَاتِ بِغَیْرِ عَمَدٍ تَرَوْنَهَا﴾⁽²⁾.

(1) مه‌ه‌ست له شاخه‌کانه.

(1) الانبیاء: 30.

3- زهوی شتی بۆ لای خۆی پاده‌کیشی ﴿أَلَمْ تَجْعَلِ الْأَرْضَ كِفَاتًا﴾ (25) أَحْيَاءٌ وَ أَمْوَاتًا ﴿26﴾ (3).

4- زهوی له‌سهر شیوه‌ی هێلکه‌یه‌ ﴿وَالْأَرْضَ بَعْدَ ذَلِكَ دَحَاهَا﴾ (1).

5- له‌ چینه‌کانی ژوورووی هه‌وادا (تۆکسجین) که‌م ده‌بیتموه‌ ﴿يَجْعَلُ صَدْرُهُ ضِيقًا حَرَجًا كَأَنَّمَا يَصْعَدُ فِي السَّمَاءِ﴾ (2).

6- زهوی هه‌ممو کاتی‌ک نیوه‌ی پۆژه و نیوه‌ی شه‌وه‌ ﴿أَتَاهَا أَمْرًا لَّيْلًا أَوْ نَهَارًا﴾ (3).

ئه‌مانه‌ دوو نمونه‌ بوون له‌ دوو کتییی په‌روه‌ردگار، کتییی (بوونه‌وه‌ر) وه‌ کتییی (قورئان) شکیشی تیدا نیه‌ که‌ له‌ هه‌ر کام لهم دوو کتیبانه‌دا سیفه‌ته‌کانی خوا به‌دی ده‌کرین و هه‌ر که‌سینکیش به‌ چاوی دل تێ فکری و له‌ خۆی نه‌گۆڕی ده‌زانیت که‌ چ کتییی بوونه‌وه‌ر و چ کتییی قورئان بیتجگه‌ له‌ خوای مه‌زن و بالا ده‌ست په‌ریزی که‌سی دیکه‌یان پیوه‌ دیار نیه‌.

هه‌ر بۆیه‌شه‌ ده‌بینین په‌روه‌ردگار فەرمانمان پێ ده‌کات که‌ له‌ هه‌ر کام لهم دوو کتیبه‌ وردیینه‌وه‌ و دیقه‌ت بگرین، دیسان په‌روه‌ردگار هه‌روه‌ک چۆن پرسته‌ و دیره‌کانی قورئان ناو ده‌نی (آیه) واته‌ نیشانه‌، دیاره‌کانی بوونه‌وه‌ریش وه‌ک : مانگ و نه‌ستیره‌ و باران و شاخ و رووه‌ک و گیاندار و هتدیش ناو ده‌نی (آیه) چونکه‌ هه‌ر کام لهم نایه‌تانه‌ □ چ ئی کتییی بوونه‌وه‌ر بن چ ئی کتییی قورئان □ نیشانه‌ن له‌سهر زاتی خوا و ئینسان پێ غمایی ده‌که‌ن بۆ ناسینی خوا،

(2) الرعد : 2 .

(3) المرسلات 25-26 .

(1) النازعات : 30 .

(2) الانعام : 125 .

(3) یونس : 24 .

چونکه وهك گوتمان هه‌ر كام لهم دوو كتيه به شوييني تيدا دهر كهوتني
سيفه‌ته‌كاني خوي په‌روه‌ردگاره سبخانه و تعالى .
تهوه كورته‌يهك بوو له تهفسير و راڤه كردني نايه‌تي يه‌كه‌مي سووره‌تي
فاتحه، ئيستاش نۆره‌ي نايه‌تي دووه‌مه.

تهفسيري نايه‌تي دووه‌م

﴿ الحمد لله رب العالمين ﴾

سوپاس بو خوي په‌روه‌ردگاري جيهانيان

به‌ر له‌وه‌ي مه‌به‌ست و چه‌مكي ئه‌م نايه‌ته پيرۆزه بجه‌ينه روو پيويسته به
واتاي يه‌ك يه‌كي وشه‌كاني دا بيينه‌ خوار:

الحمد لله: ئه‌لف و لامى سهر وشه‌ي (حمد) بو جينه‌سه، واته هه‌موو تاكيك له
تاكه‌كاني (حمد) بو خوا‌دا. لامى سهر وشه‌ي (الله) ش لامى (المملك) ي
پي ده‌بيژري واته خاوه‌نايه‌تي، كه واته ماناي (الحمد لله) ناوای لي
دي: هه‌رچي سوپاس و شوكرانه هه‌يه ئي خوايه.

رب: وشه (رب) له زماني عاره‌بي دا چهند مانايه‌ك هه‌لده‌گري⁽¹⁾:

1- گه‌وره و قسه‌ رويشتوو (السيد المطاع).

2- بابايه‌ك كه هه‌ستى به چاك كردن و ئيسلاحي شتيك (المصلح).

3- سهر په‌رشتي كه‌ر و خاوه‌ن (المالك).

العالمين: وشه‌ي (العالمين) كۆي (عالم) ه و (عالم) يش كۆمه‌له شتيكن كه له يه‌ك
جوړ بن وهك: عاله‌مي ئينسان، عاله‌مي په‌ري (جن)، عاله‌مي
فريشته، عاله‌مي ناژه‌ل، عاله‌مي رووه‌ك... هتد.

(1) تهفسيري (جامع البيان) طبري به‌رگي يه‌كه‌م لاپه‌ره (47، 48) .

که‌واته وشه‌ی (عالمین) لیژده‌دا بوونه‌هر و هه‌رجی تی‌یدایه ده‌گریته‌وه⁽¹⁾.
نه‌جار بی‌ینه سه‌ر چه‌مک و مه‌به‌ستی گشتی ئهم نایه‌ته پیروژه:-
ئهم نایه‌ته پیروژه ده‌ریایه‌کی بی سنووری پر له نووره بیروزه‌ینی که‌م و کورتم
ته‌نیا پی‌نج که‌وه‌هری گران‌بای لی وه‌گیر که‌وت:-

که‌وه‌هری یه‌که‌م

یه‌روه‌ردگاریتی خوا

پیشتر زانیمان که وشه‌ی (رب) له زمانی عاره‌بی‌دا به‌چهند واتا یه‌ک
به‌کاره‌یتراوه، ئه‌ما ئیستا که‌ره‌کمانه بزانی پهره‌ردگاریتی (ربوبیه‌ی) خوا‌دا له
پروانگه‌ی قورنانه‌وه یانی چی؟!

ئه‌وه‌نده‌ی ئه‌من بۆم وه‌ده‌رکه‌وتوه (ربوبیه‌ی) خوا له قورنانه‌دا به‌دوو مانا
به‌کاره‌یتراوه:

یه‌که‌م: به‌مانا حاکم و فه‌رمان‌په‌وا و به‌رنامه‌ریژ.

دووه‌م: به‌مانا به‌دی هیت‌هر و پهره‌رده‌که‌ر .

ئیت‌ستاش چه‌ند نمونه‌یه‌ک دینینه‌وه له قورنانه‌ی قسه له‌جی بۆ خ‌ستنه
پرووی ئهم پاستی یه:

سه‌باره‌ت به‌مانای یه‌که‌می وشه‌ی (رب) قورنانه‌وه‌رموئ: ﴿اتَّخَذُوا
أَحْبَارَهُمْ وَرُهَبَانَهُمْ أَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللَّهِ وَالْمَسِيحَ ابْنَ مَرْيَمَ وَهَآ أَهْرُؤَ إِلَّا
لِيَعْبُدُوا إِلَهًا وَاحِدًا...﴾⁽²⁾. واته: (نه‌صرانیه‌کان) زانا و پیاوه‌ ئاینی یه‌کانی
خۆیان کردوه به‌فه‌رمان‌په‌وای خۆیان له‌باتی خوا، دیسان (عیسی) ی‌کوپری

(1) هه‌مان ته‌فسیر و به‌رگ ل48.

(2) التوبة : 31 .

(مریم)یش، له‌گه‌ڵ ئه‌وه‌ش دا فەرمانیان پێ نه‌کراوه که جگه له خوا کهس بپه‌رستن.

ئهم ئایه‌ته پیرۆزه لی‌ی ده‌فامریتموه که هه‌ر که‌سی‌ک غه‌میری خوای کرد به حاکم و فەرمانپه‌وا و به‌رنامه‌ریژی خۆی مانای وایه په‌رستویه‌تی و به‌ خوای خۆی حسیب کردوه.

له‌ جێ‌یه‌کی دی دا فەرموویه‌تی: ﴿فَقَالَ أَنَا رَبُّكُمُ الْأَعْلَى﴾⁽¹⁾. واته (فیرعه‌ون) گوتی: ئه‌من په‌روه‌ردگاری هه‌ره به‌رزتانم، خۆ شکی تێدا نیه که فیرعه‌ون لافی ئه‌وه‌ی لی نه‌داوه که ئه‌و میلله‌ته‌ی خولقاندوه، که‌واته لی‌ره‌دا مه‌به‌ستی ئه‌وه بووه که هه‌ر ئه‌من بۆم هه‌یه یاساو ده‌ستورتان بۆ دانیم و بۆم گه‌ردن که‌چ بن.

سه‌باره‌ت به‌ مانای دووه‌می وشه‌ی (رب)یش قورئان فەرموویه‌تی: ﴿قَالَ رَبُّنَا الَّذِي أَعْطَى كُلَّ شَيْءٍ حَلْقَهُ ثُمَّ هَدَى﴾⁽²⁾. واته: (موسی) فەرمووی: په‌روه‌ردگارمان ئه‌وه‌یه که هه‌موو شتیکی خولقاندوه و ئینجا پێ و شوینی بۆ داناوه.

که‌واته پوخته‌ی قسان ئه‌وه‌یه: خوا ئه‌و زاته‌یه هه‌موو شتیکی خولقاندوه و یرای ئه‌وه‌ش به‌رنامه و پێ و په‌سمی ژیان و به‌پێوه چوو نیشی بۆ داناوه، مادام وایه که‌سی‌ک به‌ ته‌واوی بپوای به‌ خوا هه‌یه و به‌ به‌نده‌ی وی حسیب ده‌کری و به‌ موسلمان داده‌نری که بپوای به‌ حاکمایه‌تی و فەرمانپه‌وایه‌تی خوا هه‌بی‌ت،

(1) النازعات : 24 .

(2) طه : 50 .

ههروهك چۆن برۆی به خالیقیه‌تی ههیه، به پشتیوانی خوادا له ده‌می توێژینه‌وه‌ی نایه‌تی پێنجهم دا چاکتر نهم باسه ناوه‌لا ده‌کهینه‌وه.

گه‌وه‌ری دووهم

سوپاس و ستایش به‌ته‌نی لایقی خواجه

له راستی دا واقعی بوونه‌ور و ژیا‌نی ئینسانیش هه‌ر ئه‌وه‌ی تێدا به‌دی ده‌کری چونکه هه‌ر که‌سیك که سوپاسی ده‌کری یان له‌بهر هه‌ردووک یان یه‌کیك لهم دوو هۆیانیه‌:

یه‌که‌م: ئه‌و که‌سه‌ خاوه‌نی سیف‌ه‌ت و په‌شت و ئاکاری به‌رز بێ و ده‌وروبه‌ره‌که‌ی لی‌ی به‌هه‌رمه‌ند بیت هه‌رچه‌ند ئه‌و به‌هه‌رمه‌ند بوونه‌ش ئیمه نه‌گریته‌وه. دووهم: که له‌و که‌سه‌وه سوود و قازانج مان پێ بگات، هه‌لبه‌ته‌ خ‌وای مه‌زنیش هه‌ر کام لهم دوو خه‌سه‌له‌ی تێدان، هه‌م خاوه‌نی سیف‌ه‌تی به‌رز و ئاکاری چاکه و هه‌م ئیمه و گشت بوونه‌وره‌یش له‌ نیعمه‌ت و به‌هه‌رکانی سوود مه‌ند ده‌بین.

نیستاش باسه‌رنجیکی خیرا به‌دینه‌ برێك له‌ نیعمه‌ته‌کانی خوا له‌ ژیا‌مان‌دا: 1- ئایا ئه‌و ژیری یه‌ی که مرۆقی پێ بۆته‌ سه‌ر تۆپی کائینات و هه‌لبه‌ژارد‌ه‌ی بوونه‌ور و هیچ ئینسانێك تنۆکه ئاره‌قیکی له‌ پێناوی وه‌ده‌ست هێنانی‌دا نه‌پرشته‌ نیعمه‌تیکی زیده‌ گرانمایی نه‌؟!

2- ئایا ئه‌و پێنج هه‌ستانه‌ی که له‌ پێی ئه‌وانه‌وه‌ توانای به‌ستنی په‌یوه‌ندیان هه‌یه له‌ گه‌ل جیهانی ده‌ره‌وه‌ و دیارده‌ سروشتی یه‌کان‌دا و وه‌ك پێنج ده‌لاقه

ژیری لئـ یانهوه سهیری جیهانی مادده ده‌کات نیعمه‌تیک نین فره به
قیمه‌ت؟!

3- ئایا هه‌بوونی جومگه‌کان له له‌ش دا و هه‌بوونی مادده‌یه‌کی لینگ له نیو
ئو جومگانه‌دا که پۆلێکی زنده گرنه ده‌گێرێ له نووشتانهوه و جولا و
سووپانی ئەندامه‌کانی له‌ش دا و ته‌نانه‌ت ئەگەر □ خوانه خواسته □ له
جهسته‌ی ئینساندا جومگه‌کان نه‌بوونایه یان هه‌بوونایه به‌لام مادده‌یه‌کی
لینگ یان له نیودا نه‌بویه ئینسان نه‌ک هه‌رنه‌ی ده‌توانی سه‌ر و په‌شت و شان و
پیل ولاق و ده‌ست و په‌ی بجوولێنێ به‌لکو نه‌ی ده‌توانی هه‌ر تاقه قامه‌یکیشی
ببزیوێ، نیعمه‌تیکێ شایانی سوپاس نین؟!

4- ئایا تالی ناوی نیو گوێ که به‌رگری له چوونه ژووره‌وه‌ی ده‌ه‌جا و
زینده‌وه‌ران ده‌کا و، سویری ناوی چاو که هه‌له‌ده‌سته‌ی به‌شت و پاک کردنه‌وه‌ی
چاو له رێی فرمیتسک پشته و پپیۆق کردنه‌وه و هه‌موو ئه‌و شتانه‌ی له‌ برۆ و
بژوێلک □ برژانگ □ و پیلوه‌کان قوتار ده‌بن و ده‌چنه نیو چاو و ده‌هری‌یان
ده‌نێ و، شیرینی ناوی زار که یاریده‌ی گه‌ده و پێخۆله‌کان ده‌دات له هه‌رس
کردنی به‌شیکێ خواره‌مه‌نی دا و وێرایی ئه‌وه‌ش هاوکاری‌یه‌کی بایانه‌ی زارو
زمانان ده‌کات له جوی و پۆه‌یشتنی پاروودا، نیعمه‌ت نین؟!

5- ئایا تیژی و تالی و تفتی لینگه‌وه‌کانی جگه‌ر و په‌نکریاس و لوه‌کانی نیو
گه‌ده، که ده‌ورێکی بنه‌ره‌تی ده‌بینن له هه‌رس کردن و تفر و تونا کردنی
خواره‌مه‌نی دا نیعمه‌ت نین؟!

6- ئایا ریز بوونی دانه‌کان به‌م شێوه‌ی که ده‌ی بینن و به‌ره‌کان (القواطع) له
لای پێشه‌وه‌ی زار و که‌له‌کان (الانیاب) له نیوه‌ پاست دا و خرینه‌کان له

کۆتایی دا، چونکه یه‌که‌مین کار که له‌گه‌ڵ پاروودا پێویسته ته‌نجام بدرئ برپینی‌یه‌تی و ته‌وه‌ش به‌ بره‌ره‌کان نه‌بێ نایه‌ته دی و دووهم ئیش له‌ت له‌ت کردنی نه‌و روه‌یه و ته‌وه‌ش نه‌رکی شیاوی که‌ڵپه‌کانه و سی‌یه‌مین ئیشیش هارپینی‌یه‌تی هارپینیش نه‌رکی پر به‌ پێستی خرینه‌کانه و له‌ که‌سی دی ناوه‌شیته‌وه: به‌لێ ئایا پرز بوونی دانه‌کانی هه‌موو ئینسانه‌کان ئاوا نیعمه‌ت نیه؟!

7- ئایا نه‌بوونی توانای بیستنی که‌متر له (20) له‌رینه‌وه (ذبذب) له‌ گوئی ئینسان دا، که نه‌گهر □ خوانه خواسته □ هه‌ی بایه ئینسان ژیا‌نی لی تال ده‌بوو له‌به‌ر گرپ و هارپ و ته‌قه و په‌قه‌ی ئیش کردنی نامیر و کارگه‌کانی له‌ش وه‌ك: دل و گه‌ده و سی‌یه‌کان ... هتد نیعمه‌تیکی مه‌زن نیه؟!

8- ئایا دروست بوونی گه‌ده (المعدة) به‌و شیوه‌ی ئیستای، که بریتی‌یه له‌ قابله‌مه (مه‌نجه‌ل) یکی مه‌حکهم و هه‌لده‌ستی به‌ کولاندن و هه‌رس کردنی نه‌و خۆراکه‌ی ده‌چیته ئیوی جیی سه‌رنج نیه! وه ئایا پتر شیاوی سه‌رسوپمان نیه که زانیمان نه‌و مه‌نجه‌له له‌ گوشت دروست کراوه: به‌لام له‌گه‌ڵ ته‌وه‌ش دا توانای کولاندنی هه‌موو جوړه گوشتیکی هه‌یه بیجگه له‌ خۆی؟!

ئه‌مانه و هه‌زاره‌ها نیعمه‌تی تر هه‌ر له‌ نه‌فسی خۆمان دا هه‌ن که هه‌ر کامیکیان ئینسانی پێ منه‌تبار و قه‌زداره له‌ ئاقار په‌روه‌ردگارا و بابایه‌ک هه‌ست به‌ به‌ندایه‌تی وشوکرانه بژیتری نه‌کات ده‌ره‌ق به‌ خوا هه‌تا بلی‌ی سپله و بێ نه‌كه و پێ نه‌زانه.

ئیستاش با بړتیک له نیعمه‌ت و به‌هره‌کانی خوا له ده‌وروبه‌ری خۆمان دا بکه‌ینه‌جی سهرنج و تیه‌وپامان دوا‌ی نه‌وی بړتیک له نیعمه‌ته‌کانی خودای گه‌وره‌مان له نه‌فسی خۆمان دا کرده‌جی سهرنج و دیقه‌ت گرتن:-

1- دابه‌ش کردنی پیدایستی یه‌کانی ژیان به‌ئندازه و به‌گویره‌ی پتویست: نه‌گه‌ر چاوتیکی ژیرانه به‌ده‌ورو به‌رمان دا بگ‌یپین ده‌بینین ناز و نیعمه‌ته‌کانی ژیان هه‌تا زه‌رووری تر بن پترن و هه‌تا که‌متر جی‌ی نیاز بن که‌مترن، هه‌وا له سۆنگه‌ی نه‌وه‌وه که‌هیچ که‌سێک پتر له سح چوار ده‌قیقه به‌بی‌ی ناژیته له هه‌موو کون و که‌لیتیک‌ی سهر زوی دا چنگ ده‌که‌وئ تیشکی پۆژیش ههر به‌و پئ و دانه، به‌لام ناو چونکه ئینسان ده‌توانئ چهند پۆژتیک به‌بی‌ی مه‌دارکات به‌ئندازه‌ی هه‌وا نیه و له هه‌موو جی‌یان دا چنگ ناکه‌وئ. گل (تربه‌)یش چونکه ژیان‌ی ئینسانی پتو به‌نده ده‌بینین ده‌ستی به‌زه‌یی و سۆزی په‌روه‌ر گار به‌هه‌موو لایه‌کی دنیایه‌دا بلاوی کردۆته‌وه، ئیستا با تی فکرین، باشه نه‌گه‌ر له‌باتی گل که شتیک‌ی بی‌بایه‌خ و که‌م قیমে‌ت دیته به‌رچاوان گرانباترین کائزا که زیر له دنیادا هه‌بایه‌چ ده‌قه‌وما! شکی تیدا نیه ئینسان و زینده‌وه‌ران قه‌ه‌واریان تی ده‌که‌وت و دوا پراو بی‌پاشه‌وار ده‌بوو! چونکه زیر هه‌رچهنده گرانباشه ناتوانئ ده‌نکه گه‌مێک ده‌نیوه خۆی دا وه‌شیرئ و رینگه‌ی پوان و چه‌قه‌ره کردنی بدات.

2- گه‌وره بوونی قه‌باره‌ی ناوو که‌م بوونه‌وه‌ی کیشی له ده‌می به‌ستنی دا:- ناو به‌پێچه‌وه‌نه‌ی هه‌موو ماده‌ شله‌کانی تره‌وه له ده‌می به‌ستن و گۆرانی دا بۆ حاله‌تی وشکی (الجمود) قه‌باره‌که‌ی زیاد ده‌کا و کیشی که‌م ده‌بیته‌وه و هه‌ک بۆ زانایان ده‌رکه‌وتوه ناو له وه‌ختی به‌ستنی دا قه‌باره‌که‌ی 9/1 زیاده

ده‌کات⁽¹⁾، به‌لام ئیستا با بزاین بۆچی په‌روه‌ردگار ئاوی ئاوا خوڵقاندوه
 ئایا ئهو حاله‌ته‌ پریزپه‌ریه‌ی ئاو ته‌ئسیریکی هه‌یه‌ سه‌باره‌ت به‌ ژیان؟!
 ده‌لێن به‌ئێ، ده‌ گۆی شل که‌و دلت بێدار تا له‌م نه‌یئنی‌یه‌ بیی ناگادار،
 شکی تێدا نیه‌ که‌ زینده‌وه‌رانی نیو ئاوی هه‌ر له‌ کۆنه‌و و ئیستاش به‌شی
 سه‌ره‌کی و به‌نهره‌تی خواردن و خوراکی ئاده‌می‌یانی دابین کردوه‌، به‌لام ئایا
 ئهو زینده‌وه‌رانه‌ی له‌ ده‌می به‌ستنی ئهو ئاوانه‌دا که‌ تی‌یدا ده‌ژین پروو له‌
 کوئی ده‌که‌ن و هانا وه‌به‌ر کێ ده‌به‌ن؟! بێ گومان پروو له‌ په‌حمه‌تی خوا
 ده‌که‌ن و هانا هه‌ر وه‌به‌ر وی ده‌به‌ن، به‌ئێ په‌روه‌ردگار ئاوی وا خوڵقاندوه
 که‌ له‌ وه‌ختیک دا ده‌ی به‌ستێ و ده‌بیته‌ به‌سته‌له‌ک و سه‌هۆل قه‌باره‌که‌ی زل
 بێ و کی‌شی سووک بێ بۆ خاتری وه‌ی ئهو سه‌هۆل و به‌سته‌له‌که‌ نه‌چیته‌
 باری بنه‌وه‌ و به‌لکو سه‌را و بێ و ده‌م بۆ ده‌می له‌ ئاستی پرووی ئاوی
 بلندتر بیتمه‌وه‌ و پتر له‌ به‌ره‌ی خۆی لینگان پانه‌کی‌شی و جی و پری به‌
 زینده‌وه‌رانی نیو ئاوی ته‌نگ نه‌کا و ئیسراحه‌تیان لی‌ تیک نه‌دات.

3- دره‌وشانه‌وه‌ی سۆز و به‌زه‌یی خوا له‌ ئاگر پۆین (براکی‌ن) هه‌کان دا:

به‌ر له‌وه‌ی سوودی ئاگر پۆینه‌کان بجه‌ینه‌ پروو با بزاین چۆن دروست ده‌بن:-
 هه‌تا به‌ ناخی زه‌وی دا برۆینه‌ خوار پله‌ی گه‌رمی ژوورپا تر ده‌ چیت
 ته‌نانه‌ت نه‌گه‌ر (20) میل به‌ زه‌وی دا بچینه‌ خوار پله‌ی گه‌رمی به‌
 پادده‌یه‌ک پێهه‌لا ده‌چێ که‌ به‌شی توانده‌وه‌ی به‌ردان ده‌کات⁽¹⁾.

جا وه‌ختیک ئهو کانزا و به‌رد و مه‌رده‌ی له‌نیو چه‌قی زه‌وی دا هه‌ن
 توانه‌وه‌ قه‌باره‌یان زۆر ده‌بێ هه‌ولێ پێهه‌لا چوون و پۆیشتنه‌ ده‌ری ده‌دات،

(1) به‌روانه‌ کتیبی : من بگو چرا ؟

(1) سه‌رچاوه‌ی پێشوو به‌رگی (2) لاپه‌ره‌ (96) 97.

ئینجا له نیوان ئەو درز و کەلین و کوناندا که له پیستی زهوی دا هەن خۆی قوتار دەکات ، بەلام هەلبەتە مەرج نیە ئەو تەوژم و فشارە ئەگەر درز و کەلینی دەست نەکەوێ توانای چوونە دەری نەبێ، بەلکو هەر کاتیکی تەوژم و فشاری نیو زهوی پتر بیت و بەهێزتر بیت له تویلی زهوی تویکله‌که دەشکێنێ و خۆی قوتار دەکا.

ئێستا پەنگە دەرکی ئەوەت کردبێ که بۆچی ناگر پۆینه‌کان نەک هەر خراپ نین بگره فرە گرنگ و پیویستیش بۆ دانیشتوانی سەر پروی عەرزی، ناگر پۆینه‌کان وەک هەناسە دانیک وان بۆ تەوژم و فشار و تین و تاوی نیو عەرزی و پەرەردگار لەو پڕی یەوە لانکۆله‌که‌مان له تەقینەوێه‌کی گەورە و مال کاول کەر و حەتمی دەپاریزی، چونکه کورد گوته‌نی: ئەگەر جام پڕ بوو دەسەری یەو ■ دەرژێ. ئەویش ئەگەر جار و بار هەناسەیه‌کی بۆ نەدا یا وەک بابای رقه ستوور و دل پڕ له قین و غەزەب دەتەقی یەو و هەلا هەلا دەبوو!!

4- گرنگی تۆز و خۆل و غوبار له ژيانى ئيمه‌دا:

زۆر جاران له ئاقار ژماره يەك له ■ پارده سرو شتى يەکاندا دەستەوستان پادەوێستین و هیچ سەرە دەری لی ناکەین و لەوانەیه ئەگەر ئینسان موسلمانێکی ژیر و تی‌گەیشتوو نەبیت بەشتیکی خراپی لی ئیک داتەوێ و مۆری (هیچ و پووچی) پێوێ بئی⁽¹⁾، یەکیک لەو دیاردانە تۆز و

(1) چونکه موسلمانى ژیر و تی‌گەیشتوو ناسۆی بیری بەرین و فراوانه و ئەگەر بەعزە جارێک حیکمەتى بێرێک له دیاردە سروشتی یەکانیشی بۆ دەرئەکەوت نالیت هیچ حیکمەتیان تێدا نیە و بێ سودن، له سۆنگەى ئەوێه که ئەو دەرانی خۆی گەورە کاربەجێ یه و هیچ کام له دروست کراوه‌کانی پووچ و بێ سود نین.

غوباری نیو هه‌وایه، ده‌با بزانی تۆز و غوبار چ رۆلێك ده‌گێرێ و سوودی چیه:

سوودیکی گهره‌ی تۆز و غوبار نه‌وه‌یه: كه گهردیله‌كانی تۆز و غوبار هه‌له‌سه‌تن به‌عه‌كس كردنمه‌ی تیشکی رۆژ كه‌ رێ به‌ دیتنی پووناکی رۆژ ده‌دات هه‌تا سه‌عاتێك تا دوو سه‌عات دواى ئاوا به‌وونی رۆژ، وه‌ به‌ هه‌موان پوونه‌ كه‌ تاوێکی زۆر پێش هه‌له‌هاتنی رۆژ و پاش ئاوا به‌وونی ئاسۆی زه‌وی دیمه‌نیکی زیده‌ قه‌شه‌نگ و دلگێر به‌ خۆوه‌ ده‌گرێ و ئینسان له‌ تێ فکیرینی تیر نابیت، هه‌له‌به‌ته‌ نه‌گهر □ خوا نه‌کرده □ نه‌و تۆز و غوباره‌ له‌ نیو هه‌وادا نه‌بایه‌ له‌م دیمه‌نه‌ جوان و دلگێره‌ی ئیواره‌ و به‌یانیان به‌ش ده‌به‌وین.

سوودیکی دیکه‌ی تۆز و غوبار په‌یه‌هه‌ندی به‌ باران بارینه‌وه □ یه‌، هه‌له‌می ئاوی نیو هه‌وا نه‌گهر تۆز و غوباری نیو هه‌وا نه‌بایه‌ نه‌ی ده‌توانی وا به‌ سێنایی پێکه‌وه‌ بنووسێ و خپ بێته‌وه‌ و دلۆپه‌ ئاوان پێك بێ خێ، چونکه‌ هه‌ر دلۆپه‌ بارانیك كه‌ پێك دێ بریتیه‌یه‌ له‌ چهند گهردیکی هه‌له‌می ئاو كه‌ له‌ ده‌وری گهردیکی غوباری تاین كۆ ده‌بێته‌وه‌ واته‌ نه‌گهر □ خوا نه‌کرده □ نه‌و تۆز و غوباره‌ نه‌بایه‌ هه‌له‌می ئاوی نیو هه‌وا نیو جهرگه‌ و چه‌قیکی وه‌چه‌نگ نه‌ده‌كه‌وت كه‌ له‌ ده‌وری كۆ بێته‌وه‌ و له‌ ئاكامی نه‌وه‌ش دا دلۆپه‌ باران دروست نه‌ده‌به‌وین.

که‌واته تۆز و غوباریش به پینچه‌وانه‌ی بیر کردنه‌وه‌ی گهلینک که‌سه‌وه
یه‌کیکی دیکه‌یه له سه‌ربازه نه‌ناسراوه خز هه‌ت گوزاره کانی خوا و
نیعه‌تیک‌ی شایانی سوپاسه⁽¹⁾.

5- گرنگی شیر و چۆنیه‌تی پینک هاتنی:

شیر یه‌کیکه له خۆراکه ته‌واوه‌کان و هه‌موو ئه‌و ماددانه‌ی تێدان که
جه‌سته‌ی ئینسان هه‌وجی‌یانه، یه‌کیکی دیکه‌یه له به‌هره بایه‌خ داره‌کانی
په‌روه‌ردگار، ده‌ ئیستا با بزاین شیر چی تێدا یه و له چی پینک دیت:
أ- ئه‌و پرۆتینه‌ی که بۆ دروست کردن و نوێ کردنه‌وه‌ی خانه‌کانی له‌ش
پێوسته له شیردا چنگ ده‌که‌وێ.

ب- سه‌ر تووی شیر به‌شیک‌ی سه‌ره‌کی شیره و نه‌ندازه‌یه‌کی زۆری چه‌وری
تێدا یه.

ج- له شیردا (شه‌کر)یش هه‌یه، ئه‌و شه‌که‌ری له شیردا هه‌یه شه‌که‌ری
(لاکتۆز) ی پێ ده‌گوترێ که یه‌کیکه له (کاربۆه‌یدرات) ه‌کان و له
هه‌موو جۆره شه‌کر و شیرینی یه‌کانی تر سیتایی تر له‌ش ده‌توانێ وه‌ری
گرێ و له که‌لتینیک‌ی باوێ.

د- شیر ژماره‌یه‌کیش له ماده‌ کانه‌ی یه‌کان به له‌ش ده‌به‌خشێ که له
دروست کردنی ئیسقان و خوین دا به‌کار ده‌هێ‌خرین، کالیه سیۆم و
فۆسفۆر به‌شیک‌ی سه‌ره‌کی ماده‌ کانه‌ی یه‌کانی شیرن.

ه- ماده‌ کانه‌ی یه‌کانی تریش له شیردا هه‌ن وه‌ک: ئا، سن، مس،
مه‌نگه‌نیز، پۆتاسیۆم، کلۆز، کۆیالت، مه‌نزیم و... هتد.

و- له شیردا ئه‌م قیتامینه‌نه هه‌ن: قیتامین: A, B1, B2, D, C

(1) ئه‌م باسه‌م به‌ ده‌سکاریه‌وه له کتێبی (من بگو چرا) وه‌رگرت به‌رگی (2) ل 263 □ 264.

ز - وێرایی هه‌موو ئهو شتانه‌ی گوتران له شیردا ئاوو چهند خۆراکیکی
ئیشکیش هه‌ن⁽¹⁾.

ئایا خێ کرانه‌وه‌ی هه‌موو ئهو ماددانه [] که له‌ش پێویستی پێن [] له
شیردا یه‌کی دی نیه له نیعمه‌ته له ئه‌ژمار نه‌هاته‌وه‌کانی په‌روه‌ره‌گار؟!
خوێنه‌ری نازیز :

ئه‌مانه‌ی گوتران لویچیک بوون له ته‌غاریک سه‌باره‌ت به ناز و نیعمه‌ته
ئه‌ژمێراوو بێ پایانه‌کانی خوا، به‌لام قه‌ت وا نه‌زانی ئینسان [] هیچ ئینسانیک
توانای ژماردنی نیعمه‌ته‌کانی خوای هه‌بیته، نا نا قه‌ت شتی وات به بیردا
نه‌یه‌ت ئه‌دی په‌روه‌ردگار نه‌ی فەرمووه: ﴿وَإِنْ تَعُدُّوا نِعْمَةَ اللَّهِ لَا تُحْصُوهَا﴾⁽²⁾
واته: ئه‌گه‌ر نیعمه‌ته‌کانی خوا بژمێرن بۆتان حسیب ناکری.
ئه‌مما کورد له میژه گوتووێه‌تی: که‌سێک که‌سه‌ حه‌رفێکی به‌سه‌.

گه‌وه‌ه‌ری سێیه‌م

به‌هرزی پله‌ی په‌روه‌رده‌که‌ران

له ته‌رازووی ئیسلامدا

له‌م ئایه‌ته به پیت و پێزه ده‌فامرێته‌وه که ئامۆژگاری که‌ران و
په‌روه‌رده‌که‌ران ئه‌رکیکی زیده گران داوێنه سه‌ر شانی ئه‌وانه‌ی په‌روه‌رده‌یان

(1) (نشانه هاتی از او) دفتر یکم لاپه‌ره (239) اپر: سید رچا حیلر.

(2) النحل :

ده‌که‌ن، چونکه په‌روه‌ردگاری بئ ه‌وتا پاش نه‌وه‌ی فهرمووی ﴿الحمد لله﴾ سوپاس و ستایش گشتی موټکی خوایه، فهرمووی ﴿رب العالمین﴾ په‌روه‌ردگاری بوونه‌ور، ه‌ر وه‌ک بیه‌وئ به ﴿رب العالمین﴾ وه‌لامی پرسپاریک بداته‌وه که له‌سه‌ر رسته‌ی ﴿الحمد لله﴾ هه‌لده‌ستی، چونکه د‌وای نه‌وه‌ی گوترا ﴿الحمد لله﴾ یه‌کێک بۆی هه‌یه پرسپار بکات بۆچی سوپاس هه‌مووی هی خوایه؟ بۆیه د‌وای نه‌و رسته‌یه یه‌کسه‌ر فهرموویه‌تی ﴿رب العالمین﴾ واته بۆیه شایسته‌ی هه‌موو سوپاسی‌که چونکه به‌دی هینهر و په‌روه‌ردگاری بوونه‌وره، که‌واته خ‌وای به‌خشنده سیفه‌تی په‌روه‌ردگاریت (ربوبیة)ی له‌نیو هه‌موو سیفه‌ته‌کانی تر‌دا هه‌ل‌پ‌ژاردوه بۆ خاتری وه‌ی بیکاته به‌لگه‌ی نه‌وه که ته‌نیا خ‌وا شیاوی سوپاس و ستایشه، مادام وا بئ سیفه‌تی په‌روه‌ردگاریتی گه‌وره‌ترین سیفه‌تی خوایه و ه‌ر به‌نده‌یه‌کیش سیفه‌تی په‌روه‌رده‌کردنی تیدا بیه‌ دی جی‌ی نه‌وه‌یه که سوپاسی بکړئ و پ‌یزی لئ بگ‌ړئ ه‌ر بۆیه‌شه که ده‌بینین پ‌تغه‌مبه‌ران ﷺ به‌سه‌ر تویی مرۆفایه‌تی داده‌ن‌رین و هه‌موو مرۆفایه‌تی قه‌رزدار و م‌خ‌ه‌ت باریانه.

دیسان ه‌وی به‌رز کردنه‌وه‌ی پله و پایه‌ی زانایان و دایک و بابانیش پ‌تویسته ه‌ر به‌همان ته‌رازو هه‌ل‌سه‌نگین‌ک‌ړئ، زانایان چونکه هه‌ل‌ده‌ستن به په‌روه‌رده‌کردنی گه‌ل و دایک و بابیش هه‌ل‌ده‌ستن به به‌خ‌تو کردنی کۆپه‌کانیان ئیسلام له‌سه‌ر ئینسانی ف‌ه‌ر‌ز کردوه که پ‌زریان لئ بگ‌ړئ و ئیمت‌یازیان بداتی به‌سه‌ر باقی خه‌لکی دیکه‌دا.

که‌واته نه‌وانه‌ی هه‌ل‌ده‌ستن به په‌روه‌رده‌کردن و نامۆژگاری خه‌لک له مه‌کته‌بی ئیسلام دا به‌چاک‌ترین خه‌لکی خ‌وا سه‌یر کراون و قورنانی به‌پیت و

پێزیش لهم باره‌و فهرموویه‌تی : ﴿وَمَنْ أَحْسَنُ قَوْلًا مِّمَّنْ دَعَا إِلَى اللَّهِ وَعَمِلَ صَالِحًا وَقَالَ إِنَّنِي مِنَ الْمُسْلِمِينَ﴾⁽¹⁾ ، واته: گوفتاری کێ چاکتره له ئی نهو کهسه‌ی بانگوازی ده‌کات بۆ لای خوا و په‌فتاری چاک به‌ جێ دێنێ و ده‌شلی من له موسلمانانم؟!

خۆشه‌ویستیش ﷺ فهرموویه‌تی: ((ان الله و ملائکته و اهل السماوات و اهل الارض حتى النملة في جحرها و حتى الحوت في البحر لیصلن علی معلّم الناس الخیر))⁽²⁾. یانی : خوا و فریشته‌کانی و خه‌لکی ناسمانه‌کان و خه‌لکی عه‌رزێ هه‌تا می‌روو له‌ قووله‌ می‌رووه‌که‌ی دا و نه‌هه‌نگ له‌ ده‌ریایه‌دا دووعا ده‌که‌ن بۆ نه‌وه‌ی چاکه‌ فی‌ری هه‌ردوم ده‌ کات. دێ سان پێغه‌م بێر ﷺ فهرموویه‌تی ((علی خلفانی رحمة الله ، قیل و من خلفاک؟ قال الذین یحیون سنتی و یعلمونها عباد الله)) واته: ره‌حه‌تی خوا له‌سه‌ر جێ نشینه‌کانم، گوترا: جێ نشینه‌کانت کێن؟ گوتی : ته‌وانه‌ن که‌ پێ و شوینی من ده‌ژیننه‌و و له‌ به‌نده‌کانی خوای ده‌گیه‌ن.

شیوازی په‌روه‌رده‌ و خه‌لک بانگ کردن بۆ ئیسلام

ئێستاش وای به‌ چاک ده‌زانم چه‌ند خه‌لک بنووسین سه‌باره‌ت به‌ په‌روه‌رده‌ کردن و شیوازی خه‌لک بانگ کردن بۆ ئیسلام: یه‌که‌م: به‌ری هه‌موو شتی‌ک پێویسته‌ نه‌و که‌سه‌ی به‌م کار مه‌زنه‌ هه‌لده‌ستی دهر باره‌ی بێر و باوه‌ره‌که‌ی شاره‌زا و پسپۆر بێ بۆ خاتری وه‌ی سه‌ر له‌

(1) فصلت : 23 .

(2) ترمذی له (أبي امامة) وه‌ پێوايه‌تی کردوه‌.

خۆشی و له خه‌لکیش تێک نه‌دات، به‌ئێ کورد له‌میژه له کات یێک دا کارێک به بابایه‌کی ناشایسته ده‌سپێری گوتویه‌تی : فیتوێ به براله‌ی بێ لیو ده‌سپێرن. هه‌لبه‌ته که‌سێک لیوی نه‌بن ناتوانی فیتوێ لی بدات، هه‌ر ئاواش که‌سێک دهرباره‌ی به ئیسلامه‌تی شاره‌زا نه‌بی‌ت دروست نیه خۆی بکات به چاوسا‌غی خه‌لکی، به‌ئێ بابای کوێر بۆ خۆی به پێیه نازانی چ جای پێ به خه‌لکی نیشان بدات، به‌عه‌زه لاوی هکی تازه پی‌گه‌یشتوو هه‌ن پێ‌یان وایه ته‌نیا هه‌ماسه‌ت و خوێن گه‌رمی به‌سه بۆ خه‌زمه‌تی کردن به ئیسلام، نه‌ما شکی تێدا نیه که خراپ حا‌لی بوون چونکه ئیسلام وه‌ک به‌رنامه و پێچکه ده‌سکرده‌کان نیه که پر‌وپا‌گه‌نده و ورووژاندنی خه‌لکی به‌س بی‌ت بۆ وه‌دواکه‌وتنی، وه‌ نه‌وانه‌ش که خۆیان به خاوه‌نی ده‌زانن هه‌یچ پێ‌یان نه‌نگ و که‌سری نه‌بی‌ت که سه‌د شاخ و با‌ل و کلکی زیاده و ده‌سکره بۆ به‌رنامه‌که‌یان بکه‌ن و هه‌ر ده‌مه‌ش به کالاً و به‌رگێک بی‌پۆشن و ناویکی نوێی بۆ داتاشن که له‌گه‌ڵ ئاره‌زووی خه‌لکی دا بگه‌نجی‌ت و سه‌ره‌نجیان رابکێشی، وه‌ ده‌ربه‌سته‌یش نه‌بن که هه‌ر چه‌شنه شیوازیکی دزیو نا‌قۆلاً به‌کار بی‌نن بۆ وه‌ی به‌روچه‌که‌یان به‌رقه‌رار بی‌ت. ئیسلام پێ‌باز و به‌رنامه‌ی خاویه و چه‌ند به‌ چینه‌یه‌کی ژیری و زانسته‌یانه‌ی نه‌گۆراوی هه‌یه چونکه په‌یوه‌ستن به‌ چه‌ند یاسا و به‌نما‌یه‌کی نه‌گۆراوه‌وه له‌ سروشتی بوونه‌وه‌ر و ئینسان دا. موس‌لمانێ تێکۆشه‌ر بۆی نا‌کریت و پێ‌ی نادری شیوازی خراپ به‌کار بی‌نی بۆ گه‌یشتن به‌ ئاما‌نجی ، واته (میکیا‌فیلیه‌تی) له ئیسلام دا نیه، به‌ئێ ئینسانی موس‌لمان وه‌ک شوێن که‌وتووی پێچکه پووجه ده‌سکرده‌کان بۆی نیه درۆ و ده‌له‌سه بۆ

خه‌لکی هه‌لرێژێ و چاو به‌ سته‌کی‌یان لی ب کات به‌لکو پێوی سته
پێغه‌مبه‌رانه‌ بلێت: ﴿ادْعُو إِلَى اللَّهِ عَلَى بَصِيرَةٍ أُنَا وَمَنْ أَتَّبَعَنِي...﴾⁽¹⁾
واته: بانگه‌وازی ده‌که‌م بۆ پێی خوا له‌به‌ر رۆشنایی دا نه‌من و نه‌وانه‌ی
شوینم که‌وتوون.

پوخته‌ی قسان نه‌وه‌یه که‌ موسلمان کوێرانه‌ وه‌رێ ناکه‌وی و تفه‌نگی
به‌تاریکایی یه‌وه‌ نانێ به‌لکو هه‌ول ده‌دات به‌ر له‌ هه‌موو شتێک به‌ بنج و
بنه‌وانی بیر و باوه‌ره‌که‌ی دا به‌چێته‌ خوار و لێی حالی بیت و بزانی
ئیسلامه‌تی چیه‌ و چۆنه‌ و چۆن خه‌لکی بۆ بانگ ده‌کات.

دوه‌م: پێویسته‌ ره‌فتار و ناکاری به‌ پێی نه‌و رێبازه‌ بیت که‌ خه‌لکی بۆ بانگ
ده‌کا وه‌ نابێ به‌ هۆی کرده‌وه‌ و ره‌فتاری دزیو و نه‌ گو نجاوی له‌ گه‌ل
به‌رنامه‌که‌ی دا مه‌ردوم له‌ خۆی دردۆنگ و دل کرمێ بکات، چونکه‌
نه‌وانه‌ی کرداره‌کانیان شایه‌تی راستی قسه‌کانیان نین هه‌ر ۱ سیه‌کی
ده‌یکه‌ن ده‌عوایه‌کی بێ ته‌ساسه‌ و وه‌ک پاره‌ی قه‌لب به‌ سه‌ریان دا
ده‌درێته‌وه‌ کورد گوته‌نی: مائی قه‌لب سه‌ر وه‌ ساحه‌یه‌تی. قورئانی قسه‌
له‌ جێ و به‌ بیت و پێژیش فه‌رمویه‌تی: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لِمَ تَقُولُونَ
مَا لَا تَفْعَلُونَ﴾ (2) کَبْرٌ مَقْتًا عِنْدَ اللَّهِ أَنْ تَقُولُوا مَا لَا تَفْعَلُونَ⁽¹⁾ ، واته:
ئه‌ی بڕواداران چما به‌وه‌ی ده‌یلێن ره‌فتار ناکه‌ن، گه‌وره‌ترین تاوان له‌لای
خوا نه‌وه‌یه: شتێک بلێی به‌زار به‌لام ره‌فتاری پێ نه‌که‌ی. دیسان گوته‌راوه‌:

(1) یوسف : 108 .

(1) صف : 2،3 .

(عمل رجل في الف رجل ابلغ من قول الف رجل في رجل) یانی: کرده‌وه‌ی
پیاوێک له هه‌زار پیاو‌دا به‌کارتره له قسه‌ی هه‌زار پیاو له پیاوێک دا.
سێ‌یه‌م: ده‌بێ دڵسۆز بێ و تاقه هیا و ناواتی وه‌ده‌ست هیتانی ره‌زامه‌ندی
خوا و گه‌یشتن به به‌هه‌شت و رزگار بوون له جه‌هنده‌م ییت.

به‌ئێ به‌رپێزان (دڵسۆزی) و به‌س خوا مه‌به‌ست بوون (ا خلاص)
سه‌ره‌کی ترین مه‌رجی سه‌رکه‌وتنی ئینسانی بانگه‌واز که‌ره له کاره‌که‌یدا
چونکه ئینسان هه‌تا به‌دڵسۆزی بۆ خوای گه‌وره کار نه‌کات خۆشی ناوێ و
نای کاته دۆستی خۆی، که‌سی‌کیش خوا خۆشی نه‌ویست هه‌ر به ته‌نێ
ده‌بێ له کاره‌که‌یدا و خوای له‌گه‌ڵ ناییت، که‌سی‌کیش خوای له‌گه‌ڵ دا
نه‌بوو دڵی به‌نده‌کانی له نا‌قاردا داده‌خری و ناتوانی ته‌ئسیریان تی بکات
پێغه‌مبه‌ری پێشه‌وا فرمویه‌تی: ((اذا احب الله العبد نادى جبريل: ان
الله تعالى يحب فلانا فأحبّه، فيحبه جبريل فينادى في اهل السماء: ان الله
يحب فلاناً فأحبوه فيحبه اهل السما ثم يوضع له القبول في الارض))⁽²⁾.

یانی: کاتی‌ک خوای گه‌وره به‌نده‌ی خۆش ویست بانگی جویرائیل
ده‌کات خوای به‌رز فلان که‌سی خۆش ده‌وێ تۆش خۆشت بوێ، ئینجا
جویرائیل خۆشی ده‌وێت دوا‌یی جویرائیل بانگی خه‌لکی ئاسمانی ده‌کات:
خوا فلان که‌سی خۆش ده‌وێ ئێوه‌ش خۆشتان بوێ، ئینجا خه‌لکی
ئاسمانی خۆشیان ده‌وێ. دوا‌یی خۆشه‌ویستی‌شی ده‌خریته‌ نێو دڵی خه‌لکی
سه‌ر عه‌رزێ.

(2) (بخاری) و (مسلم) رپوایه‌تیان کردوه.

ئەو ئەسەرێکەو ئە سەرێکی دیشەو ئە ئاکامی خۆشەویستی خوا
خوا ئەگەڵ بوون دا بابای موسلمان قسە و گوتاری تاووتین و تەنسیرێکی
زۆری دەبێ و چەشنە موگناتیسەتییکی تایبەتی تیدا دەخولقی کە
دەبیته‌هۆی کەمەند کیش کردنی دلان و کلیلی کردنەو‌ه‌ی دەرگای گالە
دراویان، دەتوانم بڵێم قسەیک کە ئە دەروونی بابایەکی خوا دۆست و دل
پەر ئە خۆشەویستی یەو دەردەچیت ئەگەڵ قسەیک دا کەلام سەللایی
دەکرێ و خاوەنەکە‌ی خۆشەویستی خوا نیە و دلی پروون نەبۆتەو بە
خۆشەویستی در یۆی خوا و پێغەمبەر ﷺ زۆر ل یتک دوورن و
کاریگەریشیان زۆر جیاوازه !!

خوای بالا دەست و بە بەزەیی سەر و دلی سەلا و سەل ئە
خۆشەویستی خۆی و پێغەمبەرەکە‌ی و دۆستانی مان پێ ببەخشێ،
ئامین.

چوارەم: پێیستە پەلە پەلە یەتی پەچاو بکات ئە راگەیانندی بەرنامە‌ی خوادا:
بۆ وێنە: - دەبێ هەتا ئە چەسپانندی عەقیدە نەبیته‌و نەچیتە سەر
لایەنی دەستور و یاسایان، چونکە بابایەک برۆای بە خوا‌ی نەبیته‌هیچ
سوودی نیە خۆت ماندووکە‌ی ئە باس کردنی ئەو یاسا و دەستورانیە‌ی
ئەو خوا‌یە دای ئاون کە ئەو برۆای پێ نیە! چونکە کەسێک دان نەنی بە
بوونی خوادا حەوجار دان نایەنی بە بەرنا سە و پێبازەکە‌ی، زۆر
جارانیشم دیتووە کە موسلمان خۆی تووشی وتووێژی دوور و درێژ کردووە
سەبارەت بە لایەنە کۆمە‌لایەتی و سیاسی و ئابوری یەکانی ئیسلام
ئەگەڵ کابرایەکی بێ دین و بێ باوە‌ردا ئەما ئە ئاکام دا دەم ئە پووش
بوو و ئە ماندوو بوونی پتر چیدی پێ نەپراوە.

به لئی که سیک دهیهوئ یه کیک بانگ کات بۆ دینی خوا با بهر له ههر شتیک نه مامی عه قیده و برپای له زهوی دل دا بنیژ، با پیش نهوهی داوای نویژ و پۆژوو باقی نه کرکه ئیسلامی یه کانی قری لی ب کات خۆشهویستی خوا و پیغه مبهر و خۆشی به ههشت و تووشی دۆزهخ و سزا و جهز ره بهی سهختی تاوان و سه ریچی و پادا شتی بهرزی چاکه و فهرمانبهری و... هتدی له دلیدا بچه سپین، جا نهو ده می مولتهزیم بوونی به فهرمانه کانی خوا و پیغه مبهری لی ده بیته شتیکی سروشتی و لاملی و سه ریچی کردنی شی له کن ده بیته شتیکی دزیو و ناقولا، واته دوا ی نهوهی درهختی برپا له زه مینی دلیدا روا بهری نیلته یزام و فهرمانبهری ده گری و بچ نهوهی داوای لی بکری سهر به خۆ هه لدهستی به به ریوه به بردنی نه رک ی به ندایه تی خۆی و وه ک پیشتەر گوتم به بار یکی گران و شتیکی نا ئاسایی سهیری نا کاو زۆری له قالبی خۆش دی.

ئیسلام درهختیکه له دوو به شان پیک دی: یه که میان رهگ و ریشه و دوو میان قه د ولق و پۆپ و گه لا، جا ههروهک چۆن درهخت چ قه د ولق و پۆپ و گه لای دیار نین هه تا رهگ و ریشه کانی به عه رزی دا نه چنه خوار و تام و خوی و چیژیک له زهوی ده سگیر نه کهن که دواتر به شی دوو ه می ده رخته که پیک دیتن. هه ر به هه مان ده ستوور نا گو نجی چاوه پوانی رهفتار و کرداری ئیسلامی یانه بی له بابایهک که رهگ و ریشه ی برپا و عه قیده له دل و دهروونی دا خویان دا نه کوتاوه چونکه وه ک گو ترا رهگ و ریشه ن که بژیوو خۆراک هه واته ده کهن بۆ لق و پۆپی درهختی ئیسلام، لی ره دا لووت و بزووت گه یشتینه نه عجامینکی دیکه ی سروشتی نهویش نهوه یه که ههروهک چۆن مه حاله نه رهگ و ریشه به بچ لق و پۆپ و نه لق و پۆپ

به بئ پښه و ږهگ وجودیان بښ هدر بهو تهرزهش نه بیروپروا به بښ کردار و نه کردار و پهفتار بښ بیر و پروا نایه نه دی، (له نایه ته کانی تردا چاکتر ئم مهسه له یه ده توږینه وه).

پینځه م: پیوسته کادیری ئیسلامی سهره پای شاره زایی و پوښنیری دهر باره ی ئیسلام دهر باره ی پښکه و کویره پښ کانیښ □ واته گشت ئیدو لوژی یه کان غهیری ئیسلام □ پسپور و شاره زای بیت و به بنج و بنهوانیان دا بچیتته خوار و بزانی چوڼ پووجه لئ و قریوکی یان ده خا ته بهر چاوی مهردوم و دهیان داته بهر لیزمه ی ږه خنه ی ژیرانه و عیلمیانه و بښ نموودیان دهکات، ناگاداری له پښکه ده سکرده کان بو ئید سانیک گهره کیه تی خه لک به ئیسلام ناشنا کات فره پیوسته، چونکه موسلمانن تیکوښهر و شوړش گير ده بښ پیغه مبه رانه به ده ستیکي سهرگرمی دروست کردنی قه لای ئیسلام بښ و به ده ستیکي تریښ کوڼه قه لای ږزیوی پښکه ده سکرده کان بداته بهر پاچی ژیری و زانیاری و له بهر تکی هه لقه نه ی و داری به سهر به ردی یه وه نه یه لئ و کورد گوته نی: کاریکی بښ بکات با به دهواری شړی نه کرد بښ.

شه شه م: پیوسته موسلمانن شوړش گير له هه موو یان □ لانی کم □ بهشی زوری لقه زانستی یه کان سهره ده ری یه ک بکات و شتیکان لئ هه لکړینئ به گویره ی توانا و بو لوان، به تاییه تی: میژوو، زانیاری یه سروشتی یه کان (فیزیا و کیمیا و زینده وه رزانی و جیولوژیا و جوغرافیا) و نهو زانیاری یانه ی دهر باره ی ئینسان ده دوین وه ک سیکولوژیا (دهرون ناسی) فسیولوژیا (کارنه ندامی) و توئ کاری (تشریح) و سوسیولوژیا (کو مه ل ناسی)، وه

گه‌ردون گه‌ری، خۆ نه‌گه‌ر بشتوانی ته‌قه ته‌قێك له‌گه‌ڵ فه‌لسه‌فه و ژیری
بیژیش دا بکات نه‌و. کاره‌که‌ی زۆر پێك و پێك ده‌ییت.

سه‌ره ده‌ری کادیری ئیسلامی له‌م زانیاری‌یا نه‌دا بۆ یه‌ پێویسته
چونکه ئیسلامه‌تی به‌رنامه‌یه‌کی گشتی سه‌رتاپای ژیا نه‌ به‌ هه‌موو
لایه‌نه‌کانی یه‌وه، که‌واته‌ مرۆ هه‌تا ئاسۆی بیر و زه‌ینی پتری به‌ به‌ره‌وه
هه‌ییت چاکتر توانای راگه‌یانده‌نی ئیسلامی ده‌بی و باشتر ده‌توانی له‌گه‌ڵ
زۆربه‌ی کۆمه‌ڵه‌ دا [یان هه‌مووی] بدوێ و قه‌ناعه‌تیان پێ بیته‌ و چ
عوزر و به‌هانه‌یان به‌ چه‌نگه‌و نه‌یه‌تی.

هه‌وته‌م: کادیری ئیسلامی پێویسته‌ بزانی ئیسلامه‌تی جیاوازی‌یه‌کی سه‌ره‌کی
له‌ گه‌ڵ پێچکه‌ ده‌سکرده‌کان دا هه‌یه ته‌ویش نه‌ویه که ئیسلام به‌رنامه و
پێنموونی خودایه بۆ به‌نده‌کان و شیفا و ده‌رمانه بۆ ده‌رده ده‌روونی و
کۆمه‌لایه‌تی یه‌کانیان، که‌واته‌ بابای کادیر ده‌بی خۆی وه‌ک دکتۆر پێك
حسیب بکات که ده‌یه‌وی چاره‌سه‌ری نه‌خۆشه‌کان ب کات، هه‌لبه‌ ته
به‌ره‌تی ترین خه‌سه‌له‌تی دکتۆریش ته‌ویه که نه‌رم و نیان بی و دل و
ده‌روونی که له‌ پێژی یه‌ بکات له‌ عاتیفه و سۆز و په‌رۆش له‌ ئا قار
نه‌خۆشه‌کانی دا، که‌واته‌ کادیری ئیسلامی پێویسته‌ زۆر دل نه‌رم و هێندی و
له‌سه‌رخۆ و به‌ په‌رۆش بی و، هه‌ست به‌ به‌زه‌یی و دل سووتان ب کات
ده‌ره‌ق به‌ خه‌لکی، ده‌قی ئیسلامیش له‌م باره‌وه یه‌کجار زۆر بۆ وینه:
کاتیك خ‌وای گه‌وره (موسی) و (هارون) ی برای نارده کن فیرعه‌ون پێی
فه‌رموون: ﴿فَقُولَا لَهُ قَوْلًا لَّيْنًا لَعَلَّهُ يَتَذَكَّرُ أَوْ يَخْشَى﴾⁽¹⁾ یانی: قسێکی

نهرم و هیډی پێ بیژن به‌شکم خوی وه‌بیر بیت‌هوه، یان بترسێ، جا نه‌گهر پی‌غه‌مبه‌ریکی پایه به‌رزی وه‌ک (موسی) فهرمانی پێ کرابێ که له‌گه‌ڵ گه‌ره‌ترین تاغوت و دیکتاتۆری می‌ژوودا □ که فیرعه‌ونه □ به‌ هیواشی و نهرم و نیانی قسه بکات ئیمه‌ی موسلمان هه‌وجار هه‌وجار له‌سه‌رمان فهرزه نه‌و پرچه‌یه پرچه‌و بکه‌ین.

دیسان خوی بالا ده‌ست ڤوو به‌ پی‌غه‌مبه‌رمان ده‌فه‌رموی: ﴿قَبِمَا رَحْمَةٍ مِنَ اللَّهِ لِنْتَ لَهُمْ وَلَوْ كُنْتَ ظَغْلِيْطَ الْقَلْبِ لَأَنَّفَ ضُؤًا مِنْ حَوْلِكَ...﴾⁽¹⁾ واته: به‌هوی سۆز و به‌زه‌یی خواوه بۆیان نهرم بووی، نه‌گهر ڤه‌وشت دزیو و تووڤه و تۆسن و دل ڤه‌ق بای له ده‌وره‌ت ده‌ته‌کینه‌وه و لی‌ت ده‌پرینگانه‌وه. فهرمایشتی خو‌شه‌ویستیش لهم باره‌وه یه‌که‌جار زۆرن بۆ وینه فهرموویه‌تی: ((ان الله رفيق يحب الرفق و يعطي على الرفق ما لا يعطي على العنف وما لا يعطي على سواه))⁽²⁾. واته: خوا نهرم و هیډی یه و نهرم و نیانی خو‌ش ده‌وێ، وه نه‌وه‌ی له نه‌نجامی هیډی و هیواشی‌دا ده‌ی به‌خشی نه‌ له نه‌نجامی توند و تیژی دا و نه له نه‌نجامی هیچ شتیکی تر دا نای به‌خشی، دیسان پی‌غه‌م به‌ری پێ شه‌وا ﷺ فهرموویه‌تی: ((يَسِّرُوا وَلَا تُعَسِّرُوا وَبَشِّرُوا وَلَا تُنْفِرُوا))⁽³⁾ یانی: شتی وه‌سیتنایی بجه‌ن و گرانی مه‌که‌ن و دل خو‌شکه‌ر بن و ڤه‌وینه‌ره‌وه مه‌بن.

(1) آل عمران : 159 .

(2) (مسلم) له (عائشة) وه ڤیوایه‌تی کردوه.

(3) (بخاری و مسلم) له (انس) وه ڤیوایه‌تیان کردوه.

هه‌روه‌ها فەرموویه‌تی: ((مَنْ يُحَرِّمُ الرِّفْقَ يُحَرِّمِ الْخَيْرَ كُلَّهُ))⁽⁴⁾ واته: هەر که‌سێک له نهرم و نیانی ساده و په‌وانی بێ به‌ش بوو بێت له هه‌موو خێرێک بێ به‌ش بووه، دیسان فەرموویه‌تی: ((أَلَا أَخْبِرُكُمْ بِمَنْ يَحَرِّمُ عَلَى النَّارِ أَوْ مَنْ تَحَرَّمُ عَلَيْهِ النَّارُ، تَحَرَّمُ عَلَى كُلِّ قَرِيبٍ هَيِّنٍ لِّين سَهْلٍ))⁽¹⁾ یانی: نه‌رێ پێتان بلێم کێ له ئاگر هه‌رامه، یان ئاوری لێ هه‌رامه، ئاوری دۆزه‌خ هه‌رامه له‌سه‌ر هه‌موو ئینسانێکی موسڵمان نزیك له مه‌ردوم و ئاسان و هیڤی و ساده.

وه‌ك پێشتر گوتمان کادی‌ری ئیسلامی پێویسته هه‌تا بۆی ده‌ کرێ هیڤی و له‌سه‌رخۆ و زار شیرین و رووخۆش و سینگ فراوان بێت، هه‌لبه‌ته وه‌ده‌ست هی‌نانی ئهم خه‌سه‌له‌تانه‌ش زāl بوونی بابای تێکۆشه‌ری گه‌ره‌که به‌سه‌ر نه‌فس و شه‌یتان دا و زāl بوونیش به‌سه‌ر نه‌فس و شه‌یتان دا یه‌که‌مین قۆناغ و گه‌وره‌ترین جۆری تێکۆشان (جهاد)ه.

هه‌شته‌م: پێویسته له‌گه‌ڵ هه‌ر که‌سێک دا به‌ شیوازی‌ک بدوێ که له‌گه‌ڵ بارو دۆخ و ئاستی رۆشن‌بیری و جۆری بیرکردنه‌وه‌ی دا بلوێ، ده‌نا په‌نگه‌ زۆر جار زه‌ره‌ری پتر بێت له‌ قازانجی و کورد گوته‌نی: بنه‌تۆه‌که‌ی ناکاته‌وه، ئاخ‌ر نه‌تۆ به‌چی لایه‌نه‌ پامیاری و ئابووری و کۆمه‌لایه‌تی‌یه‌کانی ئیسلام بۆ بابایه‌کی تازه‌ پێ گه‌یشته‌و له‌ک خویندکاری سه‌ره‌تایی و هه‌لکشیو تریش⁽²⁾ باس بکه‌ی وه‌ک نه‌وه‌ وایه که قاورمه و پلاوو گوشتی بده‌ی به‌

(4) (مسلم) له (جریر بن عبدالله) وه‌ پێوایه‌تی کردوه.

(1) (ترمذی) گێڕاوه‌ته‌وه.

(2) لێ‌زه‌دا حاڵه‌تی گشتی په‌چاو کراوه، ده‌نا په‌نگه‌ هه‌بێ له‌ پله‌ی نێوه‌ندی‌دا بێ و ئاسۆی بیری به‌قه‌ده‌ر خویندکاری‌کی زانکو یان ناماده‌یی فراوان بێت.

مندالە شيرە خۆرەي ساوا، ھەلبەتە شتاقيان □ نە خويەندکارەكە و نە مندالەكەش □ نەو خۆراکەيان بۆ ھەرس ناكرۆ و لانی كەميش تووشی زگ چوونیکیان دەكات. دیسان بە بەراوە ژووەوەش ماقول نیە لە گەڵ ئینسانییکی تی گەیشتوو و زیرەك دا بە شیوەیەك بدوئی كە دە ست دەدات بۆ بابایەکی سادە و نەخویندەوار چونكە مندالی چووكەلە و مەمەك مژ بە شیري مەداردەكات، ئەما بابایەکی گەورە و تەواوو بەسەر و سمیل نا.

پەرورەدگاری بالا دەست و کاربەجیش لەو بارەو ە فرمویەتی ﴿ادْعُ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحُكْمِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ وَجَادِلْهُمْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ...﴾⁽¹⁾ یانی: بانگەوازی بکە بۆ پێی پەرورەدگارت بە کارامەیی و نامۆژگاری باش و موناقلەشیان لەگەڵ دا بکە بە چاکترین شیواز.

نۆیەم: پێویستە موسلمانانی خەبات گیر خێوی پوخت ترین ئاكار و پرەفخار و خووخە بیت □ کە بریتی یە لەو ئاكار و خووخە یە ئیسلام فرمانی پێ کردو ە و لە شەخسیەتی پیغەمبەر و برادرانی دا بە کردو ە پانویتراو ە، و ە دەبێ دوور ە پەرپیزی بکات لە ھەر شتێك کە کەسایەتی پێی عەیب دار دەبێ، بەلێ موسلمانانی تیکۆشەر پێویستە تەر جە ھە ی کردو ە یی و واقعی ئیسلام بێ و نمونە ی دادپەرورە ی و دل نەرمی و پاست گۆیی و بێ فیزی و زار شیرینی و فیداکاری و پووخواشی و شۆرش گێپری و خۆبەخت کردن بێ، بەلێ پێویستە مەردوم ئیسلامەتی لە رەفتار و ئاكار و

هه‌ئس و كهوت و ره‌وشتی كادی‌ری ئیسلامی دا ببینن به‌ر له‌وه‌ی له زاری
ببیستن.

ده‌یه‌م: زۆریه‌ی هه‌ره زۆری نه‌وانه‌ی له خواجه‌رستی و ئیسلامه‌تی دووره‌په‌رێژن و
پشت په‌ل بوون له ئاكامی یی پروایی یانه‌وه نیه كه نه‌و هه‌لۆیسته‌یان
گرتۆته به‌ر به‌لكو به‌ شیوه‌یه‌کی گشتی له سۆنگه‌ی حاالی
نه‌بوونیانه‌وه‌یه، له‌به‌ر نه‌وه جاری وا ده‌بی كردنه‌وه‌ی نه‌و گری کۆیره‌یه‌ی
له‌سه‌ر دلی بابای دوینراو بۆته گرفت ده‌ بی بکریته ده‌سته چيله و
سه‌ره‌تای قسان، كه واته ئیمه كه له خالی چواره‌م دا گوتمان پێویسته به‌ر
له هه‌ر شتیك ده‌ست به‌ چه‌سپاندنی پروا و عه‌قیده بکری نابێ نه‌وه‌ی لی
وه‌فامری كه پێویسته هه‌موو ده‌می هه‌ر وابی، نه‌ء چونكه له‌وانه یه
بابای دوینراو هه‌تا گری کۆیره‌ی دلی نه‌كه‌یه‌وه ئاماده نه‌بی هه‌ر
قسانیش له‌گه‌لدا بکا هه‌تا وه‌سه‌لماندنی راده‌گا، نه‌وه له لایه‌كه‌وه له
لایه‌کی تریشه‌وه پێشینان گووتوویانه: سه‌رت نایه‌شی سی‌تای بۆ لی
دالینی؟! مادام بابای دوینراو بیرو پروای ساغ و سه‌لیم ییت چ پێویست
ده‌كات به‌به‌لاش خۆتی پێوه ماندوو بکه‌ی |

نه‌و گری کۆیره‌نه‌ش كه له‌سه‌ر دلی مه‌یله‌تی مه‌ بوونه گرفت گرنه‌گ
ترینیان نه‌مانه‌ن: مه‌سه‌له‌ی نه‌ته‌وايه‌تی، مه‌سه‌له‌ی چینیایه‌تی، مه‌سه‌له‌ی
لوانی ئیسلام له‌گه‌ل زانیاری و پێش كهوتن و پێشه‌سازی دا ، مه‌سه‌له‌ی
هۆی دواكه‌وتوویتی موسلمانان، مه‌سه‌له‌ی مافی ئافره‌ت ، مه‌سه‌له‌ی
په‌په‌ندی نیوان دین و سیاسه‌ت، مه‌سه‌له‌ی هه‌بوونی ژماره گه‌لیك
نه‌فسانه‌ی و پرووپوچ له نیو موسلمانان دا و هه‌لۆیستی ئیسلام له ئاقار

ئهو دیارده‌یه‌دا، مه‌سه‌له‌ی گونجانی ئیسلام له‌گه‌ڵ گشت کات و جیه‌یه‌دا، مه‌سه‌له‌ی پینکه‌وه‌ی حه‌وانه‌وه‌ی دین و دنیا⁽¹⁾.

ئهمانه‌ چهند قوچکه‌یه‌ک بوون که ده‌بنه‌ هۆی رینه‌ حایی کردنی موسلمانن شۆرشگیر بۆ چۆنیه‌تی بانگه‌وازی کردن، هه‌لبه‌ته‌ نهم باسه‌ زۆری به‌ به‌ره‌وه‌یه‌ و کورد گوته‌نی: نهم هه‌ویره‌ ئاوی زۆر پێ ده‌وێ، به‌لام لیڤه‌ هه‌ر ئه‌وه‌نده‌ ده‌رفه‌ت بوو .

گه‌وه‌ه‌ری چواره‌م

هه‌تا زانیار تر بین خواناس تر ده‌بین

لهم ئایه‌ته‌ به‌ پیت و پێژه ده‌فامریته‌وه‌، که هه‌تا ئینسان پتر زان یاری هه‌بیت دهرباره‌ی بوونه‌وه‌ر چاکتر توانای ناسینی په‌روه‌ردگاری هه‌یه‌، چونکه‌ لیڤه‌دا وشه‌ی (رب) په‌روه‌ردگار پال دراوه‌ته‌ لای وشه‌ی (العالمین) کانیات، که‌واته‌ ئینسان هه‌تا زیاتر به‌ (العالمین) کانیات ئاشنا بیت چاکتر (رب) په‌روه‌ر² گار ده‌ناسیت، به‌ئێ وه‌ک له‌مه‌وه‌یه‌ر گوتمان بوونه‌وه‌ر شانۆی³ ییدا دره‌وشانه‌وه‌ (تجلی)ی زاتی خاوه‌نده‌، هه‌روه‌ک چۆن کتیبه‌کانی نیمام غه‌زالی شوینی تییدا وه‌ده‌رکه‌وتنی شه‌خسیه‌تی وین و ئینسان هه‌تا پتر مو تالای

(1) له‌ چهند نوسراویک دا که جاری هه‌یچیان به‌خت و تیقبالیان نه‌ی گه‌یاندووته‌ چاپخانه‌ن □ نهم مه‌سه‌له‌نه‌مان توێژیه‌وه‌⁴ به‌ تایبه‌تی زنجیره‌ی : (ده‌به‌ به‌رپێک راچوونی ئیسلام و رێچکان) که کۆمه‌له‌ موناقه‌شه‌یه‌که‌ که تا ئێستا چوار پینچ نه‌لقه‌ی لی پاک نووس کراوه‌ .
تیببینی : دواتر ئالقه‌کانی (4.3.2.1) چاپکران .

کتیبه‌کانی بکا و لسیان سهر راست تر و پی‌یان ناشنا بیت چاکتر ئی حام
 غه‌زالی ده‌ناسی هه‌تا پتریش له کتیبی خوادا □ کائینات □ ورد بیتوه باشت
 توانای ناسینی خوی ده‌بیت. ههر بۆیه‌شه خوی مه‌زن دنی ئین سانه‌کان
 ده‌دات که له نیشانه‌کانی بوونه‌وه‌ر (الآیات الکونیة) ورد بنه‌وه و تی فکرن بۆ
 وینه ده‌فرموی: ﴿سَنُرِيهِمْ آيَاتِنَا فِي الْآفَاقِ وَفِي أَنْفُسِهِمْ حَتَّىٰ يَتَبَيَّنَ لَهُمْ أَنَّهُ
 الْحَقُّ...﴾⁽¹⁾ یانی: نیشانه‌کانمان پێشان ده‌دهین له ناسۆیه‌کان و له نه‌فسی
 خۆیان دا تاکو بۆیان ده‌رکه‌وی که خوا هه‌قه.

وه ده‌فرموی: ﴿وَفِي الْأَرْضِ آيَاتٌ لِلْمُوقِنِينَ﴾⁽²⁾ وَفِي أَنْفُسِكُمْ أَفَلَا
 تُبْصِرُونَ⁽²⁾ یانی: له زه‌وی دا نیشانه گه‌لێک هه‌ن بۆ پر واداران وه له نه‌فسی
 خۆشان دا بۆچی تی نافکرن؟!

وه ده‌فرموی: ﴿فَلْيَنْظُرُ الْإِنْسَانُ إِلَىٰ طَعَامِهِ...﴾⁽³⁾ .

واتا: با ئینسان سه‌یری خواردنه‌که‌ی بکات.

وه ده‌فرموی: ﴿فَلْيَنْظُرُ الْإِنْسَانُ مِمَّ خُلِقَ﴾⁽⁴⁾ .

واته: با ئینسان دیقه‌ت بگرێ له چ خولقی‌نراوه !

وه ده‌فرموویه‌تی: ﴿أَفَلَمْ يَنْظُرُوا إِلَى السَّمَاءِ فَوْقَهُمْ كَيْفَ بَنَيْنَاهَا وَزَيَّنَّاهَا
 وَمَا لَهَا مِنْ فُرُوجٍ﴾⁽¹⁾ .

(1) فصلت : 53 .

(2) ذاریات : 20، 21 .

(3) عبس : 24 .

(4) طارق : 5 .

(1) ق : 6 .

یانی: ئەوێ ته‌ماشای عاسمانی‌یان نه‌کردوه له‌ سه‌روویانه‌وه چۆنمان بیه‌خا کردوه و پازاندوو مانه‌ته‌وه و چ که‌م و که‌سری نی‌ن؟! هه‌لبه‌ته‌ ته‌م باسه‌ گه‌لیک گه‌لیکی به‌ به‌ره‌وه‌یه و مه‌یدانیکی یه‌کجار به‌رینه‌ بۆ پمبازینی قه‌ڵه‌م، به‌لام ئیمه‌ له‌ کورتی ده‌ی بپینه‌وه و به‌ دوو ئایه‌تی پڕ له‌ ده‌لاله‌ت و واتا کۆتایی پێ دینین.

﴿أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ أَنزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجْنَا بِهِ ثَمَرَاتٍ مُّخْتَلِفًا أَلْوَانُهَا وَمِنَ الْجِبَالِ جُدَدٌ بَيَضٌ وَحُمْرٌ مُّخْتَلِفٌ أَلْوَانُهَا وَغَرَابِيبُ سُودٍ﴾ (27) وَمِنَ النَّاسِ وَالدَّوَابِّ الْأَنْعَامَ مُّخْتَلِفٌ أَلْوَانُهُ كَذَلِكَ إِنَّمَا يَخْشَى اللَّهَ مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمَاءُ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ غَفُورٌ ﴿2﴾ .

واته: (ئایا نابینی که‌ خوا له‌ عاسمانی را‌ ئاوی ناردۆ ته‌ خوارێ، میوه‌جاتی په‌نگ جوئی جوئی‌مان پێ وه‌ده‌ر ناوه‌ [] له‌ زه‌وی [] وه‌، له‌ شاخه‌کان دا خه‌ت و خاڵی سپی و سوور و په‌نگ جوئی جوئی و په‌شێکی تۆخ، وه‌ ئینسانه‌کان و ئاژه‌ل و مه‌ر و ماله‌ت دیسان په‌نگیان جوئی جوئی‌یه‌، به‌ راستی به‌ ته‌نێ به‌نده‌ زاناکان له‌ خوا دا ده‌ترسین، خوا زۆر به‌ ده‌سه‌لات و لێ خۆش بوویه‌) لێره‌دا ده‌بینین لوتکه‌ی هه‌ره‌ بلندی خواناسی [] که‌ ترسانه‌ له‌ خوا [] تابه‌ت کراوه‌ به‌ وان که‌سانه‌وه‌ که‌ زانیاری شک ده‌بن، به‌لام [] جوړه‌ زانیاری یه‌ک؟ وه‌ک لێره‌دا ده‌رده‌که‌وئ مه‌به‌ست له‌ زانیاری لێره‌دا زانسته‌ سروشتی یه‌کانه‌ [] واته‌ ئەو زانیاری یه‌ی که‌ ئینسان کائیناتی خوی پێ ده‌ناسی، چونکه‌ لێره‌دا چه‌ند دیارده‌یه‌کی سروشتی پانونیرون وه‌ک : باران بارین و پروا نی‌ شیناورد و جیاوازی په‌نگی میوه‌جات و جیاوازی په‌نگی مه‌ردوم و ئاژه‌ل و مه‌ر و ماله‌ت،

هه‌لته‌یه‌هیچ کام لهم دیاردانه‌ش توانای توێژرانه‌وه‌یان نیه به بی‌شاره‌زایی دهرباره‌ی زانیاری‌یه سروشتی‌یه‌کان (العلوم الطبیعیة).
جا‌خوا‌ی‌بالا ده‌ست و میهره‌بان چاوی دلمان بکاته‌وه له‌ناقار نیشانه‌کانی‌داو وامان لێ بکات که له هه‌موو دیاردیه‌کی سروشتی‌دا گه‌وره‌یی وی به‌دی بکین.

گه‌وه‌ری پینجه‌م

په‌یوه‌ندی نیوان خواو ئینسان

له‌ روانگه‌ی به‌رنامه‌ی خواوه

پینجه‌مین گه‌وه‌ر که له‌ ده‌ریای ده‌ولته‌مندی ته‌م نایه‌ته ده‌سگیر ده‌ییت، ته‌وه‌یه: که پرتیازی ئیسلام ده‌یه‌وی په‌یوه‌ندی نیوان خوا و به‌نده په‌یوه‌ندی‌یه‌کی واییت که کار بکاته‌ سه‌ر ژیا‌نی ئینسان، به‌ واتایه‌کی دی ئیسلام به‌و چه‌شنه ئیمان و بر‌وا‌یه‌ پازی ناییت که ده‌چیته که له‌لای ته‌ی سانه‌وه و له‌ نیوان چوارچێوه‌ی ته‌سکی فه‌لسه‌فی و ژیری‌دا کورت هه‌لدی و هیچ ته‌ئسیرێک له‌ ژیا‌نی ئینسان ناکات، چۆنیه‌تی فامرانه‌وی ته‌م یاسایه‌ش لهم نایه‌ته پیرۆزه به‌م جو‌ریه: وه‌ک گومان وشه‌ی (رب) دوو مانایان هه‌لده‌گرێ :

یه‌که‌م: په‌روه‌رده‌ که‌ر .

دووه‌م: به‌رنامه‌ دانان .

بی‌گومان به‌رنامه‌ دانانیش هه‌ر به‌شیکه له‌ په‌روه‌رده‌ کردن، ته‌ی سان په‌روه‌رده‌ کردنیش پتو‌یستی به‌وه هه‌یه که خوا‌ی‌بالا ده‌ست و به‌ به‌زه‌یی

بهرده‌وام ناگاداری بێ و چاوی سۆز و به‌زه‌یی و میهره‌بانی تی‌یه‌وه بێ، که‌واته وه‌ختێک ئینسان نهم وشه‌یه‌ی به‌ بیردا دێ هه‌ست به‌وه ده‌کات که هه‌موو کاتێک خوا چاوی لوتف و به‌زه‌یی له‌ به‌نده‌کانی یه‌وه‌یه و هیچ تاوێک لی‌یان غافل نیه، دایکێکی دلسۆز و به‌خشنده‌ چهنده به‌ خه‌می کۆریه‌که‌یه‌وه‌یه خوای مه‌زن و زانا چهند قاتی نه‌وه، وه‌ک پێغه‌مبه‌ری پێشه‌وا ﷺ له‌ فهرمایشتیکی دا فهرموویه‌تی.

هه‌لبه‌ته نه‌گهر له‌ باتی وشه‌ی (رب) وشه‌یه‌کی تر به‌کار هاتبا وه‌ک (خالق) به‌دی هینهر، (ملك) سه‌رۆک، (مالك) خاوه‌ن، (اله) په‌رستراو، نه‌و چه‌مک و واتایانه که له‌ وشه‌ی (رب) ده‌فامرینه‌وه لی‌ی نه‌ده‌فامرانه‌وه، به‌لکو ته‌نیا به‌دی هینهریه‌تی، یان سه‌رۆکایه‌تی، یان خاوه‌نایه‌تی، یان په‌رستراویتی، خوای لی‌ی ده‌فامرایه‌وه، به‌لام ئیستا هه‌موو نهم چه‌مک و واتایانه‌ی وێکرا لی‌ی ده‌فامرینه‌وه.

پوخته‌ی قسان ته‌وه‌یه: ئیسلام ده‌یه‌وێ ئینسانی موسلمان به‌رده‌وام له‌ هه‌موو هه‌ل‌سه‌وکه‌وتیکی دا خوای له‌ بیر بێت و هه‌ست به‌ چاودێری و ناگاداری بکات، له‌ شه‌ویدا و له‌ رۆژیدا، له‌ ده‌می خه‌وێ و له‌ ده‌می به‌خه‌به‌ری‌یه‌دا. له‌ ده‌می توورپه‌یی و له‌ ده‌می ناشتی یه‌دا، له‌ مزگه‌وتی و له‌ بازاری دا و ... هتد ئیمان و بپروایه‌کیش ئاوا ندبێ چ نیه چونکه هیچ تاوو ته‌ئسیریکی نابێ له‌ ژیا‌نی ئینسان دا.

ئه‌مانه چهند گه‌وه‌ریک بوون که به‌نده به‌ چهند بن ئاو لی‌دانێک له‌ ده‌ریای پر به‌هره و بێ ئامانی نهم ئایه‌ته‌دا وه‌ده‌ستی هینان، ئیستاش نۆره گه‌یشته سه‌ر ئایه‌تی سی‌یه‌م.

تەفسىرى ئايەتى سىيەم

﴿الرحمن الرحيم﴾

((به بەزەبى بەخشندە))

لە دەمى تەفسىر کردنى ئايەتى يەكەم دا مانای ﴿الرحمن الرحيم﴾ مان
ئىك دایەم بە پىیوستى نازام لیڤەدا دووبارەى بکەینەو، ئەمما ئەوێ لیڤەدا
پىیوستى بە باسکردن هەبە، هۆى دووبارە کرانەوێ ئەم ئايەتەبە زانیان لە
ناقار هۆى دووبارە کردنەوێ ئەم ئايەتەدا لیڤەدا چەند پرا یەکان هەبە،
پوختەیان ئەمانەى خوارین:

- 1- بڕیک دەلێن هۆى دووبارە کرا نەوێ ئەم ئايەتە چە سپاندنى زۆر و
زەوێندەبى سىفەتى پەحمەت و بەزەبى خواپە و هیچى دى.
- 2- تاقمێكى دى دەلێن بۆبە لە پاش رستەى ﴿الحمد لله رب العالمين﴾ دەو
﴿الرحمن الرحيم﴾ هاتو تا بزانی کە خواى گەورە تەنیا لە ئەنجامى سۆز و
بەزەبى خۆبەو کائىناتى خوێناندو، ئەک بۆ وەدەست هێنانى سود و
بەرژوێندى یەک یان دوور خستەوێ زەرەر و زیانیك، چونکە لە ئايەتى
دووەم دا ﴿الحمد لله رب العالمين﴾ پەنگە پرسیارێک سەرەتاتکەى بکات،
باشە چما خوا خۆى کردو بە پەرەردگار و کائىناتى خوێناندو؟! بە ئايەتى

سَيِّدِهِمُ ﴿الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ﴾ وه لامي ئهم پرسياره ده دريتموه، كه خوا تهنيا له نه نجامي سۆز و لوتفي خوايه تي خويوه كائيناتى خولقاندوه نهك به مه بهستيكي تر.

3- پيژيكي دى ئاوا وه لام ده ده نه وه، ده ئين: له وشه ي (رب) ماناي گه وه يي و قه هر و هميه ت ده فامريتموه و جوړه ترس و له رزيك دلى ئينسان داده گري بويه له نايه تي سَيِّدِهِمُ دا گو تراوه: ﴿الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ﴾ بۆ خاترى وه ي بزنان كه خوا له گه ل ده سه لات و گه وه يي دا په حه ت و به زه يي و لوتفيشي هيه . ئيستاش با بيه نه سه ر ده رهيئاني برپك له گه وه ره گرانبايي يه كاني ده رايي ئهم نايه ته:

گه وه ري يه كه م

د رهوشانه وه ي سۆز و به زه يي خودا له كائينات دا

ديارده ي يه كه م: زاووزي زيخده وه ران⁽¹⁾

زينده وه ر هه تا گچكه تر و بيه يتر بيټ و كه متر تواناي خوياراستن و بهرگري كردنى هه بيټ له جوچكه كاني، زاووزي خيترات و پيژه ي زۆر بووني هه لكشيوتره . بۆ ويته : زاووزي له نيؤ گيانداره يدك خانمي يه كان دا له ماوه ي چهند رۆزيك دا ده گاته چنده ها مليون ، شاژنى موريانه كه پيويسته بۆ خوي به ته نه ي زاووزي و زۆر بووني وه چه نه نجام بدات رۆزي (36000) هيلكه داده ني، شاژنى مي شه نه گوينه رۆزي له (1000) وه هه تا (2000)

(1) (نشانه هاني از او) دفتر يكم لاپه ره (5) اثر: سيد رضا صدر.

هێلکه داده‌نێ، مشکی بیابان هه‌ر سالی (17) که‌په‌تان ده‌زێ هه‌ر که‌په‌ته‌ی (4) جوچه‌کی ده‌بیته‌، چونکه‌ نا هه‌ز و دوژمنی له‌ کایه‌ به‌هاری پترن، به‌لام به‌ به‌راوه‌ژووه‌ هه‌تا گیاندار زلتر و به‌هێزتر بێ و زیاتر توانای خۆپاگری و پارێزگاری هه‌بێ له‌ بیچووه‌کانی زاووزی زۆربوونی سست تر و که‌مه‌تره‌، بۆ وێنه‌ : نه‌هه‌نگ به‌ دوو سالان جاریکی ده‌زێ و یه‌ک بیچووی ده‌بیته‌، فیل که‌ ته‌مه‌نی خۆده‌به‌ر (70) سالی هه‌ل ده‌کات، به‌ درێژایی ته‌مه‌نی چوار پینج بیچووی ده‌بێ.

هه‌لبه‌ته‌ لیڤه‌دا په‌حه‌ت و سۆزی خوا وه‌ک مانگی چوارده‌ ده‌دره‌وشیته‌وه‌، گیاندارێ گچکه‌ و بێ هیژ چونکه‌ هه‌موو ده‌می مه‌ترسی له‌نیو چوونی هه‌یه‌ پێیسته‌ له‌سه‌ریکی دیکوه‌ بۆی ته‌هه‌ل بیته‌وه‌، ده‌نا له‌ ماوه‌یه‌کی که‌م دا خپاییان لێ ده‌برێ و ئاسه‌واریان نامیێن، نه‌ما گیاندارێ به‌هێز و زه‌به‌لاح چونکه‌ پتر ده‌توانێ بمیته‌وه‌ پێیسته‌ به‌ وه‌چه‌ی زۆر نیه‌ و ته‌ گه‌ر خوا نه‌خواسته‌ گیانداره‌ زل و زه‌به‌لاحه‌کانیش وه‌ک گیانداره‌ وردیله‌ و چووه‌که‌له‌کان زۆر بووبان هه‌م ژیانی ئینسانیش ده‌که‌وته‌ مه‌تر سی یه‌وه‌ و هه‌م ژیانی گیاندارانیش.

دیارده‌ی دووه‌م : شه‌مشه‌مه‌ کوێره‌ و پادار⁽¹⁾

زۆر که‌س پێیان وایه‌ شه‌مشه‌مه‌ کوێره‌ بۆیه‌ ته‌نیا به‌ شه‌وی ده‌ گه‌رێ چونکه‌ له‌ شه‌وی دا چاکتر توانای دیتنی هه‌یه‌، نه‌ما له‌ پاستی دا وایه‌ له‌ شه‌ویش دا حالی له‌ پوژی باشت نیه‌ و هه‌یج به‌ری پێی خۆی نابینی به‌لکو هۆی

(1) سه‌رچاوه‌ی پێشوو لایه‌په‌ (7، 8).

گه‌ران و سوورانی به‌شه‌وئ ئه‌وه‌یه که دوژمنه‌کانی زه‌فه‌ری پئ نه‌به‌ن، چونکه ئه‌و به‌سته‌زمانه‌ فرووزایی به‌ نابینئ و په‌نگه‌ دوژمنانی نه‌یه‌لن به‌ بست ب‌روات. به‌لام ئیستا با بزانی پ‌ه‌روه‌ردگار چو‌ن گ‌یرو‌گ‌رفتئ ئه‌و بالنده‌ قو‌ر به‌ سه‌ره‌ی چاره‌سه‌ر کرده‌:

کوردان له‌ میژ» گو‌تو‌ویانه‌ : خوا هه‌تا ده‌رگایه‌کی نه‌کاته‌و» یه‌کی داناخات، لی‌زه‌ش دا خ‌وای زانا و توانا که شه‌مشه‌مه‌ کو‌یره‌ی له‌ به‌ه‌ره‌ی دیتئ بئ به‌ش کرده‌ له‌ لایه‌کی دیک‌موه‌ بۆی پ‌ر کردۆ‌تموه‌ و(پ‌ادار) ی پئ به‌خشیوه‌. ئه‌ما ده‌زانی پ‌ادار چیه‌؟ : ئه‌و ئامی‌ره‌یه‌ که به‌ یه‌کی‌ک له‌ مه‌زن‌ترین داه‌یت‌راوه‌کانی ئینسان ح‌ی‌ساب ده‌کر‌یت، ئه‌و ئامی‌ره‌ دووری و ن‌یزیک‌ی که‌شتی یه‌کان له‌ یه‌ک‌تر پ‌اده‌گ‌یه‌نئ و هه‌وائی دووری و ن‌یزیک‌ی قه‌راغ‌ی ده‌ریا‌کان ده‌دا و که‌شتی یه‌وانه‌کان له‌ هه‌وائی ک‌ی‌وه‌ به‌سته‌له‌که‌کان خه‌به‌ردار ده‌کاوه‌وائی وه‌ن‌یزیک‌ که‌وتنی فرۆکه‌کان له‌ سنووری وه‌لات پ‌اده‌گ‌یه‌نئ هه‌موو ئه‌م کارانه‌ش له‌ پ‌ئ‌ی شه‌پۆله‌ سه‌روو ده‌نگ‌ی یه‌کانه‌وه‌ ته‌نجام ده‌دات.

ئ‌یستا با بئ ینه‌ سه‌ر پ‌اداری شه‌مشه‌مه‌ کو‌یره‌: ئه‌و بالنده‌یه‌ له‌ هه‌ر چرکه‌یه‌ک دا (30) تا (60) جار شه‌پۆلی سه‌رووی ده‌نگ (الا ه‌واج فوق الصوتیة) له‌ گه‌رووییه‌وه‌ له‌ چه‌ند کون‌یک‌ی وردیله‌ی نی‌و لووتی یه‌وه‌ په‌وانه‌ی ده‌رئ ده‌کات له‌ پ‌ئ‌ی گو‌ئ‌یه‌کانی یه‌وه‌ که‌ ز‌یده‌ پ‌ر ورده‌کاری و پ‌ن‌ک و پ‌ن‌ک خو‌لق‌ین‌راون، شه‌پۆله‌ گه‌راوه‌کان پ‌اش ت‌یک هه‌له‌نگ‌و‌تنیان له‌ گه‌ل ئه‌و ته‌نانه‌ی له‌ پ‌یشیه‌وه‌ هه‌ن پ‌ه‌رده‌گرئ و ده‌زانی له‌ پ‌یشیه‌وه‌ چ هه‌یه‌ و چ نه‌یه‌. ته‌رئ خو‌ینه‌ری ئازیز !

ده‌کات له سه‌ریکی تریشه‌وه هاوسه‌نگی (تعادل) پێک دێنێ له نێو دنیای گیانداران دا.

دیاردە‌ی چوارەم : ماسی‌یه چ‌را د‌اره‌کان⁽¹⁾

قوڵی زه‌ریاکان له هه‌زاره‌ها مه‌تر پ‌تره ئه‌مما تیشکی پ‌ژۆژی زیاتر له (400) مه‌تر به‌ ناویدا ناچ‌یتته خوار، ئه‌دی ئه‌و ماسی‌یا‌نه‌ی له قو‌لا‌یی زه‌ریاکان دا ده‌ژین ته‌گ‌بیریان چ‌یه؟!

"زان‌یاری" وه‌لام ده‌داته‌وه و ده‌ل‌یت: ک‌وپه‌ براله چ‌ۆن ته‌گ‌بیریان چ‌یه پ‌یت وایه دنیا شاری ب‌ج‌ س‌ا‌ح‌یبه؟ مه‌گه‌ر ئه‌و په‌روه‌ردگاره‌ی سه‌ره‌رشتی بو‌ونه‌وه‌ر ده‌کا و زانیاری و په‌حه‌تی وه هه‌موو شتی‌ک پ‌اده‌گات و ئاگای له ه‌ار و می‌رووی هه‌یه گ‌ی‌روگ‌رتی ئه‌وان ماسی‌یا‌نه‌ی ل‌ج‌ ع‌ا س‌ج‌ ده‌ب‌یت؟! ئه‌، په‌روه‌ردگاری بال‌اده‌ست و خاوه‌ن س‌ۆز چ‌را و گ‌ل‌ۆپی ج‌ۆرا و ج‌ۆری ب‌ۆ وان ج‌ۆره ماسی‌یا‌ن خو‌لقان‌دوه که په‌رده‌ی تاریکی و شه‌وه زه‌نگی نه‌نگ‌وسته چ‌اوی ژ‌یر ده‌ریای پ‌ی ده‌د‌رن، هه‌لبه‌ته ئه‌و چ‌را و گ‌ل‌ۆپانه‌ش ج‌ۆرا و ج‌ۆرن هه‌یا نه ش‌ۆقه‌که‌ی بنه‌وشه‌یی یه هه‌یا نه سه‌وزه و هه‌شیانه زه‌رده و سووره و ... هت‌د سه‌رس‌وپه‌ینه‌تر له هه‌مووی ئه‌وه‌یه که به‌ع‌زێک له‌و ماسی‌یا‌نه نه‌ک هه‌ریه‌ک و دوو به‌ل‌کو چ‌ه‌ندین چ‌رای تیشک ده‌ریان هه‌یه، ئی وایان هه‌یه له ته‌پ‌لی سه‌ریه‌وه هه‌تاسه‌ری کل‌کی‌ی دو‌گمه‌یه‌و پ‌رووناکی په‌خش ده‌که‌ن، به‌ل‌ج‌ خو‌ینه‌ری به‌پ‌رز

(1) (نشانه هانی از او) دفتر یکم لاپه‌ره (73، 74).

دیاردهی پینجه‌م : ده‌زگای په‌یام نی‌ری له له‌ش دا^(۱)

ئىنسان كاتىك چاۋى بە كۆمەلە تەلىكى ھالۋز و بلۋز و لىك ھالۋى تەلەفۋن دەكمۇ سەرگىۋەكمى دەگاتى كە چۆن چۆنى لە يەك كات دا ھەزارەھا تەلەفۋن قسان پىكەم» دەكمەن بى ئەمەى ھىچيان لەگەڭ ھىچيان تىكەل بن. لە سۆنگەى ئەمەوہ ئىنسان لە ئاقار ئەمە ئەندازىار و شارەزايانەدا كە تەلەفۋنيان داھىناوہ ھەست بە سوپاس گوزارى و منەت بارى دەكات، بەلام نايا دەزانى كە دەزگای تەلەفۋن و (برىدى) لەشى ھەر مەۋقەك ھەزارەھا كەپەت ھالۋزتر و لىك ھالۋتر و رىك و پىك تر» لە دەزگای تەلەفۋنى شارىكى گەمورە؟!

دهزگای میٚشك شهوو رڅژ ملیوٚنهما پیام بهنیو ملیوٚنهما خانهدا تیٚهر
دهكات و سهربارهش نیس كردن و جوولانی دل و جهرگ و سییهكان و
گورچيلهكان و پهنكریاس و گهده و سهر و دهست و لاق و پشت و...هتد بهرٚتوه
دهبات!!

ٲايا ده زاني كه زمانٲ خواهني (3000) خانه ي چي شٲنه و همر كام
لمو خانانه ش به هوي تالٲكي باريكي نه ديٲراوه به به مٲشكوه به سٲراوه ؟!

(1) (نشانه هائی از او) دفتر یکم لایدره (134، 135).

ئایا ده‌زانی که ههر گوئی‌یه‌کت خاوه‌نی (1.000.000) (یه‌ک ملیۆن) خانه‌ی بیستنه‌و ههر خانیه‌کیش به‌هۆی تالێکی یه‌کجار باریکه‌وه گه‌یه‌ندراوه به‌ می‌شک؟!

ئایا ده‌زانی که ههر چاوی‌کت خێوی (130.000.000) (سه‌د و سی ملیۆن) خانه‌یه‌که‌ ئه‌رکیان وه‌رگرتنی وێنه‌ی شته‌گانه‌ له‌ پڕ و شه‌پۆله‌کانی تیشکه‌وه‌و گه‌یانندی به‌ می‌شک؟!

ئایا ده‌زانی که پیستی له‌شت خاوه‌نی (30000) خانه‌ی هه‌ست کردنه‌ به‌ گه‌رمی و (50000) خانه‌ی هه‌ست کردنه‌ به‌ ساردی و (500000) خانه‌ی هه‌ستی ده‌ست لی‌ کوتان (ل‌س)ه؟! هاتووچۆی نیوان خانه‌کانی له‌ش و می‌کیش له‌هه‌ر سه‌عاتێک دا زیاتر له‌ (3000) کلم پڕ ده‌بێ؟!

ئایا □ خوێنه‌ری ئازیز □ چ جارێ بێرت له‌و نه‌ندازیار و شاره‌زایه‌ کردۆته‌وه‌ که ده‌زگای ته‌له‌فۆنی می‌شکێ خولقاندوه‌ و هه‌ستت به‌وه‌ کردو □ که لی‌زمه‌ی سۆز و به‌زه‌یی وی هه‌موو جێی پڕ کردوون؟!

وه‌ ئایا په‌روه‌ردگاریکی هی‌نده‌ به‌خشنده‌ و خاوه‌ن سۆز شایانی نه‌وه‌ نیه‌ خوش بویستری و سه‌ری به‌ندایه‌تی بۆ بخریته‌ سه‌ر عه‌رزێ؟!

دیارده‌ی شه‌شه‌م | ئایا زه‌وی لانکیکی ئارام نیه‌؟⁽¹⁾

له‌گه‌ڵ هه‌بوونی چهند عامیلی به‌هێژدا بۆ ته‌فر و توونا کردنی زه‌وی □ گۆی زه‌وی هه‌زاره‌ها ساڵه‌ وه‌ک خۆی ماوه‌ته‌وه‌ و مووی لی‌ نه‌له‌خشاو □ وه‌نیو نه‌چووه‌ ، ئاوی ده‌ریاکان به‌رده‌وام به‌هۆی تیشکی پۆژی وه‌ ده‌بیته‌ هه‌لم و به‌ره‌و سه‌ری

(1) (نشانه‌انی از او) دفتر دوّم، لاپه‌ره (14-15).

ده‌پړا و له کات و شونځی گونجاودا له شیوه‌ی باران و به‌فروته‌رزده‌دا ده‌گه‌پټه‌وه
نیو زه‌وی و له عه‌مباره‌ سروشتی‌یه‌ ناماده‌ کراوه‌کان دا جی‌گیر ده‌بیټ، ناوی
خرپووه‌ی بن زه‌وی جی‌ی پټ ته‌نگ ده‌بی و له زور جی‌یان دا به‌ شیوه‌ی کانی و
سه‌رچاوان سه‌روه‌ده‌ر ده‌نی، به‌شیکیش له ناوی په‌زمه‌نده‌ی ژیر زه‌وی له
ته‌نجامی پله‌ی گهرمی نیو زه‌وی‌دا ده‌بیټه‌ هه‌لم و گازوقه‌باره‌یه‌کی زلی لټ‌پیک
دی‌ومه‌ترسی ته‌قینه‌وه‌یه‌کی بی نامان بۆ خرپوکه‌ی زه‌وی دینیټه‌ پیش .

دیسان زه‌وی له سمعاتیک‌دا (180.000) کلم به‌ ده‌وری پوژئی‌دا هه‌ل
ده‌سوړئ و له‌هر سمعاتیک‌یش دا (680) کلم وه‌ک فرفرپوکه‌ به‌ ده‌وری خو‌ی‌دا
ده‌خولیته‌وه، سه‌ر‌باره‌ش زور له‌ ماده‌ ره‌ق و شله‌کانی نیو زه‌وی له‌ سو‌نگه‌ی
گهرمایي زوری نیو زه‌وی‌یه‌وه‌ ده‌بنه‌ گاز و هه‌لم و فشار و پاله‌په‌ستویه‌کی
گه‌وره‌ ده‌خه‌نه‌ سه‌ر تو‌یک‌لی زه‌وی ، ئیستا که‌ ته‌مانه‌مان زانی با پرسیاریک‌ له
خومان بکه‌مین : باشه‌ بۆچی زه‌وی له‌گه‌ل نه‌وه‌مو به‌زم و په‌زم و پت په‌تی‌نه
و بی‌نه‌ر به‌ره‌یه‌دا که‌ پی‌ی ده‌کرئ هیچی لټ‌نه‌هاتوه‌ و کورد گوته‌نی: ده‌لټ‌ی
نه‌ بای دیوه‌ و نه‌ باران !!?

(زانیاری) وه‌لام ده‌داته‌وه‌ و ده‌لټ‌ : - به‌زه‌یی و میه‌ره‌بانی په‌روه‌ردگار دوو
سټ‌ عامیلی بنچینه‌یی په‌خساندوه‌ بۆ پاراستنی زه‌وی:

یه‌که‌م: زه‌وی سه‌ره‌پای نه‌وه‌ که‌ بۆ خو‌ی هی‌زی کی‌شنده‌ی هه‌یه‌ و هه‌رچی له‌سه‌ر
بشتی‌یه‌تی به‌ خو‌یه‌وه‌ ده‌گوشی و سو‌یندت پی‌ ده‌خوړئ که‌ به‌ په‌تکی
لټ‌یان شه‌ته‌ک داوه‌، به‌لټ‌ سه‌ر‌باره‌ی نه‌وه‌ش به‌ چینی‌کی هه‌وایی زور
قه‌به‌ و نه‌ستوور ده‌وره‌ دراوه‌ و پی‌چراوه‌ که‌ عامیلی‌کی فره‌ کاریگه‌ر بۆ
هی‌نانه‌ دی نارامی بۆ دانیش‌توانی سه‌ر خرپوکه‌ی زه‌وی.

دووه‌م: زنجیره چیاکان به پی‌ی قسه‌ی شاره‌زایانی زهوی ناسی (جیۆلۆجیا) چنده‌یان به دهره‌وه‌یه و ده‌یینرئ شه‌ش حموت نه‌وه‌نده‌شیان به ناخی عهرزئ‌دا چۆته خوار و بۆ زهوی وه‌ک په‌یکهری ئیسکی وان له له‌شی ئینسان داو له لێک پچران و په‌ره‌م به په‌ره‌م بوون ده‌ی پارێزن، قورئانی گهره و قسه له‌جیش له زۆر جی‌یان دا زنجیره شاخه‌کان وه‌سینگ و گولمێخان ده‌چوینی: وه‌ک ده‌فه‌رموئ: ﴿وَالْجِبَالُ أَوْتَادٌ﴾⁽¹⁾.

سێ‌یه‌م: ناگر پژیته‌کان وه‌ک هه‌ناسه‌دان وان بۆ زهوی و له پله‌ی گهرمی نیۆ زهوی که‌م ده‌که‌منه‌و» نه‌و ماده‌ده‌ شل و گازیانه‌ی که‌له نه‌جمی گهرمی نیۆ زهوی یه‌وه قال بوونه‌و» و پالنه‌په‌ستۆ و فشاریکی زۆریان خستۆته سه‌ر توێکلی زهوی ده‌ریان داوین و زهوی له ته‌قینه‌وه (انفجار)یکی هه‌تی هه‌مه لایه‌نه ده‌پارێزن.

که وابێ خویته‌ری خۆشه‌ویستم قه‌دری نه‌و خواجه بگره که لانکۆله‌که‌مانی به سۆز و به‌زه‌یی خۆی ده‌وره داوه و گونجاندویه‌تی بۆ ژیان و تێدا هه‌وانه‌وه و تێدا مه‌دار کردنی ئیچه، سوورا و سووریش بزانه نه‌گه‌ر قه‌دری نه‌و په‌روه‌ردگاره نه‌گری به به‌ندایه‌تی و پابه‌ندیت به رێباز و ده‌ستوره‌کانی یه‌وه بێ فمک و پی نه‌زانی.

دیارده‌ی هه‌وته‌م : خپۆکه‌کانی خوین⁽¹⁾

له خویته‌ی هه‌ر کامێکمان دا دوو تاقمه خپۆکه هه‌ن که به چاوی پرووت نابینرین:

یه‌که‌م: خپۆکه سووره‌کان:

(1) النبا : 7 .

(1) سه‌رچاوه‌ی پێشوو لایه‌ره (25، 26).

که له هەر (ملم 3) دا نزیکه‌ی (5) ملیۆن هەن نیشی ئەم خڕۆ که سوورانه‌ش گوا ستنه‌وه و گه‌یا ندى ئاوو ئۆک سبجینه به هه‌موو سیکلدا نۆچکه‌کانی سی‌یه‌کان و وه‌رگرتنی خۆراکی هه‌رس کراوه له رېخۆله‌کان و ئۆکسجینه له سی‌یه‌کان و گه‌یا ندى نه‌تی له کورت‌ترین ماوه‌دا⁽²⁾ به دوورترین وه‌لاتی له‌ش، وێرای ئەوه‌ش ئەم خڕۆکانه ئەو پاشه‌رۆک و ژه‌هرانه کۆ ده‌که‌نوه که له ئەنجامی سه‌رف کردن و سوتانی خواردن دا په‌یدا بووه له نێو خانه‌کانی له‌ش دا، به‌تێ ئەو خۆله‌میش و زبێ و زاله به چالاکی خړ ده‌که‌نوه و ده‌ی گه‌یه‌ننه‌وه به دێ و له‌وێشه‌وه ده‌چیتته نێو سی‌یه‌کان و له پێی هه‌ناسه‌دانوه فری ده‌دریتته ده‌ری.

ئوه به کورتی چۆنه‌تی به‌سه‌رهات و حال و بالی خڕۆکه سووره‌کان بوو.

دووهم : خڕۆکه سپی‌یه‌کان :

ئهما خڕۆکه سپی‌یه‌کان که تاقمی دووه‌مین پێژه‌یان له خوین دا که‌متره له چاو پێژه‌ی خڕۆکه سووره‌کان چونکه له هەر (ملم 3) دا (7000) هه‌یه، ئیستا با بزانی سهرپه‌رشتی که‌ری بوونه‌وه‌ر چ ئه‌رکیکی به‌وان خڕۆکه ژیکه‌لانه سپاردوه: -

ئهرکی ئەو خڕۆکانه به‌رگری کردنه له له‌ش و پاسه‌وانی کردنه‌تی، چونکه چ له پێی خواردن و خواردنه‌وه وه چ له پێی هه‌ناسه هه‌لمژینه‌وه و له پێی بریندار بوونی سووچیکێ پێستی له شه‌وه ژماره‌یه‌کی زۆر

(2) سه‌یری (افریدگار جهان) بکه لاپه‌ره (174) نووسرای: علی حجتی کرمانی، عباسعلی عمید زنجانی، سید حسن طاهری.

به کتریای زیان به خش (میکرۆب) هوروژم دیتنه نیتو وهلاتی لهش و دهست دهکهن به کاری نارهوا و بهر بینگ به خانهکانی جهستهی ئینسان دهگرن. لهو دهمهی دا خرۆکه سپییهکان دهست دهکهن به فیداکاری و خۆ بهخت کردن له پیتناوی نیشتمان دا و ئهو کیم زووخواهی که له برین و شویننه نهخۆشهکانی لهش دا دهبینرئ لاشهی خرۆکه سپییهکانه له سهنگهری خهبات داو له پیتناوی پاراستنی لهش دا به پلهی شههیدی گهیون.

جا ئیستاش نازانم داخوا کهس ههیه سۆز و بهزهیی خوا له تابلۆی خرۆکه سوور و سپییهکانی خوین دا نهیینی؟! بهلام ههلبهته بهشی ههندی ناکهس بهچه ههردهبن نهدی کوردان نهیان گوتوه: چهمن بئ چهقل نابئ؟!

خوینهرانی تازیز !

له نیتو ههزارهها دیاردهی ئهم بوونهوهردا که له ههموویان دا سۆز و بهزهیی خوای میهرهبا و هک مانگی چوارده دهرهوشیتتهوه تهنیا ههوت دیاردهم باس کردن چونکه له میژه کوردان گوتوویانه: کهسیک به کهمی نهزانئ به زۆریش نازانئ.

گهوههری دووهم

دروست کرانی بوونهوهر ئه نجامی سۆزو بهزهیی خودایه

دوه‌مین گه‌وه‌ری پر تیشکی ئەم نایه‌ته □ که هاتۆته بهر نی هگای نه‌قوستانی به‌نده □ ئەوه‌یه: که په‌روه‌ردگار ئەم کائینا ته‌ی له ئەنجامی میهره‌بانی و به‌خشنده‌یی و سۆزی بێ پایانی خۆی خوێڵاندوه و بۆیه به‌نده‌کانی دروست کردوه تاکو چاکه‌یان له‌گه‌ڵ دا بکات و له ده‌ریای بێ سنووری به‌زه‌یی و چاکه‌ی خۆی به‌هره‌مه‌ندیان بکات، چۆنیه‌تی فامرانه‌وه‌ی ئەم واتایه‌ش له‌م نایه‌ته ناوایه: پاش ئەوه‌ی خوا پوونی کرده‌وه که به‌دی هێنهر و سه‌پهرشتی که‌ری بوونه‌وه‌ره، خستیه‌ روو که زۆر به به‌زه‌یی و به‌خشنده‌یه.

له راستی دا ههر واشه چونکه خوای مه‌زن هه‌وچی غه‌یری خۆی نیه تاکو بۆیه دروستیان بکات که سوودی پێ بگه‌یه‌نن. دیسان خواوه‌ند له خۆرا رقی له که‌شیش هه‌ڵناستی تا سزا و جه‌زه‌به‌ی بدات و بۆیه دروستی بکات تا له کۆتایی دا به‌ره‌و ناگری جه‌ه‌نده‌م پالسته‌وی دات.

که‌واته: پوخته‌ی قسان ئەوه‌یه که ئینسان بۆیه خوێڵێنراوه تاکو چاکه‌ی له‌گه‌ڵ دا بکری و له ناز و نیه‌مه‌ته‌کانی خوادا خاوه‌ن پشک بیت.

لێره‌دا لوت و بزوت له پرسیارێکی فله‌سه‌فی ره‌ش بینانه هه‌ڵ ده‌نگوین که به درێژایی رۆژگار بۆته گری کۆیره و دیوه زمه‌ی سه‌ر دڵ و میتشکی پێرێک ئینسانی چاره ره‌ش و فزه‌ی لێ پرپون و زینده‌گی لێ کردوونه ژاری هار، پرسیاره‌که ناوایه:

ئه‌گه‌ر راسته‌ خوا بوونه‌وه‌ر و ژیا‌نی به مه‌به‌ستی سوود گه‌یا‌ندن به غه‌یر و به دافیه‌ی به‌زه‌یی و به‌خشنده‌یی خوێڵاندوه چما چه‌ندین گه‌روگرفت و ناسته‌نگ له ژیا‌ن دا ده‌بینین که له‌مه‌په‌رن له‌ پێی به ناکام گه‌یشته‌نی ئینسان داو چه‌په‌ر و تانه‌ن له پێش په‌وتی به‌ره‌و به‌خته‌وه‌ری چوونی دا، ئایا وێ‌رای هه‌بوونی سه‌دان جو‌ره نه‌خۆشی ده‌روونی و جه‌سته‌یی و جه‌نگ و شه‌ر و شۆل و خه‌مه‌ و خه‌فه‌ت و

په‌ژاره و بوومه‌له‌رزه و ناگر پښتانه‌کان و توفان و هموره تریشقه و گهرما و سهرما و باو گیتزه‌لوکه و --- سهرباره‌ی ههموانیش شه‌یتان و دارو ده‌سته‌که‌ی له جیهان‌دا ماقووله‌ بگوتړئ نهم ژیانه پره له ناز و نیعمه‌تی نه‌ژمیراوو خوا له نه‌نجامی په‌حمت و سۆزی خۆیه‌وه په‌خساندوویه‌تی!!

له‌م خالانه‌ی خوارئ‌دا هه‌ولئ وه‌لام دانعو‌ی نهم پرسیار ۱ ده‌دین:

1- که‌سیک برپویه‌کی پته‌وو ته‌واوی هه‌بیته به‌ خوا‌ی م‌د‌زن و سیفه‌ته‌کانی نهم پرسیاره خو‌تخوته‌ی دل‌ی نادات چونکه نی‌وه‌پړ‌وکی نهم پرسیاره له‌گه‌ل کاکل و نی‌وه‌پړ‌وکی برپا بوون دا ناسازئ، ئایا که‌سیک برپا‌ی هه‌بیته به‌وه که خوا‌ی به‌خشنده خاوه‌نی هه‌موو سیفه‌تیکی چاکه و پاک و بئ خه‌وشه له هه‌موو سیفه‌تیکی به‌د و خراب ۱ چون شه‌یتان ده‌توانئ زه‌فه‌ری پئ به‌رئ که گوایه خوا بوونه‌وه‌ری به‌ نارپکی خو‌لقاندوه و ئینسانی به‌ مه‌به‌ستی نازار و نه‌شکه‌نجه و چه‌رمه‌سه‌رئ هی‌ناوه‌ته دی!!

2- نه‌و که‌سانه‌ی نهم پرسیاره له‌ دل و ده‌روونیان دا ده‌رسقئ وه‌ک گوتمان یان هه‌ر برپایان نیه، یان برپا‌یه‌کی قری‌وک و بئ خیریان هه‌یه، له سۆنگه‌ی نه‌وه‌شه‌وه له‌ روانگه‌ی هه‌له و ناتمه‌واوه‌وه سه‌رنجی ژیان ده‌دن. چونکه نه‌وانه وا ده‌زانن ژیان هه‌ر نهم قوناغه‌ی ژیا‌نی دنیا‌یه و هیچی دی، هه‌لبه‌ته نهم تی‌روانی‌نه هه‌له‌یه‌ش نه‌نجام‌تیکی ژیر بی‌ژنی‌یا‌نه‌ی هه‌له ده‌خوا‌زئ، که ده‌توانین ئاوا تم‌عبیری لئ به‌دینه‌وه :- مادام ژیان هه‌ر نهم ژیا‌نه‌یه و خواش به‌ مه‌به‌ستی چاکه له‌گه‌ل کردن و به‌زه‌یی و سۆز نواندن سه‌باره‌ت به‌ به‌نده‌کانی په‌خساندوویه‌تی، که‌واته: پی‌ویسته نهم ژیا‌نه خالی بیته له هه‌موو جو‌ره نیگه‌رانی و کۆسپ و ته‌گه‌ره‌یه‌ک که ده‌بیته تال که‌ری.

که‌واته ئیمه بهر له‌وه‌ی وه‌لامی ئهم پرسیاره بدهینه‌وه پتویسته بی خهینه‌وه روو که ئهم پرسیاره وه‌ک کوانتیک وایه که له جهسته‌یه‌کی نه‌ساغ دا په‌یدا ده‌بی، به‌لێ ئهم پرسیاره له نه‌جای تپروانین و بیرکردنه‌وه یه‌کی هه‌له و ناتهاودا هاتوته دی.

به‌لێ بۆ وه‌لام دانوه‌ی ئهم جوژه پرسیارانه بهر له هه‌موو شتی‌ک پتویسته ئهو بنه‌ما و بنچینه فیکری یه‌ی که پرسیاره‌که‌ی له‌سه‌ر به‌نده بدهینه بهر نشته‌ری یه‌ کالاکردنه‌وه و تووژینه‌وه‌وه، چونکه هه‌موو ده‌می پیشه‌کی (مقدمه‌) ی هه‌له هه‌ر نه‌جام (نتیجه‌) ی هه‌له‌ی به‌ دوا‌دا دیت، بۆ وینه: یه‌کی‌ک ده‌لێت: ئهم بیوره له‌ ناسن و پۆلا دروست کراوه، هه‌رچی له‌ ناسن و پۆلاش دروست کرابێ سهراره، که‌واته ئهم بیوره سهراره و له‌ ئاوی‌دا قم نابیت. هه‌لبه‌ته‌ پرسته‌ی (ئهم بیوره سهراره و له‌ ئاوی‌دا قم نابیت) نه‌جامی‌کی سروشتی و ژیر بیژی یانه‌ی پرسته‌ی پیشوویه‌تی: (هه‌رچی له‌ ناسن و پۆلاش دروست کرابێ سهراره). نه‌ما شکی تیدا نیه‌ که‌ پرسته‌ی (ئهم بیوره سهراره و له‌ ئاوی‌دا قم نابیت) هه‌له‌یه و هه‌له‌یی یه‌تی یه‌که‌شی له‌ پرسته‌ی پیشوویه‌وه پتوه‌ نووساوه. که‌واته بهر له‌وه‌ی بی‌یه‌ سه‌ر پووج کردنه‌وه‌ی پرسته‌ی، کۆتایی پتویسته‌ بچیه‌ سه‌روکاری پرسته‌ی پیشووی که‌ پیشه‌کی یه‌تی.

له‌م مه‌سه‌له‌ی مه‌ش دا به‌ هه‌مان شیوه‌ پتویسته به‌ خاوه‌نی پرسیاره‌که‌ بیژین: ئهو روانگه‌ی که‌ تۆل‌یه‌وه‌ له‌ ژیان و بوونه‌وه‌ ده‌فکری هه‌له‌ و ناتهاوه‌، چونکه ئهم ژیان‌ه‌ی ئیستامان بریتی نیه‌ له‌ هه‌موو ژیان، به‌لکو قۆناغی‌که‌ له‌ سه‌فه‌ری دوور و درێژی کاروانی ژیا‌نی ئینسان دا، ئهم ژیا‌نه‌ به‌روهردگار ده‌لێت قۆناغی تیدا تا‌قی کرانه‌وه‌ یه‌ و هی چ‌ی دی، به‌لێ

ده‌فرمودی: ﴿الَّذِي خَلَقَ الْمَوْتَ وَالْحَيَاةَ لِيَبْلُوَكُمْ أَيُّكُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا﴾⁽¹⁾ واته: ئەو زاتە‌ی مردن و ژيانی خولقاندوه تا تاقی تان بکاتە‌وه کێه‌تان ڕه‌فتاری چاک‌تره‌.

جا مادام ئەم ژيانه‌ شوینی تاقی کرانه‌وه و لێک هه‌لاوی‌زرانی ڕه‌ش و سپی و به‌د و چاکان بێت نه‌ک هه‌ر ماقوول نیه‌ خالی بێت له‌ هه‌موو چه‌شنه‌ نیگه‌رانی و ته‌نگ و چه‌له‌مه‌یه‌ک، به‌لکو هه‌بوونی ئەو جوړه‌ شتانه‌ زۆر شتیکی زه‌رووری و حه‌قی یه‌، ناخر پێم ناڵی ئینسان نه‌گه‌ر تالی و سویری یان نه‌چیژێ و به‌ردی سارد و گه‌رمی و به‌ر پێیان نه‌یه‌ت چۆن ده‌ناسرێ و ده‌رده‌که‌وی داخوا ئینسانێکی به‌ وره‌ و خۆراگره‌ یان نا!!

جا خوینه‌ری خۆشه‌ویستم :

ئەوه‌ی که‌ لهم دوو سی دێره‌ی ئیستا ڕابوردن بنه‌ره‌تی ع‌زین چوێ که‌ره‌وه‌ی ئیسلامه‌ له‌ ڕێچکه‌کان و گه‌وره‌ترین ئیمتیازی ئیسلامه‌. پیاو هه‌قی ش بلیت تیروانینیکی ئاوا له‌ ژیان □ واته‌ تیروانینیکی ئیسلامی □ سه‌ره‌رای ئەوه‌ی که‌ شتیکی ڕاست و واقیه‌ی یه‌ گه‌لێک گه‌لێکیش پتویست و زه‌رووری یه‌ بۆ ئینسان، چونکه‌ ئینسانێک که‌ لهم ڕوانگه‌یه‌وه‌ له‌ ژیان ده‌فکرێ سه‌ر له‌به‌ری دنیای له‌ پێش چاوان ده‌بیته‌ شانۆی تێدا تاقی کرانه‌وه‌ و سه‌رتاپای ژيان □ به‌هه‌موو لایه‌نه‌کانی یه‌وه‌ □ ده‌بیته‌ تێکۆشان (جهاد) خه‌بات و ته‌قه‌للا له‌ پیناوی و ده‌سته‌ هیئانی ڕه‌زامه‌ندی خوا و ژيانێ نه‌براه‌وه‌ی به‌هه‌شت دا، بابایه‌کی ئاواش وشه‌ی: بێ

(1) ملك : 2 .

هیوایی، به‌زین، ره‌ش بینی، نا ئومیدی، ترس، پاشه کشی کردن، نیتو
چاوان گرژی و ... هتد له فەرپه‌هنگی میتشکی دا نابینریتن. بابایه‌کی ئاوا
مادام ده‌زانی بۆچی خولقی‌نراوه و چی لی داوا کراوه له کاتیک دا نینگهرانی و
ته‌نگ و چه‌له‌مه‌یه‌ک به‌رینگی‌ی پی ده‌گري و له پا سستی پا دئ سهری
دنیا‌یه‌ی لی ویک نایه‌ته‌وه و عه‌زم و ئیراده‌ی کول نابی و چرای ه‌چوا و
ئومیدی وه‌پلته پلته ناکه‌وئ و خه‌فه ناییت، به‌لکو ۱۱ لۆیستیکی گه‌ش
بینانه له ئاقار نینگهرانی و ته‌نگ و چه‌له‌مه‌ه‌کانی دا ده‌نوینئ و هیچ وه‌سه‌ر
خۆی نایه‌نئ و به‌ دلێکی هیدی و ئارامو ۱۱ له گه‌لیان دا پروو به‌پروو ده‌بیته و
به‌شینه‌یی لییان وه‌خۆ ده‌که‌وئ و ده‌به‌ریان راده‌چی، چونکه نه‌و ده‌زانی که
ژیانی دنیا جیی نه‌وه‌ی نیه ئینسان دلی خۆی پی خوش بکا و به‌ هه‌ویا
وه‌ی بی تی‌یدا وه‌میتنئ، نه‌دی نه‌وه نیه قورئانه‌که‌ی پی‌ی گو‌توه: به
مه‌به‌ستی تاقی کردنه‌وئ له‌سه‌ر شانۆی زه‌وی دام ناو ۱۱ وَاِذْ قَالَ رَبُّكَ
لِلْمَلٰٓئِكَةِ اِنِّیْ جَاعِلٌ فِی الْاَرْضِ خَلِیْفَةً.. ۱۱^(۱) یان نه‌وه نیه پی‌غه‌مه‌به‌ره‌که‌ی
پی‌ی ده‌لیته: ((الدنیا مزرعة الاخرة)) دنیا کیلگه‌ی دوا رۆژه.

بیگومان له وه‌زی (چاندن)یش دا درویننه و خپ کردنه‌وه‌ی به‌روبووم
شتیکی چاوه‌پروان نه‌کراوه، که‌واته ۱۱ ئینسانی موسلمان ده‌لیته ۱۱ با له‌م
ژیانه‌دا ره‌نجی بده‌م تا له‌و دنیا به‌ گه‌نجی بگه‌م، هه‌لبه‌ته بابایه‌کیش سوورا و
سوور بزانیته پتو‌سته له‌سه‌ری ره‌نج بدات و خۆی ماندوو بکات له وه‌ختیک
دا ماندوو بوو ئاره‌قی ده‌ردا و له‌په ده‌ستانی خوینیان تی چرزا هیچ پی‌ی
تیک ناچی و وره‌ی به‌ر نادا و زراوی ناچی.

(1) البقره: 30.

ئه‌ما به‌خوا بابایه‌ک پێی وابێ بۆیه‌ خوێنراوه‌ بێ که‌یفی‌یه‌ دڵی‌ خۆی نه‌کا و ده‌ک پاتالێکی به‌ره‌مه‌لدا و بێ‌ ساحیب‌ کار و پیشه‌ی گه‌رانه‌ و سووپانه‌ و له‌وه‌رانه‌ بێ هه‌ر کاتێک نیگه‌رانی و کۆسپ و ته‌گه‌ره‌یه‌کی بێ ته‌رێ ناویمێد ده‌بێ و چاوی ده‌چنه‌ تۆقی سه‌ری و کێچی ده‌که‌وی ته‌ که‌ولی، چونکه‌ وا ده‌زانێ که‌ له‌م ژيانیه‌دا په‌نج به‌خه‌سار و ده‌رده‌دار بوو ئیدی بۆ ده‌رده‌چی و تروسکایی ژيانی ده‌کوژیتمه‌وه‌ و گه‌لێک گه‌لێک خۆی بێ به‌خت و ئیقبال و نه‌گه‌بت و چاره‌ په‌ش و سه‌ر به‌هه‌ش دیته‌ به‌رچاوان.

به‌ راستی ئینسانێکی ناواش که‌ له‌ روانگه‌یه‌کی واوه‌ سه‌یری ژیان ده‌کات زۆر جێی خۆیه‌تی تووشی ته‌نگه‌ نه‌فه‌سی و هه‌ناسه‌ برکێ ببێ و قه‌لای عه‌زم و ئیراده‌ی به‌رووخێ ۱ له‌ کاتێک دا شتیکی ناکه‌ویته‌ به‌ر دڵی و نیگه‌رانی‌یه‌ک یه‌خه‌ی پێ ده‌گرێ، چونکه‌ نه‌و ئینسانه‌ وا هه‌ست ده‌کات که‌ هه‌موو نه‌و په‌نج و تیکۆشانه‌ی خه‌رجی ده‌کات له‌ وه‌ختی به‌ره‌نگار بوونی له‌گه‌ڵ گێره‌ و کێشه‌کان دا به‌ فیه‌رۆ ده‌پروا و که‌س بۆی ناووسێ.

پوخته‌ی قسان نه‌وه‌یه‌ که‌ له‌ سۆنگه‌ی تێوه‌ پامانیکی نا ئیسلامی‌یانیه‌ی هه‌له‌وه‌ له‌ ژیان و بوونه‌وه‌، مرۆقه‌ په‌ش بینه‌کان دووچاری په‌ش بینێ ده‌بن و دنیا‌یان له‌ پێش چاوان تاریک ده‌بێ، واته‌ هه‌ر وه‌ک چۆن بابای میزاج تیک چوو ئاوێ شیرن و زوڵاتی به‌زاری تاله‌، بابای بیر و به‌روا تیک چووش به‌ هۆی لاملێ له‌ ئیسلام ژيانێ دنیا‌ی ۲ که‌ گه‌وره‌ترین به‌هره‌ی خوایه‌ ۳ له‌به‌ر نیگا ده‌بیته‌ دیوه‌زمه‌ و به‌ جاریکی سه‌ری دنیا‌یه‌ی لێ وێک دیتمه‌وه‌.

3- نه‌و شتانه‌ی په‌ش بینه‌کان (المتشائمون) به‌ نموونه‌ ده‌ی هیڤه‌ خه‌وه‌ بۆ پالپشتی ده‌عواکه‌یان نه‌زانی خۆیان بووه‌ که‌ تووشی نه‌و چۆرتمه‌ی کردوون و هه‌قیان به‌ ناهه‌ق هاتۆته‌ به‌ر چاوان . ئیستاش با به‌جینه‌ سه‌روکاری نه‌و

دیاردانه‌ی دئی ژه‌نگ گرتوو و چاوی ته‌م به‌سه‌ر داهاتووێ ته‌وان ره‌ش بینان به‌عه‌یب و ناته‌واوی حسیب کردوه.

به‌لام پیش ته‌وه‌ی یه‌ک به‌یه‌ک پی‌یان دا به‌چینه‌ خوار پی‌ویسته‌ چهند خالێک له‌به‌رچاو به‌گرین:-

یه‌که‌م: خوای مه‌زن خاوه‌نی هه‌موو سیفه‌تیکی چاکه‌ و پاک و بێ خه‌وشه‌ له‌ هه‌موو سیفه‌تیکی خراپ «کاربه‌جێیی (حکیم)یش یه‌کیکه‌ له‌ سیفه‌ته‌ چاکه‌کانی خوا «ساده‌ترین شتیش له‌ بابای کاربه‌جێ (حکیم)دا ته‌وه‌یه‌ که‌ ئیشی بێ هووده‌ و بێ سوود نه‌کات، که‌واته‌ نابێ له‌ نیو کائیناتی خوادا تاقه‌ شتیکی بێ نامانج هه‌بیته‌.

دووه‌م: مه‌رج نیه‌ هه‌رچی ئینسان حیکمه‌ت و سوود و قازانجه‌که‌ی ده‌رک نه‌کرد ته‌و پێ نه‌زانینه‌ی وی به‌لگه‌ بێ له‌سه‌ر نه‌بوونی چونکه‌ یا سایه‌کی ژیریژی (منطقی)یه‌ که‌ (عدم العلم لا یستلزم عدم العلم) نه‌بوونی زانیاری به‌ شتیکی نه‌بوونی ته‌و شته‌ی لی نافامریته‌وه‌.

به‌لێ ئینسان هه‌روه‌ک چۆن له‌ لایه‌نی جه‌سته‌ و قه‌باره‌ و ته‌مه‌نه‌وه‌ سنوور داره‌، له‌ لایه‌نی ژیری و زانیاریشه‌وه‌ دیسان سنوورداره‌، وه‌ک قورئان فه‌رمویه‌تی: ﴿وَمَا أُوتِيتُمْ مِنَ الْعِلْمِ إِلَّا قَلِيلًا...﴾⁽¹⁾، هه‌ر هیندیکتان زانیاری پێ دراوه‌، ئینجا هه‌روه‌ک چۆن به‌ قولایی گچکه‌ ماسی گچکه‌ ده‌گیرێ «به‌ زانیاری که‌میش شتیکی که‌م و کورت ده‌زانێ، هیچ که‌شیش نیه‌ له‌ بێ پێ و جێیی جنیوو نا‌ره‌زایی ده‌رپرینی

مندالێکی نه‌زان سه‌باره‌ت به‌و پزیشکه‌ی ده‌یه‌وێ چاره‌سه‌ری بکا و حه‌ب و دهرمانی تال و تفتی ده‌داتێ دوو دل بێ.

سێ‌یه‌م: مادام ئه‌م ژیا نه‌ قۆناغی تاقی کرانه‌وه و لێک چوێ کرانه‌وه و هه‌لاوێرانی ره‌ش و سپیان بێ حه‌مه‌ن ده‌بێ وێپای ساغی و نه‌خۆشی و وێپای تێری برسییه‌تی و، وێپای گهرما سه‌رما و، وێپای که‌یف خۆشی دل ته‌نگی و، وێپای سه‌رکه‌وتن ژێرکه‌وتن و، وێپای ناشتی شه‌ر و ئاژاوه و، وێپای جوان دزیوو، وێپای شیرین تال و، وێپای هێمنی و ئاسایش ترس و له‌زر و... به‌ کورتی وێپای نه‌ریتی (ایجابی) نه‌ریتی (سلیبی) هه‌بیّت ، تاکو پرووون بێته‌وه که سه‌باره‌ت به‌و شتانه‌ی پێ یان قایله‌ و جێی ره‌زامه‌ندی وین چۆن په‌فتار ده‌کات، ئایا خۆی لێ بایی ده‌بێ و هه‌ر خۆی له‌بیر ده‌بێ یان مافی خه‌لکی دیکه‌شی تێدا په‌چاو ده‌کا و سوپاسی خوادا ده‌کات.

وه هه‌تا ده‌رکه‌وێ که سه‌باره‌ت به‌و شتانه‌ی پێ یان ئاوازی یه‌ و خۆشی ناوێن هه‌لوێستی چ ده‌بێ، ئایا دنیا ی لێ وه‌ته‌نگ دێ و بێ هیوایی پرووی تی ده‌کا و ده‌ست ده‌کات به‌ په‌خنه‌ گرتن له‌ کار سازی بوونه‌وه‌، یان به‌ به‌راوه‌ ژووه‌وه‌ ئارام ده‌گرێ و پرووی به‌ندایه‌تی ده‌کاته‌ خوا و پێی ده‌لێت: ئه‌من به‌نده‌ی تۆم و هه‌ر چۆنێکی تاقیم بکه‌ یه‌وه‌ رازیم و شوکرانه‌ بژێرم.

چواره‌م: هه‌موو ئه‌و دیاردانه‌ش که به‌شتیکی سه‌لبی و خراب و به‌هرچاو دێن نه‌گه‌ر له‌ گۆشه‌ نیگایه‌کی گچکه‌وه‌ و له‌ روانگه‌ی به‌رژه‌وه‌ندی که‌س (شخص) ی له‌یه‌وه‌ سه‌یریان که‌ین سه‌لبی و خراپ، ئه‌مما نه‌ گه‌ر له‌ روانگه‌ی به‌رژه‌وه‌ندی گشتی یه‌وه‌ تی یانه‌وه‌ رāmیتین نه‌ک هه‌ر شتیکی به‌د

و خراب نین به‌لکو گه‌لیک گه‌لیک شتیکی پتویست و چاکیشن، بۆ وینه؛
تۆفان و باران و به‌فر بۆ بابایه‌ک که له‌شی ته‌ر ده‌بێ و سه‌رمای ده‌بیست
شتیکی خراب و سه‌لبی یه‌ به‌لام نه‌گه‌ر له‌ پروانگه‌ی به‌رژه‌وه‌ندی گشتی
یه‌وه سه‌یری بکه‌ین شتیکی زۆر باشه‌ و گه‌لیک زه‌رووری یه‌ و ژ یانی
مه‌ردومی پتو» به‌نده‌ به‌ خواردن و خواردنه‌وه‌ و پاك و خاویستی و کشت و
کال و مالاات به‌خێو کردنه‌وه‌.

دیسان کویری و که‌ری و لالی و که‌چه‌لی و شه‌لی و گۆجی و
ده‌رده‌داری، سه‌باره‌ت به‌و که‌سه‌ی که‌ کویر» یان که‌ره‌ یان لاله‌ یان
که‌چه‌له‌ یان شه‌له‌ یان گۆجه‌ یان ده‌رده‌داره‌، شتیکی خراپن نه‌ما
سه‌باره‌ت به‌ به‌رژه‌وه‌ندی گشتی زۆر چاکن و گه‌لیک پتویستن ده‌زانی،
بۆچی؟!

بۆ خاتری وه‌ی مه‌ردوم که‌ چاویان به‌ بابای کویر که‌وت قه‌دری
نیعمه‌تی چاوو، که‌ چاویان به‌ که‌ر که‌وت قه‌دری نیعمه‌تی گوئ و، که‌
لالیان دیت گه‌وره‌یی نیعمه‌تی گۆیایی و، که‌ که‌چه‌لیان دی قه‌دری تووکی
سه‌ر و، که‌ شه‌ل یان دی قه‌دری لاق و له‌ته‌ری ساغ و، که‌ گۆجیان هاته‌
به‌چاوان قه‌دری نیعمه‌تی ده‌ست و په‌ل و، که‌ ده‌رده‌ داریان دی قه‌دری
له‌ش ساغی بزنان، که‌ قه‌دری نمو نیعمه‌تانه‌شیان زانی قه‌دری
په‌روه‌ردگاریان ده‌زانن و له‌ش ساغی بزنان، که‌ قه‌دری نمو نیعمه‌تانه‌شیان
زانی قه‌دری په‌روه‌ردگاریان ده‌زانن و که‌ قه‌دری ویشیان زانی له‌ تاقي
کردنه‌وه‌یه‌کیان دا ئه‌ره‌یه‌کی چاک وه‌رده‌گرن .

هەر ئاواش به‌و پێ و دانە هه‌موو ئه‌و دیاردانه‌ش که تی‌هه به
پرواڵه‌ت به‌ شتیکی سه‌لبی و به‌د دینه‌ به‌رنیگامان گ‌ شتیان نه‌ گه‌ر
به‌رژه‌وه‌ندی گ‌شتی په‌چاو به‌که‌ین زۆر شتی باش و پێویست بۆ ژیان.
جا ئیستا دوا‌ی خستنه‌ پرووی نه‌م چوار خاڵه‌ ده‌توانین به‌چینه‌ سه‌روکاری نه‌و
شتانه‌ی که‌ په‌ش بیننه‌کان به‌ عه‌یب و ناته‌واوی و که‌م و که‌سری له‌ قه‌ڵه‌م
ده‌ده‌ن له‌ بوونه‌وه‌ردا:

■ سه‌باره‌ت به‌ هه‌بوونی جووره‌ها نه‌خۆشی ده‌روونی و جه‌سته‌یی ده‌لێین :

هه‌بوونی نه‌ساغی و نه‌خۆشی له‌ چه‌ند لاوه‌ شتیکی زه‌رووری یه‌و
ده‌بێ هه‌بی‌ت:

1- پێشینان گوتویه‌نه‌: له‌ تاریکه‌ شه‌وان دا قه‌دری مانگی ده‌زانری، به‌ئێ
هه‌موو ناز و نيعمه‌ته‌کانی ژیان وه‌ختێک قه‌دریان ده‌زانری و په‌ی به‌
بایه‌خ داریان ده‌بێ که‌ په‌کیان له‌ سه‌ر که‌وت، نه‌ گه‌ر گریمان نه‌ساغی و
نه‌خۆشیش نه‌بوايه ئینسان هه‌ستی به‌ بایه‌خ و گرنگی ته‌ندروستی و
له‌ش ساغی نه‌ده‌کر. بۆیه‌ گوتراوه‌: ته‌ندروستی تاجیه‌ که‌ له‌ سه‌ری
هه‌موو ئینسانێکی ساغ ته‌ما ده‌رده‌دار و نه‌خۆشه‌کان نه‌بێ نای بینن.
جا په‌نگه‌ لی‌ره‌دا یه‌کێک بلێت: جا قه‌یدئ ده‌کا با بابای ته‌ندروست
هه‌ست به‌ نيعمه‌تی ساغی نه‌کات چما چ ده‌قه‌ومی؟!

ده‌لێین: نه‌ء زۆر ده‌قه‌ومی چونکه‌ ژيانى دنیا جێی تاقی کرانه‌وه‌یه‌ و
ئینسانیش هه‌تا پتر هه‌ست به‌ گه‌وره‌یی به‌هره‌ و نيعمه‌ته‌کانی خوا

بکات چاکتر له خوای وهنزیک ده کهوئ و زیاتر ههست به منهت باری ده کات.

دیار» ئه و گۆرانکاری و پیش کهوتن و په ره سه ندنه ی له ژیان دا ده ی بینین نه نجامی مل ملانه و ده به ریک راچوونی ئینسانه له گه ل ئه و کۆسپ و ته گهره و مهینه تی یانه ی رێی پی ده گرن که له نیو وان دا (نه خۆشی) رۆژیککی گرن گ ده گێرێ، جا نه گهر ئینسان ئه و کۆسپ و ته گهر» و چه ره سه ری یانه ی له رێ دا نه بوایه ده بوو ده گه ل چ ملانه ی گرتبایه و ده به ریک راچووبایه؟!

نایا نه گهر ئه و سه دان نه ساغی یانه نه بوونایه که تووشی ئینسان و ناژه ل و روه ک دین ئینسان چ هه وجی ئه وه بوو که هه زاره ها کتیب و نوسراو بره خسیتنی که دهرباره ی ئه وان نه خۆ شی یان و شیتوازی چاره سه رکردنیان ده دوین؟!

2- هه لبه ته نه خۆشی یه کان به هۆی میکروبه وه بلاو ده بنه وه، به لام نایا ده زانی که زانایان ده لێن هه بوونی میکروپ بۆ ژیا نی ئینسان شتیکی پیویست و بایه خ داره؟ شاره زایان ده لێن چوونه ژوره وه ی میکروپ له جهسته ی ئینسان ده بیته هۆی دروست بوونی ناکۆکی و ده گژیک راچوون له نیوان میکروپ و خرۆکه سپی یه کانی خوین دا، خرۆکه سپی یه کانی خوین له نه نجامی مل ملانه یان دا له گه ل دوژمه سنوور شکی نه کان دا پیویستی یان به بژیوو تفاق ی پتر ده کات له سۆنگه ی سه رف کردنی بژیوو تفاق ی زۆریش له لایه ن خرۆکه سپی یه کا نه وه له شی ئینسان به ره و فراژوو بوون و نه ش و نما کردن ده چیت، ته نانه ت

شاره‌زایان ده‌لێڤین: نه‌گهر می‌کړۆب نه‌بوايه قه‌د و بالا‌ی هیچ ئینسانیک له (80) سانتیمه‌تر تێ نه‌ده‌په‌ری.

■ سه‌باره‌ت به‌ جهنگ و شه‌ر و شو‌لێش ده‌لێڤین:

1 و 2 هه‌رچی له‌ خا‌لی یه‌که‌م و دووهم دا گوتمان دهرباره‌ی نه‌خۆشی و نه‌ساغی لێره‌ش دا بی هی‌نه‌وه به‌ر نیگات و ته‌نیا وشه‌ی (نه‌خۆشی) بکه به (شه‌روشو‌ل) و وشه‌ی (ته‌ندروستی) بکه به (هی‌منی و ئاسایش).
3- شه‌روشو‌ل و هه‌را نه‌نجامی‌کی سروشتی ژیا‌نی ئینسانه‌کانه، چونکه‌ خوا‌ی به‌خشنده له‌ سو‌نگه‌ی نه‌وه‌وه که ئینسا‌نی بو‌ خاتری تا‌قی کردنه‌وه خو‌لقانده‌ وای دروست کردوه که:

یه‌که‌م: نازاد بی و به‌ پی‌ی ویست و هه‌ل‌بژاردنی خۆی به‌پ‌ی‌یه‌دا ب‌روات. دووهم: له‌ گه‌ل پالنه‌ری خێر و چا‌که‌دا پالنه‌ری شه‌ر و خراپه‌ش هه‌بی‌ت له ژیا‌نی دا، جا له‌ ئاکامی کۆبو‌ونه‌وه‌ی ئه‌م دوو عامیله‌دا ئینسانه‌کان تی‌ک هه‌ل ده‌پ‌رژین و له‌ پاستی‌ک‌را دین و جهنگ و هه‌را به‌ریا ده‌بی‌ت. که‌واته هه‌بوونی شه‌روشو‌ل نه‌نجامی‌کی حه‌قی و سروشتی ژیا‌نی ئینسانه و عامی‌لی‌کی بنه‌ره‌تی‌یه له‌ پێک هی‌ خه‌ره‌کانی سروشت و سه‌ر و سیمای کۆمه‌لگای مرۆ‌قاییه‌تی.

خۆ نه‌گه‌ر یه‌کی‌کی‌ش بلێت: جا چ ده‌بوو نه‌گه‌ر ئه‌و دوو عامیله‌ی که له نه‌نجامی وان دا شه‌ر و هه‌را به‌ریا ده‌بی‌ت نه‌بو‌نایه؟
ده‌لێڤین: ئه‌و ده‌می ئینسا‌ن له‌ ئینسانه‌تی ده‌شو‌را و به‌ که‌ل‌کی تا‌قی کرانه‌وه و جی نشینایه‌تیش نه‌ده‌هات، چ فه‌رقی نه‌ده‌بوو له‌ گه‌ل ئه‌و دار و به‌رده‌دا

که نه‌ستۆکه‌چی یاسا فیزیایی و کیمیایی‌یه‌کانی سروشته و داری پێ
له‌سه‌ر به‌ردی دانانێ و میشی پێ له‌ ئاو ناکرێ.

■ **دهرباره‌ی هه‌بوونی خهم و خه‌فه‌ت و په‌ژاره‌ش ده‌بیژین :**
خهم و خه‌فه‌ت خواردن بۆ ملانه گرتی ئینسان له‌ گه‌ڵ کۆ سپ و
ته‌گه‌ره‌کانی ژیا‌نی دا وه‌ک تین و گه‌رمی وایه‌ بۆ ئاگر، واته‌ ته‌گه‌ر بلێن: بۆچی
خهم و خه‌فه‌ت و دڵ‌ ته‌نگی ؟ که‌سه‌ر هه‌یه‌ له‌ ژیا‌نی دنیا‌دا ؟ له‌ گه‌ڵ ئیعترا‌ف
کرد‌غان دا به‌ هه‌بوونی ته‌نگ و چه‌له‌مه‌ و گیره‌ کێشه‌ی نه‌پراوه‌دا وه‌ک نه‌وه
وایه‌ بلێن : له‌به‌رچی تین و گه‌رمای‌مان بۆ دیت له‌ کاتێک دا له‌ به‌ر
ئاوروچه‌یه‌کی دانیش‌تووین؟!

■ **سه‌باره‌ت به‌ یوومه‌له‌رزه و ئاگر پڕژینه‌کانیش :**
له‌ ته‌فسیری ئایه‌تی دووهم دا شتی‌کمان لێ راگه‌یان‌دوه که‌ بایی قه‌ناعت
پێ هێنان ده‌کات.

■ **ئه‌مما مه‌سه‌له‌ی دیارده‌ی تۆفان :**
زانایان دهرباره‌ی ده‌لێن:
ئه‌وه‌ هه‌لکشین و داکشین و تۆفانانی که‌ له‌ زه‌ریاکان دا ڕوو ده‌ده‌ن جو‌راو
جو‌رن: هه‌یانه‌ له‌ ناوچه‌ سارده‌کانه‌وه‌ دێ و هه‌یانه‌ له‌ ناوچه‌ گه‌رمه‌کانه‌وه‌،
هه‌یانه‌ تووخی سه‌ره‌وه‌ی ئاوێ ده‌گریته‌وه‌ و هه‌شیانه‌ بارێ بنه‌وه‌ی ، سوودی ئه‌و
هه‌لکیش و داکشین و تۆفانانه‌ش وێرایی هاوسه‌نگ کردنی پله‌ی گه‌رمی نزمی
ناوچه‌ سارده‌کان به‌هۆی تۆفانی گه‌رمه‌وه‌ و پله‌ی گه‌رمی به‌رزی ناوچه‌
گه‌رمه‌کان به‌هۆی تۆفانی سارده‌وه‌، ده‌بیته‌ هۆی شلقان‌دن و تی‌که‌وه‌ راشه‌قاندنی

زه‌ریاکان و نایه‌لێ بۆگەن بن و ببته کانگای زاووزێی به‌کتیا و هیش و می‌شوله و زینده‌وه‌ره زیان به‌خشه‌کانی تر.

■ سه‌بارته به لافاوی پووباره‌کان :

بێ گومان نه‌گەر له پوانگهی به‌رژه‌وه‌ندی گشتی یه‌وه سه‌یری که‌ین زۆر به‌سووده چونکه نیشانه و دروشمی زۆر بوونی ئاوی چۆم و پووباره‌کانه و ته‌وه‌ش شتی‌که شوکری خاوی ده‌وێ و شایانی بێ قه‌ڵس بوونی نیه، مه‌سه‌له‌ی وه‌پیش خستنی به‌رژه‌وه‌ندی گشتیش له‌سه‌ر ئی تاک شتیکی سه‌لمی‌نراوه و پێی ئاوی زۆری وه‌دوا که‌وین.

■ بۆ هه‌وره‌ تریشق‌ه‌ش ده‌لیین :

وێ‌پای نه‌وه‌ی که نه‌جمی پێکه‌وه متوربه بوونی هه‌وره سارد و گه‌رمه‌کانه دووهمین پێگه‌شه بۆ دروست کردنی (نایترۆجین) له زه‌وی دا چونکه هه‌ر جارێک هه‌وره تریشق‌ه بریق‌ه‌ی هات نه‌ندازه‌یه‌ک له (ئۆکسجین) و (نایترۆجین) پێکه‌وه ئاوێته ده‌کا و بارانیش وه‌ک (نایترۆجین) ی‌کی ئاوێته ده‌ی هی‌تیته خاوی بۆ نیو زه‌وی⁽¹⁾.

■ دیارد‌ه‌ی سه‌رما و گه‌رما و باو گێژه‌لووکه‌ش :

پێی ئاوی یه‌ک به یه‌ک وه‌دوايان که‌وین و سه‌ری خۆینه‌ری ئازیزیان پێوه بپیش‌ئین چونکه حی‌کمه‌ت و سوودی‌ان شتیکی هه‌ست پێ کراوه و له ک‌ه‌س شیراوه نیه ته‌ما به مه‌رجێک به‌رژه‌وه‌ندی تایبه‌تی نه‌که‌ینه سه‌نگی مه‌حه‌ک و خۆپه‌رستانه ده‌دنیا‌یه نه‌فکرین.

(1) سه‌یری کتێبی (العلم یدعو لایمان)ی کرسی موريسون بکه لاپه‌ره (78، 79).

ئێستا مایه‌وه مه‌سه‌له‌ی هۆ و حیکمه‌تی هه‌بوونی شه‌یتان و پێپ و دار و ده‌سته‌که‌ی، به‌لام چونکه‌ که‌سی‌ک به‌ وردی له‌وه‌ی رابورد ورد بوویته‌وه و له‌ی حالی بووبی به‌ سێنایی حیکمه‌تی هه‌بوونی شه‌یتانیش ده‌زان، به‌ پتووستی نازانم له‌ بنی کوله‌که‌ی بده‌م و درێژ دادری یه‌ بکه‌م بۆیه به‌ کورتی ده‌لێم:

وه‌ك گوتمان ئینسان جێ نشینی خواجه و بۆ تاقی کرد نه‌وی خولا قاهه، که‌سی‌کیش ده‌کرێ تاقی وه‌کرێ که‌ توانای به‌سهر ده‌رچوون و ده‌رنه‌چوونی‌دا هه‌بیت، نه‌گه‌ر نا به‌ زۆر لێ کراو (مُجَبَّر) حسیب ده‌کرێ، که‌واته ده‌بی وێپای پالنه‌ری چاکه که‌ ژیری و فریشه و پێغه‌مبه‌ران وَعَلَّمَ الْاِنْسَانَ مَا لَمْ يَعْلَم پالنه‌ری خراپه‌ش هه‌بی که‌ هه‌وا و نه‌فس و شه‌یتان و به‌دانن.

له‌وه‌وه که‌ رابورد زانیمان که‌ ره‌خنه‌ی ره‌ش بینان سه‌باره‌ت به‌ بوونه‌وه‌ر وه‌ك بلقی سهر ئاوێ وایه و هه‌ر له‌ خۆوه پوچ ده‌بیته‌وه، چونکه‌ هه‌موو نه‌و شتانه‌ی نه‌وان به‌ عه‌یب و ناته‌واوی له‌ قه‌لهم ده‌ده‌ن شتی‌که‌ نارێک و پێکی و خوار و خێچی تیوه‌ پامان و بیر کردنه‌وه‌ی خۆیان هێناویه‌ته‌ دی و هه‌یچی دی.

له‌ کۆتایی‌دا ده‌لێم: نه‌و ره‌ش بینانهم وه‌ك بابایه‌ك دینه‌ پێش چاوان که‌ له‌ پشت په‌رده‌یه‌کی ره‌شه‌وه سه‌یری جیهان ده‌کات و دوایش ده‌لێت: نه‌م دنیا‌یه هه‌مووی هه‌ر تاریکی و شه‌وه زه‌نگه و هه‌یج جوانی یه‌کی تیدا نه‌ !

گه‌وه‌ری سێیه‌م

جو‌ری په‌یوه‌ندی نی‌وان خوا و به‌نده له‌ رێیازی ئیسلام دا

په‌یوه‌ندی نی‌وان خوا و ئینسان له‌ ئیسلام دا بریتی یه‌ له‌ خۆشه‌ویستی و پێزی دووسه‌ره، واته‌ خۆشه‌ویستی و پێزی خودا تبارک و تعالی بۆ ئینسان و ئی

ئینسان بۆ وی، هه‌لبه‌ته‌که ده‌لتین په‌یوه‌ندی نیتوان خوا و ئینسان له ئیسلام دا
ئاوایه‌ واته له دنیای واقیع دا وایه چونکه (ئیسلام) به‌رنامه‌ی راسته‌قینه‌ی
خوایه ﴿إِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللَّهِ الْإِسْلَامُ﴾⁽¹⁾.

دیاره‌که به‌رنامه‌ی راسته‌قینه‌ی خواش شتیکی واقعی‌یه و له‌گه‌ل واقیع
دا نا‌کوکی نیه، له‌وه‌وه ده‌گه‌ینه‌نم ته‌نجامه:

هر بیروباوه‌ریک په‌یوه‌ندی نیتوان خوا و ئینسان به‌ غه‌یری ئه‌و شیوه‌یه
دیاری بکات که ئیسلام ده‌لتی بیروباوه‌ریکی پوچ و هه‌لمیه و له‌گه‌ل واقیع دا
ناسازی، جا ئه‌و پوچی و هه‌لمیی و له‌گه‌ل واقیع دا نه‌سازانه‌ش به‌لگه‌ی ئه‌ویه
که خوا نه‌ی ناردوه‌ با له‌ نیتو خه‌ل‌گیش دا به‌ ناوی ئایینی خواوه‌ ناسرابی⁽²⁾.
ئیتاش چه‌ند ده‌قی‌ک له‌ قورئانی قسه‌ له‌جی و فەرما‌یه شتی پی‌غمه‌ به‌ری
پیشه‌وامان ﷺ ده‌خینه‌ به‌رچاوان که ئیسپاتی‌نم قسه‌یه‌ی ئیستامان ده‌کمن و
جۆر و چۆنیه‌تی په‌یوه‌ندی نیتوان خوا و ئینسانمان بۆ پروون ده‌که‌نه‌وه:

1- له‌ ئایه‌تی ﴿الرحمن الرحیم﴾ به‌ داوی ﴿رب العالمین﴾ دا ئه‌وه ده‌فام‌یت‌ه‌وه که
به‌روه‌ر‌دگاری کائینات ﴿رب العالمین﴾ به‌ سۆز و به‌زه‌یی و به‌خ‌ شنده‌یه
﴿الرحمن الرحیم﴾ له‌ ئاقار و ده‌دی هیتراوه‌کانی دا.

2- ﴿وَمِنَ النَّاسِ مَن يَتَّخِذُ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَنْدَادًا يُحِبُّونَهُمْ كَحُبِّ اللَّهِ وَالَّذِينَ
آمَنُوا أَشَدُّ حُبًّا لِلَّهِ﴾⁽¹⁾ یانی: هیتندئ که‌س هاوه‌لان بۆ خوا‌ی په‌یدا ده‌کهن،
هیتنده‌ی خۆشه‌ویستی‌یه خوا‌ی خۆشیان ده‌وین، نه‌ما بر‌واداران له‌وان پتر

(1) آل عمران : 19 .

(2) لێره‌دا مه‌به‌ستم له‌و ئاین و مه‌زه‌بانیه‌ که ئینسان ده‌سکاری کردوون و شیتواندوونی وای لێ
کردوون که له‌گه‌ل واقیع دا نه‌سازین و هه‌ک: جووله‌کایه‌تی و مه‌سیحایه‌تی.

(1) البقره : 165 .

خوایان خۆش ده‌وئ، واته خۆشه‌ویستی برواداران بۆ خوایان پتره له خۆشه‌ویستی وان بۆ په‌رستراوه‌کانیان.

3- ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا مَنْ يَرْتَدَّ مِنْكُمْ عَنْ دِينِهِ فَسَوْفَ يَأْتِي اللَّهَ بِقَوْمٍ يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُ...﴾⁽²⁾، یانی: ئەو برواداران هەر کامێک له ئێوه له دینە‌که‌ی

هه‌لگه‌ڕێت‌ه‌وه خوا میلله‌تی‌ک دهره‌خسێنی خۆشی ده‌وین و خۆشیان ده‌وئ.

4- ﴿قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ...﴾⁽²⁾، واته: بلی □ به

ئینسانه‌کان □ ته‌گه‌ر خواتان خۆش ده‌وئ وه‌دوای من که‌ون خواش خۆشی

ده‌وین.

5- خ‌وای به‌خشنده له فەرمووده‌یه‌کی ق‌ودسی (حدیث قدسی) دا ده‌فه‌رم‌وئ:

((اذا تقرب اليَّ العبد شبراً تقربت اليه ذراعاً واذا تقرب الي ذراعاً تقربت منه باعاً واذا اتى الي مشياً أتته هرولة))⁽³⁾ واته: ته‌گه‌ر به‌نده بستی‌ک

لیم وه‌نیزیک که‌وئ باسکی‌ک لئێ نزی‌ک ده‌به‌وه، وه ته‌گه‌ر باسکی‌ک لیم

نزی‌ک بیت‌ه‌وه بالیک لئێ نزی‌ک ده‌به‌وه، ته‌گه‌ر به‌ پ‌ۆین بۆ لام بیت به

راکردن بۆ لای ده‌چم!!

6- دیسان خ‌وای گه‌وره له‌سه‌ر زمانی پینغه‌مه‌به‌ر ﷺ فەرموویه‌تی: ((عبدی

ما عبدتنی و رجوتنی فأنی غافر لك علی ما كان فیک، و یا ع جدي ان

لقیتنی بقراب الارض خطیئة مالم تشرک بی لقیتک بقرابها مغفرة))⁽⁴⁾ واته:

ئه‌ی به‌نده‌م هه‌تا یم په‌رستی و تکام لئێ بکه‌ی لیت خۆش ده‌بم هه‌رچه‌نده

(2) المائدة : 55 .

(3) آل عمران : 32 .

(3) (بخاری) له (انس و ابی هریره) ده‌وه (طبري) له (سلمان الفارسی) به‌وه پ‌ی‌وایه‌تیان کرد‌وه .

(4) (احمد) له (ابو ذر) ده‌وه پ‌ی‌وایه‌تی کرد‌وه .

تاوانیشت هه‌بن، وه ئه‌ی به‌نده‌م ته‌گهر به‌ پراوپری زه‌وی له‌ تاوان بێ‌یه‌ لام
هاوه‌لم بۆ دانه‌نێ‌ی ته‌منیش به‌ پراو پری زه‌وی به‌زه‌یی و چاوپۆشی و لێ
خۆش بوونت بۆ دینم !!

7- پیغه‌مبه‌ر ﷺ فهرموویه‌تی : ((للهُ أَشَدُّ فِرْحًا بِتَوْبَةِ عَبْدِهِ حِينَ يَتُوبُ إِلَيْهِ
مَنْ أَحْدَكُمُ كَانَ عَلَى رَاحِلَتِهِ بَارِضٌ فَلَاةٌ فَانْفَلَتَتْ مِنْهُ رَاحِلَتُهُ وَعَلَيْهَا طَعَامُهُ وَ
شَرَابُهُ فَأَيَسَ مِنْهَا فَاتَى شَجَرَةً وَاضْطَجَعَ فِي ظِلِّهَا وَقَدْ أَيْسَ مِنْهَا، فَبَيْنَمَا هُوَ
كَذَلِكَ إِذَا هُوَ بِهَا قَائِمَةٌ عِنْدَهُ فَاخْذُ بِخَطَمِهَا ثُمَّ قَالَ مَنْ شَدَّ الْفَرْحَ اللَّهُمَّ أَنْتَ
عَبْدِي وَأَنَا رَبُّكَ، اخْطَأَ مِنْ شَدِّ الْفَرْحِ))⁽¹⁾.

یانێ : خوا شاد و خۆشحاڵ‌تره‌ به‌ تۆبه‌ و گه‌رانه‌وه‌ی به‌نده‌ی له‌ بابایه‌ک که
ولاخێکی پێ‌یه‌ له‌ ده‌شتێکی چۆڵ و هۆڵ، ئینجا ولاخه‌که‌ی لێ به‌ره‌ه‌دا
ده‌بی‌ت و خواردن و خواردنه‌وه‌که‌شی له‌سه‌ر پشتێ‌یه‌تی، دوا‌یی لێ‌ی
ناو‌می‌د ده‌بێ‌ و ده‌چی‌ته‌ کن دره‌ختێک و له‌ بن سیبه‌ری دا ده‌نۆ هه‌لبه‌ته‌
به‌ چاکی لێ‌ی بێ‌ هیواو ته‌ماپراو بووه‌، جا له‌ کاتێک دا له‌و حاڵه‌ی دایه‌
سه‌ر ده‌کات هاو‌تۆته‌ به‌رده‌می راوه‌ستاوه‌، ته‌ویش جله‌وی ده‌گرێ و له‌
خۆشیان ده‌لێ‌ت: ئه‌ی خوا به‌ته‌و به‌نده‌می و من په‌روه‌ردگارتم، له‌
خۆشیان لێ‌ی تێک ده‌چی!!

8- خوا‌ی به‌رزومه‌زن له‌سه‌ر زمان‌ی پیغه‌مبه‌ر ﷺ فهرموویه‌تی: ((عبدی
المؤمن احب الي من بعض ملائکتی))⁽¹⁾.

واته‌: به‌نده‌ی بر‌وا‌دارم لا خۆشه‌ویست تره‌ له‌ برێک له‌ فریشته‌کانم!!

(1) (مسلم) پێوا‌یه‌تی کردوه‌ له‌ انس بن مالک هه‌وه‌.

(1) (مسلم) پێوا‌یه‌تی کردوه‌ له‌ انس بن مالک هه‌وه‌.

9- دیسان خوای میهره‌بان فەرموویه‌تی: ((حقت محبتی للمتحابین فی، و حقت محبتی للمتواصلین فی، و حقت محبتی للمتناصرین فی، و حقت محبتی للمتباذلین فی، المتحابون فی علی منابر من نور یغبطهم بمكانهم النبیون والصدیقون والشهداء)) (2).

یانى : خۆشه‌ویستیم فەرز بووه بۆ ئەوانەى له پێناوێ مندا یه‌کتریان خۆش ده‌وێ، وه خۆشه‌ویستیم فەرز بووه بۆ ئەوانەى له‌بەر خاتری هەن پێکه‌وه پەیه‌ستن، وه خۆشه‌ویستیم پێویست بووه بۆ ئەوانەى له‌رێی مندا ئامۆژگاری یه‌کتر ده‌کهن، وه خۆشه‌ویستیم فەرز بووه بۆ ئەوانەى له‌بەر من هاموشۆی یه‌کدی ده‌کهن، وه خۆشه‌ویستیم پێویست بووه بۆ ئەوانەى له‌بەر خاتری من شت به‌یه‌کتر ده‌به‌خشن، ئەوانەى پێکه‌وه دۆست له‌رێی من دا [له‌به‌ره‌شت دا] [له‌سه‌ر چه‌ند دوانگه (منبر) یکی نورینن پێغه‌مبه‌ران و باوه‌رپه‌وان و شه‌هیدان ئیژه‌یی یان پێ ده‌به‌ن له‌بەر به‌رزى پایه و پله‌یان.

10- خوای به‌خشنده‌ له‌ فەرمايشتیکی تری قودسی دا فەرموویه‌تی : ((من أذى لي ولما فقد استحلاً محاربتی وما تقرب الي عبدی بمثل اداء الفرائض، وما يزال عبدی يتقرب اليّ بالنوافل حتى احبه، فاذا احبته كنت عینه التي يبصر بها و اذنه التي يسمع بها و رجله التي يمشي بها و فؤاده الذي يعقل به و لسانه الذي يتكلم به ان سألني اعطيته و ان دعاني اجبته، وما ترددت عن شيء انا فاعله ترددي عن وفاته لانه يكره الموت و اكره مساءته)) (1).

(2) [طبری] له [ابو هريرة] وه پێوايه‌تی کردوه.

(1) [بخاری] پێوايه‌تی کردوه.

يانى : ھەر كەسك دۆستىڭىز ئازار بدات شەرى لە گەڭ دا بەرپا كردووم، وه بەندەم بە ھىچ شتەك وەك بەجى ھىنانى ئەو شتانەى لە سەرم فەرز كردوون ئە من وەنيزىك ناكەوئ، وه بەندەم دەم بۆ دەمى لىم وەنيزىك دەكەوئ بەھۆى بەجى ھىنانى سوننەتانەو ھەتا خۆشم دەوئ، كە خۆشم ويست دەبە ئەو چاوەى پى دەبينى و ئەو گۆى يەى پى دەبيستى و ئەو لاقەى پى دەپوا و ئەو ژيرى يەى شتى پى دەزانى و ئەو زمانەى قسانى پى دەكات، ئەگەر داواى لى كردم پى دەبەخشم و ئەگەر بانگى كردم بە دەنگى يەو دەچم، وه لە ھىچ شتەك دا كە دەپ كەم دوو دل نەبووم وەك دوو دلىم لەمراندنى دا چونكە ئەو بەندەيە مردنى پى ناخۆشە و ئەمنيش پى ناخۆش بوونى ويم پى ناخۆشە!!

خوينەرى ئازىز !

ئەم دە غومونەى لويچىك بون لە تەغارىك لەو دەقە ئىسلامى يانەى دەرى دەخەن كە پەيوەندى نيوان خوا و ئىنسان برىتى يە لە دۆستايەتى و پىز و خۆشەويستى لە ئاقار يەك دا.

ئەما لىرەدا شتەك ماو پىويستە بگوترى، كە دەلەين پەيوەندى نيوان خوا و بەندەكانى برىتى يە لە خۆشەويستى و سۆز و دۆستايەتى نا بى ئەوەى لى وەفامىر كە نەفى ھەبوونى ترسان لە خوا دەكەين، نا چونكە لە خوا ترسان خەسلەتەىكى بنەرەتى ئىنسانى ژير و خواناسە و مەزقە تا پتر خوا بناسى زياترى

لێ ده‌ترسیت، به‌ئێ مەبه‌ستمان نه‌وه نیه به‌لکو مەبه‌ست نه‌وه یه که خۆشه‌ویستی و سۆز له‌ نێوان خوا و ئینسان دا زه‌مین و بنچینه‌ی په‌یوه‌ندی نێوانیان، نه‌وه‌ش که گومان راستی‌یه‌که وه‌ک مانگی چوارده له‌ نێو به‌رنامه‌ی خوادا خۆی ده‌نوێنێ و له‌ ده‌یان ده‌ق دا خراوه‌ته‌ پوو.

به‌ئێ په‌یوه‌ندی خوای به‌ به‌زه‌یی و بالا ده‌ست له‌ گه‌ڵ ئینسان دا ئاوايه نه‌ک وه‌ک فەیلەسوفه‌کانی یۆنانی ده‌یان گوت، که گوايه خوا هەر هینده په‌یوه‌ندی له‌ گه‌ڵ مرۆڤ دا هه‌یه که وه‌دی هیندریه‌تی و هیچی دی، چونکه نه‌وان ده‌لێن: خوا بوونه‌وه‌ری وه‌ک ناشیکێ زه‌به‌لاح وه‌گه‌ر خستوه و وازی لێ هیناوه و پشتی تێ کردوه و ئینسانی تێدا هه‌لوه‌دا کردوه. وه‌ نه‌ک وه‌ک ته‌فسانه‌کانی کلیسایی (الخرافیات الکنتسیه) ده‌لێت: که گوايه خوا به‌نده‌کانی ده‌بوغزیتێ و پێی خۆش نیه شت فێر بن و له‌ دنیا به‌ تێ بگه‌ن و هیچ شتیکیان له‌ زانیاری خۆی به‌ش نادات و هیچ کام له‌ نه‌یتی‌یه‌کانی خۆیان بۆ ناشکرا ناکات نه‌للاه‌ومه‌ مه‌گه‌ر له‌ پێی دزی و فزی و ته‌له‌که بازی‌یه‌وه، ده‌ نا ئێن سان هیه چی ده‌ سگه‌ر ناییت⁽¹⁾!!

وه‌ نه‌ک وه‌ک ته‌فسانه‌ی جووله‌کایه‌تی ده‌لێت: که خوا ئیمه □ گه‌لی جوو □ ی کرده به‌ وه‌کیل و جێ نشینی خۆی و ئیمه گه‌لی خوای هه‌لبژێرراو (شعب الله المختار) ین و ئیمه فرزه‌ند و خۆشه‌ویستی خواین (نحن ابناء الله واحباؤه) و پێویسته هه‌موو گه‌لانی تر □ غه‌یری جوو □ دیل و ژێر ده‌ستی مەبن و ئیمه سوودیان لێ وەرگرین چونکه خوا هەر وه‌ک چۆن ئاژه‌لی له‌به‌ر خاتری ئینسان خولقاندوه غه‌یری ئیمه‌شی له‌به‌ر مه‌ خولقاندوه!!

(1) وه‌ک له‌ (ته‌وہات) دا هاتوه که نه‌صرانیه‌کان به‌ (العهد القديم) ی خۆیان ده‌زانن .

وه نهك وهك نه‌فسانه‌ی بت په‌رستی به هه‌موو شیوه‌كانی یه‌وه ده‌لا‌یت: پی‌ویسته بۆ وه‌ی بگه‌ینه خوا هۆ و وه‌سیله‌یه‌ك هه‌ییت له نیتوان دا⁽¹⁾، چا كه‌یفی خۆیه‌تی نه‌و هۆ و وه‌سیله‌یه داره، خورمایه، مانگایه، روه‌كه، ئینسانه یان هه‌ر شتی‌کی تره.

جا ئیستاش خوینه‌ری به‌ریژ!

وه‌ره ری‌بازی خوا و ری‌چكه‌كانی تر له به‌ریك راگره و پامینه هه‌تا به‌ری و گه‌ره‌یی به‌رنامه و ئایینی خوا و نزمی و قری‌ۆکی ری‌چكه ده‌سکرده‌كانت بۆ ده‌رکه‌وی.

ته‌فسیری نایه‌تی چواره‌م

﴿مَلِكِ يَوْمِ الدِّينِ﴾ خاوه‌نی رۆژی سزا و پاداشته

مانای وشه‌كان:

مَلِك: واته‌ خاوه‌ن، بری‌کیش به (مَلِك) یان خویندۆته‌وه واته‌ سه‌رۆک و خاوه‌ن ده‌سه‌لات.

يوم الدين: واته‌ رۆژی پاداشت و سزا، چونکه (الدین) له زمانی عاره‌بی دا سێ واتایان هه‌ل ده‌گرێ .

(1) هه‌لبه‌ته نێمه‌ی موسلمانیش ئینکاری ناکه‌ین که هه‌بوونی هۆ و وه‌سیله‌ پی‌ویسته بۆ گه‌یشتن به‌ خودا وه‌ك پی‌غه‌مبه‌ر ﷺ یان که‌سی‌ک که جێ گری و بییه و له شوێنی داد‌نیش، به‌لام نێمه‌ ده‌لێن نه‌و هۆ و وه‌سیله‌یه ناتوانی هیچ زه‌ره‌ر و قازانج‌یکمان پێ بگه‌یه‌نی به‌ بێ ویستی خودا که‌واته نابێ ئینسان نه‌وان بپه‌رستن و لێ یان وه‌پاری چونکه نه‌وه هه‌ر لایقی خوايه.

یه‌که‌م : ئاین و پێباز ﴿إِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللَّهِ الْإِسْلَامُ﴾ .

دووه‌م : سزا و پاداش وه‌ک لهم ئایه‌ته‌دا هاتوه .

سییه‌م : گهردن که‌چی .

لهم ئایه‌ته‌ پیرۆزه‌دا بابای موسلمان دان دیتێ به‌وه‌دا که خوای داد‌گهر
خاوه‌ن و گهره‌ی پۆژی قیامه‌ته‌، که پۆژیکه‌ چاکان پاداشتیان وی ده‌دریتموه‌ و،
به‌دان به‌ سزا و تۆله‌یان ده‌گهن .

جا ئیستا با بناویک له‌ ده‌ریای ده‌وله‌مه‌ندی لهم ئایه‌ته‌دا لی به‌هین و به‌قه‌ده‌ر
توانا و بۆ لوان بریک له‌ گه‌وه‌ره‌ گرانبایی یه‌کانی بی نینه‌ ده‌ر:

گه‌وه‌ه‌ری یه‌که‌م

پۆژی قیامه‌تی چیه‌ و چۆن دیته‌ پێش ؟

له‌به‌ر رۆشنایی چه‌ند ده‌قیکی قورئان و فه‌رمایشتی پیغه‌مبه‌ردا ﷺ
وه‌لامی لهم پرسیاره‌ ده‌ده‌ینه‌وه‌:

1- په‌روه‌ردگار ده‌فه‌رموی: ﴿بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ، إِذَا السَّمَاءُ
انْفَطَرَتْ (1) وَإِذَا الْكَوَاكِبُ انْتَثَرَتْ (2) وَإِذَا الْبِحَارُ فُجِّرَتْ (3) وَإِذَا الْقُبُورُ
بُعْثِرَتْ ..﴾ (1) .

واته: به ناوی خوای به به‌زه‌یی به‌خشنده، کاتیك ناسمان شهق و پهق بوو،
وه کاتیك خرپۆکه‌کان پرپژو بلاو بوون، وه کاتیك ده‌ریاکان ته‌قینه‌وه، وه
کاتیك گۆره‌کان هه‌لقه‌ندرانه‌وه... .

2- دیسان فهرموویه‌تی: ﴿إِذَا الشَّمْسُ كُوِّرَتْ﴾ (1) وَإِذَا النُّجُومُ انْكَدَرَتْ (2)
وَإِذَا الْجِبَالُ سُيِّرَتْ (3) وَإِذَا الْعُشَارُ عُطِّلَتْ (4) وَإِذَا الْوُحُوشُ حُشِرَتْ (5)
وَإِذَا الْبِحَارُ سُجِّرَتْ (6) وَإِذَا النُّفُوسُ زُوِّجَتْ (7) وَإِذَا الْمَوْءُودَةُ سُئِلَتْ (8)
بِأَيِّ ذَنْبٍ قُتِلَتْ (9) وَإِذَا الصُّحُفُ نُشِرَتْ (10) وَإِذَا السَّمَاءُ كُشِطَتْ (11)
وَإِذَا الْجَحِيمُ سُعِّرَتْ (12) وَإِذَا الْجَنَّةُ أُزْلِفَتْ.... ﴿ (2)

یانی: کاتی پۆژ پینچرایه‌وه، وه کاتیك نه‌ستیره‌کان کوژانه‌وه، وه کاتیك
شاخه‌کان بزویتران، وه کاتیك حوشتری ناوس پشت گوی خرا، وه
کاتیك جانه‌وه‌ران خپ کرانه‌وه، وه کاتیك ده‌ریاکان داگیر سان، وه
کاتیك ئینسانه‌کان زیندوو کرانه‌وه، وه کاتیك (کچی) زینده به چال
کراو پرسپاری لی کرا: به چ تاوانیک کوژراوه، وه کاتیك نامه‌کان
به‌شرانه‌وه، وه کاتیك ناسمان کهول کرا □ نه‌و گومبه‌ز □ شینه‌پازاوه‌ی
نیستا ده‌ی بینین نه‌ما □ وه کاتیك دۆزه‌خ بلێسه‌دار کرا، وه کاتیك
به‌هه‌شت پازیتراوه...

3- له‌جیه‌کی دی‌دا فهرموئ: ﴿الْقَارِعَةُ﴾ (1) مَا الْقَارِعَةُ (2) وَمَا أَدْرَاكَ
مَا الْقَارِعَةُ (3) يَوْمَ يَكُونُ النَّاسُ كَالْفَرَاشِ الْمَبْثُوثِ (4) وَتَكُونُ الْجِبَالُ
كَالْعِهْنِ الْمَنْفُوشِ ﴿ (5) (1)

(2) التکویر: 13-1 .

(1) القارعة: 5-1 .

واته: داچله کینەر، چوزانی داچله کینەر چی یه ؟ پوژیکه مهردوم وهک
پهپوله ی پرژ و بلاویان لی دیت، وه شاخه کان وهک خوری ره هگا و
رهنگی شکراره.

4- ههروهه فهرموویهتی: ﴿وَنُفِخَ فِي الصُّورِ فَصَعِقَ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ إِلَّا مَنْ شَاءَ اللَّهُ ثُمَّ نُفِخَ فِيهِ أُخْرَىٰ فَإِذَا هُمْ قِيَامٌ يَنْظُرُونَ﴾ (68)
وَأَشْرَقَتِ الْأَرْضُ بِنُورِ رَبِّهَا وَوُضِعَ الْكِتَابُ وَجِيءَ بِالنَّبِيِّينَ وَالشُّهَدَاءِ وَقُضِيَ
بَيْنَهُم بِالْحَقِّ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ.. ﴿(2)

واته: وه کهرنا (صور) فووی پێدا کرا، دهسبهجی ههرچی له ناسمانه کان و
زهوی دا ههیه بئ هۆش بوون، مهگهر نهوه نهبی که خوا بیهوی □ بئ
هۆش نهبی □ ئینجا فوویکی دیکه ی پێدا کرا، یه کسه ره ههموویان
ههستانه وه و چاره پوان بوون، وه زهوی به پوژشایی پهروه ردگاری
پووناک بووه و کتیبی تاوانان پوژنا و پیتغه مبهران و شاهیدان هیتران و
به ههق و راستی هوکمیان له نیوان دا کرا، بئ نهوه ی زولمیان لی
بکریت.

5- له شوینیکی تر دا فهرموویهتی: ﴿يَوْمَ تُبَدَّلُ الْأَرْضُ غَيْرَ الْأَرْضِ وَالسَّمَاوَاتُ
وَبَرَزُوا لِلَّهِ الْوَاحِدِ الْقَهَّارِ..﴾ (1).

واته: پوژی قیامه تی نه زهوی وهک خوی ده میتی و نه ناسمانه کان و
□ بهنده کان □ راده نویتیرین بو خوی ته نیای بالا دهست.

(2) الزمر 68، 69.

(1) ابراهیم : 48.

ئیستا له تیکرای ئه و ئایه تاندا بۆمان دهرکوت که پۆژی قیامه تی چۆن دیته پیتش، زانیمان که پۆژی دوایی وهختیک دیته پیتش که ئه م ژیا نه ی سه ر زه وی کۆتایی پێ دیت و ئه م بوونه وه ره تیک ده چی، به ئێ زانیما ن که ئاسمانه کان و نه ستیره و خرۆکه و شاخ و ده ریا ... هتد سه ر له بهر هه لا هه لا ده بن و له به ریک هه لده وه شیخ، واته ههروهک چۆن به نکه مووروویهک له وهختی پچه رانی ده زوه که ی دا پرژ و بلاو ده بێ و هه ر ده نکه ی بۆ جیه کی ده چی، ئه م بوونه وه ره ش هێزی کیشنده ی ده نیودا نامینێ و پارچه پارچه ده بێ، زانیشمان که هۆی ئه م تیک چوون و خه را بوونه ی بوونه وه ده گه رپتیه وه بۆ فوو پێدا کرانی که ره نا (الصور) له لایه ن فره شته یه که وه به فره مانی خوا به ناوی (ئیسرافیل). که واته زانیمان پۆژی قیامه تی چۆن ده قومێ به وه ش وه لایمی به ش دووه می پرسیاره که مان دایه وه، مادم وایه با ته جار بچینه سه روکاری به شی یه که می پرسیاره که و بزانی پۆژی قیامه تی چیه و چۆنه؟!

1- خوی زانا فره مویه تی : ﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ إِنَّ زَلْزَلَةَ السَّاعَةِ شَيْءٌ عَظِيمٌ (1) يَوْمَ تَرَوْنَهَا تَذْهَلُ كُلُّ مُرْضِعَةٍ عَمَّا أَرْضَعَتْ وَتَضَعُ كُلُّ ذَاتِ حَمْلٍ حَمْلَهَا وَتَرَى النَّاسَ سُكَارَى وَمَا هُمْ بِسُكَارَى وَلَكِنَّ عَذَابَ اللَّهِ شَدِيدٌ﴾ (1).

واته: ئه ی مه ردوم له په ره ردگارتان پارێز بکه ن بوومه له ره زه ی قیامه تی شتیکی گه وه ره یه . پۆژیکه ده بینن هیه شیره ره ریک ئاگای له کۆرپه ی نامینێ و هه موو ئاوسیک کۆرپه که ی له بهر ده چی و خه لکی ده بینن وهک سه رخۆشان، ته ما سه رخۆش نین به لام سه زای خودا توند و تیژه .

2- دیسان فەرموویهتی: ﴿وَيَوْمَ يُحْشَرُ أَعْدَاءُ اللَّهِ إِلَى النَّارِ فَهُمْ يُوزَعُونَ (19) حَتَّىٰ إِذَا مَا جَاءُوهَا شَهِدَ عَلَيْهِمْ سَمْعُهُمْ وَأَبْصَارُهُمْ وَجُلُودُهُمْ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ (20) وَقَالُوا لِمَ لُجِّلُوا لِهَٰذَا نَارٍ لَّمْ شَهِدْتُمْ عَلَيْنَا قَالُوا أَنْطَقَنَا اللَّهُ الَّذِي أَنْطَقَ كُلَّ شَيْءٍ وَهُوَ خَلَقَكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ﴾ (2).

یانێ: ئەو پۆژە‌ی دوژمنانی خوا بەرەو ناگر پاپێچە ک دەدرێن و هەموو خێ دەکرێنەو سەرێک. جا کاتێک هاتن و گۆی و چاوو پێستیانی شایەتی لێدان لەو‌ی کە دەیان کرد. وە بە پێستیانیان گوت چما شایەتیمان لێ دەدەن؟! گوتیان ئەو خوا‌یە هەموو شتیکی هێناوێ تە گۆ ئیمەشی هێناوێ تە گۆ، وە هەر ئەویش هەوڵ جار هێناوینیە دی و هەر بۆ کەن ویش دەگەرێنەو.

3- پێغەمبەر ﷺ فەرموویهتی: ((تُدْنِي الشَّمْسُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مِنَ الْخَلْقِ حَتَّىٰ تَكُونَ كَمِقْدَارِ مِيلٍ، فَيَكُونُ النَّاسُ عَلَىٰ قَدَرِ أَعْمَالِهِمْ فِي الْعَرْقِ، فَمِنْهُمْ مَنْ يَكُونُ إِلَىٰ كَعْبِيهِ وَمِنْهُمْ مَنْ يَكُونُ إِلَىٰ رِكْبَتَيْهِ، وَمِنْهُمْ مَنْ يَكُونُ إِلَىٰ حَقْوِيهِ، وَمِنْهُمْ مَنْ يُلْجَمُ الْعَرْقُ الْجَامَا □ و أشار رسول الله ﷺ بيده إلى فيه.)) (1).

یانێ: پۆژێ قیامەتی پۆژ لێ خەلکی وەنیزیک دەخرێ هەتا دەگاتە ئەندازە‌ی یەک میل (1606) مەتر!! جا خەلک بە پێی کردەو‌کانیان دە ناره‌قی‌دا دەبن، هەیانە هەتا گۆزینگانی دی، وە هەیانە تا ئەژنۆیان، وە هەیانە هەتا کەله‌کە‌ی دیت، وە هەیانە ناره‌ق جله‌وی دەکات □ تا چەناگە‌ی دی □ وە پێغەمبەر ﷺ بە دەستی ئاماژە‌ی کرد بۆ زاری.

(2) فصلت: 19-21.

(1) (مسلم) پێوا‌یەتی کردووە.

4- خوای به‌خشنده ده‌فرموی: ﴿يَوْمَئِذٍ تُعْرَضُونَ لَا تَخْفَى مِنْكُمْ خَافِيَةٌ (18) فَأَمَّا مَنْ أُوتِيَ كِتَابَهُ بِيَمِينِهِ فَيَقُولُ هَؤُلَاءِ أَقْرَأُوا كِتَابِيَهٗ (19) إِنِّي ظَنَنْتُ أَنِّي مُلَاقٍ حِسَابِيَهٗ (20) فَهُوَ فِي عِيشَةٍ رَاضِيَةٍ (21) فِي جَنَّةٍ عَالِيَةٍ قُطُوفُهَا دَانِيَةٌ (23) كُلُوا وَاشْرَبُوا هَنِيئًا بِمَا أَسْلَفْتُمْ فِي الْأَيَّامِ الْخَالِيَةِ (24) وَأَمَّا مَنْ أُوتِيَ كِتَابَهُ بِشِمَالِهِ فَيَقُولُ يَالَيْتَنِي لَمْ أُوتَ كِتَابِيَهٗ (25) وَلَمْ أَدْر مَا حِسَابِيَهٗ (26) يَالَيْتَهَا كَانَتْ الْقَاضِيَةَ (27) مَا أَغْنَىٰ عَنِّي مَالِيَهٗ (28) هَلَكَ عَنِّي سُلْطَانِيَهٗ (29) خُذُوهُ فَغُلُّوهُ (30) ثُمَّ الْجَحِيمَ صَلُّوهُ (31) ثُمَّ فِي سِلْسِلَةٍ ذَرْعُهَا سَبْعُونَ ذِرَاعًا فَاسْلُكُوهُ (32) إِنَّهُ كَانَ لَا يُؤْمِنُ بِاللَّهِ الْعَظِيمِ (33) وَلَا يَحْضُرُ عَلَىٰ طَعَامِ الْمَسْكِينِ (34) فَلَيْسَ لَهُ الْيَوْمَ هَاهُنَا حَمِيمٌ (35) وَلَا طَعَامٌ إِلَّا مِنْ غَدٍ سَلِيلٌ (36) لَا يَأْكُلُهُ إِلَّا الْخَاطِئُونَ (37)﴾ (2).

واته: پوژی قیامه‌تی راده‌نوێترین هیچتان لی شیراوه نابێ ئیند جا شهوه‌ی کتێبه‌که‌ی به‌راسته‌دا وێ درێته‌وه، ده‌لیت، ها کتیبی من بخوێنه‌وه، نه‌من دهم زانی تووشی حسیابی ده‌بم، وه نه‌و کهسه له ژیا نیکی پر ره‌زامه‌ندی دایه، له باغیکی به‌رزدا، میوه و به‌ره‌که‌ی نیزیکه، پی‌یان ده‌گوێری بخۆن و بخۆنه‌وه نه‌وشی گیانتان بێ به‌وه‌ی له ژیا نی پابوردوودا کردووتانه، نه‌ما شهوه‌ی به‌لای چه‌پ دا کتێبه‌که‌ی وێ درێته‌وه ده‌لیت: بریا کتێبه‌که‌م هه‌ر نه‌درابایه‌وه، وه حیسابی خۆم نه‌دیبا، کاشکی زیندو نه‌بووبامه‌وه، سامانه‌که‌م سودی پێ نه‌گه‌یاندم، ده‌سه‌لاته‌که‌م فه‌وتا، پێی ده‌گوێری بی گرن کۆت و زنجیری بخه‌نه مل، دوا‌یی بی خه‌نه نیو دۆزه‌خ، ئینجا زنجیریکی تی وه‌رپێچن هه‌فتا باسک درێژه، نه‌و له دنیا‌دا

بروای به خوای گه‌وره نه‌بوو ، وه خه‌لکی هان نه‌ده‌دا له‌سه‌ر یارمه‌تی دانی هه‌ژار و نه‌داران⁽¹⁾ نه‌مرو² خزم و نزیک‌ی نینه و خۆراک‌یشی پێ نادری له کیم و زوخا و به‌ولاه³ نه‌مو کیم و زوخاوه‌ش⁴ ته‌نیا تاوانباران ده‌ی خۆن.

ئێستاش زانیمان پۆژی قیامه‌تی چی یه و چۆنه، زانیمان که پۆژیکه هه‌تا بلێی پر مه‌ترسی و توشه و ئینسان له حه‌ژمه‌تانی ناگای له خۆی نامینێ و چای ئه‌بله‌ق ده‌بن و وه‌ک بابای سه‌رخۆش به‌ولاه لایان دا ده‌که‌وی و په‌نگی زه‌رد ده‌بێ و خه‌لکی به‌ گۆیه‌ی پێژه‌ی تاوانه‌کانیان پێژه‌ی ئاره‌قی له‌شیان به‌رز ده‌بیتمه‌وه، پۆژیکه هیچ که‌س توانای حاشایی کردن و بره‌و بیانوانی نیه و هه‌ر که‌سه چاک یان خراپ به‌ پاداش و سزای کرداره‌کانی ده‌گات و یان پروه و به‌هه‌شتی به‌رین و پر ناز و نيعمه‌ت یان دۆزه‌خی زه‌به‌لاح و پر سزا و ته‌شکه‌نج و خه‌م و په‌ژاره و هه‌ر ده‌که‌وی، خوايه‌ به‌مان گێری له وانه‌ی پروه و به‌هه‌شت و هه‌ر ده‌که‌مون و نه‌چینه پێری نه‌وانه‌ی به‌ره‌و دۆزه‌خ پاله‌ستۆ ده‌درین.

ئێستا که زانیمان پۆژی قیامه‌تی چی یه و چۆن دیته دی کۆتایی به‌ تێوه راماغان دینین له گه‌وه‌ری یه‌که‌می ئه‌م ئایه‌ته و ده‌چینه خزمه‌تی گه‌وه‌ری دووه‌می و هه‌له‌سته‌یه‌کی له ئا‌قاردا ده‌که‌ین.

گه‌وه‌ری دووه‌م

ئه‌ نه‌جامی پۆژی قیامه‌تی چی یه ؟!

پۆژی قیامه‌تی ئینسانه‌کان ده‌کرێته چوار ده‌سته:

(1) لێره‌دا جێی سه‌رنج نه‌وه‌یه که هه‌ر له دوا‌ی بره‌و به‌ خوا نه‌بوون یارمه‌تی نه‌دانی هه‌ژاران باس کراوه، هه‌له‌به‌ته لێره‌دا و له چه‌ندین شوێنی تردا به‌ ته‌نگه‌وه‌ بوونی ئیسلام ده‌رده‌که‌وی سه‌باره‌ت به‌ هه‌ژار و نه‌داران.

ده‌سته‌ی یه‌که‌م: که موسلمانان □ واته ئه‌وانه‌ی که پێبازی خویان کردۆته به‌رنامه‌ی ژيانان □ به‌ره‌و په‌زامه‌ندی خوا و به‌هه‌شتی به‌رین و نه‌پراوه وه‌پێ ده‌که‌ون.

ده‌سته‌ی دووهم: که نا موسلمان و بێ دینان □ واته ئه‌وانه‌ی گه‌ردن که‌چی شه‌ریعه‌تی خودا نه‌بوون □ به‌ره‌و تۆله‌ی خوا و دۆزه‌خی پر ئیش و نازار و بێ کۆتایی پالسته‌ۆ ده‌درێن.

ده‌سته‌ی سێ‌یه‌م: که ئه‌وانه‌ن چاکه و خراپه‌کانیان یه‌کسان و هاوسه‌نگن ، به‌ره‌و ناوچه‌ی (اعراف)⁽¹⁾ به‌پێ ده‌کرین که شوینی‌که ده‌که‌وێته نێوان به‌هه‌شت و دۆزه‌خه‌وه.

ده‌سته‌ی چواره‌م: که ئه‌و موسلمانانه‌ن په‌فتار و کرده‌وه به‌ده‌کانیان پترن له په‌فتار و کرده‌وه چاکه‌کانیان . پروه و دۆزه‌خ ده‌که‌ونه پێ و هه‌تا به نه‌ندازه‌ی تاوانه‌کانیان ده‌سووتینرێن تێیدا ده‌میتنه‌وه دوا‌ی پزگاریان ده‌بی‌ت.

که‌واته با له‌به‌ر پۆشنایی چهند ده‌قیکی ئیسلامی دا سه‌رنجی‌کی حال و بال‌و گوزه‌رانی هه‌ر کام لهم چوار تا‌قمانه به‌ده‌ین:

تا‌قمی یه‌که‌م: دانیشه‌توانی به‌هه‌شتی به‌رین:

(1) وشه‌ی (اعراف) کۆی (عُرف) ه که به مووی پشته ملی ولاخه به‌رزه ده‌گوترێ و به‌که‌نار و قه‌راعی شتی‌ش ده‌گوترێ . به‌لام به عورف وشه‌ی ئه‌عراف بۆته ناو بۆ ئه‌و نێوانه‌ی که ده‌که‌وێته به‌ینی به‌هه‌شت و دۆزه‌خه‌وه وه‌ک خۆای به‌رزو مه‌زن سېحانه و ته‌عالی فه‌رمووی : ﴿وَبَيْنَهُمَا حِجَابٌ وَعَلَى الْأَعْرَافِ رِجَالٌ يَّغْرِقُونَ كُلَّ سَيِّئَةٍهُمْ وَتَأْذُوا أَصْحَابَ الْجَنَّةِ أَنْ سَلَامَ عَلَيْكُمْ لَمْ يَدْخُلُوهَا وَهُمْ يَطْمَعُونَ﴾ الأعراف: 46 .

1- په‌روه‌ردگار له وه‌سفی به‌هه‌شت دا فەرموویه‌تی: ﴿مَثَلُ الْجَنَّةِ الَّتِي وَعِدَ الْمُتَّقُونَ فِيهَا أَنْهَارٌ مِنْ مَّاءٍ غَيْرِ آسِنٍ وَأَنْهَارٌ مِنْ لَبَنٍ لَمْ يَتَغَيَّرَ طَعْمُهُ وَأَنْهَارٌ مِنْ حَمْرٍ لَذَّةٍ لِلشَّارِبِينَ وَأَنْهَارٌ مِنْ عَسَلٍ مُصَفًّى وَلَهُمْ فِيهَا مِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ وَمَغْفِرَةٌ مِنْ رَبِّهِمْ...﴾ (1).

یانی: سیفه‌تی ئەو به‌هه‌شته‌ی که گفت دراهه به موسلمانان ئاوايه: چەندین ڕووباری تێدان له ئاوی نه‌گۆراو، وه چەندین ڕووبار له شیرێک تام و چیژی تێک نه‌چوه، وه چەندین ڕووبار له شه‌ڕابی به‌له‌زه‌ت بۆ خۆره‌وانی، وه ڕووبار گه‌لیک له هه‌نگوینی پالاوته، وه بۆ وان لهو به‌هه‌شته‌ی هه‌یه گشت میوه‌جاتێک، سه‌رباره‌ش لی خوش بوون له په‌روه‌ردگاریانه‌وه.

2- له جی‌یه‌کی دی‌دا فەرموویه‌تی: ﴿يَا عِبَادِ لَا خَوْفٌ عَلَيْكُمُ الْيَوْمَ وَلَا أَنْتُمْ تَحْزَنُونَ﴾ (68) الَّذِينَ آمَنُوا بِآيَاتِنَا وَكَانُوا مُسْلِمِينَ (69) ادْخُلُوا الْجَنَّةَ أَنْتُمْ وَأَزْوَاجُكُمْ تُحْبَرُونَ (70) يُطَافُ عَلَيْهِمْ بِصِحَافٍ مِنْ ذَهَبٍ وَأَكْوَابٍ وَفِيهَا مَا تَشْتَهِيهِ الْأَنْفُسُ وَتَلَذُّ الْأَعْيُنُ وَأَنْتُمْ فِيهَا خَالِدُونَ (71)...﴾ (2).

واته: ئە‌ی ب‌نده‌کانم ئە‌م‌ڕۆ ڕۆژی قیامه‌تی ڕ نه‌ ترستان له سه‌ره‌و نه‌ غه‌مگین ده‌بن، ئە‌وانه‌ی ڕ‌پ‌وایان به‌ ئایه‌ته‌کانی ئی‌مه هه‌بوو گه‌ردن که‌چیش بوون له ژیا‌نی دنیا‌دا، هه‌روونه به‌هه‌شتی ئی‌وه و ژنان تان دل‌خۆش ده‌بن، له‌ویدا چەند خزمه‌ت چیه‌ک به‌سه‌ریانه‌وه ده‌گه‌ڕێن به قاپی زی‌ڕینه‌وه و به په‌رداخه‌وه، وه لهو به‌هه‌شته دایه هه‌رچی دل‌وازی

(1) عمد : 15 .

(2) الزخرف 68-71 .

لَیْ بَیْتٍ وَ کَهِیفِی بَیْتَیْ وَ چاو له‌زه‌تی لَیْ بَکات، وه هه‌تا هه‌تایه‌ش
تَی یِدا ده‌مِیَننه‌وه.

3- دیسان ده‌فه‌رموی: ﴿جَنَّاْتُ عَدْنٌ یَدْخُلُونَهَا یُحَلِّوْنَ فِیْهَا مِنْ اَسَاوِرَ مِنْ
ذَهَبٍ وَ لُؤْلُؤًا وَ لِبَاسُهُمْ فِیْهَا حَرِیرٌ (33) وَ قَالُوا الْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِیْ اٰذْهَبَ عَنَّا
الْحَزْنَ اِنَّ رَبَّنَا لَغَفُوْرٌ شَکُوْرٌ (34) الَّذِیْ اٰحَلَّنَا دَارَ الْمُقَامَةِ مِنْ فَضْلِهِ لَا
یَمَسُّنَا فِیْهَا نَصَبٌ وَ لَا یَمَسُّنَا فِیْهَا لُغُوْبٌ (35)﴾ (۳).

یانی: ده‌چنه نیو باغیکی نه‌براهه، تَی یِدا ده‌پازیترینه‌وه به بازنه‌ی زیږ و
مرواری و پۆشاکیان له‌وی‌دا ناو‌ریشمه، وه ده‌لێن: سوپاس بۆ خوایه‌ی
غهم و په‌ژاره‌ی نه‌هیشته‌ین به راستی په‌روه‌ردگارمان لَیْ خۆش بوو و
به نه‌مه‌گه. نه‌وه‌ی نیشته‌جی‌ی کردین له خانووی نه‌براهه‌دا له چاکه‌ی
خۆی، نه تَی یِدا ماندوو ده‌بین وه نه وه‌په‌ز ده‌بین.

4- له شوینیکی تردا ده‌فه‌رموی: ﴿عَلٰی سُرٍّ مَوْضُوْعَةٍ (15) مُتَّكِنَةٍ عَلَیْهَا
مُتَقَابِلَیْنِ (16) یَطُوْفُ عَلَیْهِمْ وَلَدَانٌ مُّخَلَّدَوْنَ (17) بِاُكُوَابٍ وَ اَبَارِیْقٍ وَ کَاسٍ
مِنْ مَّعِیْنٍ (18) لَا یُصَدَّعُوْنَ عَنْهَا وَ لَا یُنْزَفُوْنَ (19) وَ فَاكِهَةٍ مِّمَّا
یَتَخَیَّرُوْنَ (20) وَ لَحْمٍ طَیْرٍ مِّمَّا یَشْتَهُوْنَ (21) وَ حُورٌ عِیْنٌ (22) کَاْمَثَالِ
اللُّؤْلُؤِ الْمَكْنُوْنِ (23) جَزَاءً بِمَا کَانُوْا یَعْمَلُوْنَ (24) لَا یَسْمَعُوْنَ فِیْهَا لَغْوًا
وَ لَا تَأْثِیْمًا (25) اِلَّا قِلًا سَلَامًا سَلَامًا (26)﴾ (۴).

یانی: [به‌هه‌شتی یه‌کان] له‌سه‌ر چه‌ند کورسی و قه‌نه‌فه‌یه‌کی به‌زیږ چنراو
دانیه‌شتوون روو به رووی یه‌کتر، چه‌ند میږ منداڵیکیان به سه‌ره‌وه
ده‌گه‌رێن [بۆ خزمه‌ت کردن] که هه‌ر به مندالی ده‌مِیَننه‌وه، به

(1) الفاطر : 33-35 .

(1) الواقعة : 15-26 .

پهرداخى خالى و گوژه و پىكى خواردنمهوه، نهژانه سهري پى دهگرن
 وه نه پى سهرخوش دهبن [وهك شهراپى دنيا] وه لهويدا [ههيايه]
 ههر چهشنه ميهويهك ئىشتىاي بكن، وه ههر جوړ گۆشتىكى پهپوره
 كه دليان بى خوازى، وه [لهبههشت دا ههيه] نافرهتى سپى و چاو
 گهوره و قهشهنگ، ههر دهلى مروارى نيو سهدهفن، نهوه پاداشتى
 نهوپهفتار و كردارانهيان بوو كه له دنيا دا دهيان كرد، بههشتىيهكان
 لهوى دا قسهى پر و پوچ و بى بايهخ و ناشيرين نايستن، بيجگه له
 سهلام كردنى پهيتا پهيتا.

5- پيغمبر ﷺ له وهسفى بههشتى دا گوتويهتى: ((فيها ما لاعين رأت
 ولا اذن سمعت ولا خطر على قلب بشر))⁽²⁾ واته: له بههشتى دا ههيه
 نيعمت گهلىك كه نههيج چاويك ديتويهتى وه نه هيج گوى يهك
 بيستويهتى، نه بهسهر دلى هيج ئينسانىك دا هاتوه.

6- خواى بهخشنده دهفرموى: ﴿يَا أَيُّهَا النَّفْسُ الْمُطْمَئِنَّةُ (27) ارْجِعِي إِلَى
 رَبِّكِ رَاضِيَةً مَرْضِيَّةً (28) فَادْخُلِي فِي عِبَادِي (29) وَادْخُلِي جَنَّتِي﴾⁽³⁾.
 يانى: نهى نهفسى هيدى و نارام گرتو [به يادى خوا] بگهريوه لاي
 پهروهردگارت توش لهو رازى و نهویش له تو رازىيه، دهبچو نيو
 بهنده راستهقينهكانم و بچو نيو بههشتهكهمهوه.

7- ههلبهته ئيمى ئينسانى كه و كهسر ناتوانين تمعير له ناز و
 نيعمهتهكانى بههشتى بهرين بدهينهوه و كوټايى به باس كردنى بيتين
 نهما بهههرحال به ناچارى وازى لى دينين دواى نهوهى سهرتويى ناز و

(2) متفق عليه .

(3) الفجر : 27 تا كوټايى .

نیعمه‌ته‌کانی به‌هه‌شتی پازاوه باس ده‌کمین که بریتی‌یه له : به دیداری
خوادا شاد بوون!

به‌ئێ پەروردگار فرمویه‌تی: ﴿وَجُودَ يَوْمَئِذٍ نَاضِرَةٌ (22) إِلَى رَبِّهَا
نَاطِرَةٌ﴾⁽¹⁾.

واته: لهو پۆژهیدا □ پۆژی دوايي □ چهند پرویكى پرشنگذار و گه‌شاهه هه‌ن
سه‌یری پەروردگاریان ده‌کهن!

ئێستا که تا نه‌ندازه‌یه‌ک زانیمان تا قمی یه‌که‌م ژیا نیان چۆنه و گوزه‌رانیان
چی یه با سه‌ریکی تا قمی دووه‌میش بده‌ین .

تا قمی دووه‌م دانیه‌شتوانی دۆزه‌خی پر ئیش و ژان:

1- خوی دادگەر فرمویه‌تی: ﴿هَٰذَا نِ حَصْمَانِ احْتَصَمُوا فِي رَبِّهِمْ فَالَّذِينَ
كَفَرُوا قُطِعَتْ لَهُمْ ثِيَابٌ مِنْ نَارٍ يُصَبُّ مِنْ فَوْقِ رُءُوسِهِمُ الْحَمِيمُ (19)
يَصْهَرُ بِهِ مَا فِي بُطُونِهِمْ وَالْجُلُودُ (20) وَلَهُمْ مَقَامِعٌ مِنْ حَدِيدٍ (21) كُلَّمَا
أَرَادُوا أَنْ يَخْرُجُوا مِنْهَا مِنْ غَمٍ أُعِيدُوا فِيهَا وَذُوقُوا عَذَابَ الْحَرِيقِ (22)
﴾⁽²⁾.

واته : ئەمانه دوو تا قمن له ئاقار پەروردگاریان دا دژایه‌تی‌یان هه‌یه،
هه‌رچی کافره‌کانن جل و به‌رگیان له‌ناور بژ بپراوه، کانزا و ناوی گه‌رم و
کوئیویان به‌سه‌ر سه‌ردا ده‌رژیتێ، پیست و هه‌ناویان پێی ده‌توێتوه،
سه‌ر باره‌ش قه‌مچی ئاسنێ یان هه‌یه، هه‌ر که ویستیان لی بچنه

(1) القیامة : 22-23 .

(2) الحج : 19 - 22 .

ده‌رئ به‌داخ و په‌ژاره‌وه ده‌گه‌رینه‌وه نیوی و [پیان ده‌گوتی] بی‌چیزن سزای سووتینه‌ر.

2- له جیه‌کی دی دا ده‌فرموی: ﴿وَأَصْحَابُ الشَّامِ مَا أَصْحَابُ الشَّامِ﴾ (41) فِي سَمُومٍ وَحَمِيمٍ (42) وَظِلٍّ مِّنْ يَحْمُومٍ (43) لَا بَارِدٍ وَلَا كَرِيمٍ (44) إِنَّهُمْ كَانُوا قَبْلَ ذَلِكَ مُتْرَفِينَ (45) وَكَانُوا يُصِرُّونَ عَلَى الْحِنثِ الْعَظِيمِ (46) وَكَانُوا يَقُولُونَ أَإِذَا مِتْنَا وَكُنَّا تُرَابًا وَعِظَامًا أَأَنْتَ لَمَبْعُوثُونَ (47) أَوْ آبَاؤُنَا الْأَوَّلُونَ (48) قُلْ إِنَّ الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ (49) لَمَجْمُوعُونَ إِلَىٰ مِيقَاتِ يَوْمٍ مَّعْلُومٍ (50) ثُمَّ إِنَّكُمْ أَيْهَا الضَّالُّونَ لَمُكْذِبُونَ (51) لَاكِلُونَ مِّنْ شَجَرٍ مِّنْ رَّقُومٍ (52) فَمَالِئُونَ مِنْهَا الْبُطُونَ (53) فَشَارِبُونَ عَلَيْهِ مِنَ الْحَمِيمِ (54) فَشَارِبُونَ شُرْبَ الْهَلِيمِ (55) هَذَا نَزَّلْنَاهُمْ يَوْمَ الدِّينِ ﴿56﴾⁽¹⁾.

واته: براده‌رانی چه‌په، براده‌رانی چه‌په چین؟! له زچو گره با یه‌کی سووتینه‌ر و ناوی کولاوو داغ و سیبهری دووکه‌لی دان، نه‌فینکه و نه‌سوودی هه‌یه‌ئه‌وانه له‌پیش دا [واته له‌دنیا دا] له‌ژبانی پر له‌زوت و رابواردن دا بوون، وه‌موچیر بوون له‌سه‌ر تاوانی گه‌وره [بج‌پروایی] وه‌ده‌یان گوت ئایا نه‌گه‌ر مردین و بووینه‌خۆل و ئیسک و پرووسک ئایا زیندوو ده‌کرینه‌وه؟ ئایا باب و باپیرانی‌شمان؟! پیان بلێ ئه‌وانه‌ی هه‌وه‌لی و ئه‌وانه‌ی دوا‌یی تینکرا کۆ ده‌کرینه‌وه بۆ کاتیکی دیاری کراو له‌پۆژتیکی ته‌رخان کراودا، ئینجا ئیوه‌ئهی سه‌ر لێ شی‌واوه‌ بج‌

برواکان، له دره‌ختی زه‌قوم⁽¹⁾ ده‌خۆن و ورگی لێ داخنن، ئینجا ئاوی داغی له‌سەر ده‌خۆنه‌وه، وه‌ك خواردنه‌وه‌ی نه‌و حو شترانه‌ی توو شی نه‌خۆشی (هيام)⁽²⁾ بوون، نه‌وه‌یه‌ میوانداری لێ کرانیان له‌ پۆژی دوایی دا!

3- پیغه‌مبەر ﷺ ده‌فرمیی: ((لو أن دلواً من غساقٍ أحريق في الدنيا لانتقأ أهل الدنيا))⁽³⁾. یانی نه‌گه‌ر دۆلکه‌یه‌ك له‌ کێم و زووخواو □ که‌ خۆراکی دۆزه‌خی‌یه‌کانه □ برژیتریته‌ نێو دنیاوه‌ هه‌موو خه‌لکی دنیا بۆگه‌ن ده‌بن و ده‌رزن.

1- دیسان خوای بالا ده‌ست فرموویه‌تی: ﴿إِنَّ جَهَنَّمَ كَانَتْ مِرْصَادًا (21) لِّلطَّاعِينَ مَابَا (22) لَّابِئِينَ فِيهَا أَحْقَابًا (23) لَا يَذُوقُونَ فِيهَا بَرْدًا وَلَا شَرَابًا (24) إِلَّا حَمِيمًا وَغَسَّاقًا (25) جَزَاءً وَفَاقًا (26) إِنَّهُمْ كَانُوا لَا يَرْجُونَ حِسَابًا (27) وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا كِذَابًا (28) وَكُلَّ شَيْءٍ أَحْ صَيْنَاهُ كِتَابًا (29) فَذُوقُوا فَلَنْ نَّزِيدَكُمْ إِلَّا عَذَابًا (30)﴾⁽⁴⁾.

یانی: دۆزه‌خ خۆی مه‌لاس داوه، بۆ یاخی بوان شوین و ماوایه، هه‌تا هه‌تایه‌ تێیدا ده‌مینه‌وه، تێیدا ناچیژن هیچ چه‌شنه‌ فێد کی و خواردنه‌وه‌یه‌ك، بێجگه‌ له‌ ئاوی داغ و کێم و زووخواو، نه‌وه‌ سزایه‌کی پر به‌ پێسته، چونکه‌ نه‌وان بروایان به‌ لێ پر سینه‌وه‌ نه‌بوو» وه

(1) دره‌ختی زه‌قوم به‌ره‌کی زۆر ئال و ناخۆشه و ئار خوازه و سووتینه‌ریشه.

(2) (هيام) جۆره‌ نه‌خۆشه‌یه‌که‌ تووشی حوشت ده‌بێت، که‌ به‌ هیچ شتێك تێراو نابێ و دايم دهره‌م تینوویه ، (هيم) یش کۆی (هيماء) ه .

(3) (احمد) و (ترمذی) پێوايه‌تیان کردوه.

(4) النبأ : 30-21 .

بروایان به تاهیه‌کانی مه نه‌ده‌کرد ئی‌هه‌ش هه‌موو شتی‌کمان ژماردوه و نووسیومانه له‌و کردار و ڕه‌فتارانیه‌یان که له‌ دنیادا کردویانه، ده‌بچێن بۆتان زیاد ناکه‌ین مه‌گهر سزا و نه‌شکه‌نجه!!
2- پێغه‌مبه‌ر ﷺ فەرموویه‌تی: ((ان اهون اهل النار عذاباً يوم القيامة لرجل يوضع في اُحْصَ قدميه جَمْرَتان يغلي منهما دماغه، ما يرى ان احدا شر منه عذاباً، وانه لأهونهم عذاباً))⁽¹⁾.

واته: نه‌و که‌سه‌ی که به سووک‌ترین سزای خه‌لکی نیو ناگری دۆزه‌خ نازار ده‌دریت له‌ ڕۆژی قیامه‌ت دا پیاوی‌که دوو پشکۆی ده‌خرینه‌ بن هه‌ردوو پئی می‌شکی پئی یان ده‌کوئی، نه‌و کابرایه‌ پئی وایه‌ هیچ که‌سی‌ک سزای له‌و به‌دتر و به‌تین‌تر نیه‌، به‌لام نه‌و له‌ هه‌موویان نه‌شکه‌نجه‌ی ساده‌تر و که‌م‌تره‌.

نه‌وه‌ش به‌ر کوئی‌ک بوو له‌ حال و باڵ و گوزه‌رانی خه‌لکی دۆزه‌خ به‌لام وانه‌زانن که له‌ بنی کدومان داوه‌ و هه‌موو شتی‌کمان له‌م باره‌وه‌ خستۆته‌ ڕوو.

تاقمی سێ‌یه‌م : دانیش‌توانی (أعراف)ن

ئێستاش با سۆراغی‌کی ده‌سته‌ی سێ‌یه‌م بکه‌ین که دانیش‌توانی (أعراف)ن، خوای داد‌گهر له‌ سووره‌تی (أعراف)دا به‌ درێژی باسی نه‌م ده‌سته‌یه‌مان بۆ ده‌کات ده‌فه‌رموی: ﴿وَكَأَدَىٰ أَصْحَابِ الْجَنَّةِ أَصْحَابِ النَّارِ أَن قَدْ وَجَدْنَا مَا وَعَدَنَا رَبُّنَا حَقًّا فَهَلْ وَجَدْتُمْ مَا وَعَدَ رَبُّكُمْ حَقًّا قَالُوا نَعَمْ فَأَذَّنَ مُؤَذِّنٌ بَيْنَهُمْ أَن لَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الظَّالِمِينَ (44) الَّذِينَ يَصُدُّونَ عَن سَبِيلِ اللَّهِ وَ يَبْغُونَهَا عِوَجًا وَهُمْ بِالْآخِرَةِ كَافِرُونَ (45) وَبَيْنَهُمَا حِجَابٌ وَعَلَى الْأَعْرَافِ رِجَالٌ

(1) (بخاری) و (مسلم) ڕیوایه‌تیان کردوه.

يَعْرِفُونَ كُلًا بِسِيمَاهُمْ وَتَادُوا أَصْحَابَ الْجَنَّةِ أَنْ سَلَامَ عَلَيْكُمْ لَمْ يَدْخُلُوهَا وَهُمْ يَطْمَعُونَ (46) وَإِذَا صُرِفَتْ أَبْصَارُهُمْ تِلْقَاءَ أَصْحَابِ النَّارِ قَالُوا رَبَّنَا لَا تَجْعَلْنَا مَعَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ (47) وَتَادَى أَصْحَابُ الْأَعْرَافِ رَجُلًا يَعْرِفُونَهُمْ بِسِيمَاهُمْ قَالُوا مَا أَغْنَىٰ عَنْكُمْ جَمْعُكُمْ وَمَا كُنْتُمْ تَسْتَكْبِرُونَ (48) أَهَؤُلَاءِ الَّذِينَ أَقْسَمْتُمْ لَا يَنَالُهُمُ اللَّهُ بِرَحْمَةٍ ادْخُلُوا الْجَنَّةَ لَا خَوْفٌ عَلَيْكُمْ وَلَا أَنتُمْ تَحْزَنُونَ (49) ﴿١﴾.

یانی: دانیشتووانی به‌هه‌شتی دانیشتووانی دۆزه‌خیان بانگ کرد، که ئی‌هه
 ئه‌وه‌ی په‌روه‌ردگارمان گه‌تی پێ دابووین ده‌ستمان که‌وت به‌ راستی، جا
 ئایا ئی‌هه‌ش ئه‌وه‌تان دیت که خوا گه‌تی پێ دابوون به‌ ته‌واوی؟! گو‌تیان
 به‌ئێ، ئینجا بانگ که‌ری‌ک بانگی کرد له‌ نیویان دا که نه‌فرینی خوا له‌سه‌ر
 زالمانه، نه‌وانه‌ی پێ له‌ رێبازی خوا ده‌گرن و ده‌یان‌ه‌وێ بی شی‌وێنن و
 به‌واشیان به‌ رۆژی دوا‌یی نیه. وه‌ له‌ نیوانیان □ ز‌یوان به‌هه‌ شتیان و
 دۆزه‌خی یان □ دا به‌ربه‌ستێک هه‌یه □ که لێکی جو‌ی کردوونه‌وه □ له‌سه‌ر
 ئه‌عرافیش □ که بریتی یه‌ له‌ که‌ناره‌کانی ئه‌و به‌ربه‌سته‌ی نیوان به‌هه‌شت و
 جه‌ه‌نده‌م □ پیاوانێک هه‌ن هه‌موویان ده‌نا سن □ چ به‌هه‌ شتی بن چ
 دۆزه‌خی □ به‌ه‌وێ سه‌رو سیمایانه‌وه، وه‌ ئه‌و تاقه‌می سه‌ر (اعراف) بانگی
 به‌هه‌شتی یه‌کان ده‌که‌ن ده‌لێن: سه‌لامتان لی بی‌ت ئیستا نه‌وانه‌ی سه‌ر
 (اعراف) نه‌چونه به‌هه‌شتی ئه‌ما به‌ته‌مانه‌ بچن. به‌لام وه‌ختێک چاویان پێ
 وه‌رده‌گێرێته‌ لای دانیشتووانی دۆزه‌خ ده‌لێن: په‌روه‌ردگارمان مه‌مان گێره
 له‌ پێ‌ی زالمان، وه‌ دانیشتووانی (اعراف) بانگی چه‌ند پیاوێکیان کرد که
 به‌سه‌ر و سیمایان ناسین گو‌تیان: کوا دارایی و خو به‌ زل زانینتان چ

دادیکی دان؟! ئایا نهوانه بوون [] ئه و بپرواداران [] که سویندتان دهخوارد
خوا هیچیان ناداتی و په هیمان پی ناکات، [] ئینجا به ههشتیه کان ده ئین
[] بچه نیو به ههشتی نه ترستان له سه ره و نه خه م و خه فته تان ههیه !!
ئه وه ش گوزه رانی تاقمی سی یه مه که تو یژه ره وانی قورئان زۆربه یان رایان
وایه له دواییدا ده چنه نیو به ههشتی. ئینجا نۆره گه یشته سه ر تاقمی چواره م.

تاقمی چواره م : موسلمانانی تاوانبار:

وه ک پێشتر گوتمان موسلمانان ده کرینه دوو دهسته له رۆژی دواییدا،
دهسته یه کیان بێ دهردی سه ر ده چنه نیو به ههشتی به رینه وه و هه ر که سه به
پیی تیگۆشان و هه ولّ دانی خۆی پله یه کی دیاری کراوی خۆی ده درێختی،
دهسته ی دووه میان ئه وانن که تاوان و سه ریچی یه کانیان زیاترن له کرده وه و
په فتار ئیسلامی یه کانیان و ده برینه نیو دۆزه خ و هه ر که سه به گوێره ی که می
و زۆری تاوانه کانی سزا ده درێ و دوایی پزگاری ده بیته جا یان درهنگ یان زوو.
پێغه مبه ر ﷺ له و باره وه فه رموو یه تی : ((أُتَدْرُونَ مِنَ الْمَفْلَسِ ؟ قَالُوا : الْمَفْلَسُ
فِيْنَا مِنْ لَا دِرْهَمَ لَهُ وَلَا مَتَاعَ ، فَقَالَ : إِنَّ الْمَفْلَسَ مِنْ أَمْتِي مَنْ يَأْتِي بِصَلَاةٍ وَ
صِيَامٍ وَزَكَاةٍ ، وَيَأْتِي وَقَدْ شَتَمَ هَذَا وَقَذَفَ هَذَا ، وَأَكَلَ مَالَ هَذَا وَسَفَكَ دَمَ هَذَا ، وَ
ضَرَبَ هَذَا ، فَيُعْطَى هَذَا مِنْ حَسَنَاتِهِ ، وَهَذَا مِنْ حَسَنَاتِهِ ، فَاَنْ فَنِيْتِ حَسَنَاتِهِ
قَبْلَ أَنْ يُقْضَى مَا عَلَيْهِ أَخَذَ مِنْ خَطَايَاهُمْ فَطَرَحَتْ عَلَيْهِ ثُمَّ طَرَحَ فِي النَّارِ)) (1).
یانی: ده زانن مایه پووج کێیه؟ گوتیان ئه ی پێغه مبه ری خوای مایه پووج له
نیو مه دا که سی که مال و دارایی نه، گوتی : مایه پووج له ئۆمه تی من
ئه و که سه یه که رۆژی قیامه تی دیت نو یژ و پۆژوو زه کاتی پی یه به لام

(1) (مسلم) پێوایه تی کردوه.

جینیوی بهم داوه و بوختانی بهوهوه کردوه و مائی وی خواردوهو خوینی وی رشتوو و لهوی داوه، ئینجا له چاکه و خیره کانی ده دریت بهم و بهو ههتا نه گهر چاکه و خیره کانی تی بیان هه ئنه هیتناو بهر لهوهی مافه کانی له سهر لابچن تهواو بوون، له تاوانی وان [] خاوهن مافه کان [] وهرده گیرئ و فرئ ده درینه سهر کابرای تاوانبار ئینجا به تاوانهوه فرئ ده دریتته نیتو ناگری دۆزهخ .

کهواته نه گهر بیت و ئینسان نوێژ و پۆژوو زه کات و ئاکاری ئیسلامیانهی نه بیت تهوه به موسلمان حسیب ناکرئ و نابج و ایزانرئ که تهویش ههر وهک بابای موسلمانی مایه پوچ (مفلس) حسابی بۆ ده کریت و دوی تی هه ئدان و پئ دادانیکی زۆر یان کهم رزگاری ده بیت، نهه چونکه وهک گوترا نهو کهسه موسلمان نه بووه و وهک موسلمانانیش مامه لهی له گه لدا ناکریت . له کاتی تهفسیر کردنی نایه تی پینجه م دا باشت نه م باسه ده توێژینه وه .

به ئی خوینه ری نازیزم !

تهوهیه نه بجامی پۆژی دواپی جا له خوی به خشر ده پارێمهو که بمان گیرئ لهوانه ی له کیتلگی ژبانی دنیا یان دا تووی کردار و رهفتاری دلگیری ئیسلامیانه و خوا به رستانه ده چیتن و له پۆژی دواپی دا به بهر بوومی درهختی ناکار و رهفتاری خوا په رستانه یان شاد ده بن و ده ئین: ﴿ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هَدَانَا لِهَذَا وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِيَ لَوْلَا أَنْ هَدَانَا اللَّهُ.. ﴾ (٢) سوپاس بۆ نهو خواجه ی ریتنمایي کردین بۆ تهوه و نه گهر ریتنمایي نه کردباین به ئاکام نه ده گه یشتین.

گه وهه ری سی یه م

چۆن ده ی سه لمینین که پۆژی دواپی شتیکی چه تمی و پیویسته ؟!

له دوو گهوههری پیتشودا پروون بۆوه که ئەم ژیانە ی دنیا دوایین قۆناغی ژیان نیه و قۆناغی تریشی به دوا دا دێن، به ئێ ئەم ژیانە ی ئیستامان په رده یه که له شاتۆگه ریه که که دوا ی مردن و تیک چوونی دنیا په رده کانی دیکه شی یه که یه که به دوا دا دێن، ئەم گهوههره شی دا سووپیک به خامه ده ده یین به ده وری سه لماندنی دیارده ی (قیامهت) دا.

پیشه کی با بیچینه خزمهت گو تار ی خوا بزانی ئەم باره وه چ ده فهرموی: 1- په روه ردگار له سووره تی (النحل) دا فهرموویه تی: ﴿وَأَقْسَمُوا بِاللَّهِ جَهْدَ أَيْمَانِهِمْ لَا يَبْعَثُ اللَّهُ مَنْ يَمُوتُ بَلَى وَعَدًا عَلَيْهِ حَقًّا وَلَكِنْ أَكْثَرُ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ﴾ (38) لایین لهم الذي یختلفون فیهِ و لیعلم الذين کفروا أنهم کائنوا کاذبین (39) إِنَّمَا قَوْلُنَا لِشَيْءٍ إِذَا أَرَدْنَاهُ أَنْ نَقُولَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ (40) ﴿(1)

یانی: گاوه ره کان سویندیکی گهوه ریان به خوا خوارد که ئەوانه ی ده مر ن زیندوو یان ناکاته وه، با چونکه گفتی راسته قینه ی داوه ئەما زۆربه ی خه لکی نازانن، زیندوو یان ده کاته وه بۆوه ی ئەو شته ی تییدا رای جوئ جوئ یان هه بوو بۆیان پروون کاته وه، وه بۆوه ی گاوه ره کان بزانی که له دنیا دا درۆیان ده کرد، هه ر شتیکی ش بمانه وئ پی ده لێین: (ببه) ئەویش ده بیته.

لێره دا په روه ردگار چوار به لگه ی به هیزی هیناونه وه بۆ پوچ کردنه وه ی ئیدیدعیای گاوه ره کان که گوایه زیندوو ناکرینه وه:-

3- ﴿وَلْيَعْلَمَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنَّهُمْ كَانُوا كَآذِينَ﴾ وه بۆوهی گاواره کان بزنان که له دنیا دا درویان ده کره □ که دهیان گوت خوا نیمو ئیسلامهتی راست نیه و زیندوو نا کرێنموه و.... هتد □. به واتایه کی تر بۆ وهی گاور و لامه زه به کان به سزای تاوانه کانیا ن بگهن.

(1) الإسراء : 36 .

(2) دهشگونگی که مذهبست لهواندی که وتونونه راجیایی یوه کافران بن که له گڼل مسولمانان دا کتبه و مشت و مریان هدیو دهراره ی روژی دواپی و هتد .

4- ﴿ إِنَّمَا قَوْلُنَا لِشَيْءٍ إِذَا أَرَدْنَاهُ أَنْ نَقُولَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ.. ﴾ ئیمه هەر کاتێک شتێکمان ویست پێمان گوت: بیه دهییت.

له سێ خالی پێشوو دا ده رکهوت که پالنهر (دافع) ههیه بۆ هاتنه دی رۆژی دوا یی که ده توانین بڵین نهو پالنهر بریتی یه له چه سپاندنی داد گهری "العداله" لهم خالهش دا ده رده کهوێ که وێ پای هه بوونی پالنهر به ربهست (مانع) یش نیه له رێ ی هاتنه دی رۆژی دوا یی دا، شتێکی به لگه نهو یستیشه که ههر شتێک پالا خهری هه بی و چ به ربهستیشی له رێ دا نه بن هاتنه دی هه تێ و فهرزه.

2- له سووره تی (نبأ) دا ده فهرمو ی: ﴿ عَمَّ يَتَسَاءَلُونَ (1) عَنِ النَّبَاِ الْعَظِيمِ (2) الَّذِي هُمْ فِيهِ مُخْتَلِفُونَ (3) كَلَّا سَيَعْلَمُونَ (4) ثُمَّ كَلَّا سَيَعْلَمُونَ (5) أَلَمْ نَجْعَلِ الْأَرْضَ مِهَادًا (6) وَالْجِبَالَ أَوْتَادًا (7) وَخَلَقْنَاكُمْ أَزْوَاجًا (8) وَجَعَلْنَا بَيْنَكُمْ سُبُلًا (9) وَجَعَلْنَا اللَّيْلَ لِبَاسًا (10) وَجَعَلْنَا النَّهَارَ مَعَاشًا (11) وَبَنَيْنَا فَوْقَكُمْ سَبْعًا شِدَادًا (12) وَجَعَلْنَا سِرَاجًا وَهَّاجًا (13) وَأَنْزَلْنَا مِنَ الْمُعْصِرَاتِ مَاءً ثَجَّاجًا (14) لِنُخْرِجَ بِهِ حَبًّا وَنَبَاتًا (15) وَجَنَّاتٍ أَلْفَافًا (16) إِنَّ يَوْمَ الْفُصْلِ كَانَ مِيقَاتًا ﴾ (1).

یانی: له چ پر سيار له یه کتر ده کهن، له کاره ساتی گهوره (قیامهت)، که تێیدا جو ی جو یین، با واز بێتن دوا یی ده زانن، کور □ با واز بێتن دوا یی ده زانن! ئایا زهوی مان نه کردوه به لا نک؟ وه شاخه کا مان نه کردوه به گو ئمیخ، وه له نیر و می یان نه مان خو ئقا ندوون؟ وه نو سن تا مان نه کردو ته هو ی سانه وه؟ وه شهو گار مان نه کردو ته پۆشاک؟ وه رۆژ گار مان نه کردو ته تافی کار و کاسبی؟ وه جهوت □ ئا سهانی □

پته‌ومان له سه‌رووتانه‌وه دروست نه‌کردوون؟ وه چرایه‌کی فره تیشک
دهرمان نه‌هیناوه‌ته دی؟ وه له هه‌وره (متوربه بووه) گو شراره‌کان
ئاوی زۆر و به‌پێژنه‌مان نه‌ناردۆته خواری؟ تا وه‌کو دانه‌وێله و پوه‌ه و
باغی چڕ و پڕی پێ بپوینین؟ به‌راستی پۆژی لێک هه‌لاوێردنێ
[چاک و خراپان] کاتیکی دیاری کراوی هه‌یه.

ئیستا که کاله‌ پووشینیکی مانای نهم ئایه‌تانه‌مان کرد با جاریکی دی
نهما به‌ وردی تی‌یان بفکرین:

خوای مه‌زن له پینچ ئایه‌تی هه‌وه‌لی دا دواي ئه‌وه‌ی به‌ سه‌رسوپمانه‌وه
پرسیاری له‌و شته‌ کر که گاواره‌کان ده‌نیو خۆیان دا قسه‌ و باسی لێ ده‌که‌ن
که بریتی‌یه‌ له‌ کاره‌ساتی گه‌وره‌ (قیامه‌ت) و خسته‌یه‌ پوو که بۆچوونی جوئ
جوئ‌یان هه‌یه‌ له‌ ئاقاری دا و، ئینجا دوو جار له‌سه‌ر یه‌ک هه‌رپه‌شی لێ کردن و
پێی راگه‌یاندن که له‌ دوايی دا هه‌موو شتیکیان بۆ ده‌رده‌که‌وئ، به‌لێ دواي
ئه‌وانه‌ یه‌کسه‌ر وازی له‌ مه‌سه‌له‌که‌ هینا و چۆ نیو مه‌سه‌له‌یه‌کی دیکه‌وه که به‌
پرواڵه‌ت چ خزمایه‌تی له‌ گه‌ڵ ئه‌وه‌ی پیشووی دا نین نهما له‌ راستی دا وانی‌یه‌ و
ئه‌و باسه‌ی که یازده‌ ئایه‌تی دوايی بۆ ته‌رخان کردوه هه‌ر هه‌مان مه‌سه‌له‌یه‌ که
پینچ ئایه‌تی هه‌وه‌لی لێی ده‌دوین. په‌نگه‌ بیرسی چۆن؟!

ئه‌گه‌ر ده‌ته‌وئ بژانی گوئ بگه‌ر: په‌روه‌ردگاری مه‌زن دواي ئه‌وه‌ی
هه‌لوێستی بێ بروایانی خسته‌ پوو سه‌باره‌ت به‌ پۆژی دوايی و ده‌ری خست تا چ
پادده‌یه‌ک چێر گرتوو و لاملن وای به‌ باش زانی ده‌ستی نه‌وان بێ بروایان بگه‌رئو
نه‌ختیك به‌ نیو پێك له‌ تابلۆ دلبزوینه‌کانی بوونه‌وه‌ردا بیان گێرئ، به‌شکم خوا
بکا تۆزێک سه‌ر له‌ قه‌پێلکی خۆیان بپننه‌ ده‌رئ و نه‌ختیك سه‌ر بلند که‌ن و

ئاسۆي زهينيان خۆي لىك وه كيشى و بهشكم نهوه خوايه له كهري شهيتاني بينه خواري و شتيك بهشتيك بكن.

به ئي خوي مهزن دهيموي به كافر دهكان بليت ههلبهته به پي بۆچووني ئيمه كه گومان كردنتان له مهسهلهي ژيانه وهدا شتيكي نا ماقوول و بي جي به چونكه سميري ههر كام له ديارده سروشتي به كاني بوونه وهر بكن بيتجگه له ورده كاري و پيك و پيكي و كارامه يي چيدي به دي ناكهن، چا كهيفي خوتانه، سميري زهوي دهكهن سميري شاخهكان دهكهن، له ياردهي نير و ميه يهتي ورد دهبنهوه، ديقت له دياردهي نوستن ده گرن، ده شهوگاره وه راده ميتنن، له رۆژگار دهفكرن، ئاسمانهكان دهكهنه جي سهرنج، له ديمهني هه ور و باران بارين ورد دهبنهوه، له ئاقار خوردا ههلوسته دهكهن، يان له ئاقار دانهويته و پوهه و باغ و باغات دا... له ههر كام له ماندها بيتجگه له ورده كاري و دهست پهنگيني و كاريه جي يي چيدي به چاو نابينن، چا با شه ههياران مادام بوونه وري خوا سهر له بهري پيك و پيكي و ورده كاري و شاره زايي تيدا پهنگ داتهوه چون دهبي ژياني ئينسانهكان كه به شيكن له م بوونه وهره ، ناپيك و پيك و بي سهره و بهره بيت؟!

چون دهبي نهوانه له ژيانيان دا سهرگه رمي چاكه كردن و خزمهت كردن بوون به خوا و خهلك و هه نهوانه كوژايي به ژيانيان بي كه به بهراوه ژووي وانهوه ژيان و دايم و دهره م دليان پر بووه له فيل و تهله كه و جامه جازي بهرامبه ر به خهلك و نهوه ي به خهونيش نهيان ديوه چاكه و خزمهت بووه؟! تاخر چ خوا بهرداره نهو موسلمانانه ي له پي خوي پازي كردني خوادا و پاراستني بهرژه و نهدي ميللهت دا له گه له نفهس و ئاره زووه كاني خويان دا بهردهوام سهرگه رمي كي شه و ملانه گرتن و ده بهريك راپوون بوون وه نهوانه

حیسابیان بۆ بکری که نه‌فس و تاره‌زووه‌کانیان وه‌ک گورگی هار به‌ره‌ه‌لدا کردوه و چیان پی خوش بوویتی کردیبتیان و بی دلی یه خویان نه‌کردبی و گوی یان نه‌دایبته فهرمانی خوا و پیغه‌مبه‌ر ﷺ و به‌رژه‌وه‌ندی خه‌لک و بنچینه‌ره‌وشت و نه‌خلاق یه به‌رزه‌کان؟!

که‌واته هه‌روه‌ک چۆن له‌ بوونه‌وه‌ردا نارێک و پیکی و بی سه‌ره‌و به‌ره‌یی نایینری نابێ و مه‌حاله له‌ ژیا نیسانیش دا ببینری، له‌ هه‌موانیش پروونه که ژیا نیسان نارێک و پیکی تیدا یه له‌ دنیا دا چونکه وه‌ک گوتمان ره‌ش و سپی و چاک و خراب وه‌ک یه‌ک ده‌مرن و کۆچ و کۆچبار تیک ده‌نیتن، مادام وایه پیویسته قۆناغیکی تر هه‌ییت له‌ ژیا نیسان دا که نه‌م ناتوه‌واوی یه‌ی تیدا پر بکریته‌وه و دادگه‌ری تیدا بچه‌سپی و چاکان (خوا به‌رستان) به‌ پادا شی چاکی یان و به‌دان (دوو له‌ خویان) به‌ سزای خرابی خویان بگهن.

هه‌ر بۆیه‌ش یه‌که‌سه‌ر دوا به‌ دوا ی خستنه‌ پرووی نه‌و یازده تابلویه له‌ کتیبی سروشت، ده‌فه‌رموی: ﴿إِنَّ يَوْمَ الْفَصْلِ كَانَ مِيقَاتًا﴾⁽¹⁾ به‌ راستی پۆژی لیک هه‌لاویردنێ (چاک و خرابان) کاتیکی دیاری کراوی هه‌یه.

نیستا که له‌ باغی والا ی قورنان نه‌م دوو گوته‌مان چنی و کردماننه به‌لگه بۆ سه‌لماندنێ راستی یه‌تی زیندوو بوونه‌وه با سه‌یریکی باخچه‌ی ژیریش بکه‌ین و بزاین له‌ویش شتی که‌مان ده‌سگیر ناییت!

خوینه‌ری به‌ریز |

ژیری و ویزدانته بکه به‌ دادگه‌ر و تی فکه‌ر:
ئایا ماقوله نه‌و هه‌موو ره‌حه‌ت و سۆز و به‌خشنده‌یی یه‌ی که خوا هه‌یه‌تی

(1) النبأ : 17 .

هەر هیندهی لێ هه‌له‌وه‌ی که له ژیا‌نی دنیا‌دا ده‌بین‌یت؟!
ئێمه که ده‌لێ‌ین سیفه‌ته‌کانی خوا سنووریان نیه و ژیری ناتوانی سنوورینکیان
بۆ دان‌یت، بۆ وێنه سیفه‌تی به‌خشنده‌یی و به‌زه‌یی، ده‌نگو‌نجی بلێ‌ین ژیا‌ن ته‌نیا
ئهم ژیا‌نه‌یه و هیچی تر؟!

ئه‌ ده‌زانی بۆچی؟ چونکه مادام خودا خاوه‌نی سۆز و به‌زه‌یی و توانا و
ده‌سه‌لاتی‌کی بێ سنوور بیت غه‌یری خۆشی هه‌مووی هه‌وجی‌ی بن، ده‌بی‌ ئه‌و
ناز و نعه‌مه‌تانه‌ی به‌ غه‌یری خۆی ده‌یان به‌خشێ دیسان بێ سنوور بن، چونکه
ئه‌گه‌ر وا نه‌بیت [پاک‌ی بۆی] ناچارین بلێ‌ین: یا‌ن دل‌ ره‌قی و بێ سۆزی پێشان
داوه، یا‌ن پرژدی!! شکی تێدا نیه هەر کام‌یکیشیا‌ن بلێ‌ی له په‌روه‌ردگاری
مه‌زن ناوه‌شیتمه‌وه، (ولله المثل الأعلى فی السموات والأرض).

که‌واته ده‌بی‌ له دوا‌ی ئهم ژیا‌نه ژیا‌نیکی تریش هه‌بیت که دا‌بارین و
هه‌له‌پژانی سۆز و به‌زه‌یی و نعه‌مه‌ته‌کانی خوا‌ی تێدا به‌رده‌وام ده‌بیت، چونکه
ژیا‌نی دنیا ناگو‌نجی بلێ‌ین خوا هه‌موو په‌حمه‌ت و سۆز و میه‌ره‌بانی خۆی تێدا
په‌کار خستوه، به‌ ته‌عبیری‌کی دی په‌حمه‌ت و میه‌ره‌بانی خوا هەر هینده‌ی لێ
چاوه‌پوان نا‌ک‌رێ که لهم ژیا‌نه‌دا دێته به‌ر چاوان و پێ‌ویسته ژیا‌نیکی تریش
هه‌بیت ئه‌وه‌نده ناز و نعه‌مه‌ته‌ی تێدا بن که له په‌حمه‌ت و به‌خشنده‌یی خوا
به‌ه‌شیتمه‌وه، پێ‌غه‌مبه‌ری خۆشه‌ویستیش لهم باره‌وه فه‌رموویه‌تی: ((ان الله تعالى
خلق يوم خلق السماوات والارض مئة رحمة، كل رحمة طباق ما بين السما و
الارض، فجعل منها في الارض رحمة فَبِهَا تعطف الوالدة على ولدها والوحش و
الطير بعضها على بعض، فاذا كان يوم القيامة اكملها بهذه الرحمة))⁽¹⁾.

(1) (مسلم) پێ‌وایه‌تی کردوه.

ياني؛ خوای بەرز لەو دەمەی دا کە بوونمۆەری خوئقاند سەد بەزەیی شى هیتایە
دى، ھەر يەکیکیان پێ بە پری نیتوان ئا سمان و زەوی یە، لەو سەدە
یەکیکیانی لەسەر زەوی دانا، بەویان دایک بەزەیی بە کۆرپەکەى دا دیتەو و
جانمۆەر و پەرەور سۆز بەرامبەر یە کتر دەنوینن، کاتیک قیامەت ھات ھەر
سەدی دەخاتە کار.

جا خوايە بمان گێری لەوانەى چ لە دنیا و چ لە دواڤۆژدا پشکیان لە زۆریە
بەزەیی و سۆزت دەکەوئ.

خوینەری نازیزم !

ئەو بەرچایی یەك بوو سەبارەت بە سەلمانندی راستیەتى ڤۆژى دوا یی
ھیوادارم بايی قەناعەت پێ هیتان و ڤەواندنمۆەى تەم و مژى شك و گومانانى
کردییت.

گەوھەری چوارەم

تاو و تەئسیری ڤروا بوون بە پاشەڤۆژ لە ژيانى ئینسان دا

دەتوانین لە چەند خالێك دا کاریگەریەتى ڤروا بە پاشەڤۆژ بوون بھینە
ڤوو:

یەكەم: پەیدا بوونی ئۆخۆن و ئارامی لە دڻ دا : ئینسانێك ڤروای بە زیندوو
بوونمۆە و دوا ڤۆژ نەبییت، ناتوانێ ھەست بە ئارامی و ئۆخۆن بکات لە دڻ و
دەروونیڤا، چونکە دیاردەى مردن لانی کەم ھەر بە چەند ڤۆژێك کەرەتێك
و ەك دیۆە زمەییەك سواری سینگی دەبێ و ەستە و یە خەى دە بێ و

خوتقوته ی میشکی ده دات و پئی ده ئیت: وا مه زانه له بهر ده ستانم قوتار ده بی، ده م بۆ ده می پتر له من وه نیزیك ده كهوی و تاو بۆ تاوی شه قاتیك به رهو گۆری تاریك و ترووك ده نیی و نه گهر چهنگ بگهیه نه كه شه كه شانی فه لهك پۆژتیک هه ر دیت گیانت لی ده ستینم ده عه رزیت دیتخ و سه ربازه چالاكه كانم له مار و میروو و مشك و كرم و دوویشك و هتد له جه سته ی ته ر و تازه ت بهر ده بن و هه ر پچه کی بۆ لایه کی ده بهن و به ره م به ره م ده بی !!

به ئی دیاره ی مردن بۆ ئینسانی بی برپا و لا هه زه ب جه زه به و سزایه کی ده روونی زۆر سامناکه و ژین له ئاده می تال ده کات چونکه به راستی شتیکی ناخۆشه ئینسان ته نیا نه وه نده ژیا نه ی سه ر زه وی بژیته و نه توانی ده ققه یه کی لی زیاد کات و هه ر کاتیك مردن هات تیكه وه بیچرئ و بچیتته بن گلی و ئیدی جاریکی دی هه رگیزا و هه رگیز چاوی گه شی به ژیان هه ل نه هیئێ !

به لام بابای خاوهن برپا و ئیمان به گوێره ی پێژه ی پته می برپا که ی ترس و سامی مردنی له کن که م ده بیته، ته نانه ت برپاداری راسته قینه له وه ی وه ولای که می له مردنی ناترسیته، بگره زۆریشی که یف پی دئ و به زه رده خه نه وه باوه شی بۆ ده گریتته وه و وه ک میوانیکی له دوورپا هاتوو و نازی به خیر هاتنی ی لی ده کا. (1)

(1) محمد اقبال له و باره وه کوتویه تی :

نشانه مرد مؤمن با تو گویم که چۆن مرگش رسید خندان بمیرد
واته: نیشانه ی پیاوی برپادارت پی بلیم: نهو که سهیه که کاتی مردنی هات به پیکه نینه وه برئ.

ئاخر برواداریک بزانیته ژیانی دنیای له ئاقار ژیانی به‌هه‌شتی دا وه‌ک گرتووخانه‌وايه ((الدنيا سجن المؤمن))⁽¹⁾ چۆن و بۆده‌بێ به‌ مردنی قه‌لس و نا سه‌رسه‌نگ بێت؟! ئه‌رێ کێه‌تان دیتوویه‌تی قوتابی زیره‌ک و ڕه‌نج دهر له‌ وه‌ختی ته‌واو کردنی تاقی کردنه‌وه‌دا ماته‌می و دلته‌نگی دایگرته‌ی؟! ئه‌ما قوتابی ته‌مه‌بێ و ته‌وه‌زه‌ل و سه‌عی نه‌که‌ر ئه‌شه‌ه‌دووبیلا زۆر جی‌ی خۆیه‌تی که‌ له‌ کۆتایی تاقی کردنه‌وه‌دا نێو چاوانی تیک نی و عه‌رزێ به‌ چاوان نه‌بینی و له‌ داخ و خه‌فه‌تان نانی پێ نه‌خۆزی و خه‌وی لی نه‌که‌وی، ده‌وه‌لا قوتابی زیره‌ک بابای موسلمان و برواداره و قوتابی ته‌مه‌بێ و بلحیش بابای بێ بر و بێ دینه.

لێره‌دا قوله نه‌زیله‌یه‌کم هاته‌وه‌ یاد که‌ نازانم له‌ چ کتێبه‌یک دا خۆینه‌دوو مه‌ته‌وه: ده‌گێر نه‌وه کاتیک خوی به‌ به‌زه‌یی و کاربه‌جی و یستی گیانی ئیبراهیم پیغه‌مبه‌ر ﷺ بکێشی فریشته‌ی ته‌رخان کراوی نارد بوو مه‌به‌سته که‌ (عزرائیل) (عليه السلام) پاش نه‌وه‌ی ئیبراهیم له‌ مه‌به‌ستی هاتنی (عزرائیل) حاڵی بوو پێی گوت: به‌ په‌روه‌ردگارم بلی: چ خۆشه‌ویستیکت دیتوه گیانی خۆشه‌ویسته‌که‌ی بکێشی؟ دوا‌ی نه‌وه‌ی (عزرائیل) قسه‌که‌ی ئیبراهیمی گه‌یاند به‌ خوی زانا هه‌لبه‌ته‌ خوی گه‌وره‌ پێش نه‌وه‌ی ئیبراهیمیش قسه‌ بکات زانیویه‌تی چی له‌ دل دایه‌، خوی بالاده‌ست و میهره‌بان فره‌مووی: پێی بلی نه‌دی نه‌ی ئیبراهیم⁽²⁾ تۆ چ خۆشه‌ویستیکت دیوه‌ هه‌ز به‌ چوونه‌ لای خۆشه‌ویسته‌که‌ی نه‌کات؟!

(1) رواه مسلم .

(2) هه‌زه‌ته‌ی ئیبراهیم پیغه‌مبه‌ر (عليه الصلاة والسلام) به‌ (خليل الله) خۆشه‌ویستی خودا ناو به‌انگی

ده‌کرده‌.

هه‌لبه‌ته ئیپراهمیم (علیه الصلاه والسلام) قسه‌ی نه‌ما و عزرائیل ته‌و فه‌رمانه‌ی پێ‌ی سپێ‌ررا بو‌و به‌جێ‌ی هێ‌نا.

به‌لێ‌ به‌ راستی په‌روه‌ردگار راست ده‌کات که‌سی‌ک خ‌وای خ‌وی خ‌وش بو‌ی و په‌ریزی خ‌اوێ‌ن بێ‌ و بروای به‌ به‌هه‌شت هه‌بی‌ت و خ‌وی بۆ‌ ناماده‌ کردی‌ت ، مردن و کو‌چ کردنی له‌ کن ده‌بی‌ته‌ شتی‌کی نا‌ سای‌ی و وه‌ک گه‌شتی‌کی خ‌وشی له‌ قه‌لهم هه‌دات.

لێ‌ره‌دا وه‌لام دانم‌وه‌ی په‌رسیاری‌ک به‌ پێ‌ویست ده‌زانم که‌ په‌نگه‌ خو‌تو‌ته‌ی زۆ‌ر دلان بدات؛ باشه‌ ته‌گه‌ر وایه‌ بۆ‌چی ئینسانی موسلمان به‌ زووترین کات خ‌وی نا‌کوژی یان لانی که‌م خ‌وی به‌ کوشت نادات به‌شکم زووتر بچێ‌ته‌ نێ‌و ژیا‌نی‌کی خ‌و‌شته‌وه‌؟!.

ده‌لێ‌ین: مرۆ‌فی موسلمان نی‌عمه‌تی ژیا‌ن و ته‌مه‌ن به‌ گرانبا‌یی ت‌رین نی‌عمه‌تی خ‌واده‌زانی و ژیا‌نی دنیا به‌ کێ‌لگه‌ی دوا رۆ‌ژ داده‌نی، که‌واته‌ فه‌رزه له‌سه‌ری به‌ پێ‌ی توانای ته‌و نی‌عمه‌ته‌ بی‌اریزی و له‌و کێ‌لگه‌یه‌دا شتان بچێ‌نی چونکه‌ په‌روه‌ردگار فه‌رموویه‌تی: ﴿ثُمَّ لَتُسْأَلُنَّ يَوْمَئِذٍ عَنِ النَّعِيمِ﴾⁽¹⁾ دوا‌یی له‌ قیامه‌تی په‌رسیارتان لێ‌ ده‌کری دهرباره‌ی نی‌عمه‌ته‌کان. مادام وابێ‌ که‌سی‌ک به‌ خ‌رتو‌خ‌و‌پایی گه‌وره‌ترین نی‌عمه‌تی خ‌وا زایه‌کا و به‌ فێ‌رۆ‌ بدات ، سه‌رباره‌ی ته‌وه‌ی که‌ شتی‌کی بێ‌ نا‌قلانه‌ی کردوه‌ خواشی له‌ خ‌وی زی‌ز کردوه‌ و دو‌و‌چاری سزاش ده‌بێ‌.

ته‌وه‌ له‌ سه‌ری‌که‌وه‌ له‌ سه‌ری‌کی ت‌ریشه‌وه‌، خ‌و ئینسانی موسلمان وه‌ک بابای بێ‌ دین و لاهه‌زه‌ب و به‌رهه‌لدا و بێ‌ به‌ند و بار نه‌یه‌ هه‌ر چی

ئاره‌زووی کرد بیکات، نا چونکه موسلمان به‌نده‌ی خوایه و په‌یانی له‌گه‌ڵ خوا و پیغه‌مبهردا ﷺ به‌ستوه که به فرمان و ده‌ستوره‌کانیانمو پابه‌ند بیت، ده‌یه‌کێک له‌ یاساکانی خوا و پیغه‌مبهر ﷺ نه‌وه‌یه که نینسان بۆ خۆی، خۆی له‌ نێو نه‌بات، وه‌ به‌ فیۆ و بێ هووده‌ خۆی له‌ قیس نه‌دات :

﴿وَلَا تَقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُمْ رَحِيمًا﴾⁽¹⁾ ، واته : خۆتان مه‌کوژن خوا له‌ گه‌ڵتان به‌ به‌زه‌یه‌یه . ﴿وَلَا تُلْقُوا بِأَيْدِيكُمْ إِلَى التَّهْلُكَةِ﴾⁽²⁾ واته : به‌ ده‌ستی خۆتان خۆ مه‌فهوتینن.

به‌ئێ موسلمان هه‌موو شتیکی بۆ دیاری کراوه و بۆی پروون کراوه‌ته‌وه که له‌ چ کاتیێک دا بۆی هه‌یه له‌ پیناوی خوادا خۆی به‌ کوشت دا و له‌ چ کاتیێک دا خۆ به‌ کوشت دان له‌ ڕێی ئیسلام دا فهرز و...هتد.

پوخته‌ی قسان نه‌وه‌یه که برپا بوون به‌ دوا پۆژ وزه و هه‌تێکی بێ پایان له‌ ده‌روونی ئاده‌می دا ده‌ره‌خسینێ و دلی پر ده‌کات له‌ تیشکی هیوا و ئاوات و برپا به‌ خۆ بوویی و مه‌ردی و پیاوه‌تی و ئازایه‌تی و...هتد و هه‌موری ره‌ش و دزیوی ترس و له‌رز و ئاومیدی و بێ هیوایی له‌سه‌ر شاری دلی ئاوه‌دانی به‌ یادی خوا و دوا پۆژیکی خۆش و پر له‌ شادی و به‌خته‌وه‌ری ده‌ره‌وینیتیه‌وه .

دووه‌م : برپا به‌ دواپۆژ بوون ئاور و مه‌شخه‌لی شوێشی ئازاد یه‌وازانه‌یه دژی هه‌ر چه‌شه‌ نه‌وێ و زۆر و بێ دادی و مل هووپی و دیکتاتۆری یه‌ک ده‌زانن ، بۆ ؟! .

(1) النساء : 29.

(2) البقرة : 195 .

چونکه میلله‌تیک ئیمانی هه‌بیّت به‌وه که نهم ژيانه‌ی دنیا شوینی تێدا
تاقی کرانه‌وه‌یه و شانۆی تێدا نواندنی شانۆگه‌ری ژيانی ئینسانه‌کانه و بۆ
وه‌ی نه‌په‌خسێنراوه به هه‌تا هه‌تایه به‌رقه‌رار بێ و دوا‌ی به‌سه‌ر چوونی
کاتی دیاری کراو (اجل مسمی) ته‌خته و مه‌خته و په‌رده و کورسی و که‌ل و
په‌له‌کانی تری ئهو شانۆیه تیکرا تیکم‌وه ده‌پێچرێن و هه‌لده‌گیرێن و سه‌ر
له نوێ شانۆیه‌کی تریان پێ دروست ده‌کری، به‌لێ ئینسانیک یان میلله‌تیک
بروای وابیّت نه‌سته‌مه مه‌ودا به چ زائلم و تاغوتان بدات خۆیان له‌سه‌ر
بکاته نۆ و نیوو به دله‌خوازی خۆی بیان ناژۆی، نه‌تموه و گه‌لیک به راستی
بروا به دوا رۆژیان له دلا دا چه‌سپا بیّت و بزائن که ((ما الدنيا في الآخرة
الا مثل ما يجعل احدكم اصبعه في اليم فلينظر بم يرجع))⁽¹⁾ ! واته: دنیا
له چاو (به‌هه‌شت) دوا‌پۆژدا وه‌ک ئه‌وه وایه یه‌کیکتان قامکی بجاته نیو
ده‌ریا ده‌با سه‌یری کات نه‌ندازه‌ی ئهو ئاوه‌ی به په‌نجه‌یه‌وه هاتوه چه‌نده له
چاو ئاوی ده‌ریا. (ژيانی دنیا‌ش له چاو به‌هه‌شتی ئاوايه) میلله‌تیک ئه‌وه
بزانیّت چۆن له پیناوی چوار پاروه نانی چه‌ور و نه‌رم و سێ شه‌و جینگای
خۆش و گه‌رم خۆیان رۆو زه‌رد و شه‌رمه‌زاری لای خوا ده‌که‌ن و نه‌ستۆ بۆ
زۆردار و فیرعه‌ونان که‌چ ده‌که‌ن و ژيانی به‌هه‌شتی له قیس خۆ ده‌ده‌ن؟!
ئهما ئینسانیک یان میلله‌تیک پێی وابێ که نهم ژيانه‌ی دنیا تا قه
ده‌رفه‌ته هه‌لکه‌وتوه و قه‌ت جارێکی دی وای بۆ پێ نا که‌ویّت و پێی
ده‌ژینی ناکه‌وی، پێم وابێ گه‌لیک گه‌لیک جێی خۆیه‌تی که به هه‌ر نرخیک
بووه و به‌هه‌ر جوړیک بووه چه‌نگیان له‌م ژيانه که‌مه قایم کردوه و نه‌یان
هێشتو به خۆپای بپوات و له ده‌ستیان بچێ.

(1) (مسلم) رپوايه‌تی کردوه.

ئینجا، شکی تیدا نیه که واقعی ژیا‌نی ئەم جۆره ئینسان و میلله‌تانه
هەر ئاوا بووه و مه‌گه‌ر چۆنه‌کایی ده‌نا پرووی نه‌داوه له‌سه‌ر زوڵم و زۆرداری
بێ‌دادی چه‌وساندنه‌وه و ده‌هنگ هاتن و خۆیان فیدا کردبیت.

به‌ئێ هەر گه‌ل ۞ نه‌توه‌یه‌ک بپوا به‌ قیامه‌ت و زیندوو بوونه‌وه‌ی له‌ نێودا
نهبوو وه‌ک زه‌وی‌یه‌کی شو‌ره‌ک و سوێر و بێ‌ تام هیچ جۆره دره‌ختی‌کی ره‌وشت
به‌رزی و پیاوه‌تی و فیداکاری و خزمه‌ت کردن و هتدی تیدا ناروێ چونه‌ک
ئەم خه‌سه‌له‌ته مه‌عنه‌وه‌ی یه‌ به‌رزانه گوژاڵک نین له‌ سه‌ر زه‌لی بپروین و
زه‌مینه‌یه‌کی پاک و پڕ تام و چێشیان گه‌ره‌که، نه‌ویش بپوا به‌ خوا بوون و بپوا به
دوا پۆژ و هه‌ست کردنه به‌ پرسیاری.

به‌ئێ خۆینه‌ری به‌پێژ !

دره‌ختی خه‌سه‌له‌ته مه‌عنه‌وه‌ی یه‌ به‌رزه‌کان مه‌حاله له‌ سه‌ر زه‌میه‌ خه‌ی
به‌رژه‌وه‌ندی یه‌ ماددی یه‌کان بپۆین و په‌گان داکوتن چونه‌ک گۆزه چی تیدا بیت
هەر ته‌وه‌ی لی ده‌رژیت ۞ له‌سه‌ر سه‌رانگۆیلکیش دار مێو ناروێ.
هەر بۆیه‌ش (ستالین) له‌ جه‌نگی جیهانی دووه‌م دا ناچار بوو سه‌ر له‌ نوێ کلێساو
مزگه‌وت و په‌رستگا‌کان ناوه‌دان بکاته‌وه و په‌ره به‌ خواپه‌رستی و ئایین
په‌روه‌ری بدات بۆ خاتری وه‌ی هه‌ست و نه‌ستی ئایینی و خواپه‌رستی له‌ دلی
سوپاکه‌ی دا بچوولێتی و ته‌وه‌ست و نه‌سته خوایی یه‌ بی‌ته‌ پالانه‌ری‌کی
کاریگه‌ر بۆ هاندانی سه‌ربازه‌کانی که خۆیان به‌خت که‌ن و ببه‌ به‌لا گ‌پێری
ده‌وڵه‌ت و گه‌ل، ئەما نه‌ک به‌ دافیه‌ی ئابووری و به‌رژه‌وه‌ندی ماددی ۞ وه‌ک
مارکس و باقی ریش سپیانی بیردۆزه‌ی مارکسیزم ده‌یان گوت ۞ به‌لکو به‌

دافیعی پازی کردنی خوا و وده‌ست هینانی ژیانی هه‌تا هه‌تایی به‌هه‌شتی به‌رین.

ئاخر براله‌ی بلێ‌ی یان نه‌لێ‌ی هه‌ر ئینسانێک بیه‌گری خۆ‌یست و به‌رژه‌وه‌ند دۆسته، بیه‌گومان ئینسان که به‌رژه‌وه‌ندی‌یه‌ی ماددی‌یه‌کانشی ده‌وێ و هه‌ولیان بۆ ده‌دات بۆ تێر کردنی نه‌و (خۆ)‌یه‌یه‌تی و بۆ پارێزگاری کردنی‌یه‌تی، ده‌ی باشه‌ پێم نه‌لێ‌ی نه‌و ئینسانه‌ [] تا‌ک یان کۆمه‌ل [] چۆن ده‌ست به‌ردار ده‌ییت له‌و (خۆ)‌یه‌ی که هه‌موو به‌رژه‌وه‌ندی‌یه‌ی ماددی‌یه‌کانی ده‌کاته‌ به‌لا گێپ، له‌ پیناوی به‌رژه‌وه‌ندی‌یه‌ی ماددی‌یه‌ی دا [] که بریتی‌یه‌ له‌ پاراستنی ده‌ولت [] ئاخر چۆن ئینسان شتێک به‌کاته‌ به‌لا گێپ خۆی دوا‌یی دیسان خۆی ده‌کاته‌وه‌ به‌لا گێپ!!

هه‌ر له‌م هه‌لوه‌یه‌یه‌که‌ که پێچکه‌ نا ئیسلامی‌یه‌کان زاریان ده‌ییت ته‌له‌ی ته‌قیو و هیچ وه‌لامیان پێ نادریته‌وه‌ به‌رزی ئیسلام و گونجانی له‌گه‌ل سروشتی ئینسان دا ده‌رده‌که‌وێ، چونکه‌ ئیسلام ده‌لێت: وه‌ره‌ نه‌ی گه‌ل خۆت به‌خت که له‌ پێ‌ی پاراستنی گه‌ل و میلله‌ت دا بۆ وه‌ی خوا لێت پازی بێ و هیچ به‌خه‌م نه‌م ژیا‌نه‌ شته‌وه‌ مبه‌به‌ که له‌ ده‌ستت ده‌چی چونکه‌ خوا‌ی بالا ده‌ست و به‌ به‌زه‌یی به‌هه‌شتیکی پازاندۆته‌وه‌ بۆ ته‌وانه‌ی له‌ قسه‌ و فه‌رمانی ده‌رنا چن هینده‌ی ناسمان و زه‌وی به‌رینه‌و ژیا‌نی دنیا له‌ چا‌و‌وی وه‌ک دۆیه‌ ناوێک وایه‌ له‌ ئاقار زه‌ریایه‌ک دا.

که‌واته‌ ئیسلام هه‌ر له‌و ده‌مه‌ی دا که دا‌وای شتێک له‌ ئینسان ده‌کات بریکار (بدل) یه‌کیشی له‌ جێ‌ی دا ده‌دات که هه‌زاران جار چاک‌تره‌ له‌وه‌ی ده‌ی به‌خشی که‌واته‌ خوا گوته‌نی ئینسان سه‌ودایه‌کی له‌گه‌ل دا ده‌کری فره‌ قازانج ده‌کات ﴿إِنَّ اللَّهَ اشْتَرَى مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَنْفُسَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ بِأَنْ لَهُمُ الْجَنَّةُ﴾ (٢) خوا ما‌ل و نه‌فسی له‌ به‌رواداران کړیو و به‌هه‌شتیان ده‌دات.

لیژدها ئیسلامه‌تی راست وهك ئهو باباییه كرده كه دهیموئ له بازاری شتیك بکړئ و كه دهچیتته كن كابرای دوكاندار مامه‌لئ له‌گه‌ل دا ده‌كات بهر له‌وه‌ی شته كپراوه‌كه‌ی لئ وه‌رگرئ هه‌قه‌كه‌ی ده‌داتئ، ئه‌ما ئهو ریتچكه و بپردۆزانه‌ی كه ده‌یانهوئ ئینسان هه‌لنن بۆ خۆیه‌خت كردن و خزمه‌ت و فیداكاری بئ ناماده كړدن زه‌مینه و پالنه‌ریكی گونجاو و راست وهك ئهو كه‌سانم دینه بهر نیگا كه ده‌یانهوئ بچنه بازاری شه‌كی بکړن ئه‌ما حه‌شیای خویان ده باخه‌لئ دا نیه كه دوا‌یی له بهرامبه‌ردا بی دهن به بابای شه‌ك فروش !! شكی تیدا نیه كه به ده‌ستی خالی ده‌گه‌پننه‌وه و كه‌س نالئ له كوئ را هاتوون!!

پیره‌میزدی شاعیریش ره‌حه‌تی خوی لئ بئ زۆر راستی گوتوه:

**پیاوت نارد بۆ ئیش قووه‌تی به‌ری
سه‌عات قورمیشی نه‌كه‌ی ناگه‌ری**

سئ‌یه‌م: گرنگی بروا به دوا‌رۆژ بوون له پینكه‌وه به‌سترا‌نی كۆمه‌لگا و پاراستنی به‌رژه‌وه‌ندی‌یه‌كانی دا:

ئایا ئهو خه‌لكه‌ی له كۆمه‌لگایه‌ك دا ده‌ژیه‌ن كه ئه‌ندا هه‌كانی بروایان به زیندوو بوونه‌وه و سزا و پاداش و به‌رپرسیاری نیه و له‌سه‌ر ره‌وشت و ئاكاری برواداران به‌ر نه‌هینراون و فرچکیان به‌ خۆشی و له‌زه‌تی ژیا‌نی به‌هه‌شت و سام و هه‌یه‌تی نیو دۆزه‌خه‌وه نه‌گرتوه ، چ شتیك به‌رگری یان لئ ده‌كات كه به‌ كاری به‌د و نا‌ره‌وا هه‌ستن ؟!

ئایا میلله‌تیك بروای به‌ سزا و جه‌زه‌به‌ی ئاوری جه‌ه‌نده‌م نه‌بئ و به هه‌ویای ناز و نیعه‌مه‌كانی به‌هه‌شتی نه‌بی‌ت چ شتیك به‌ره‌ه‌لستی ده‌كات له تاوان و سه‌رپیتی و زیان به‌ خه‌لك گه‌یاندن؟!

ئايا ميلله تيك ههست به چاوديري خوا نه کات و پي و بي وه
پاتائيكي بي ساحتب خويري کراوه و بهر هه لداي وه لاتي کراوه و پيشمه ي
له سه ر دامالراوه، هه ر کام له نه ندامه کاني چ شتيك پي لي ده گري که
بکه ويته دووي نه فس و ناره زووه کاني و بي جگه له بهر ژوه ندي يه
شه خسي يه کاني خوي هيچ شتيكي دي به بيردا نه يهت !!؟..

پهنگه به عزه که سيكي ساده زهين و بي نه زمون بيژن: چون چ
شتيک بهر گري لي ده کات؟! قانوني سزادان!! به لام پيويسته له وه لامي
نه م قسه ساده يه دا بگوتري:

1- قانوني سزادان نه دهستي وه هه موو جي يان راده گات وه نه تواناي به سه ر
هه موو که س دا راده شكي، به لکو وه ک گوتراوه: ياسا و ده ستوره کان وه
تهوني جالجالو که وان نه وانه ي وه ک ميش و مه گه ز و ميشو له و په پو له
هيدي و مه ند و هيو اش نه دي ان گري و نه وانه ش که وه ک زه ر ده وا له و
ژهنگه سو ره وريا و بي عار و به هه ليمن قوتاريان ده بيت!

2- نه گه ر گريمان قانونه کان توانيان هه موو ميلله ت بجه نه ژير رکي ف
خويانه وه خو ناتوانن نه وانه ي که نه وانيان داناو بياخه نه بهر ته ورمي
خويانه وه، نه خير ده سه لات و ته ورمي قانون و ده ستوره کان به ته ني ناتوان
وا له هه موو خه لکي بکات که پابه ند بن به پرژيمي ولا ته وه و شيرازه ي
کو مه لگا نه پچرپنن، چونکه ئينسان هه ر هينده له ده ستور و قانونان
ده روه يته وه و لي يان ده ترسي ت که مه ترسي سزا دراني له بهر بي و به کوردي
چاوي له قه مچي و کو ته ک بيت، به لام ناخر هه موو ده مي نه و کو ته که له
کوي بوو هه تا باباي تاوانباري پي چاوترسي ت بکري و پي له خراپه کاري
وه روه يتر ني !!؟

به‌لام که ئیمان و پروا هه‌بوو ئینسان مه‌گهر چۆنه‌کایی ده‌نا هه‌وجی به
قانون و سزادان ناکات چونکه‌ ئه‌و ئیمان و پروایه‌که‌ی به‌ سه‌ریه‌وه‌ چاودیره‌ و
نایه‌لێ پێ خوار دانیت که‌ ئاگاداری ده‌کاته‌وه‌، له‌ میژووی ئه‌ سه‌لامیش دا
ئه‌وه‌نده‌مان نمونه‌ هه‌یه‌ له‌م باره‌وه‌ که‌ له‌ژمیژه‌ نایه‌ن به‌لام کورد گوته‌نی:
(لوپچیک نمونه‌ی ته‌غاریکه‌) ئیمه‌ش یه‌کیک له‌و پرووداوانه‌ به‌ نمونه‌ دینینه‌وه‌:
شه‌ویکی عومهری کورێ خه‌تتاب خه‌لیفه‌ی موسلمانان □ خ‌وای لی‌ رازی
بی‌ت □ به‌ کۆلانه‌کانی شاری مه‌دینه‌دا ده‌گه‌را بۆ وه‌ی بزانی هه‌ست و خوستی
نیو شار چیه‌ له‌ یه‌کیک له‌ ماله‌کان دا گوئی له‌م وتووێژه‌ بوو:
دایک: ده‌ هه‌سته‌ که‌چ نه‌ختیک ئاوێ بکه‌ نیو شیره‌که‌وه‌ با زۆر بێ.
که‌چ: ئاخ‌ر دایه‌ عومهر (گه‌ره‌ی موسلمانان) نه‌هی کردوه‌ له‌وه‌.
دایک: ده‌ برۆ که‌چ برۆ خۆ عومهر ئاگای لی‌ نیه‌.
که‌چ: جا خۆ دایه‌ نه‌گه‌ر عومهر ئاگای لی‌ نیه‌ خ‌وای عومهر ئاگای لی‌یه‌!!.

به‌لێ له‌ کۆمه‌لگای ئیسلامی دا له‌و ده‌مه‌دا که‌ ده‌ستی قانون چیدی بر
ناکا ده‌ستی پروا و ئیمان دیته‌ کایه‌وه‌ و ترس و هه‌ژمه‌ت له‌ دلی ئینسان دا
ده‌ره‌خسینێ و نایه‌لێ شیرازه‌ی کۆمه‌ل بپه‌چرینێ، نه‌ما له‌ کۆمه‌لگای کوفردا
ئه‌و ده‌سته‌ نیه‌.

ئه‌وه‌ له‌ سه‌ریکه‌وه‌ ‖ له‌ سه‌ریکی دیشه‌وه‌ له‌ کۆمه‌لگای ئیسلامی دا هه‌ر
کام له‌ نه‌ندامانی کۆمه‌لگا خوا خوایه‌تی ئیشیکی خیری بۆ هه‌لکه‌وی که‌
هینانه‌دی سوود و به‌رژه‌وه‌ندی یه‌کی خه‌لکی تیدا بی‌ت به‌شکم به‌ هۆی ئه‌وه‌وه‌
پاداشیکی بۆ بنوسرێ و تا ته‌رازووی خیرانی پێی گران بی‌ت له‌ پۆژی دوا‌یی دا،

کە رۆژێکە کەس دە فریا کەس نایە و منداڵی شیرە خۆرە لە حەژمەتان سەری
سپی دەبێ و ئینسانی نازا و بە جەرگ لە خۆ دەچێ.

بەئێ کۆمەلگای ئیسلامی دەزانن کە پیغمبەر ﷺ فرمویەتی :
((اتقوا الله ولو بشق تمره))⁽¹⁾ خۆتان لە سزای خوا بپارێزن ئەگەر بە لەتکە
دەنکە خورمایەکیش بێ!! کەواتە هەر خوا خایانە ئیشیکێ چاکیان بۆ
هەلکەوی تا هەڵی کەنە سەری و بە ئومێدی خزمەت کردن بە خەلک و رازی
کردنی خوا جێ بەجێ ی کەن.

ئەما ئەم جۆرە پالەنرە لە کۆمەلگای بێ دین و بێ پرۆادا بەدی ناکرێ و
لە سۆنگە ی ئەوەشەو لە باتی کۆمەلگایەکی خێر خواز و کۆمەل دۆست و
خواپەرست ، کۆمەلگایەکی شەڕخواز و خەلک نەویست و خۆپەرست بەچاو
دەنگیۆین.

خوینەری نازیزم !

ئەو کورتەیه ک بوو لە تەفسیری ئایەتی چوارەمی ئەم سوورەتە مەزنە،
ئەما نابێ وا بزانی کە لێفەم بۆ لەسەر هەتیوان هەلداوە و هیچ نەماوە بیلێم
دەربارە ی ئەم ئایەتە پێرۆزە پر پیت و پێزە، ئیستاش نۆرە ی ئایەتی پێنجەمە.

(1) بخاری و مسلم رپوایەتیان کردووە.

ته‌فسیری ئایه‌تی پینجه‌م

﴿إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ﴾

به‌س تو ده‌پهرستین و هه‌ر له‌ تو ش یارمه‌تی ده‌خوازین.

مانای وشه‌کان :

إیّاك: به‌س تو، لیڤه‌دا وشه‌ی (ایاك) به‌رکار (مفعول)ه و پیش کار و کاراکه‌ی که‌وتوه.

نعبد: ده‌پهرستین، لیڤه‌دا (نعبد) که‌ کاروکارا (فعل و فاعل)یه که‌وتۆته دوا‌ی به‌رکاره‌که‌مه‌وه، ئهم شیوازه‌ش کاتیك به‌کار دیئری له‌ زمانی عاره‌بی‌دا که‌ بابای قسه‌ بیژ بیه‌وئ کاره‌که‌، یان وه‌سفه‌که‌ له‌ به‌رکاره‌که‌دا کورت کاته‌وه و به‌وه‌وه‌ تاییه‌تی کات. که‌واته لیڤه‌دا په‌رستن (عباده)ه که‌ کورت کراوه‌تموه له‌ دوینراو (مخاطب)دا که‌ په‌روه‌ردگاری مه‌زنه.

ئیستاش نۆره‌ی دهره‌ینانی پرێک له‌ گه‌وه‌ره‌ گرانمایی یه‌کانی دهریای بی پایانی ئهم ئایه‌ته‌ پر پیت و پیژه‌یه‌:

گه‌وه‌ری یه‌که‌م

خواپه‌رستی (عبادة)

خواپه‌رستی (عبادة) یانی چی و به‌ کی ده‌گوتری خواپه‌رست (عابد)؟! (راغب الاصفهانی) له‌ مانای (عبادة)دا ده‌ئێ: (العبودية: اظهار التذلل،

والعبادة ابلغ منه لانه غاية التذلل ولا يستحقها الا من له غاية الافضال وهو الله تعالى ولهذا قال (الا تعبدوا الا اياه).

یانی: به‌ندایه‌تی واته: پیشان دانی گه‌ردن که‌چی، به‌لام خواپه‌رستی (عبادة) له به‌ندایه‌تی پر ماناتره چونکه (عبادة) نه‌و په‌ری گه‌ردین که‌چی یه و نه‌وه‌ش که‌س شایانی نیه نه‌و «نه‌بی که نه‌و په‌ری چاکه و م‌خه‌تی هه‌یه [به‌سهرمانه‌وه] که خوی بی‌هاوتایه، جا بویه‌ش فهرموویه‌تی (بی‌جگه له‌وی که‌س مه‌په‌رستن).

هه‌روه‌ها ده‌ئیت: (والناس في هذا ضربان عبد لله مخلصاً وهو الملة صود بقوله: ﴿إِنَّ عِبَادِي لَيْسَ لَكَ عَلَيْهِمْ سُلْطَانٌ﴾، وعبد للندنيا واغراضها... وایاه قصد النبي ﷺ بقوله: ((تَعَسَّ عَبْدُ الدَّرْهِمِ، تَعَسَّ عَبْدُ الدِّينَارِ) وعلى هذا النحو يصح ان يقال: ليس كل انسان عبداً لله فان العبد بهذا المعنى بمعنى العابد....)).

واته: خه‌لک له به‌ندایه‌تی دا دوو جوړن، هه‌یانه به‌ته‌نێ به‌نده‌ی خواپه له‌م ئایه‌ته‌ش دا نه‌م جوړ (به‌نده‌یه مه‌به‌ست بووه: ﴿إِنَّ عِبَادِي لَيْسَ لَكَ عَلَيْهِمْ سُلْطَانٌ﴾ به‌نده‌کانی من تو ده‌سه‌لات به‌سهردا ناشکین. هه‌شیانه به‌نده‌ی دنیا ۱ شته‌کانیه‌تی... پی‌غه‌مه‌ریش ﷺ نه‌م جوړه‌ی مه‌به‌ست بووه که فهرموویه‌تی: (نه‌گه‌تی و بی‌خیری بۆ به‌نده‌ی دره‌م، نه‌گه‌تی و بی‌خیری بۆ به‌نده‌ی دینار). به‌م پی‌یه‌راسته‌بگوتری، هه‌موو ئینسانیک به‌نده‌ی خوا نیه، چونکه به‌نده به‌م مانایه واته گه‌ردن که‌چ و په‌رستار⁽¹⁾. (که‌واته ئینسان چی نه‌وپه‌ری خۆش بوئ و گه‌ردن که‌چی بۆ بکات نه‌و شته‌ی په‌رستوه و به‌خوی خۆی حسیب کردوه).

(1) نه‌وه‌ی نیوان دوو که‌وانده‌که بۆ خۆم نووسیومه.

دیسان (راغب) ده‌ئی:

(ویقال طریق معبد ای مذل بالوطء، و بعیر معبد ای مذل بالقطران و عبَّدت فلاناً اذا ذلَّته واذا اتخذته عبداً قال تعالى ﴿أَنْ عَبَّدْتَ بَنِي إِسْرَائِيلَ﴾ واته: وه ده‌گوتری پئی‌یه‌کی (مُعَبَّد) واته گهردن که‌چ و خۆش کراو به‌هۆی پێدا پویشتن، وه حوشتی‌کی (معبد) یانی مل پئی که‌چ کراو و ژیر ده‌ست کراو به‌قه‌تران⁽¹⁾، وه ده‌ئی‌ی (عبدت فلاناً) ته‌گهر ملت پئی که‌چ کردبئی و بارت هینابی یان کردبیت به‌کۆیله (عبد)، خوی گه‌وره‌ فهرموویه‌تی: ﴿أَنْ عَبَّدْتَ بَنِي إِسْرَائِيلَ﴾ یانی (بنی اسرائیل) ت کردوه به‌ ژیر ده‌سته و فهرمانبه‌ری خۆت [ته‌ی فیرعه‌ون].

مامۆستای خوا لئ خۆش بوو (ابو الاعلی المودودی) یش له‌م باره‌وه ده‌ئی‌ت: (مانای (عبودة، عبودية، عبدیة) له‌ گۆشه‌ نیگای زمانه‌وه بریتی‌یه له‌: ته‌ستۆ که‌چی و خۆ به‌ که‌م پێشان دان، یانی ئینسان له‌ ئاقار یه‌کی‌ک دا گهردن که‌چ بئ وبه‌ ئیراده و ویستی وی به‌ پێوه‌ بجئی و هیچ جوړه‌ لامو‌جوومی و سه‌ره‌خه‌ری و به‌ ره‌ه‌ئستی یه‌ک نه‌کات له‌ ئاقار نه‌مرو فهرمانه‌کانی دا، له‌ هه‌ئس و که‌وت و په‌فتار و کرداری دا ته‌نیا په‌زاه‌مه‌ندی وی په‌چاو بکا و به‌ پئی ویستی و خواستی وی بژیته⁽²⁾.

باقی سه‌ره‌چاوه‌کانی تریش له‌ ته‌فسیر و کتیبه‌ زمانه‌وانی‌یه‌کان، هه‌مان مه‌به‌ست دووباره‌ ده‌که‌نوه له‌ گه‌ل جیاوازی شیتوازی دهر بریندا.

(1) (قطران) مادده‌یه‌کی شله و چه‌وره له‌ هیندیک دره‌خت و ده‌ده‌گیر و ده‌ک سه‌نه‌وهر (کاژ). سه‌یری (المنجد) که‌ لاپه‌ره (638) پیتی (ق) چاپی (22).

(2) سه‌یری (المصطلحات الاربعه) ته‌رجه‌مه‌ی فارسی، لاپه‌ره (167) بکه، چاپی سه‌ئیم.

کهواته ئیستا له بهر تیشکی قسه ی زمان زانان دا دهتوانین بڵین:

(عبادة) خواپهرستی واته گهردن کهچی و فهرمانبهری کردن تهنیا بۆ خوا، واته ههئس و کهوت کردن و بهرپوه چون له هه موو لایه نه کانی ژیان دا به پێی پێنموونی به کانی خوا و پێغه مبه ر ﷺ، به ئێ خواپهرستی یانی پابه ند بوون به بهرنامه و پێبازی وی یه وه و فری دانی هه ر پێچه ک و کویره پێیه کی تر که غهیری خوا دایناوه و نه خشه ی کێشاوه، وه خواپهرستی واته گوێ شل نه کردن و به هیه چ حسێب کردنی قسه ی هه ر کاربه دهست و پدین سپی به ک که قسه کانی له کانیای پوونی پێباز و دهستوری خوا هه ئنه هینجاوه و دهیه وئ خۆی له مهردوم بکاته په رستراو ته مایه تی فیرعه ونایه تی یان به سه ردا بکا و دهستور و یاسایان بۆ دانی.

ئێستاش بۆ خاتری وه ی چاکتر مه سه له که پوون بێته وه و هیه چ کهس له م باره وه گرێ کویره ی له دئی دا نه میتێ با سه رنجیکێ قورثانی قسه له جی بدهین و بزاین له و باره وه پای چۆنه:

1- له سووره تی (مؤمنون) ده فهرموئ: ﴿ثُمَّ أَرْسَلْنَا مُوسَىٰ وَأَخَاهُ هَارُونَ بِآيَاتِنَا وَسُلْطَانٍ مُّبِينٍ (45) إِلَىٰ فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ فَاسْتَكْبَرُوا وَكَانُوا قَوْمًا عَالِينَ (46) فَقَالُوا أَنُؤْمِنُ لِبَشَرَيْنِ مِثْلِنَا وَقَوْمُهُمَا لَنَا عَابِدُونَ﴾.

یانی: دوایی (موسی) و (هارون) ی برای حان به نه شان ه گه لێک و به لگه یه کی ناشکراوه ره وانه ی لای فیرعه مون و دارو دهسته که ی کرد، نه ما نه وان خۆیان به زل گرت و میلله تیکی سه رکهش بوون، گوئیان چۆن بپروا به دوو ئیند سانی وه ک خۆ هان ینین، سه ربارهش میلله ته که یان گهردن که چ مانن و ده مان په رستن؟!

لێره‌دا فیرعمون و دارو ده‌سته‌که‌ی بێ پهرده ده‌یێن میلله‌تی (موسی) که (بنی اسرائیل)ه ئیمه ده‌پهرستن، شکیشی تیدا نیه که مه‌به‌ست له و شه‌ی (عابدون) لێره‌دا نوێژ و پۆژوو بۆ کردن نیه به‌لکو مه‌به‌ست گهردن که‌چی و پا‌به‌ندی ئهو میلله‌تیه به ئهمر و نه‌هی و ده‌ستور و به‌رنامه‌ی فیرعه‌ونه‌وه.

2- هه‌روه‌ها خوای په‌روه‌ردگار تبارک و تعالی له سه‌ر زمانی موسا (علیه السلام) فه‌رموویه‌تی: ﴿وَتِلْكَ نِعْمَةٌ تَمُنُّهَا عَلَيَّ أَنْ عَبَّدَتْ بَنِي إِسْرَائِيلَ﴾⁽¹⁾

واته: ئه‌وه‌ش که منه‌تێکه به‌سه‌رم دا ده‌که‌ی له ئه‌نجامی ئه‌وه‌وه بوو که تۆ [ئهی فیرعه‌ون] (بنی اسرائیل)ت کردبوو به‌بهنده‌ی خۆت.⁽²⁾

3- دیسان فه‌رموویه‌تی: ﴿وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنْ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ﴾⁽³⁾.

واته: وه له هه‌موو کۆمه‌لێک دا پیغه‌مه‌به‌ریکمان ره‌وانه‌کردوه که پێیان رابگه‌یه‌نێ: خوا پیه‌رستن و خۆتان له طاغووت دوور بگرن.

4- له جێیه‌کی تر فه‌رموویه‌تی: ﴿وَالَّذِينَ اجْتَنَبُوا الطَّاغُوتَ أَنْ يَعْبُدُوهَا وَأَنَابُوا إِلَى اللَّهِ لَهُمُ الْبُشْرَى﴾⁽⁴⁾.

(1) الشعراء : 22 .

(2) نهم تايه‌ته: ﴿وَتِلْكَ نِعْمَةٌ تَمُنُّهَا عَلَيَّ أَنْ عَبَّدَتْ بَنِي إِسْرَائِيلَ﴾ قسه‌ی (موسی)یه (علیه السلام) له وه‌لامی فیرعه‌ون دا که پێی گوت: ﴿أَلَمْ تُرَبِّكُنَا فِينَا وَلِيدًا؟﴾ نایا ئیمه به‌ مندالی به‌خێومان نه‌کردی؟ (موسی) لێره‌دا ده‌یه‌وێ پێی بلن: بۆیه نه‌من له مانی تۆدا به‌خێو کرام چونکه نه‌ته‌وه‌ی من (بنی اسرائیل) ژێر ده‌سته‌ی تۆ بوون.

(3) النحل : 36 .

(4) الزمر : 17 .

یانی: وه ئەوانه‌ی خۆیان له پهرستنی تاغووت پاراستوه و بۆ كن گه‌راونه‌وه موژده‌يان پێ ده‌درئ.

5- له شوێنێکی دی فرموویه‌تی: ﴿أَلَمْ أَعْهَدْ إِلَيْكُمْ يَا بَنِي آدَمَ أَنْ لَا تَعْبُدُوا الشَّيْطَانَ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُبِينٌ﴾⁽¹⁾.

یانی: ئە‌ی وه‌چه‌ی ئاده‌م ئە‌دی پام نه‌سپاردن كه شه‌یتان نه‌پهرستن چونكه نه‌و دوژمنی‌کی ناشكرايه بۆ نێوه‌؟!

6- دیسان فرموویه‌تی: ﴿اتَّخِذُوا أَحْبَابَهُمْ وَرُحَبَائِهِمْ أَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللَّهِ وَالْمَسِيحَ ابْنَ مَرْيَمَ وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا إِلَهًا وَاحِدًا...﴾⁽²⁾.

یانی: قه‌شه و پاپاكانیان و (عیسی)ی كورێ مه‌ریه‌میان كردنه په‌روه‌ردگار و فرمانه‌وه‌ له‌باتی خوا، فرمانیشیان پێ نه‌كرا‌بو كه غه‌یری خوا كه‌سی‌تر بپه‌رستن.

7- له سوره‌تی (الأعراف) دا خ‌وای بالا ده‌ست و به‌ به‌زه‌یی دهر باره‌ی هه‌ر كام له نوح و ه‌ود و شعیب كه هه‌ر سێ‌کیان پێ‌غه‌مبه‌ری خوا بوون ده‌فرموئ: ﴿وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ فَقَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ...﴾، ﴿وَالِىٰ عَادَ أَخَاهُمْ هُودًا قَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ﴾، ﴿وَالِىٰ مَدْيَنَ أَخَاهُمْ شُعَيْبًا قَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ...﴾ ده‌بینین هه‌ر كام له‌م پێ‌غه‌مبه‌رانه ﷺ فرموویه‌تی: (كه‌ئێ خوا بپه‌رستن چ په‌رستراوی دیکه‌تان نین) !!

(1) یس : 60 .

(2) التوبة : 31 .

خوینهری تازیز !

له‌وه‌وه که رابورد وه‌ک مانگی چوارده‌ده‌رک‌موت که وشه‌ی (عبادة) چه‌م‌ک و واتایه‌کی یه‌ک‌جار به‌رین و به‌رفراوانی هه‌یه و کورت کرانه‌وه‌ی له‌ چوار چپ‌وه‌ی به‌جی هیتانی دروشمه‌کان دا [] وه‌ک زۆریه‌ی موسلمانانی ئیستا ده‌یکه‌ن [] به‌ هیچ کلۆجیک له‌ گه‌ل ده‌قه‌کانی قورئانی قسه‌ له‌ جی‌دا ناسازی.

به‌لێ (عبادة) له‌ روانگه‌ی مه‌کته‌بی یه‌کتا به‌رستی ئیسلامه‌وه [] واته‌: ته‌نیا و ته‌نیا نه‌ستۆ که‌چ کردن و فرمان به‌ری کردن بۆ خوا و فری دا‌نی هه‌موو چه‌شنه‌ کۆیلایه‌تی و بت به‌رستی یه‌ک، جا که‌یفی خۆیه‌تی نه‌و بته‌ که‌ ده‌یه‌رستی له‌باتی خوا یان وێپای خوا، دارو به‌رده‌، پروه‌که‌، ئاژه‌له‌، شه‌یتانه‌، ئینسانه‌، ئینجا نه‌و ئینسانه‌ش که‌یفی خۆیه‌تی ره‌شه‌، سووره‌، سپی‌یه‌، زه‌رده‌، فه‌ره‌نگی‌یه‌، روسیایی‌یه‌، عاره‌به‌، کورده‌، .. هه‌تد هه‌رچی هه‌یه‌ با ببی، مادام له‌باتی خوا یان وێپای خوا به‌رستراو فرمان به‌ری له‌ قسه‌ و فرمان و یاسا و ده‌ستوره‌کانی کرا [] نه‌و قسه‌ و فرمان و یاسا و ده‌ستورانه‌ی که‌ له‌ سه‌رچاوه‌ی پوونی ئیسلامه‌وه‌ هه‌لی نه‌هینجاون و به‌ پێی هه‌وا و ئاره‌زووی خۆی دایان [] نه‌وه‌ کراوه‌ به‌ به‌رستراویکی ساخته‌ و له‌ جی‌ی به‌ر ستراوی راسته‌قینه‌دا [] انراوه‌.

به‌لێ خوینهری خۆشه‌ویستم !

له‌وه‌وه که رابورد ده‌رک‌موت که‌ مه‌رج نیه‌ هه‌تا نوێژ بۆ یه‌کیک نه‌که‌ی و پۆژووی بۆ نه‌گری و کپ‌نووشی بۆ نه‌به‌ی به‌ به‌رستراوت نه‌ژمیرێ با له‌ هه‌موو کاروبار و هه‌ستان و دانیشتنیک‌ی ژیا‌نیش‌ت دا پابه‌ندی به‌رنامه‌ و گوێ له‌ مستی قسه‌ و پێ غوونی‌یه‌کانی بی !!

جا ئیستا ته‌گهر خوینه‌ری ئازیزم پر به زاری پی بکه‌نی به وانه‌ی ده‌ئین: باشه ﴿ ده‌بی ته‌گهر ئیمه وپرای موسلمانیتی و خواپهرستی سوودیش له بیروباوه‌ر و به‌رنامه‌کانی دیکه‌ش وهرگرین له بواری سیا سی و نابووری و کۆمه‌لایه‌تی و ... هتد دا، هیچ خه‌تای ناگرم و چ گله‌یی یانی لی ناکم. چونکه نه‌و زه‌ین کورت و له خوا بی خه‌به‌رانه نازانن که خوا فهرمویه‌تی: ﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ﴾⁽¹⁾.

یانی: خوا نابووری و چاوپۆشی ناکات که هاوتا و شه‌ریکی بۆ دابنری ته‌ما غه‌یری نه‌و تاوانه له هه‌موو تاوانیکی تر □ که بیهوی □ ده‌بووری !! به‌ئێ نه‌و له ئیسلام بی خه‌به‌رانه نازانن!! ته‌دی خوی کاربه‌جی نافهرموئ: ﴿الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ...﴾⁽²⁾ واته : نه‌مپرۆ پێبازه‌که‌تانم بۆ ته‌ماو کردن .؟!... خوی کاربه‌جی و زانا ده‌فهرموئ پێبازی خوا (دینی ئیسلامه‌تی) ته‌ماوه و هیچ که‌م و که‌سری تیدا نیه به‌لام نه‌و له خوا بی خه‌به‌رانه ده‌ئین: جا چ ده‌بیته‌ ته‌گهر له بیردۆزه ده‌سکرده‌کان سوود وهرگرین له لایه‌نه‌کانی سیاسی و نابووری و کۆمه‌لایه‌تی دا!!

گوایه خوی بالا ده‌ست، نه‌و په‌روه‌ردگاره‌ی ته‌م بوونه‌وه‌ر» زه‌به‌لا جه‌ی په‌خساندوه و پێک خسته‌ ته‌نیا له لایه‌نی مه‌عنه‌وی و پرووحی دا پسپۆره و سیاسه‌ت و میاسه‌ت و باقی شته‌کانی تر نازانی ؟!

(سبحان الله عما يقول الظالمون علواً كبيراً) پاکسی و بی خه‌وشی‌یه‌کی بی وینه بۆ خوا له‌وه‌ی که ستم کاران ده‌ی بیژن، ﴿كَبُرَتْ كَلِمَةً تَخْرُجُ مِنْ أَفْوَاهِهِمْ

(1) النساء : 48 .

(2) المائدة : 3 .

یه، که‌واته چوون بۆ کویتستانه‌کانی (قه‌ندیل) چه‌ند پالنه‌ریکی هه‌یه که وه‌ک کۆله‌کان له‌سه‌ریان به‌نده.

ده‌کت و مت مه‌سه‌له‌ی په‌رستنی په‌روه‌ردگاریش به‌م چه‌شنه‌یه، بۆیه موسلمان خوا ده‌په‌رستی چونکه به‌دی هه‌نهره و خاوه‌نی هه‌موو سیفه‌تیکی به‌رزی خاویه‌تی یه و سوپاس و ستایش هه‌ر شیاوی وی یه و گه‌وره‌ی پۆژی پاداش و سزایه [هه‌لبه‌ته موسلمان پتر ته‌مای پاداشتیان هه‌یه تا سزا] جا له سۆنگه‌ی ته‌مانه‌وه ده‌ی په‌رستن، که‌واته په‌رسترا‌نی خوی مه‌زن تاکامی خۆشه‌ویستی به‌نده‌کانه به‌رامبه‌ر به‌وی، چونکه هه‌ر کام له‌و عامیلانه‌ی رابوردن وا له ئینسان ده‌کات خوی خۆش بو‌ی چ جای هه‌مووشیان خروه بن! ئینجا که‌سیش شکی له‌وه نیه که خوی بی‌هاوتاش له‌و جۆره به‌ندان‌ه‌ی خۆش ده‌وی چونکه له‌و هه‌ر به‌ر له‌وه‌ی به‌نده‌کانی بی‌ناسن و بی په‌رستن چاکه‌ی له‌گه‌ڵ دا کردوون و خۆشی ویستوون و پیزی لی گرتوون! مادام وابی ئیستا که به‌نده‌کانی ته‌ستۆی بۆ که‌چ ده‌کمن و به‌تاقه سه‌ردار و گه‌وره و په‌روه‌ردگاری خۆیانی حسیب ده‌کمن هه‌وجار هه‌وجار خۆشی ده‌وین.

به‌ئێ بنج و بناوانی خواپه‌رستی خۆشه‌ویستی یه، به‌لام ئایا هه‌موو که‌س بۆی هه‌یه لافی نه‌وه لی بدات که خوی خۆش ده‌وی و دۆستایه‌تی له‌گه‌ڵ خوادا به‌هه‌یز و پته‌وه؟! (٢).

(1) که‌په‌تیکی له‌ کۆپێک دا له‌گه‌ڵ یه‌کیک له‌ دانیه‌شتوان بوو به‌ موناقه‌شه‌مان له‌و ئیدیعیای نه‌وه‌ی ده‌کرد که هه‌یج که‌س نیه هه‌نده‌ی وی خوی خۆش بو‌ی و دۆستایه‌تی له‌گه‌ڵ دا پته‌وه‌ییت، ته‌ما نو‌یژ و باقی ناکار» ئیسلامییه‌کانی تریشی تیدا نه‌ده‌بینران که پیتشم ده‌گوت: مادام خوات خۆش ده‌وی چا پابه‌ندی فهرمانه‌کانی نابێ! ژماره‌ گه‌لیک عوزر و به‌هانه‌ی بی‌جێ دینانه‌وه، جا له‌و چه‌ند دێپه‌ی سه‌رئ وه‌لامی له‌و جۆره که‌سانه ده‌ده‌نه‌وه.

هه‌لبه‌ته نه به‌لکو پتویسته نه‌وانه‌ی خویان خوش دهوئ و پیزی لئ ده‌گرن دروشم و نیشانه گه‌لێکیان پتوه بیت که له‌وانه‌ی خویان خوش ناوئ جوئیان ده‌کاته‌وه و هه‌لیان داوێرئ.

چونکه ئیمان و برپا که ریشه و بنه‌ماکه‌ی خوشه‌ویستی‌یه هه‌ست و نه‌ست و عاتیفه و سۆزێکی ده‌روونی‌یه و له‌بهر چاوان په‌نه‌ان و شیراوه‌یه و هه‌ستی پئ ناکریت، به‌لام نه‌و هه‌ست و نه‌ست و عاتیفه و سۆزه ده‌رونی‌یه دیمه‌ن و پوا‌له‌تێکی به‌رچا‌وو دیترا‌ویشی هه‌یه که ده‌کریتته نیشانه و دروشم و به‌لگه‌ی هه‌بوونی، واته ئیمان و برپا دوو دیوی هه‌یه دیوێکیان شیراوه و په‌نه‌انه و خوا نه‌بئ کسه‌ی پئ شاره‌زا نه‌یه، دیوه‌که‌ی دیشیان دیترا‌وو ناشکرایه و هه‌موو کسه‌ی ده‌ی بینئ، نه‌ویش بریتی‌یه له‌و کردار و په‌فتار و په‌وشت و ناکاره‌ی که ئینسانی ئیمان دار پئ‌ی هه‌لده‌ستی و ده‌یکاته به‌لگه و شایه‌ت و ته‌رجه‌مه‌یه‌کی واقعی بۆ ئیمانه‌که‌ی.

به‌لئ که‌سێک که‌سێکی یان شتێکی خوش بوئ له‌ پێنا‌وی دا په‌نج ده‌دا و تئ ده‌کۆشی بۆ وێنه: ده‌بینن نه‌و جحیلانه‌ی دلدارن و ئافه‌ره‌تێکیان خوش ده‌وئ هه‌ر شتێکی له‌ توانا و برستیان دا‌بئ له‌ پێنا‌وی دا به‌خت ده‌که‌ن، به‌لکو زیاده‌وه‌ش جاری وایه له‌ پێنا‌وی یار و خوشه‌ویسته‌که‌یان دا مل ده‌بهر کاری و پاده‌که‌ن که به‌ هه‌چ کێشانه و پێ‌وانه‌یه‌کی ژیرانه ماقوول نه‌یه، لێره‌دا قووله نه‌زیله‌یه‌کم هاته‌وه یاد:

ده‌لێین که‌ره‌تێکی سلیمان پیغه‌مبه‌ر (علیه السلام) به‌ لای می‌رووله‌یه‌کی دا رابورد که سه‌رگه‌رمی گواسته‌نه‌وه‌ی گردێکی گه‌وره بوو که کرابوو به‌ ماره‌یه‌ی خوشه‌ویسته‌که‌ی سوله‌یمان لئ‌ی پرسئ: جا خۆ نه‌گه‌ر هه‌زار سالی‌ش بژی‌یه ئیستا هه‌چ به‌ هه‌چ نا‌که‌ی چما به‌ خۆپایی خۆت ماندوو ده‌که‌ی؟!.

میرووله‌که له وه‌لام دا گوئی: کاکێ خۆم له مه‌زه‌بی ئاشقان دا لیکدانه‌وه
نیه!! به‌ئێ ئه‌و که‌سه‌ی که گوتووویه‌تی:

تعصي الاله و تزعم حبه لعمرک هذا في المقال بديع
لو کان حبه صادقا لاطعته فان المحب لمن يحب مطيع

وێپای یاخی بوونت له خوا گومان ده‌که‌ی خۆشت ده‌وێ
سویندم به‌ خوا نهم قسه‌یه‌ت له‌گه‌ڵ واقعی رێک ناکه‌وێ
ته‌گه‌ر راسته‌ خۆشه‌ویسته‌ ده‌بی مل که‌چ که‌ی بۆ نه‌مری
که‌سێک که‌سێکی خۆش بوێ گوێ له‌ بۆ فه‌رمانی ده‌گری⁽¹⁾

زۆر راستی گوتوه!!

به‌ر له‌وه‌ی نهم گه‌وه‌ره‌ به‌جێ بێلێن و په‌رده له‌سه‌ر گه‌وه‌ریکی تری نهم
تایه‌ته‌ هه‌ڵده‌ینه‌وه‌ راستی یه‌کی زیده‌ بایه‌خ دار ماوه‌ نالوێ لێی بێ ده‌نگ بین.
هه‌روه‌ک چۆن که‌سێک راست بکات له‌وه‌دا که‌ خوای خۆش ده‌وێ به‌ قسه‌ی
ده‌کات و سه‌رپیچی له‌ فه‌رمانه‌کانی ناکات، دیسان که‌سێک به‌ راستی خوای
خۆش بوێ هه‌موو نه‌وانه‌شی خۆش ده‌وێ که‌ خوا خۆشی ده‌وێن وه‌ هه‌موو
نه‌وانه‌ش ده‌بوغزێنێ که‌ خوا ده‌یان بوغزێنێ، گومانیش له‌وه‌دا نیه‌ که‌ به‌نده
گوێ رایه‌ڵ و فه‌رمانبه‌ره‌کانی خوا به‌ گشتی و له‌ رێزی پێ شه‌وه‌یان دا
پێغه‌مبه‌رمان موحه‌ممده صلی الله علیه و آله و خزم و هاوه‌لانی خۆشه‌ویستی خوان و شه‌یتان و
ئینسانه‌ له‌ خوا یاخی بووه‌کانیش ناحه‌ز و دوژمنی خوان، که‌واته‌ موسلمان
پێیسته‌ هه‌موو برواداران به‌ گشتی و پێغه‌مبه‌ر و خزم و نزیکانی و هاوه‌لانی
به‌ تایبه‌تی خۆش بوێ و له‌و لاشه‌وه‌ شه‌یتان و داروده‌سته‌که‌ی له‌ ئینسان و جن

(1) نهم دوو دێره‌ شیعره‌ بۆ خۆم ته‌رجه‌مم کردن ته‌گه‌ر ناته‌واوی یه‌کی تێیدا بێ داوای چارێشی ده‌که‌م.

(په‌ری) ببوغزینئ، هه‌ر بۆیه‌ش به‌ ئه‌ده‌ب و په‌وشتی‌کی ئیسلامی داده‌نرئ که ئینسان له‌ ده‌می ناو هی‌نانی یه‌کێک له‌ پی‌غه‌مبه‌ران دا ﷺ (٦) داوا له‌ خوا ی گه‌وره‌ بکات که له‌ بارانی په‌همه‌ت و به‌خششی خۆی زیاترمان به‌سه‌ردا ببارینئ به‌م جو‌ره‌ ده‌لێن: ﷺ یان (علیه‌ السلام)، وه‌ له‌ ده‌می ناوه‌ینانی یارانی پی‌غه‌مبه‌ردا بلێن ﷺ خوا لێی رازی ب‌یت، وه‌ له‌ ده‌می ناوه‌یه‌ خانی خوا په‌رستی‌کی چاک و موس‌لمانێکی خزمه‌ت گو‌زاردا بی‌ژین: (رحمه‌ الله) خوا په‌همی پێ بکات.

دیسان هه‌ر بۆیه‌ش به‌ ئه‌ده‌ب و په‌وشتی‌کی ئیسلامی داده‌نرئ که هانا وه‌به‌ر خوا به‌رین له‌به‌ر شه‌یتان و شه‌یتانی‌یه‌کان چ نه‌بینراو بن چ بینراو ﴿من الجنة والناس﴾ وه‌ بلێن: (اعوذ بالله من الشیطان الرجیم) په‌نا ده‌به‌مه‌ به‌ر خوا له‌ شه‌یتانی نه‌فرین لێ کراو.

جا خوا بۆ خاتری گه‌وره‌یی و به‌خشنده‌یی خۆی بمان گێڕئ له‌وانه‌ی وه‌ دوا ی شه‌یتان و شه‌یتانی‌یه‌کان ناکه‌ون و به‌لایان دا ناچن. ئامین.

(1) هه‌له‌به‌ته‌ نه‌م سه‌له‌وات دانه‌ پێر دهر باره‌ی پی‌غه‌مبه‌رمان موحه‌مه‌د ﷺ داكۆکی له‌سه‌ر کراوه‌، وه‌ک خوا ده‌فه‌رموێ: ﴿إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا صَلُّوا عَلَيْهِ وَسَلِّمُوا تَسْلِيمًا﴾ احزاب: 56.

گه‌وه‌ری سئ‌یه‌م

نزیک‌که‌وتنه‌وه‌ له‌ خوا به‌ کتو‌پ‌ری نایه‌ته‌ دی و خۆ‌پ‌ا‌گری بی‌ویسته

نیزیک‌که‌وتنه‌وه‌ له‌ خوا و پۆ‌چوون له‌ ده‌ریای بئ‌ بنی‌ خواناسین دا به‌ کت و پ‌ری نایه‌ته‌ دی و خۆ‌پ‌ا‌گری و ئارامی و نه‌سه‌ره‌وتوویی گه‌ره‌که‌، کوردانیش له‌میژه‌ گوتوویانه: که‌س له‌ پ‌رێک نایسته‌ کو‌رێک.

جا وه‌نه‌بئ‌ ئه‌و پله‌ و پله‌یی ورده‌ ورده‌ بئ‌ هه‌لا‌چوونه‌ ته‌نیا له‌ ب‌واری خواپه‌رستی دا هه‌بیت به‌لکو هه‌موو کاروباریکی دنیا به‌ گوێره‌ی ئه‌و یا سا گشتی یه‌ به‌رپۆه‌ ده‌چئ‌، ده‌بینین بابای وه‌رزش کار هه‌وه‌ل جا چل په‌نجای کیلۆی بۆ به‌رز ده‌ک‌رئ‌ ئه‌ما پاش چهند مانگ و چهند سالتیک ده‌توانئ‌ سه‌ری بئ‌ به‌سه‌د و دوو سه‌دی یه‌وه‌ بنئ‌، به‌لام ئایا نه‌گه‌ر هه‌ر هه‌وه‌ل جار هه‌ولئ‌ دابا که‌ یه‌کسه‌ر سه‌د دوو سه‌د کیلۆی به‌رز کاته‌وه‌ بۆی ده‌چۆ سه‌رئ‌؟!

خواپه‌رستی و سه‌رکه‌وتنیش به‌ په‌یژه‌ی خواناسی دا هه‌ر به‌و گه‌زو‌جاوه‌. چۆنیه‌تی فامرانه‌وه‌ی ئه‌م مه‌به‌سته‌ش له‌م نایه‌ته‌ پ‌ر پیت و پیژه‌ ئاوايه‌: له‌ پله‌ی یه‌که‌م دا به‌نده‌ به‌دی هیتنه‌ری خۆی ناسی و زانی که‌ خاوه‌نی هه‌موو سیفه‌تیکی به‌رز و جوانه‌.

له‌ پله‌ی دووهم دا ستایش و شوکرانه‌ بژێری به‌رامبه‌ر به‌ په‌روه‌ردگاری ده‌رپ‌ری، واته‌ ناسینی خوادا وای لئ‌ کرد سوپاس و ستایشی بکات.

له‌ پله‌ی سئ‌یه‌م دا جاریکی دی دووپاتی کرده‌وه‌ که‌ خوا خ‌پ‌وی هه‌موو سیفه‌تیکی له‌بار و چاکه‌ بۆیه‌ش هه‌ر خه‌سله‌تی به‌زه‌یی و به‌خشنده‌یی باس کراوه‌ چونکه‌ جئ‌ و مه‌قام وا داخوازی ده‌کات.

2- (سئل رسول الله ﷺ أي العمل أحب إلى الله؟ قال: أدومته وإن قل) (1) یانی: پرسیار له پیغه مبهەر ﷺ کرا: چ کرده ویه که خوشه و یست تره له کن خوا؟ فهرمووی بهرده وام ترینی نه گهر که میش بی.

3- وقال ﷺ: (أما والله اني لآخشاكم لله واتقاكم له ولكني اصوم وافطر واصلي وارقد واتزوج النساء فمن رغب عن سنتي فليس مني.) (2) یانی: پیغه مبهەر ﷺ فهرموویه تی: بزائن به خوا له هه موانتان پتر له خوا ده ترسیم و پاریزی لی ده کهم نه ما به رۆژوو ده بم و رۆژ بویریش ده کهم [مه بهست لی ره دا رۆژووی سوننه ته] وه نوێژیش ده کهم و ده شنووم وه ده چمه لای نافر هتیش ههر که سینک له پڕ و شوینی من لا هل بی له [میلله تی] من نیه !!.

4- (عن عبدالله بن عمرو رضي الله عنهما قال: قال لي النبي ﷺ: ألم اخبر انك تقوم الليل و تصوم النهار قلت: اني افعل ذلك، قال: فأنت اذا فعلت ذلك هجمت عينك و نفهت نفسك وان لنفسك حق و لاهلك حق فصم وافطر و قم و نم) (3).

واته: (عبدالله بن عمرو بن العاص) خوا لی یان پازی بی گوتویه تی: پیغه مبهەر ﷺ پی گوتم: هه وائم پی دراوه که تۆ شهوگار (4) به شهو نوێژان ده به یه سه ر و رۆژگاریش به رۆژوو، گوتم: نه من وا ده کهم، فهرمووی: نه گهر وا بکه ی چاوت قوول ده بن و نه فست ماندوو ده بیت،

(1) (بخاری و مسلم و ترمذی) له [عائشة] وه گێڕاویانه ته وه.

(2) (بخاری و مسلم و نسائی) له [انس] هه رپوایه تیان کردوه.

(3) (بخاری و مسلم) له عبدالله بن عمرو بن العاص [هه] گێڕاویانه ته وه.

(4) واته هه موو شهوگار به بی پسانه وه.

بشزانه که نه‌فست مافی هه‌یه و، خێزانته هافی هه‌یه، که‌واته
رۆژووانیش بگره [] یانی رۆژووی سوننه‌ت [] و رۆژ بویریش بکه، وه‌شهو
نویژانیش بکه و بشنوو.

به‌ئێ خۆینه‌ری تازیز !

به‌رنامه‌ی خوا به‌ پێی سروشتی ئینسان رۆنراوه ﴿فِطْرَةَ اللَّهِ الَّتِي فَطَرَ
النَّاسَ عَلَيْهَا لَا تَبْدِيلَ لِخَلْقِ اللَّهِ﴾ مادام وابێ ده‌بێ له‌ گه‌ڵ وزه و توانای
ئینسان دا بگوێجێ و وانه‌بێ که ئینسان بۆی به‌رپوه نه‌چیت ﴿يُرِيدُ اللَّهُ بِكُمُ
الْيُسْرَ وَلَا يُرِيدُ بِكُمُ الْعُسْرَ﴾⁽¹⁾ واته: خوا ده‌یه‌وێ کارتانه‌ بۆ وه‌سینایی بخت و
نایه‌وێ لی‌تان گران بکات.

ئه‌مما هه‌ر له‌گه‌ڵ نه‌وه‌ش دا که ئیسلام له‌ توانا و وزه‌ی هه‌موو که‌سی‌ک
دایه به‌هێزترین ئینسانیش مه‌ودای هه‌یه که ئه‌سپی پێش برکێ و به‌ره‌و پێش
چوونی تاو بدات له‌ مه‌یدانی خواپه‌رستی‌دا.

به‌لام دووپاتی ده‌که‌ینه‌وه که نزیك بوونه‌وه له‌ خوا و ژوورپا چون به
په‌یژه‌ی خواناسی‌دا به‌ په‌له‌په‌ل سه‌رناگرێ و پشوو درێژی و خۆراگری و وره‌ی
به‌رزی گه‌ره‌که، پێشینانیش گوتویه‌انه: نه‌وه‌ی له‌ بلێندان بروانی ده‌ نه‌ویان
ده‌که‌وێ، به‌ چاوی خۆشم بابای وام دیوه له‌ پێش دا ئیسلامی زۆر به‌ تین و
تاوه‌وه گرتوه و ویستویه‌تی به‌ دوو رۆژان له‌ هه‌موو ئاوان وه‌په‌رێ و بجێته
ریزی ئه‌م خواپه‌رست و خواپیداوانه‌ی دواي هه‌ول و خه‌بات و تیکۆشانی چهند
ساله گه‌یشتون به‌م پله و پایمه‌یه‌ی پێی گه‌یون، ئه‌مما پاش ماوه‌یه‌ک نه‌ک هه‌ر

(1) البقرة : 186 .

نەیتوانیوه بەردەوام بێت بە لکو زۆر جارەن هەر وازیشی لە خواپەرستی و دین داری هێناوه و پێشێ چەند بە گورپوتاهوه بە دەریای خواپەرستی دا چۆتە خوار دواپی هێندە بە تین و گورپه‌و کشیوه‌تموه و پاشەکشە ی کردوه، بە پێی یاسای (لکل فعل رد فعل یساویه فی المقدار و یعاکسه فی الاتجاه) بۆ هەر کاریک کاردانموهیه ک ههیه، له ئەندازەدا بارتەقایەتی و له ئاراستەدا بە پێچەوانەییەتی. رەنگە هێندێ کەس و لەم قسانەم حاتی بن کە هەرچی بە گورپ و تین پرووه و خواپەرستی چوو دواپیش بە گورپ و تین دەکشیتەموه و پاشەکشە ی دەکات، بەلام نە مەبەستم ئەوهیه وه نە ئەو فامرانەوهیه‌ش له جێی خۆیەتی، بۆ پروون کردنەوه ی مەبەستیش وێنەیه ک دێنەموه:

ئەگەر کوتکێکی لاستیق له دیوارێکی رەق پاکیشی، هەتا کوتک لێدانەکە بە تەوژم تر بێت هەلبەزینەوه‌کەشی بە تەوژم تر دەبی، بەلام هەر هەمان دیوار ئەگەر پاچێکی نووک تیژی لێده ی دەبینین لەباتی هەلبەزینەوه و کشانەوه دوا پێی دا دەچیتە خوار.

ئێستا بەم وێنەیه مەسەله‌که ئاشکراتر بوو، ئەوانە ی زیاد له بەره ی خۆیان لینگان راده‌کیشن و له توانایان بەدەر تی دەنووسین، شتیکی سرو شتی و ئاسایی یه که دەرنا بهن و په‌کیان ده‌کهوئ چونکه ئەو بەر بەستە ی خۆی پێ دادەدەن رەق و پتەوتره له نیراده و عەزمی نەرمۆلە ی وان، بەلێ ئەوانه وه‌ک ئەو کەسه وان که ده‌یهوئ له په‌یژه‌یه‌کی (10) پێ پیلکمی به دو شه‌قوان وه‌سەر کهوئ !!

ئەما ئەوانە ی بەشێنەیی و هیدی هیدی ده چنه پێش و له پۆلای خۆشه‌ویستی خوا و پێغه‌مبەر ﷺ و رێبازە‌که‌یان و شوین که‌وتوانی و ژیا نی نەبراه‌ی به‌هشت پاچێکی نووک تیژیان دروست کردوه به بوغزاندنی شه‌یتان و

دارو ده‌سته‌که‌ی و ریچکه‌کانیان و شوین که‌وتووانیان و تر سان له دۆزه‌خ
دمه‌زه‌ردیان کردۆته‌وه پۆژ بۆ پۆژێ قۆناغێکی نوێ ده‌برن و به پله‌یه‌کی تردا
سه‌رده‌که‌ون هه‌تا ده‌گه‌نه سه‌ربانی کۆشکی پازاوه‌ی خواپهر سستی و پله‌ و
مه‌قامی (احسان).

گه‌وه‌ری چواره‌م

ئه‌ركی به‌نده به‌رامبه‌ر به‌ خوا و ئی خوا به‌رامبه‌ر به‌وی

خویننه‌ری نازیز !

به‌ راستی ئه‌م ئایه‌ته مه‌زنه جوانی و په‌وه‌نقی هه‌ره زۆری ئه‌م سووپه‌ته‌ی
وه‌خۆ گرتوه و به‌ برپه‌ری پشته‌ی له‌ قه‌ڵه‌م ده‌دری، چونکه وه‌ك پێشتر گوترا ئه‌و
چوار ئایه‌ته‌ی پێشی که‌وتوون هه‌موویان چه‌ند پێشه‌کی یه‌کن که ئه‌م ئایه‌ته‌یان
لی و ته‌نجام دی، دیسان ئه‌و دوو ئایه‌ته‌ی دواپیش دین واته‌: شه‌شم و حه‌وته‌م
به‌هۆی وی یه‌وه سه‌ریان هه‌لداوه، چونکه له‌ سۆنگه‌ی ئه‌وه‌وه که به‌ نه‌ه‌کان
به‌ته‌نی خوا ده‌پهرستن شیاوی ئه‌وه‌یه داوا‌ی لی بکه‌ن رێنمایی‌یان بکات بۆ رێ‌ی
راست و بیان گێرێ له‌وانه‌ی خوا لی‌یان رازی‌یه و نيعمه‌تی ئیمانی پێ داوون نه‌ك
ئه‌وانه‌ی خوا گرتوو سه‌ر لی شیتاوان.

ئێستا با بێ‌ینه سه‌ر چۆنیه‌تی فامرانه‌وه‌ی ئه‌م یاسایه و ده‌ره‌یتانی ئه‌م
گه‌وه‌ره له‌ ده‌ریای پر خه‌زێنه‌ی ئه‌م ئایه‌ته‌:

به‌نده‌کان پاش ئه‌وه‌ی ئه‌و راستی‌یا نه‌یان دیت که له‌ چوار ئایه‌ته‌ی پێشوو‌دا
هه‌بوون گه‌یشتنه ئه‌و ته‌نجامه که ته‌نیا خوا شیاوی په‌رستن و نه‌ستۆ بۆ که‌ج
کردنه‌وه و که‌سی دی رێ‌ی ناکه‌وێ بپه‌رستێ و ملی بۆ نه‌وی بکری،

بۆیه گوتیان: ﴿ایاک نعبد﴾ به‌ته‌نێ تۆ ده‌پهرستین !!

به‌لێ به‌نده‌کان دوا‌ی ئه‌وه‌ی زانیان که خوا به‌دی هینته‌ره و خاوه‌نی هه‌موو سیفه‌تیکی چاکه ﴿بسم الله الرحمن الرحيم﴾، وه زانیان که خوا شیای سوباس و ستایش بۆ کردنه چونکه په‌روه‌ردگاری جیهانیانه ﴿الحمد لله رب العالمین﴾، وه زانیان که ئه‌و په‌روه‌ردگاره مه‌زنه ته‌نیا به پائنه‌ری سۆز و به‌خشنده‌یی و چاکه له‌گه‌ڵ دا کردن کائیناتی خوێلقاندوه ﴿الرحمن الرحيم﴾، وه زانیان که خوای کاربه‌جێ سه‌ره‌پرشت و خاوه‌نی پۆژی قیامه‌تی‌یه ﴿ملك يوم الدين﴾، گوتیان: ﴿ایاک نعبد﴾ به‌س تۆ ده‌پهرستین.

ئینجا هه‌لبه‌ته ته‌گه‌ر به‌نده به‌ پۆیشتن بۆ لای خوای بچێ ئه‌و به‌ راکردن بۆ لای دێ بۆیه به‌نده‌کان دوا‌ی ئه‌وه‌ی په‌یمانی به‌ندایه‌تی‌یان له‌گه‌ڵ خودا به‌ست و گفت‌یان پێ‌دا که غه‌یری وی نه‌پهرستن ئاماده‌یی ئه‌وه‌یان په‌یدا کرد که خوا به‌هانیانه‌وه بی‌ت و ده‌ستیان بگه‌ڕێ و له‌ برینی پێ‌ی خواپهرستی دا پشت‌گیری‌یان بکات بۆیه گوتیان: ﴿ایاک نستعین﴾ وه یارمه‌تیش هه‌ر له تۆ ده‌خوازین.

لێ‌ره‌دا به‌ پێ‌ویستی ده‌زانم چه‌ند دێرێک له ئامۆژگاری‌یه‌کانی (عبدالقادر الجیلانی)⁽¹⁾ ره‌حه‌مه‌تی خوای لێ بێ ٭ ٭ ٭ بجه‌ینه به‌ر چاوان له‌م باره‌وه:

ده‌فه‌رموێ: (یا غلام این عبودیتک للحق عز وجل، هات حقیقة العبودية و خذ الکفایة فی جمیع امورک: انت عبد آبق من مولاک، ارجع الیه و ذل له و تواضع لامره بالامتثال، ولنهیہ بالانتهااء، ولقضاء ٭ بالصبر و الموافقة، اذا تم لك هذا تمت عبودیتک لسیدک و جاءک منه الکفایة قال الله عز وجل ﴿الیس الله بکاف عبده﴾).

(1) کتیبی (الفتح الربانی والفیض الرحمانی) نووسراوی (عبدالقادر الجیلانی) لاپه‌ره (22).

إذا صحت عبوديتك له احبك و قوى حبه في قلبك و آنسك به و قربك منه
من غير تعب و لا طلب لك صحبة غيره فتكون راضيا عنه في جميع الاحوال،
فلو ضيق عليك الارض برحبها، وسد عليك الابواب بسعتها لم تسخط عليه، ولم
تقرب باب غيره ولم تأكل من طعام غيره.. الخ).

يانى: پۆله کوا به‌ندایه‌تیى بۆ خوای به‌رز و بى‌هاوتا؟ به‌ندایه‌تى راسته‌قینه
بیته دى و له‌گه‌ڵ بوویتى (کفایه‌ی) خوا وهرگر له‌هموو کاروباریکت دا،
تۆ به‌نده‌یه‌کى زویر بوو و غه‌زیریى له‌گه‌وره‌ت، بگه‌ریوه‌ لای و ملی بۆ
که‌چ بکه‌ و نه‌مرو فه‌رمانى جى‌به‌جى بکه‌ و واز له‌مو شتانه‌ بیته که
به‌رگرى لى کردوون و ئارامى و په‌زامه‌ندیت دهرپه‌ له‌ ئاقار قه‌زا و
قه‌ده‌رى دا، نه‌گه‌ر ئه‌وه‌ت کر به‌ندایه‌تى راسته‌قینه‌ت هه‌تاوه‌ته دى بۆ
گه‌وره‌که‌ت وه‌ یارمه‌تى و پشتیوانى خوات بۆ دى، خوا فه‌رموویه‌تى:
﴿ایس الله بکاف عبده؟﴾ ئایا خوا به‌س نیه‌ بۆ به‌نده‌که‌ی؟!

ئه‌گه‌ر به‌ندایه‌تیش بۆ وى راست بى‌خۆشى ده‌وى و خۆشه‌ویستى خۆى له
دلت دا به‌هه‌ت ده‌کات و ده‌ت کاته‌ هاوده‌مى خۆى و له‌ خۆیت وه‌نیزیک ده‌خات
بى‌ماندوو بوون، وه‌ نایه‌لئ هاوڕییه‌تى غه‌یری وى بکه‌ی، ئینجا له‌هموو
حاله‌یک دا لى‌پازى ده‌بى‌خۆ ئه‌گه‌ر سه‌رى دنیایه‌ت لى‌ویک بیه‌توه‌ به‌و پان و
پۆرى یه‌میه‌وه، و هه‌موو ده‌روانت لى‌داخات به‌و فراوانى یه‌مانه‌وه لى‌تووه‌
نابى و لى‌له‌ دلى ناگرى و له‌ ده‌رگای غه‌یری وى وه‌ نيزیک نا که‌وى و
خۆراکى غه‌یری وى ناخۆی.. هتد).

به‌لئ به‌ راستى گرنگ خۆ ساغ کردنه‌وه و خۆیه‌کلاکردنه‌وه و دل ساف
کردنه‌ویه‌ بۆ خوای به‌خشه‌ر چونکه‌ وه‌کو ئیمام غه‌زالى ده‌فه‌رموئ، "ره‌حه‌تى

کمواته ټينسان ههتا پتر ځوۍ ماندوو بگا و زياتر به سهر نه فسي دا زال بي و
پاکي کاته وه له ژهنگ و ژاري سهر پيټچي و تاوان و څو په رستي و دنيا په رستي
پتر شياوي دابارين و هه لږ ژاني رپژنه ي به ته وژمي باراني په جهتي خوا ده يټت.
جا ياره بي خوايه بچينه ريږي نه وانه ي جلموي نه فس و ناره زووه کانيان له
دهست ژيري و دل و دهر ووني پر له ټيمانيان دايه و هه ردهم سهر گهرمي خاويټن
کر دنه وه ي نه فسيانن و خه ريکي زاخاو دانني به دهنگي ساز و خوش ناوازي
قورثان و سوننه ت، نامين.

گه‌وه‌ری پینجه‌م

پوخت‌ترین شیوه‌ی خوا به‌یه‌ک‌گرتن (التوحید) :

لەم نایه‌ته‌ پیرۆزه‌دا خوا به‌یه‌ک‌گرتن یان یه‌کتا به‌رستی (التوحید) به‌ چاک‌ترین شیوه‌ خراوه‌ته‌ ڕوو: چونکه‌ ئه‌و شتانه‌ی ئینسان ده‌ یان کات به‌ به‌رستراوی خۆی و ده‌یان به‌رستی له‌ کاتی‌ک دا له‌ خوا به‌رستی وه‌دوور ده‌که‌وئ له‌ دوو جۆر به‌ده‌ر نین:

1- شتی‌که‌ ئه‌و بابایه‌ به‌ له‌خۆی به‌رزتر و بالا‌تری ده‌زانئ جا که‌یفئ خۆیه‌تی ئه‌و شته‌ بیتی‌کی له‌ دار و به‌رد دا‌تا‌شراوه‌، ڕووه‌که‌، ئاژه‌ له‌، ئین سانه‌، بێردۆزه‌یه‌که‌، دام و ده‌زگایه‌که‌... هتد، «اته‌: ئینسان شتی‌ک بیه‌رستی غه‌یری خوا و غه‌یری خۆی.

2- هه‌وا و ئاره‌زووه‌کانی خۆی، وه‌ک قورئان فه‌رمویه‌تی: ﴿أَفَرَأَيْتَ مَنْ اتَّخَذَ إِلَهَهُ هَوَاهُ...﴾⁽¹⁾ یانی: ئه‌و بابایه‌ نایینی که‌ هه‌وا و نه‌فسی خۆی کردۆته‌ به‌رستراوی خۆی؟!

به‌ئێ ئینسان هه‌ر له‌ خوا به‌رستی لادات دوو چاری بت به‌رستی ده‌بی‌ت و ده‌بی‌ته‌ کۆیله‌، جا یان کۆیله‌ی یه‌کی‌ک له‌ دیارده‌ سروشتی یه‌کان، وه‌ک: دار و به‌رد و ڕووه‌ک و ئاژه‌ل و ئینسان و ڕۆژ و ئاگر و شه‌یتان و فره‌شته‌ و... هتد، یان کۆیله‌ی نه‌فسی خۆی.

ئهم نایه‌ته‌ پیرۆزه‌ش دل و ده‌روونی ئینسان له‌هه‌ر کام له‌و دوو چه‌شنه‌ کۆیلایه‌تی یه‌ پاک ده‌کاته‌وه‌، له‌ به‌شی یه‌که‌می ئهم نایه‌ته‌دا که‌ خۆینه‌ر ده‌ئیت:

(1) المجاہیة : 24 .

(ایاک نعبد) به‌س تۆ ده‌پهرستین ، ده‌روونی له‌هر چه‌شنه‌ پهرستراویک پاک ده‌بیتوه و نیشانه‌یه‌کی (X) به‌سهر گشت تاغوت و بت و سه‌نه‌مه‌کان دا دینیت و تووریان ده‌دات.

به‌لام په‌نگه‌ به‌عه‌زه‌ که‌سیک و ابزانن که به‌ نازایه‌تی و شان و پیلی خو‌یان و بی یارمه‌تی هیچ که‌سیک توانیویانه‌ نه‌و کاره‌ جی‌به‌جی بکه‌ن، هه‌لبه‌ته‌ نه‌م جو‌ره‌ بپو کردنه‌وه‌ش له‌ گه‌ل یه‌ که‌تاپه‌رستی (توحید) ی بی تو‌یلک و ده‌غه‌ل‌دا ریک ناکه‌وئ چونکه‌ بت په‌رستی هه‌ر بت په‌رستی یه‌ جا که‌یفی خو‌یه‌تی بتی ککی دو‌وره‌ ده‌ست بی، وه‌ک جو‌ری یه‌که‌م، یان له‌ بنه‌و پاته‌وه‌ بی وه‌ک جو‌ری دو‌وه‌م، بۆیه‌ له‌ به‌شی دو‌وه‌می نایه‌ته‌که‌دا نه‌و به‌ته‌ش (X) یکی لی دراوه‌ و وه‌لا نراوه‌ و گو‌تراره‌: ﴿واياک نستعین﴾ یانی: وه‌ یارمه‌تیش هه‌ر له‌ تۆ ده‌خوازین.

نه‌م دوو جو‌ره‌ بت په‌رستی و شه‌ریک بۆ خوا په‌یدا کردنه‌ی قسه‌مان لی کردن بۆ مسو‌لمانان له‌ زاراوه‌ی (تصوف) دا به‌ (الریاء) و (العُجب) ناسراون. چونکه‌ (الریاء) نه‌وه‌یه‌ که‌ ئیشیک بکه‌ی غه‌یری خوی تیدا په‌چاو بکه‌ی واته‌: وێپای په‌چاو کردنی پازی کردنی خوا به‌رژه‌وه‌ندی‌یه‌کی تریشی تیدا په‌چاو بکه‌ی⁽¹⁾، هه‌لبه‌ته‌ نه‌وه‌ش شه‌ریک بۆ خوا برپار دانه‌.

(عُجب) یش نه‌وه‌یه‌ که‌ له‌ کاتی جی‌به‌جی کردنی کاریک دا خۆت لی بگۆڕی و عاجباتیت له‌ خۆت بی و شانازی به‌ خۆته‌وه‌ بکه‌ی و به‌ نازایه‌تی خۆتی له‌ قه‌له‌م بده‌ی نه‌ک به‌ فەزلی خودا.

یه‌ که‌تاپه‌رستی (توحید) ی بی گه‌ره‌ و پوخته‌ش نه‌وه‌یه‌ که‌ نه‌یه‌لی نه‌ خۆت و نه‌ غه‌یری خۆت ببه‌ په‌رده‌ و خوات لی وه‌شێرن.

(1) بی‌گومان جاری واش ده‌بی پیا‌بازی‌یه‌که‌ ده‌گاته‌ پله‌یه‌ک خوی گه‌ره‌ی هه‌ر تیدا په‌چاو ناکرئ.

به‌لام □ خۆینه‌ری خۆشه‌ویست □ نه‌وه‌نده‌ش بزانه که زāl بوون و سه‌رکه‌وتن به‌سه‌ر بته‌ ده‌ره‌کی (خارجی) یه‌کان دا زۆر به‌سینایی تره‌ له‌ زāl بوون به‌سه‌ر بته‌ نیه‌وه‌ دا !!

هه‌ر بۆیه‌ش پێغه‌مبه‌ر ﷺ جه‌نگ کردنی له‌گه‌ڵ بته‌ ده‌ره‌کی یه‌کان دا به‌ تیکۆشانی گچکه‌ (الجهاد الاصغر) حسیب کردوه‌ و جه‌نگ کردنی له‌گه‌ڵ بته‌ ده‌روونی دا به‌ تیکۆشانی گه‌وره‌ (الجهاد الاکبر) له‌ قه‌ڵه‌م داوه‌. خواش هه‌موو لایه‌کمان سه‌رخات به‌سه‌ر بته‌ ده‌ره‌کی و نیه‌وه‌کی یه‌کان دا.

گه‌وه‌ری شه‌شه‌م

بروا و کرده‌و • لیک جوئ نابنه‌وه

به‌ئێ له‌ روانگه‌ی مه‌کته‌بی یه‌کتا په‌رستی یه‌وه‌ کره‌وه‌ و بروا شتاقیان بۆ شتاقیان نابن و هه‌رگیز لیک ناتراژین، واته‌: ناگوئجی و مه‌حاله‌ ئیمان و بروا له‌ دڵ و ده‌روونی‌ک دا نیشه‌ته‌جی بیت به‌لام کردار و په‌فتاری له‌گه‌ڵ دا نه‌بیته‌، دیسان مه‌حاله‌ په‌فتار و کرده‌وه‌ی ئیسلامی یانه‌ له‌ یه‌کی‌ک دا به‌دی بکه‌ی که ئیمان و بروای نیه‌.

هه‌لبه‌ته‌ له‌وه‌دا راجیایی (اختلاف) نیه‌ که موسلمانێ سه‌رپێچی که‌ر و گوناها‌ر نه‌گه‌ر له‌ دنیا‌دا په‌شی‌مان نه‌بووینته‌وه‌ و له‌ گوناها‌ن پاک نه‌بووینته‌وه‌ پۆژی دوایی بارته‌قایی تاوانه‌کانی ده‌سووتینریت، نه‌وه‌ شتی‌که‌ (ا جماعی) زانایانی له‌سه‌ره‌، نه‌ما سه‌باره‌ت به‌ که‌سی‌ک که‌ ئیدی‌عای ئیمان و بروا ده‌کات و خۆی به‌ موسلمان له‌قه‌ڵه‌م ده‌دات به‌لام نه‌ له‌و شتانه‌ ده‌پری‌نگیتته‌وه‌ که‌ خوا حه‌رامی کردوون وه‌ نه‌ له‌و شتانه‌ نزیک ده‌بی‌ته‌وه‌ که‌ فه‌رز و پێویستی کردوون زانایان دوو هه‌ل‌ئۆیستی جودایان هه‌یه‌:

یه‌که‌م: ده‌لێن ته‌گهر هه‌زار سائێ بابایه‌ک لافێ موسلمانه‌تی لێ بدات به‌لام هه‌ر به‌ زار بێ و هه‌یچی پێوه دیار نه‌بێ ته‌وه‌ فێرێ به‌سه‌ر ئیسلامه‌تی یه‌وه‌ نیه‌ و ئیسلامه‌تی گه‌لێک گه‌لێک له‌وه‌ به‌رزتره‌ که هه‌ر به‌ لاف لێدان و ئیدیعایه‌کی بێ ته‌ساس ئینسانێک به‌ شوێن که‌وتووێ خۆی حسیب بکات. دووهم: ده‌لێن مادام کابرا گوته‌ ئیمانم هه‌یه‌ و بره‌وا به‌ خوا و پێغه‌مبه‌ران و زیندوو بوونه‌وه‌ و باقی پوکنه‌کانی ئیسلامه‌تی بوو ته‌گهر هه‌یچ په‌فتار و کرداری ئیسلامی یانه‌شی نه‌بیت هه‌ر به‌ موسلمان حسیب ده‌کړئ.

هه‌لبه‌ته به‌ پێی رای ده‌سته‌ی یه‌که‌م نابێ بابای نوێ ته‌که‌ر و زه‌ کات نه‌ده‌ر و پۆژوو نه‌گر « پارێز نه‌که‌ر له‌ حه‌رام کراوه‌کان به‌جێته‌ به‌هه‌شت و ده‌بێ هه‌تا هه‌تایه‌ له‌ دۆزه‌خ دا به‌ئیتته‌وه‌ » به‌لام له‌ سه‌ر رای دووهم دوا سزاو جه‌زه‌به‌یه‌کی هاوسه‌نگ له‌ گه‌ل تاوانه‌کانی دا له‌ جه‌هه‌نده‌می پزگاری ده‌بێ و ده‌جێته‌ نیو به‌هه‌شتی.

بێ گومان له‌م دوو رایه‌ هه‌ر یه‌که‌کیان راسته‌ چونکه‌ دوو شتی دژ به‌یه‌ک ناگونجی هه‌ردووکیان راست ده‌رچن، جا مادام وایه‌ با چاوێک به‌ ده‌قه ئیسلامی یه‌کان دا به‌خشێن بزانین هه‌ق به‌ کام لایه‌یه‌:

له‌ کاتی توێژینه‌وه‌ی نایه‌تی دووهم دا ئیسلامان به‌ دره‌ختێک شوبه‌اند که لایه‌نی بیروباوه‌ر له‌ جێی په‌گ و پێشان یه‌تی و لایه‌نی کرده‌وه‌ و جێ به‌جێ کردنیش له‌ جێی قه‌د و لق و پۆپ و گه‌لایانه‌، وه‌ له‌وێ گه‌تمان دا که ته‌و باسه‌ زیاتر پۆشن بکه‌ینه‌وه‌، هه‌لبه‌ته به‌جێ هه‌تانی گه‌ت و په‌یمانیش فه‌رزه‌ ﴿وَأَوْفُوا بِالْعَهْدِ إِنَّ الْعَهْدَ كَانَ مَسْئُولًا﴾⁽¹⁾، جا ته‌وه‌ لێره‌ دا گه‌ت (وعد) هه‌که‌مان ده‌به‌ینه‌ سه‌ر:

که‌س توانای لاملی کردنی نیه لهو^۱ که نه‌گهر سه‌لماندمان ئیسلام له هه‌موو شتی‌ک دا وه‌کوو دره‌خته‌که وایه و هیچ جوړه جیاوازی‌یه‌کیان له نیتوان دا نیه نهو کاته چ حوکمی‌ک دره‌خته‌که بگریته‌وه ئی سلامه‌تیش ده‌گریته‌وه، ده‌فه‌رموو به دل تئ فکره و ورد ورد سه‌رنج بده:

له سه‌ره‌تا دا دره‌خته‌که به شیوه‌ی نه‌مامی‌کی ساوا ده‌نیژرئ و نهو سه‌ره‌ی که له باری بنه‌ویه په‌گ و پیشان ده‌رده‌کا و ئینجا نهو تام و چیژ و خواردن و بژیوه‌ی که پیویسته بو ده‌رکردنی چرۆ که‌لایان به په‌گه وردیله‌کانی ده‌ی مژئ و به‌پری ده‌کات بو سه‌ری^(۱)، ئینجا بهو خۆراکه به‌پری کراوه چرۆ و لق و پۆپ و که‌لا په‌یدا ده‌بن و فراژوو ده‌بن.

ئیسلامیش له هه‌وه‌لی دا نه‌مامی نه‌رم و شلکی عه‌قیده و بره‌ویه که له زه‌وی دل و می‌شک دا چه‌قه‌ره ده‌دا و په‌گان داده‌کوئ ئینجا لهو خۆراک و بژیوه‌ی که دل و می‌شک له نه‌نجامی تیوه‌پامان و بیر کردنه‌وه له ک‌کتیبی بوونه‌وه و ک‌کتیبی قورئان دا وه‌ده‌ستیان هه‌ناوه پوخته‌یه‌کی[□] که بریتی‌یه له ناسین و خۆشه‌یستی خوا و پیغه‌مبه‌ر و ﷺ هه‌ست کردن به‌به‌ندا یه‌تی[□] په‌وانه ده‌کرئ بو و نه‌ندامانه‌ی که به سه‌ربازی بیر و زه‌ین و هۆش حسیب ده‌کرئ له نه‌نجامی نهو که‌مین و به‌ینه‌ش دا لق و پۆپ و قه‌د و که‌لای کرده‌وه و ئاکار و په‌فتاری ئیسلامی یانه دروست ده‌بن.

(۱) جی‌ی سه‌رسورمان لی‌ره‌دا نه‌ویه که هه‌ی‌ی کیشنده (جاذبیه‌ی) زه‌وی ناتوانی به‌رگری له پته‌ه‌لا چوونی نهو نازووخه و بژیوه بکات هه‌رچهند سه‌ری‌پچی کردنیشه له فه‌رمائی وی !! به‌لئ به‌لام خوی بالا‌ده‌ست نه‌مری له‌سه‌ره و ده‌بن هه‌ی‌ی کیشنده که‌ردن که‌ج بی‌ت !!

لێره‌دا به‌ بیرم دا نایه‌ت هیچ جوهره‌ جیاوازی یه‌کی نه‌وتۆ له‌ نێوان دره‌ختی مه‌جازی ئیسلام و دره‌ختی راسته‌قینه‌دا هه‌یه‌ت که زهره‌ر به‌ وێ چواندن (تشبیه) ه‌ که بگه‌یه‌نێ.

ئێستا با که‌ره‌تیکی دیکه‌ش سه‌رنج به‌ده‌ینه دره‌خته راسته‌قینه‌که: نایا که‌ ره‌گ و ریشه و بنه‌مای دره‌ختی به‌ته‌نێ دیوه به‌ بێ قه‌د و لق و پۆپ و گه‌لا؟! دلتیام که‌ که‌س نه‌ی دیوه و که‌سێش نای بینێ چونکه‌ نه‌یه، نه‌للاهومه مه‌گه‌ر ره‌گ و ریشه‌ی وشک و برینگ و بێ گیان نه‌ویش هه‌ر به‌ پوا له‌ت جیاوازی هه‌یه له‌گه‌ڵ به‌ردێک یان که‌سته‌که گلیک دا ده‌نا له‌ راستی دا هیچ فەرقیان نه‌یه، چونکه‌: شتاقیان نه‌و پۆله‌ی ره‌گ و ریشه ده‌ی گه‌رن پێی هه‌لناستن که‌ بریتی یه له‌ خۆراک هه‌لمژین و دروست کردنی قه‌د و لق و پۆپ و گه‌لا:

ئێستا با باده‌ینه‌وه سه‌ر دره‌خته مه‌جازی یه‌که، ده‌لێین مادام ئیسپاتمان کرد که‌ کت و مت وه‌ک دره‌ختی راسته‌قینه وایه و پێشتریش گوتمان نه‌ گه‌ر سه‌لمیتر وه‌ک یه‌کن ده‌بێ چ حوکمێک به‌سه‌ر یه‌کیکیان دا ده‌درێ به‌سه‌ر نه‌وی دیشیان دا بدرێ و سه‌لماندیشمان که‌ وه‌ک یه‌کن ده‌توانین به‌ راشکاوی بلێین: ره‌گ و ریشه‌ی عه‌قیده‌ی ئیسلامی و خواپه‌رستی هه‌بوونی مه‌حاله به‌ بێی لق و پۆپ و چرووی کرده‌وه و ئیلتیزام!!

قسم له‌وه‌ی نه‌یه که‌ عه‌قیده و بنه‌مایه‌کی وشک و ره‌ق و ته‌ق و بێ رووح بیت! هه‌لبه‌ته نه‌و جوهره‌ که‌سانه‌ش که‌ نه‌م چه‌شنه عه‌قیده و بیر و بره‌وایه‌یان هه‌یه عه‌قیده و به‌رو بره‌واکیان چ فەرقی نین له‌گه‌ڵ ره‌گ و ریشه وشک و برینگه بێ گیانه‌که‌ی دره‌ختی تاین دا |

به‌لّی خوینه‌ری نازیز!

نه‌مامی بیر و برّوا و عه‌قیده و ئیمانی ئیسلامی له زه‌مینهی ههر دلتیک‌دا برّوا و چه‌قه‌ری کرد و په‌گ و پیشه‌ی داکوتان یه‌کسه‌ر بۆ چه‌سپاندن و سه‌لماندن هه‌بوونی له‌و شوینه‌دا لق و پۆپ و چرۆ و گه‌لای ناکار و په‌وشت و کردوه‌ی برّوا دارانه ده‌کاته هه‌ویه و شایه‌تی بوونی له‌وی‌دا.

که‌واته: هه‌روه‌ک چۆن له‌هر جیه‌ک په‌گ و پیشه و بنه‌مای دارو دره‌ختان دیترا و له‌گه‌لیان دا قه‌د و لق و پۆپ و گه‌لا نه‌دیترا به‌لگه‌ی بێ خیری و وشک و برینگی په‌گ و پیشه‌کانه به‌هه‌مان شیوه‌ش له‌هر ئینسانیک‌دا ئیدیعا کردنی هه‌بوونی ئیمان و برّوا دیترا و کردار و په‌فتاری موسته‌مانانه و برّوادارانه نه‌دیترا به‌لگه‌یه‌ بۆ قریۆکی و بێ خیری و بێ گیانی له‌و ئیمان و برّوایه .

ئیه‌ستاش وای به‌ چاک ده‌زانم ژماره‌ گه‌لێک ده‌قی ئیسلامی بێتینه‌وه بۆ پتر ناوه‌لا کردنی مه‌به‌ست:

یه‌که‌م: مه‌گه‌ر چۆنه‌کایی ده‌نا له‌هر جیه‌ک وشه‌ی ﴿الَّذِينَ آمَنُوا﴾ هاتبێ وێرای ویش وشه‌ی ﴿وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ﴾ هاتوه ئه‌وه‌ش ته‌وه ده‌گه‌یه‌نی که برّوا و ئیمان به‌ بێ کردار و په‌فتاری چاک نابیت.

دوه‌م: خوی زانا ده‌فه‌رموی: ﴿فَإِذَا انْسَلَخَ الْأَشْهُرُ الْحُرُمُ فَاقْتُلُوا الْمُشْرِكِينَ حَيْثُ وَجَدْتُمُوهُمْ وَخُذُوهُمْ وَآخْضِرُوا لَهُمْ كُلَّ مَرْصَدٍ فَإِنْ تَابُوا وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ فَخَلُّوا سَبِيلَهُمْ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾⁽¹⁾.

(1) التوبة : 6 .

یانی: کاتیڤک ئهو مانگانهی جهنگیان تیدا قه‌ده‌غه کراوه به‌سه‌ر چوون، کافره‌کان بکوژن له‌هه‌ر جێ‌یه‌ک وه‌به‌ر ده‌ست تان کهوتن، وه‌ بیان گرن و ده‌وره‌یان بده‌ن و له‌ هه‌موو سه‌نگه‌ران دا بۆیان دانیشن، ئینجا که تۆبه‌یان کرد و نوێیه‌یان کرد و زه‌کاتیان دا وازیان لێ بێتن، خواش لێ بورده و به‌ به‌زه‌یی‌یه.

لێ‌رده‌ ده‌بینین خوی زانا و کاربه‌جێ‌ فه‌رمان ده‌کات به‌ موسلمانان که له‌ کافران بجه‌فتی و بیان کوژن به‌ هه‌موو شیوه‌یه‌ک هه‌تا ده‌گه‌ڕێنه‌وه‌ بۆ ژێر ڕکێفی ئیسلام و نوێژی ده‌که‌ن و زه‌کاتی ده‌ده‌ن. که‌واته‌ کافره‌کان به‌ (3) مه‌رجان به‌ موسلمان حسیب ده‌کرین و ده‌بنه‌ به‌روادار:

- 1- گه‌ڕانه‌وه‌ لای خوا و ئیمان هێنان به‌ په‌روه‌ردگاریه‌تی خوا ﴿فان تابوا﴾.
- 2- نوێژ کردن ﴿واقاموا الصلاة﴾.
- 3- زه‌کات دان ﴿واتوا الزكاة﴾.

سێ‌یه‌م: خوی به‌رز فه‌رمویه‌تی: ﴿إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ إِذَا ذُكِرَ اللَّهُ وَجِلَتْ قُلُوبُهُمْ وَإِذَا تُلِيَتْ عَلَيْهِمْ آيَاتُهُ زَادَتْهُمْ إِيمَانًا وَعَلَىٰ رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ﴾ (2) الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ... ﴿(1)﴾.

یانی: به‌ راستی به‌رواداران ته‌نیا نه‌وانه‌ن که له‌ ده‌می یاد کردنی خوا دا لێ‌ان ڕاده‌چله‌کێ و کاتیڤک نایه‌ته‌کانی ویان به‌سه‌ردا خۆینه‌درایه‌وه‌ ئیمانیان پێ‌ی زیاد ده‌بێ، وه‌ پشت به‌ په‌روه‌ردگاریان ده‌به‌ستن، نه‌وانه‌ی نوێژی ده‌که‌ن و له‌وه‌ی پێمان به‌خشیون ده‌به‌خشن.

لیره‌ش دا دیسان ده‌بینن که خوی بئ هاوتا که‌سانێک به پرواداری راسته‌قینه‌ حسێب ده‌کات که له ترسی خوا دلێان راده‌چهنێ و پ شتی پئ ده‌به‌ستن و ئیمانیا به خویندنێ قورئانی زیاد ده‌بێ و نوێژێ ده‌که‌ن و زه‌کاتی ده‌ده‌ن.

که‌واته که‌سیک ئیمان و پرواکه‌ی ئه‌م دیاردانه‌ی له‌گه‌ڵ دا نه‌بن بایی پوولێکه و وه‌ک پاره‌ی قه‌لب به‌سه‌ری دا ده‌دریته‌وه.

چواره‌م: دیسان خوی مه‌زن فهرموویه‌تی: ﴿إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ ثُمَّ لَمْ يَرْتَابُوا وَجَاهَدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أُولَٰئِكَ هُمُ الصَّادِقُونَ﴾⁽¹⁾.

یانی: پرواداران ته‌نیا نه‌وانه‌ن که پروایان به خوا و پیغه‌مبه‌ره‌که‌ی ﷺ هیناوه و هیچ دوو دل نین، وه له پیناوی رێبازی خوادا مال و نه‌فسیان به‌خت ده‌که‌ن، ته‌نیا نه‌وانه‌ن راستان.

که‌واته: چه‌مکی پێچه‌وانه (مفهوم المخالفة) ی ئه‌م ئایه‌ته ئاوا ی لێ‌دریته‌وه: نه‌وانه‌ی به مال و نه‌فس له پیناوی رێبازی خوادا خه‌بات ناکه‌ن راست ناکه‌ن له بروا داریتی یه‌که‌یان دا.

پینجه‌م: پیغه‌مبه‌ر ﷺ فهرموویه‌تی: ((لَيْسَ الْإِيمَانُ بِالْتَّمَنِي وَلَا بِالْتَحْلِي وَلَكِنْ هُوَ مَا وَقَرَّ فِي الْقَلْبِ وَصَدَّقَهُ الْعَمَلُ...))⁽²⁾.

واته: ئیمان خۆزگه‌ خواسته و قسه‌ی شیرین نیه به‌لکو ئه‌وه‌یه که له دل‌دا جێگیر ده‌بێ و کرده‌وه‌ش وه‌راستی ده‌گیرێ و ده‌بیته‌ شایه‌تی.

(1) المعجرات : 16 .

(2) (ابن النجار و دیلمی) پڕوایه‌تیان کرده‌، تێبینی: فهرمووده‌ناسان ئه‌م قسه‌یان به‌هێ (الحسن البصري) داناوه .

شه‌شهم: پیغه‌مبهر ﷺ فرمویه‌تی: ((بین الرجل و بین الکفر ترک الصلاة))⁽¹⁾.
 واته: له نیوان ئینسان و کوفردا واز هیتانه له نویژ. کهواته ههر که سیّک وازی
 له نویژ کردنێ هیتا به موسلمان دانانرێ و ده‌چیته پێری بێ پروایانه‌وه.
 ده‌وتم: دیسان پیغه‌مبهر ﷺ فرمویه‌تی: ((العهد الذي بیننا و بینکم
 الصلاة فمن ترکها فقد کفر))⁽²⁾.

یانێ: ئەو په‌یمان و سنووره‌ی له نیوان مه و گاواره‌کان دا هه‌یه نویژه جا ههر
 که سیّک وازی لێ هیتا کافره.

هه‌شته‌م: (ابن حزم الاندلسی) ده‌لێت: ⁽³⁾ (کۆمه‌لێک له یارانێ پیغه‌مبهر و
 ﷺ ئەوانه‌ی دوا‌ی وائیش له‌سه‌ر ئەوه‌ن که بابای نویژ نه‌که‌ر کافره
 له‌وانه: عمر بن الخطاب ، عبدالله بن مسعود، عبدالله بن العباس، معاذ
 بن الجبل، جابر بن عبدالله، ابو الدرداء، له غه‌یری هاوه‌لانی
 پیغه‌مبهریش ﷺ: احمد بن حنبل، عبدالله بن المبارک، النخعی، ابو
 ایوب السخیتیانی، ابو داود الطیالسی، ابو بکر بن ابی شیبه، و زهیر بن
 حرب، وه غه‌یری ئەوانیش⁽⁴⁾.

(1) (احمد و مسلم و الترمذی و ابو داود و ابن ماجه) له جابر بن عبدالله وه پڕوایه‌تیان کردوه.

(2) (احمد و ترمذی و نسائی و ابن ماجه) له (بریده) وه گێژاویانه‌ته‌وه.

(3) سه‌یری کتیبی (فقه السنة) ی (سید سابق) به‌رگی یه‌که‌م لاپه‌ره (93) به‌که.

(4) ئیمه له کتیبی (خواپه‌رستی مسولمان) ، به‌رگی یه‌که‌م دا به‌دریژی باسی حوکمی بابای مسولمانه
 نویژنه‌که‌رمان کردوه و هه‌مان رای که لێزه‌دا تۆمارمان کردوه و هه‌لمان بژاردوه له‌ویش هه‌لمان
 بژاردوه و به‌به‌لگه‌ی زۆر ئیسه‌پاتمان کردوه . به‌لام به‌چهند مه‌رجیکه‌وه ، بۆیه پێویستی سه‌رنجی نه‌وی
 بدرێ .

له کۆتایی دا ده‌لێم : ئەم قەڵەمە‌ی ئیستا پێ‌ی ده‌نوسم بۆ‌یه ناوی لێ‌ نراوه قەڵەم چونکه‌ ئەرکی نووسین به‌‌پێوه ده‌با و پێ‌ی ده‌نوسرێ ، به‌لام ئه‌گه‌ر گریمان له نووسین که‌وت ئایا په‌وايه پێ‌ی بگوترێ قەڵەم ؟!

ئایا جیاوازی ئەم پێ‌نوسه له‌گه‌ڵ چیلکه دارێک دا چیه ؟!

خۆ شتاقیان ئەرکی نووسین به‌‌پێوه نابەن، ئه‌گه‌ر بگوترێ جیاوازی یان ئەوه‌یه که پێ‌نوسه نه‌نوسه‌که هه‌رچه‌ند له راستی دا هیچی له چیلکه‌که زیاتر نیه به‌لام هه‌ر چۆنیک بێت له شیوه‌ی پێ‌نوس دایه !! له وه‌لام دا ده‌گوترێ کاتی خۆی له‌بهر ئەوه پێ‌یان نه‌گوتو» قەڵەم چونکه له‌سه‌ر شیوه و پوخساری قەڵەم بووه به‌‌لکو له سۆنگه‌ی ئەوه‌وه ئه‌و ناوه‌ی به‌سه‌ردا بپاوه که پێ‌ی نووسراوه .

هه‌ر به‌م پێ و دانە کابرای موسلمانیش بۆ‌یه ناوناوه» موسلمان چونکه‌ گه‌ردن که‌چی فه‌رمانه‌کانی خواجه، به‌لام وه‌ختیک له فه‌رمانه‌کانی خوا لاملی کرد و یاخی بوو هیچ ماقوول نیه ئه‌و ناوه‌ی هه‌ر پێوه بێ چونکه کاتی خۆی ئه‌و ناوه‌ی بۆ‌یه لێ‌ نراوه چونکه نه‌ستۆی بۆ ئه‌مر و فه‌رمانی خوا و پێغه‌مبه‌ر ﷺ که‌چ کردوه، ئە‌مما ئیستا که گه‌ردن که‌چ نه‌ماوه و لاپێ بووه و لای داوه ناو و شو‌هره‌تی موسلمانه‌تیشی پێوه نه‌ماو» و له ئیسلامه‌تی یه‌هه‌لاوی‌ترراوه . به‌‌لێ ده‌توانین ب‌لێین هه‌م قەڵەم له نووسین که‌وتوه‌که‌ش و هه‌م موسلمانه له خواپه‌رستی ده‌رچووه‌که‌ش کاتی خۆی که ئەرکی نووسین و خواپه‌رستی یان به‌‌جێ هێناو» به قەڵەم و موسلمان حسێب کراون، به‌لام ئیستا که هه‌ردووکیان ئەرکی خۆیان واز لێ‌ هێناوه و لێ‌ که‌وتوون دروست نیه ناوه پێشووه‌که‌یان هه‌ر ب‌مێنێ .

به ئی خوینهری تازیز !

ئینسانی بئ کردار و پهفتار به موسلمان دانائری نه گهر مهر چه کان هاتنه دی و بهربهسته کان لاچون ههر بۆیهش لهم سوورپهته مهزنه دا ده بئین بهنده کان دواى خویندنی چوار ئایهتی پیشوو که برپا داریتی تهواوی تیدا دهرده کهوئ یه کسهر گوتووایه: (ایاک نعبد وایاک نستعین)، چونکه زانیویانه که ئیمانی بئ کردهوه و ئیلتیزام ههر قسه ی پرووته و وهک گوئزئ کوئر نیو قریوک و پووچه.

جا خوایه بۆ خاتری گهرهیی و سۆزی خۆت و خۆشهویستمان بۆ پیغه مبه ر ﷺ بمان گپری لهوانه ی کردهوه و پهفتاره کانیا ن شایه تی ئیمان و برپای موسلمانه تی یان دده دن و بمان پاریزی لهوه که ههر به زار لافى خواپهرستی لی دهین ، نامین.

گه وههری جهوته م

بۆچی ئیسلام گرینگی به یه کیه تی و پیکه وه جۆش درانی
کۆمه له ی موسولمانان ده دات ؟

له بهر تیشکی جهوته مین گه وههری گرانبای دهریای ئهم ئایه ته مه زنه دا ئهم راستی یه دیته بهر چاوان:
گرنگی دانی ئیسلامه تی به یه کیه تی و پیکه وه جۆش دا ئی کۆ سه لئى موسلمانان:

چۆنیه تی دهره یئانی ئهم گه وههره ش ئاوايه: خوینهری ئهم ئایه ته پیرۆزه لیڤه دا پاناوی کۆ (جمع) به کار دینئ نهک ئی تاک (مفرد) واته نا ئیت: ﷻ

اعبد ۛ هەر ئەتۆ دەپەرستم، بەلکو خۆی پەگەل کۆمەلای پرواداران دەخات،
 کەواتە بێ بیته و بەره لەم ئایەتە دەفامریتەو ۛ که ئینسانی موسلمان بەتەنێ
 خوا ناپەرستێ و بە تەنیا خەریکی بەرپۆه بردنی بەرنامەى خوا ناییت بەلکو
 لەگەل خوشک و برایانی تری هاو بیر و هاو ئامانجی دا بەو کارە هەل دەستێ.
 ئەم راستیەش وەنەبێ هەر ئێرەدا باسی کرابێ بەلکو لە دەیان دەقی دیکەى
 ئىسلامى دا رانۆتارواه، بۆ وێنە:

1- ﴿إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الَّذِينَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِهِ صَفًا كَانَتْهُمْ بَنِيَانٌ مَرْصُوصًا﴾ (1)
 يانی: خوابه راستی نهوانه‌ی خوش دهوی که به کومه‌ل و بدریز له پیتاوی دا
 ده‌جنگن هر ده‌ئی دیوارکی پتکوه خوش دراون !!

لیژدها ویژای فامرانهوهی تهوه که پتویسته پرواداران له کۆ ههڵ دا
خۆیان بنوێتن تهوهش دهفامریتتهوه. که :یه کهم: پتویسته بهرپز و به رێک و
پێکی خهبات بکهن. دووهه: پتویسته وهک چینی دیوار پێکهوه. جۆش
بدرێن و وهک بهنکه تهسیحیک له تهنیشت یه کهوه ریز بن و پال وێک دهه و
شان لێک بدهن.

2- ﴿وَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا...﴾ (2).

3- پیغمبر ﷺ فرموده‌ای: ((ومن مات وهو مفارق للجماعة فإنه يموت ميتة جاهلية))⁽³⁾

يانی: ھەر كەسنىكى لى كاتىك دا بىرى كە لى كۆمەلى مۇسلمانان جۇي بۇتەو ھەردىكى نەفامانە مردوھ !!.

(1) صف: 5.

(2) آل عمران : 104 .

(3) (مسلم) ریوایتی کردوہ لہ (عبداللہ بن عمر) دہوہ.

4- دیسان فەرموویەتی: ((کلکم راع و کلکم مسئول عن رعیتە))⁽¹⁾.
واتە: هەر کامیکتان چاودێرە و هەر کامیکتان لە ئاقار میللەتە کەدا
بەرپرسیارە.

5- هەروەها فەرموویەتی: ((ولا تباغضوا، ولا تحاسدوا، ولا تدابروا، ولا
تقاطعوا و كونوا عباد الله اخواناً، ولا يحل لمسلم ان يهجر اخاه فوق
ثلاث...))⁽²⁾.

واتە: یەكدی مەبوغزینن، وە ئێرەیی بە یەكتر مەبەن، وە پشت لە یەكتر
مەكەن، وە لێك دابڕ دابڕ مەبن، هەمووتان بەندە ی خوا و برای یەك
بن، وە حەلال نیە بۆ هیچ موسلمانێك كە دەنگ لە براكە ی دابڕێ پتر لە
(3) سێ پۆژان.

6- لە جێ یەكی دی فەرموویەتی: ((مثل المؤمنین فی توادهم و تراحمهم و
تعاطفهم مثل الجسد اذا اشتكى منه عضو تداعى له سائر الجسد بالسهر
والحمى))⁽³⁾.

یانێ: وێنە ی برۆاداران لە دۆستایەتی و بەزەیی بە یەكتردا هاتنەوه یان و
میهربانی یان لە گەڵ یەك دا وەك جەستە یەك وایە، كاتیك ئەندامێكی
تووشی ئازاریك دەبێ هەموو ئەندامەكانی تری لەش لێ ی دەگێژنەوه بە
شەونخوونی و گرانیەتی.

هەلبەتە ئەمانە لۆیچێك بوون لە تەغاریکی ئەو دەقە ئیسلامی یانە ی
دەربارە ی چۆنیەتی و شیوە ی پێك هاتن و بەرپۆه چوونی كۆمەلگای ئیسلامی

(1) (بخاری و مسلم) پێواپەتیان كردووە لە (عبدالله بن عمر) هەو.

(2) (بخاری و مسلم) پێواپەتیان كردووە لە (انس) هەو.

(3) (بخاری و مسلم) پێواپەتیان كردووە لە (أبي موسى الأشعري) یەو.

ده‌دوین که ده‌توانین له دوو سێ دێردا نێوه پۆکه‌که‌یان پوخت بکه‌یه‌ نه‌وه: ■
ئیسلا‌م ده‌یه‌وێ موس‌لمان به‌ ته‌نیا نه‌بێ و نه‌ندامێکی چالا‌ک و کاری‌گه‌ر بێت له
نێو کۆمه‌ڵێک موس‌لمانی رێک و پێک و ریز بوو و پێکه‌وه جۆش دراوو تێک
ترین‌جاودا.

بێ‌گومان ته‌م باسه‌ یه‌که‌جار گرنگه‌ و وتوو‌یژ و تو‌یژینه‌وه یه‌کی فره
هه‌ڵده‌گرێ، کورده‌ گوته‌نی: نه‌و هه‌ویره‌ ئاوی زۆر ده‌وێ، به‌لام له‌به‌ر چه‌ند
هۆیه‌ک که‌ ره‌نگه‌ له‌ بابای ژیر و وردبین شێرراوه‌ نه‌بن به‌م ته‌ندازه‌یه‌ وازی لێ
دینین، به‌لام دوا‌ی ئاراسته‌ کردنی پرسیا‌ریک و وه‌لام دانه‌وه‌ی:

هۆی بایه‌خ دانی ئیسلا‌م به‌ ریز بوونی موس‌لمانان و خۆ نواندنیان له
کۆمه‌ڵێکی رێک و پێک و جۆش دراودا چیه‌؟!
له‌ وه‌لام دا ده‌لێین:

له‌ سۆنگه‌ی نه‌وه‌وه که‌ ئیسلا‌م به‌رنامه‌ و رێبازی‌که‌ بۆ سه‌ر له‌به‌ری ژیا‌نی
ئینسان به‌ تا‌ک و کۆمه‌ڵه‌وه‌ و سه‌رتاپای لایه‌نه‌کانی ژیا‌نی وه‌به‌رخۆ ده‌دات
و هیه‌ چێ لێ نابوێ سه‌رێ چ مه‌عه‌ نه‌وی ب پێت چ سیا‌سی چ ئابووری چ
کۆمه‌ڵایه‌تی...چ...چ...هتد، به‌ئێ له‌ سۆنگه‌ی نه‌وه‌وه، مه‌حا‌له‌ تا‌قه
ئینسانێک بتوانێ به‌ته‌نێ به‌سه‌ری‌دا بپو‌ا و به‌ندایه‌تی خوا‌ی به‌رزو مه‌زن به‌جێ
بێنێ، نه‌ک هه‌ر تا‌قه ئینسانێک به‌لکو کۆمه‌ڵه‌ مرۆڤێکی زۆریش □ هادام پرژو
بلا‌وو بێ سه‌ره‌و به‌ره‌و لێک ترا‌زاو بن □ ناتوانن ئیسلا‌مه‌تی به‌رپۆه‌ به‌رن و له
گشت لایه‌نه‌کانی ژیا‌نیان دا ده‌ستوو‌ر و یاسا‌کانی خوا بکه‌نه‌ رێباز و پا‌سته
شه‌قامی ژیا‌ن، جا له‌به‌ر نه‌وه‌ ئایینی ئیسلا‌م نه‌و هه‌موو گرنگی یه‌ی به‌ رێک و
پێکی و ریز بوونی موس‌لمانان داوه‌.

جا خوای به‌به‌زه‌یی پرتنمایی مان بکات بۆ بیر کردنه‌وه‌ی راست و ناخواتنی راست و نیش کردنی راست، وه بمان گێترئ له‌وانه‌ی له‌ پیتناوی رازی کردنی خوا و به‌جێ هیتانی ئهرکی به‌ندایه‌تی و خزمه‌ت کردنی ریتبازه‌که‌ یدا هه‌موو به‌رژه‌وه‌ندی‌یه‌کی شه‌خسی ده‌خه‌نه‌ نه‌ولا.

گه‌وه‌ری هه‌شته‌م

ئیمان و بروا تاقه‌ بنچینه‌ی کۆمه‌لگای ئیسلامیه

کۆمه‌لگای ئیسلامی ته‌نیا یه‌ك بن چینه و به‌خه‌مای هه‌یه‌ له‌ سه‌ری رابوه‌ستئ، به‌ ته‌عبیریکی تر ئهو شته‌ی ده‌توانئ هه‌موو موسلمانان پێکه‌وه گری‌دا و بیان هۆنیته‌وه‌ ته‌نیا شتیکه‌ ئه‌ویش ئیمان و برویه:

شکی تیدا نیه‌ هه‌ر کۆمه‌ل و پێرو تاقمێک پێویسته‌ بنچینه‌یه‌کی هه‌بیت که‌ له‌سه‌ری رابوه‌ستئ و هه‌موویان کۆ بکاته‌وه‌، جا ئهو بنه‌ما و بنچینه‌یه‌ی کۆمه‌لگای موسلمانانی له‌سه‌رخێ ده‌بیته‌وه‌ و لاقانی له‌سه‌ر ده‌چه‌قیئئ بریتی‌یه‌ له‌ ئیسلامه‌تی و ئیماندارئ.

له‌ مه‌کته‌بی ئیسلام دا هیچ کام له‌ په‌نگ و زمان و په‌گه‌ز و بنه‌چه‌که‌ و سنووری جوگرافیایی و ئاستی ئابووری نه‌کراونه‌ بناغه‌ی کۆمه‌لگای ئیسلامی، با بزانی بۆچی؟!

له‌ سۆنگه‌ی ئه‌وه‌وه‌ که‌ ئیسلام په‌یره‌وو پرۆگرامی خوا‌یه‌ بۆ گشت ئینسانه‌کان به‌ ته‌عبیریکی تر پرتنمونی و نامه‌ی به‌دی هه‌یه‌ خه‌ره‌ بۆ وه‌دی هه‌تراه‌کانئ، شتیکی وا کراوه‌ به‌ جوغز و بازنه‌ی تیدا خێ بوونه‌وه‌ی شوین که‌وتوانی به‌رنامه‌ی خوا که‌ بتوانئ هه‌موو ئینسانه‌کان له‌هه‌ر تیره‌ و نه‌ته‌وه‌ و

په گه زیك بن و ههر پهنگ و زمانه یان هه بیته له نیتو خوی دا بجهوینتیه و هه موویان بخاته بن بالی میهره بانی خوئیهوه.

به لام نه گمر هاتبا و پهروه ردگار سنووریکه تهسکی کردبا به جوغزی خپ کردنهوه ی ئینسانه کان وهك:

1- تیره و هۆز بۆ وینه : جاف.

2- یان نهتهوه بۆ وینه : کورد.

3- یان په گهز بۆ وینه : ناری.

4- یان پهنگ بۆ وینه : سپی پیست.

5- یان زمان بۆ وینه : هیندی.

6- یان باری ژیان بۆ وینه : ههژاری.

7- یان ناستی بیر و هۆش بۆ وینه : خویندهواری.

ئهوه له حالهتی یه کهم دا بیجگه له عه شیرهتی جاف و، له حالهتی دووهم دا بیجگه له نهتهوهی کورد و، له حالهتی سێیهم دا بیجگه له په گهزی ناری و، له حالهتی چوارهم دا بیجگه له سپی پیسته کان و، له حالهتی پینجهم دا بیجگه له هیندی زمانه کان و، له حالهتی شهشهم دا بیجگه له ههژاره کان و، له حالهتی ههوتهم دا بیجگه له خویندهواره کانی له نیتو خوی دا نه ده وهواندهوه، بینگومان نهوهش شتیکی پهوا نیه و له گهڵ دادگهری و کار به جی خوادا ناسازین.

جا بۆیه پهروه ردگار مهودای بهرنامه کهمی هینده لیك کیشاوهتهوه □ به بهراوه ژووی پێچکه و کویره پێ دهسکرده کانهوه □ که هه موو ئین سانه کان بتوانن له ژیر سیبهری دا بجهوینتیه و به یه کیک له شوین کهوتوانی حسیب بکړین.

جا له‌بهر نه‌وه‌ی ئیتره‌كانه جێ‌ی تهرخان كراوی تووژینه‌وه‌ی نهم باسه‌ نیه⁽¹⁾ به هینانه به‌رچاوی چهند ده‌قێکی ئیسلامی كۆتایی به باسه‌كه دیتین:

1- خَوای تَاكَ دَه‌فَه‌رموئ: ﴿لَا تَتَّخِذُوا آبَاءَكُمْ وَإِخْوَانَكُمْ أَوْلِيَاءَ إِنَّ اسْتَحْبُوا الْكُفْرَ عَلَى الْإِيمَانِ وَمَنْ يَتَوَلَّهُمْ مِنْكُمْ فَأُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ﴾⁽²⁾.

واته: نه‌ی برواداران باب و برایاتان مه‌گرن به‌ دۆست كه كافریتى‌پیان هه‌لبژارد به‌سه‌ر ئیمان دا هه‌ر كه‌سیكیش له‌ ئیوه به‌ دۆستیان هسێب بكات نه‌وانه سته‌م كارن.

2- دیسان فه‌رموویه‌تی: ﴿قَدْ كَانَتْ لَكُمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ فِي إِبْرَاهِيمَ وَالَّذِينَ مَعَهُ إِذْ قَالُوا لِقَوْمِهِمْ إِنَّا بُرَاءُ مِنْكُمْ وَمِمَّا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ كَفَرْنَا بِكُمْ وَبَدَا بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ الْعَدَاوَةُ وَالْبَغْضَاءُ أَبَدًا حَتَّى تُؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَحْدَهُ﴾⁽³⁾.

یانی: به‌پاستی □ نه‌ی موسلمانان □ پێش‌په‌ویکی باشتان هه‌یه له‌ ئیبراهیم و شوێن كه‌وتوانی دا كه به‌ نه‌ته‌وه‌ی خۆیان گوت: ئیمه‌ لیتان به‌رین و له‌وه‌ش كه‌ ده‌ی په‌رستن له‌باتی خوا برواتان پێ ناكه‌ین، وه‌ دۆژمنایه‌تی و رق و قین له‌ نیتوانان دا هه‌یه‌هه‌تا هه‌تایه‌ تاكو به‌ته‌نێ برۆا به‌خوا دیتن.

3- هه‌روه‌ها ده‌فهرموئ: ﴿لَا تَجِدُ قَوْمًا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ يُوَادُّونَ مَنْ حَادَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَوْ كَانُوا آبَاءَهُمْ أَوْ أَبْنَاءَهُمْ أَوْ إِخْوَانَهُمْ أَوْ عَشِيرَتَهُمْ أُولَئِكَ كَتَبَ فِي قُلُوبِهِمُ الْإِيمَانَ...﴾⁽⁴⁾.

(1) نه‌ته‌ی چواره‌می زنجیره‌ی (ده‌به‌رێك پاچوونی ئیسلام و پێچكان مان بۆ لیکۆلینه‌وه‌ و چاره‌سه‌ر کردنی نهم مه‌سه‌له‌یه تهرخان کردوه، نه‌ما هه‌یفێ جارێ چاپی به‌ چاوان له‌دیوه، وه‌ هه‌موو نه‌ته‌كانی دیکه‌ی نه‌و زنجیره‌یه، تێبینی: به‌لام ناته‌ه‌کانی (4.3.2.1) چاپ کران.

(2) التوبة : 23 .

(3) الممتحنة : 4 .

(4) المجادلة : 22 .

یانی: میلله‌تیکت وه‌ده‌ست ناکه‌وئ برۆیان به‌خوا و به‌پوژی دوا‌یی هه‌بئ، که‌سیکیان خو‌ش بوئ که‌ دوژمنایه‌تی خوا و پی‌غه‌مبه‌ره‌که‌ی ده‌کات، با ئه‌وانه‌ بایان یان کو‌ریان یان برۆیان یان عه‌شیره‌تیان بن، ئه‌وانه □ واته‌ ئه‌و موسلمانانه □ خوا ئیمان و برۆای له‌ دلیان دا جئ گیر کرده‌.

که‌واته: خو‌ینه‌ری تازیز | مادام خو‌ت به‌ شو‌ین که‌وتو‌ی رپیازی خوا ده‌زانی و ده‌ته‌وئ له‌ تاقی کردنه‌وه‌ی ئه‌م ژیا‌نه‌ت دا ده‌رچی و له‌ ناوری دۆزه‌ خئ سهر‌فراز بی و به‌ به‌هه‌شتی به‌رین شاد بی بو‌ت نه‌یه‌ دۆ س‌تایه‌تی و براده‌رایه‌تی بگری له‌ گه‌ل بابایه‌کی بی دین و نا موسلمان دا با باب و خزم و خو‌شیش بی، ته‌نیا له‌ کاتیک دا نه‌بی که‌ به‌ته‌وئ به‌ره‌و سهر‌چاوه‌ی زو‌ل‌ل و سازگاری به‌رنامه‌ی خوی به‌خشنده‌ی بی‌نی و له‌ چه‌نگ گوم‌پایی و سهر‌گه‌ردانی رزگاری که‌ی، به‌ئێ ته‌نیا له‌ حالیک وادا نه‌بی بو‌ت نه‌یه‌ لی‌ی نیزیک وه‌بی و له‌ گه‌لی دا بگه‌ر‌ئێ و تیکه‌لا‌وی له‌ گه‌ل دا به‌ر‌قه‌رار بکه‌ی. لی‌ره‌دا ده‌مه‌وئ به‌ خیرایی نیگایه‌ک بخشینین به‌ مه‌سه‌له‌یه‌ک دا که‌ له‌ سهر‌ دلی زۆر که‌س بو‌ته‌ گرفت و گر‌ئ کو‌یره‌، ئه‌ویش مه‌سه‌له‌ی نه‌ته‌وا‌یه‌تی‌یه‌: هه‌لبه‌ته‌ وه‌ک گو‌تمان لی‌ره‌دا ته‌نیا سهر‌نجیک‌کی خیرایی ده‌ده‌ینه‌ ئه‌و مه‌سه‌له‌یه‌ چونکه‌ له‌ جی‌یه‌کی دیکه‌ی ته‌رخان کرا‌ودا تا راده‌یه‌ک نا‌وه‌لامان کردۆ‌ته‌وه‌⁽¹⁾: خوی مه‌زن ئیسلامی به‌ گو‌یره‌ی سروشتی ئینسان نار‌دوه‌ و هیچ جو‌ره‌ که‌م و که‌سری و زیاده‌ ره‌وی‌یه‌کی تیدا نایه‌ته‌ به‌ر‌چاو.

مه‌سه‌له‌ی خو‌شه‌ویستی گه‌ل و نیشتمانیش یه‌کیکه‌ له‌ غه‌ریزه‌ پ‌یک هیننه‌ره‌کانی سروشتی ئینسان، مادام وایه‌ پ‌یوی س‌ته‌ له‌ ئی سلام دا ئه‌و

(1) له‌ کتیی (سۆزی نه‌ته‌وا‌یه‌تی) دا که‌ له‌ نسل دا ئالقی چاره‌می زغیره‌ی | (ده‌پر‌یک راجو‌نی ئیسلام و ر‌چ‌کان) ه‌، بر‌وانه‌ چاپی چاره‌می که‌ نووسینه‌گی ته‌فسیر کردو‌یه‌تی.

غهریزه‌یه‌ش په‌چاو کرایت، هه‌روه‌ک چۆن گشت غهریزه‌کانی تری ئاده‌می تیدا
په‌چاو کراون و حیساییان بۆ کراوه، وه‌ک غهریزه‌ی : خواردن و خواردنه‌وه
﴿وَكُلُوا وَاشْرَبُوا وَلَا تُسْرِفُوا﴾⁽¹⁾ ، بخۆن و بخۆنه‌وه و زیاده‌په‌وی مه‌که‌ن.
غهریزه‌ی جل و پۆشاک : ﴿يَا بَنِي آدَمَ قَدْ أَنْزَلْنَا عَلَيْكُمْ لِبَاسًا يُؤَارِي
سَوَاطِئَكُمْ﴾⁽²⁾ ، نه‌ی وه‌چه‌ی ئاده‌م پۆشاکمان بۆ ئاردوون نه‌و نه‌ندامانه‌تان
داده‌پۆشیت که‌ حه‌ز ناکه‌ن به‌ دهره‌وه‌ بن. وه‌ غهریزه‌ی شت هه‌به‌بون (التملك):
﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تُلْهِكُمْ أَمْوَالُكُمْ﴾⁽³⁾ نه‌ی به‌رواداران مال و دارایی‌تان
به‌ ئاگاتان نه‌کات. وه‌ غهریزه‌ی جینسی : ﴿نِسَاؤُكُمْ حَرْثُ لَكُمْ فَأْتُوا حَرْثَكُمْ
أَنَّى شِئْتُمْ﴾⁽⁴⁾ ژناتان جی‌ی زاووزی و به‌ره‌م هه‌تانی ئیوه‌ن هه‌ر کاتیکی
ویست تان به‌چه‌ لای کی‌لگه‌کاتان به‌جن.

هه‌روه‌ها هه‌موو غهریزه‌کانی دیکه‌ی ئینسان هه‌ر به‌م شیوه‌یه، جا مادام
له‌ سروشتی ئینسانیش دا هه‌یه‌ که‌ نه‌و میلله‌ته‌ی خۆش بو‌ی که‌ له‌ نیویان دا
په‌ گه‌یه‌ و نه‌و خاک و ئاوه‌ی خۆش بو‌ی که‌ تیدا په‌ گه‌یه‌، ناب‌ی ئیسلام
په‌ی له‌ ئینسان گرتب‌ی که‌ گه‌ل و هۆز و خاک و نیشتمان‌که‌ی خۆش بو‌ی،
چونکه‌ نه‌گه‌ر گریمان په‌ی لی‌ بگه‌ی مانای وایه‌ په‌ی له‌ غهریزه‌یه‌کی ئینسانی
ده‌گه‌ی، نه‌ما چونکه‌ چ ئینسانیش و چ ئیسلامیش هه‌ردووکیان له‌ کارگه‌ی
به‌دی هه‌نه‌ریک دا دروست بوون و په‌خساون مه‌حاله‌ و چاوه‌په‌وان نه‌کراوه‌ که
تیک بگه‌یپن و له‌ پاستیک پابه‌ین.

(1) الأعراف : 31 .

(2) الأعراف : 26 .

(3) المنافقون : 9 .

(4) البقرة : 223 .

کهواته ئیسلامه تی دژی ئەو چەشنە نەتەوا یەتی یە نیه که سروشتی ساغی نینسان دە ی خوازی، بەلام ئەو چەشنە نەتەوا یەتی یە لە ئەندازە ی سروشتی خۆی دەچیتە دەرئ و دەبیتە پەگەز پەرستایەتی و بت پەرستیتی و بە کورتی دەبیتە (فاشیزم و شۆفینیزم) ئەو بە هیچ پەنگیک لە بەرنامە ی خوادا پەوا نیه و بە توندی تاوانبار دەکری، چونکە ئەو کاتە لە گەڵ بنچینە ئیسلامی یە کەدا تیک دەگیرین و دژایەتی پەیدا دەکەن، هەلبەتە هەر شتیکی ش لە گەڵ دەستور و یاساکانی بەرنامە ی خوادا دژ بوەستێ پەفەز دەکری و مۆری ناهەقی پتو دەنری، چونکە نیتە لەسەر ئەو بنچینە یە پەرەردگارمان بە خوی خۆمان زانیو و دە ی پەرستین و گەردن کەچی بەرنامە کە ی دەبین کە لە هەموو سیفەتیک دا تەواو و بێ لەکەیه و هەرچی بی فەرمووی (100 %) راستە و بێ خەوشە.

خوینەری نازیز !

ئەوێش کۆمەڵیک بوون لەو گەوهەرانی کە بە چاوی بێ هیزی بەندە لە دەریای دەولەمەندی (ایاک نعبد وایاک نستعین) دا دیتان، بەلام نەچی وای بزانێ هەموو شتیکی گوتراو و لە بنی کدووی دراو، چونکە قەت قەت سنوردار (محدود) بۆی ئالوئ بێ سنوور (لا محدود) دەورە بدات و دەنیو خۆی بگریت، ئایا لە پەرداخیک دا ئاوی زەریاکان دەحەوتتەو و جێی دەکریتەو ؟!

ئێستاش نۆرە ی ئایەتی شەشەمینە و دەمیکی چاوەروان دەکا، ﴿وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْآنَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِنْ مُدَكِّرٍ؟﴾⁽¹⁾ یانی: بە راستی قورئانمان سێنا کردووە بۆ حاالی بوون ئەو کەس نیه بێ لی حاالی بێ؟!

(1) القمر : 15 .

ته‌فسیری نایه‌تی شه‌شه‌م

﴿اهدنا الصراط المستقیم﴾

رینمایی مان که بو‌ری‌ی راست

مانای وشه‌کان:

إهدنا: (راغب الاصفهانی) ده‌ئیت: (الهدایة [دلالة بلطف] واته: هیدایه‌ت

رینمایی کردنیکی هی‌دی و نهرم نیانه.

ئینجا ده‌ئیت: رینمایی کردنی خواش بو‌ ئینسان چوار شیوه‌ی هه‌یه:

یه‌که‌م: ئەو پێنموونی‌یه‌ی که هه‌موو ئینسانێکی گرتۆته‌و» ئەویش بریتی‌یه‌ له
ژی‌ری و فام و تێ گه‌یشتن، وه‌ک فەرموویه‌تی: ﴿قَالَ رَبُّنَا الَّذِي أَعْطَى كُلَّ
شَيْءٍ خَلْقَهُ ثُمَّ هَدَى﴾ (1).

دووه‌م: ئەو پێنموونی‌یه‌ی که له‌سه‌ر زمانی پێغه‌مبه‌ران (عليهم السلام) و
کتیبه‌ خوا‌یی یه‌کان ناردوویه‌تی: وه‌ک فەرموویه‌تی: ﴿وَجَعَلْنَا مِنْهُمْ أُمَّةً
يَهْدُونَ بِأَمْرِنَا...﴾ (2).

سێ‌یه‌م: ئەو پێنموونی و یارمه‌تی دانه‌ی تایبه‌ته به‌و که‌سه‌و» که هیدایه‌تی
دراوه و پێبازی خوا‌ی گرتوه‌، خوا‌ی گه‌وره‌ش له‌م باره‌وه فەرموو‌یه‌تی:
﴿وَالَّذِينَ اهْتَدَوْا زَادْهُمْ هُدًى﴾ (3) وه‌ فەرموویه‌تی: ﴿وَمَنْ يُؤْمِنْ بِاللَّهِ يَهْدِ
قَلْبَهُ﴾ (4).

(1) طه : 50 .

(2) السجدة : 24 .

(3) المجد : 17 .

(4) التغابن : 11 .

چواره‌م: پرتنمایی کردنی پۆژی دوا یی بۆ چوونه نیتو بههه شتی، وهك
فهرموویه‌تی: ﴿الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هَدَانَا لِهَذَا..﴾⁽¹⁾.

هه‌لته‌ته‌ نه‌و چوار هیدایه‌تانه‌ش پیکه‌وه په‌یوه‌ستن و ههر کامیک بیان
ته‌نجامی نه‌وی پیش خۆیه‌تی، چونکه که‌سیک ئی یه‌که‌میانی بۆ نه‌په‌خسابیت
ئی دووه‌می لی چاره‌په‌وان ناکرئ، وه که‌سیک ئی دووه‌می نه‌بیئت ئی سه‌یه‌می
بۆ په‌یدا ناییت، وه هه‌یچ که‌سیک ئی چواره‌می بۆ نایه‌ته‌ دی تاكو نه‌و سه‌یانه‌ی
پیشه‌وه‌ی تیدا نه‌هاتبته‌ دی...⁽²⁾.

دیاره‌ لی‌ره‌دا وشه‌ی (ه‌دایه‌) به‌ مانای سه‌یه‌میان به‌کار هه‌ت‌راوه‌ واته‌: نه‌و
پرتنمونی یه‌ی که‌ خوا ده‌ی دات به‌و نینسانه‌ی که‌ پێبازی خ‌وای گرت‌وه‌.
پیشه‌وای توێژه‌ره‌وانی قورئانیش (ابو جعفر الطبري) ههر له‌سه‌ر نه‌م پرایه‌یه‌ وه‌ك
ده‌لیت: (و معنى قوله ﴿اهدنا الصراط المستقيم﴾ في هذا الموضع عندنا: وفقنا
للثبات عليه).

یانی مانای (اهدنا...) لهم شوینه‌دا له‌ کن مه‌: یارمه‌تی مان بده‌ که
له‌سه‌ر پێی راست به‌یتینه‌وه‌⁽³⁾.

الصراط المستقيم: ابو جعفر الطبري ده‌لی: (اجمعت الامة من اهل التأويل
جميعاً ان الصراط المستقيم هو الطريق الواضح الذي لا اعوجاج فيه و
كذلك ذلك في جميع لغات العرب..).

(1) الأعراف : 43 .

(2) (معجم مفردات الفاظ القرآن) راغب الاصفهانی پیتی ه‌ لاپه‌ره‌ (536).

(3) جامع البيان به‌رگی یه‌که‌م ته‌فسیری سووره‌تی فاتیه‌ه‌ نایه‌تی شه‌شم.

واته: گشت توێژه‌ره‌وانی قورئان له‌سه‌ر ئه‌وه‌ن که ﴿الصراط المستقیم﴾ ئه‌و پڕییه‌
ناشکرا و راسته‌یه‌ که هیچ پێچ و په‌نای تێدا نیه‌، هه‌روه‌ها له‌ هه‌موو
زار^۱ دیالیکت^۲ کانی عه‌ریش دا هه‌ر وایه‌.

ئینجا دوا‌ی چه‌ند قسه‌یه‌کی دیکه‌ ده‌لێت: وه‌ ئه‌وه‌ی که به‌لای = خه‌وه
چاک‌تره‌ بۆ مانای ئه‌م ئایه‌ته‌ واته‌: ﴿اهدنا الصراط المستقیم﴾ ئه‌وه‌ یه‌ که
مه‌به‌ست لێره‌دا ئه‌وه‌ بێت: یارمه‌تیمان بده‌ که له‌سه‌ر ئه‌و رێباز^۳ به‌رقه‌رار بین
که‌ هه‌لت بژاردوه‌ و به‌نده‌ خو‌شه‌ویسته‌کانی خو‌تت بۆ رێنمایی کردوه‌، که
ئهو‌یش رێ‌ی راسته‌.

چونکه‌ هه‌ر که‌سی^۴ رێنمایی بکړی و یارمه‌تی بدری بۆ گرتنی ئه‌و پڕییه‌ی
ئه‌وانه‌ گرتوویانه‌ که‌ خوا پێداون له‌ پیغه‌مبه‌ران و صدیقان و شه‌هیدان ئه‌وه
رێنمایی کراوه‌ بۆ ئیسلام و باوه‌ به‌ پیغه‌مبه‌ران و پابه‌ند بوون به‌ قورئانه‌وه‌ و
ئیش کردنی به‌وه‌ که‌ خوا ئه‌مری پێ کردوه‌ و په‌وه‌ینه‌وه‌ له‌وه‌ که‌ خوا به‌رگری لێ
کردوه‌ و شوێن که‌وتنی پڕی و شوێنی پیغه‌مبه‌ر ﷺ و پڕی و شوێنی ئه‌بو به‌کرو
عومه‌ر و عوسمان و عه‌لی خویان لێ پازی بێ و هه‌ر به‌نده‌ یه‌کی تری
خواپه‌رست، هه‌موو ئه‌وانه‌ش له‌ ﴿الصراط المستقیم﴾ دا هه‌ن^(۱).

که‌واته‌ پوخته‌ی قسان ئه‌وه‌یه‌ که‌ مانای: ﴿اهدنا الصراط المستقیم﴾ یانی: خواپه‌
رێنمایی مان بکه‌ بۆ ئیسلام و یارمه‌تی مان بده‌ که‌ له‌سه‌ری به‌رده‌وام بین.
ئێستاش با بچینه‌ سه‌روکاری ئه‌و سه‌رواری و گه‌وه‌را نه‌ی له‌ ده‌ریای
ده‌وله‌مه‌ندی دا هه‌ن و به‌ پێ‌ی توانا و بۆ لوان بپێکیان لێ ده‌رئین و له‌سه‌ر
سینی زمانی کوردی بۆ خوێنه‌رانی ئازیزیان رانویێنن:-

(1) سه‌یری (جامع البیان) بکه‌ به‌رگی یه‌که‌م ته‌فسیری سووره‌تی فاتحه‌.

گه‌وه‌ری یه‌که‌م

به‌رنامه و ری‌بازی ژیان پی‌ویسته ته‌نیا له لایه‌ن خواوه نه‌خشه‌ی بو‌بکی‌شری و داب‌ری

چونکه ئینسان هه‌رچه‌نده زانا و بلیمه‌ت و لی‌هاتوو بی‌شتی وای له باران دا نیه و له ئاقار کاری وادا داماوو ده‌سته‌و ستانه. بو‌سه‌لماندنی ئه‌م قسه‌یه‌ش دوو به‌لگان دینینه‌وه:

به‌لگه‌ی یه‌که‌م:

بی‌زاری و نا‌په‌زایی ده‌رپرینی زانا و مشوور خۆرانی ولاته‌ پۆژناوایی و پۆژ هه‌لاتی یه‌که‌ن سه‌باره‌ت به‌و بارودۆخه‌ی تییدا ده‌ژین و به‌و پڕ و په‌سم و ده‌ستوورانه‌ی حوکمیان به‌سه‌ردا ده‌که‌ن، وه‌ ئیعتی‌پاف کردنیان به‌که‌م و کو‌پری و ناته‌واویی ئه‌و ری‌چکه‌نه‌ی ئینسان دای ناوون :

هه‌لبه‌ته‌ ئی‌مه‌ ناتوانین هه‌ل‌ئۆیستی هه‌موو ئه‌و زانا و ڕدین سپی‌یانه‌ بجه‌ینه‌ به‌رنیگا که به‌ ده‌ست شاره‌ستانه‌تی یه‌ هاددی یه‌ بی‌ ئه‌خلاق و بی‌ ڕووحه‌که‌میانه‌وه‌ زاله‌میانه‌ چونکه‌ نه‌که‌ هه‌ر له‌ قه‌ره‌ی چه‌ند لا‌په‌ره‌یه‌که‌ بگه‌ر له‌ قه‌ره‌ی چه‌ند کتیب‌یک‌یش دا نین، به‌لام لۆی‌چیک‌ نیشانه‌ی ته‌غارێکی یه‌ و چه‌ند نموونه‌یه‌کی دینینه‌وه‌:

1- شایه‌تی دانی دکتۆر (الکيس کاريل) که پاداشتی (نۆبل)ی ستاندوه ئه‌و کابرایه‌ له‌ کتیبی (ئینسان ئه‌و نه‌ناسراوه‌!) دا ده‌لێت: ⁽¹⁾ (...هه‌رچه‌نده‌

⁽¹⁾ سه‌یری کتیبی : (الإنسان ذلك المجهول) بکه‌ ص 29، 30، 31.

پزیشکان و فیکاران و زانیانی ته‌ندروستی زان به دل‌آویی یه‌وه هه‌ول و تی‌کۆشانی خۆیان به‌خت ده‌که‌ن بۆ سوودی ئینسان ته‌ما نه‌گه‌یونه ئامانج، چونکه ته‌وان چه‌ند نه‌خشه و پیلانیکیان پۆناوه که ته‌نیا به‌شیک له راستی‌یان له نیو خۆ گرتوه.

وه ده‌گۆنجی ته‌م قسه‌یه سه‌باره‌ت به وانه‌ش بگوتری که ئاره‌زوو و خه‌یاڵ و ویستیکی تر ده‌گۆرینه‌وه له پیتاوی هیز و پیتی ئینسانی دا⁽¹⁾... وه ته‌و خاوه‌ن بیردۆزانه شاره‌ستانه‌تی‌یه‌ک دروست ده‌که‌ن که هه‌رچه‌ند به ئا هانجی وه‌ده‌ست هینانی به‌خته‌وه‌ری مرو‌ڤ په‌خسینراوه به‌لام ته‌نیا له‌گه‌ڵ رواله‌تیکی ناته‌واو یان شیوتینراوی ئینسان دا ده‌گۆنجی. (باش سه‌رنج بده‌).

ته‌و پزێم و به‌رنامه‌نی خاوه‌ن بیردۆزه‌کان له بیرى خۆیان دا درو ستیان کردوون هه‌یچیان له باران دا نه‌یه... ئاخ‌ر به‌نده‌کانی شو‌رشی فه‌رهنساو خه‌یالاتی (مارکس) و (لینین) ته‌نیا به‌سه‌ر چه‌ند بابایه‌کی وشک دا ده‌چه‌سپین.. مادام وابی پتویسته به ئاشکرا بزانی که ده‌ستور و پێ و په‌سمی په‌یه‌ه‌ندی‌یه‌کانی ئینسانه‌تی تائیتا نه‌ناسراون!؛ چونکه زانیاری‌یه‌کۆمه‌لایه‌تی و ئابووری‌یه‌کان چه‌ند زانیاری‌یه‌کی گۆتره‌کارین.

به‌و پێ‌یه ده‌رده‌که‌وئ که ته‌و بارودۆخه‌ی زانیاری و ته‌کنۆلۆجیا تییدا سه‌رکه‌وتو و بۆ ئینسانی په‌خساندوه له‌گه‌ڵ ئینسان دا ناسازی، چونکه هه‌ر له خۆوه و به‌ گۆتره‌ کاری دروست کراوه و به‌ بێ په‌چاو کردنی هه‌یچ چه‌شنه‌ تیوه رامانیک له‌ سروشتی پۆنراوه.

ئینجا درێژه به‌ قسه‌کانی ده‌دا و ده‌لێت:

(2) وا دیاره وه‌رگێره عاره‌به‌که چاک نه‌ی توانیوه چه‌مکی ته‌و په‌ک دوو دێر ده‌ربهری، هه‌لبه‌ته ته‌مه‌نیش ته‌و چی نووسیوه هه‌ر ته‌وه‌م وه‌رگێراوه‌ته‌وه.

پوخته‌ی مه‌به‌ست، زانیاری‌یه ماددی‌یه‌کان فره وه‌پیش کهوتوون و په‌ره‌یان ستانوده، نه‌ما زانیاری‌یه ئینسانیه‌کان له حاله‌تیکه سهره‌تایی دان، هۆی هیواش به‌ره‌و پیش چوونی زانیاری ژیان (علم الحیاة) یش ده‌گه‌رپه‌ته‌وه بۆ حاله‌ته جوړ به جوړه‌کانی ژیانی ئینسان و باروزرووفه‌کانی، وه هالۆزی دیارده‌ی ژیان، و بۆ جوړی پیک هاتنی ژیری‌مان که زۆر زۆر دل‌خۆشه به نقووم بوون له دنیای ماددی و میکانیکی دا.

... پپۆسته ئینسان پپۆهری هه‌موو شتیک بیت به‌لام واقع به به‌راوه ژووه‌وه‌یه، ئینسان زۆر ریز په‌ر و غه‌ریبه له‌و دنیایه‌دا که دروستی کردوه، ئینسان نه‌ی توانیوه دنیای خۆی پیک و پچک بکات چونکه اشاره‌زایی راسته‌قینه‌ی دهرباره‌ی خۆی نه‌... نه‌و نیوه‌نده‌ی که ژیری و زان سستی‌مان هیناویه‌ته دی گونجاو نه‌ بۆ مه‌... ئیمه گه‌لیکی چاره په‌شین چونکه ژیری و په‌هوشتمان داده‌به‌زۆ و نرم ده‌بیته‌وه..

نه‌و دلّه پراوکێ و غه‌م و په‌ژاره‌یه‌ی دانیش‌توانی شاره‌ هاوچه‌رخه‌کان به ده‌ستی یه‌وه ده‌نالیتن زاده‌ی پژی‌مه‌ سیاسی و شابووری و کۆمه‌لا یه‌تی یه‌ کانیانه.. ئیمه کوشته‌ی دواکه‌وتوویی زانیاری‌یه ئینسانی‌یه‌کانین له زانیاری‌یه ماددی‌یه‌کان.

ئینجا ده‌لێت: تاقه‌ پێی چاره‌سه‌ر کردنی نه‌م گه‌روگره‌فته و لا‌بردنی نه‌م کۆسپه‌ په‌یدا کردنی زانیاری‌یه‌کی قوول تره به نه‌فسی خۆمان... جا مادام شاره‌ستانه‌تی ماددی هاوچه‌رخ حاله‌تی سروشتی ژیانی تیک شکانوده و شیواندووویه‌تی، زانیاری ئینسان ناسی له هه‌موو زانیاری یه‌ک پتر بۆ ته‌ پپۆسته.

به لئ له روانگه ی (الكسيس كاريل) هه پتر شارهزا بوون دهر باره ی ئينسان
تاقه پړی چاره سهر كردنی گيروگرسته كامفانه و تاقه پړی راست كرد نه وه ی
لاته لئ و خواری باری ژيانی شاره ستانه تی ماددی ته مپړییه، به لام له راستی دا
(الكسيس كاريل) پهی به دهرمانی راسته قینه نه برده و ژوریش جی گله یی
نیه چونکه نه وه له نیتوه نديکی وادا ژیاوه که له ئيسلام بی خه بهری تا
راده یه که که هه نديکیان ههر ناویشیان نه بیستوه دهنه له راستی دا نه و تاکه
پړی و نه و تاقه دهرمانه ی دکتور (كاريل) به دوی دا ویتله تنیا ئيسلامه، به لئ
تنیا ئيسلامه که هه موو لایه نه کانی مرؤځ ره چاو دهکا و هیچیان پشت گوئ
ناخات، تنیا ئيسلامه که وپړای گرنگی دانی به پیشه سازی و ناوه دانی
گرنگی یه کی ژوریش به لایه نی رووخی و نه خلاقی ئينسان ده دا و نایه لئ لاته لئ
بی و خوار و خیتج بیت. دیسان د. کاريل ده لئت:

(له راستی دا مرؤځایه تی هه وئیکي ژوری داوه خو ی بناسی، به لام له گه لئ
نه وه ش دا ئیمه خه زینه یه ک زانیاری و تی بینی مان هیه که زانا و فیله سووف و
شاعیر و زانا گه وره رووخی یه کان کویان کردو ته وه، تا ئیستا تنیا چهند
لایه نیکی دیاری کراومان له نه فسی خو مان ناسیوه، ئیمه نازانین ئينسان به
شیوه یه کی گشتی بریتی یه له چی.. ئیمه ههر هینده ده زانین ئينسان له چهند
پارچه یه کی لئک جوودا پئک هاتوه.. ههر کامپکمان پئک هاتوه له کۆمه له
تارمایی یه ک له نیتوه راستی دا راستی یه کی نه ناسراو هیه !!

.. له راستی دا نه زانی یه که مان هه مه لایه نه یه، چونکه ژور بهی نه و
پرسیارانه ی نه وانه ناراسته یان ده کمن که دهر باره ی مرؤځ لی ده کۆلنه وه به بی
وه لام ماونه وه چونکه چهند لایه نیکی بی سنوور له دنیای شیراوه مان دا هه ن
که هه تا ئیستا په بیان پی نه براوه.

ئیمه تا ئیستا وه‌لامی زۆر پرسیاران نازانین بۆ وینه:
چۆن مادده کیمایی یه‌کان پیکه‌وه ده‌نوسپن بۆ پیکهاتنی ئەندامه‌کانی
خانه؟!

چۆن (کرومۆسۆمه‌کان)⁽¹⁾ که له نێوه‌پاستی هیلکۆله‌ی پیتینراو (البویضة
الملقحة) دا هه‌من سیفه‌ته‌کانی ئینسان له‌و هیلکۆله‌ وه‌رده‌گرن؟!
چۆن خانه‌کان سه‌ربه‌خۆ به‌کۆمه‌ڵ ریز «ه‌بن و ده‌بنه‌ هۆی پیکهاتنی شانه‌و
ئه‌ندامه‌کان؟! ئەو خانانه‌ هه‌ر ده‌لێی پۆله‌ میتروو و می‌شه‌نگوینه‌ن پیتشه‌کی ئەو
ئه‌رکه‌ ده‌زانن که بۆیان دیاری کراوه‌؟

پیکهاتنی سروشتی ده‌روونی و فسیۆلۆجی مان چۆنه‌؟!
ئیمه‌ ده‌زانین که له‌ چهند شانه‌ و ئەندام و شله‌یه‌ک پیکهاتووین، ئەمما
په‌یه‌ه‌ندی نێوان شعور و ده‌ماغ (میشک) تا ئیستا نه‌یتنی‌یه‌.
ئیمه‌ تا ئیستا پتویستی مان به‌ شاره‌زایی ته‌واو هه‌یه‌ ده‌ر به‌ره‌ی
فسیۆلۆجیای خانه‌کانی میشک.. تا ئێندازه‌یه‌ک ئیراده‌ کار ده‌کاته‌ سه‌ر له‌ش؟
ژیری چۆن ته‌ئسیری تی ده‌کری له‌ لایه‌ن ئەندامه‌کانه‌وه‌...
ئیمه‌ تا ئیستا زۆر دوورین له‌ ناسینی ماهیه‌تی په‌یه‌ه‌ندی یه‌کانی نێوان
په‌یکه‌ری ئیسکی و ماسوولکه‌ و ئەندامه‌کان و جۆره‌کانی چالاکی ژیری و
گیانی.

(1) کرومۆسۆم: پیکهاته‌ی کیمیایان له‌ پرۆتین و ترشی ناوکی DNA پیکهاتین که DNA هه‌لگری
سیفاته‌ بۆماوه‌یه‌کان له‌ باوانه‌وه‌ بۆ وه‌چه‌کان «وه‌که‌ رهنگی چاو و درێژی و زیره‌کی و ..» وه‌ ژماره‌ی
کرومۆسۆمه‌کان له‌ گیانه‌وه‌ریکه‌وه‌ بۆ گیانه‌وه‌ریکی تر ده‌گۆژی، ئەم گۆڕانه‌ش کاری سروشت و
ریکه‌وت و بازدان نیه‌ چونکه‌ ئەندازه‌ی دروستکردنیان زۆر زۆر وورده‌.

وه تا ئیستا نهو عامیلانه ناناسین که دهبه هۆی هاوسه‌نگی می‌شک و
بهره‌لستی کردنی ماندوویی و تیکۆشان دژی نه‌ساغی یه‌کان.. ئیمه نازانین چۆن
ههستی نه‌ده‌بی و هیژی دهربرپین و جورته‌ت زیاد دهبن.

نه‌مانه و چه‌ندین پرساری تری نه‌ژمی‌راو ده‌گوئجی بکریڻ... به‌لام گشتیان
بی وه‌لامن ئاشکرایه که هه‌رچی زانایان پیشکه‌شیان کردوه له‌وه‌دا که
په‌یوه‌ندی هه‌یه به‌ ئینسانه‌وه : هه‌تا ئیستا ناتهاووه، وه زانستی مان سه‌باره‌ت
به‌ خۆمان هه‌ر له‌ قۆناغی سه‌ره‌تایی دایه⁽¹⁾.

که‌واته به‌ ئیعترافی یه‌کیک له‌ گه‌وره‌ترین زانایانی ژیان ناسی نه‌ورویا
زانپاری مان دهرباره‌ی ژیان و ئینسان زۆر که‌م و کورته و هه‌ر له‌ قۆناغی
سه‌ره‌تایی دایه، وه نه‌و ژیا‌نه‌ی که‌ تیی‌دا ده‌ژین و پره‌ له‌ ته‌نگ و چه‌له‌مه
گی‌ره و کی‌شه زاده‌ی نه‌ شاره‌زایی و که‌م و کورتی و ناتهاوای شاره‌زایی‌یه‌کا‌مانه
دهرباره‌ی خۆمان.

هه‌له‌به‌ته که‌سی‌نیک‌ش هه‌ینه‌ نه‌ شاره‌زاو نه‌قام بی‌ت دهرباره‌ی خۆی بۆ نیه‌ و
په‌وا نیه‌ هه‌ستیت به‌ دانانی به‌رنامه‌ی ژیان بۆ خۆی، چونکه‌ شتی‌ک له‌سه‌ر
نه‌قامی و نه‌زانی دا‌به‌زری هه‌ر ناتهاووه و که‌م و که‌سه‌ر ده‌رده‌چیت وه‌ک گوتراوه:

خشت اول چون نهاد معمار کچ
تا ثریا می‌رود بنیان کچ⁽²⁾

(1) (الانسان ذلک المجهول) ص 13، 14. وه‌رگی‌زانی عادل شفیق.

(2) واته: که‌ وه‌ستا خشتی یه‌که‌می به‌ ناپیکی دانا، نه‌گه‌ر خانوو تا (ثریا) کۆ‌په‌روا هه‌ر خوار ده‌بن.
(کۆ: کۆمه‌له‌ نه‌ستیریه‌کن).

ئیستاش با بچینه لای یه‌کی‌کی تر له بلیمه‌ت و شاره‌زایانی شارستانه‌تی ماددی بزانی چ سکالایه‌کی هه‌یه سه‌باره‌ت به شاره‌ستانه‌تی یه‌که‌یان و چهند بیزار و نا‌رازی یه‌لی‌ی:

2- شایه‌تی دانی (رینیه دبو) هه‌لگری پاداشی نۆبل له زانیاری یه‌کان دا: نه‌و کابرایه له کتیبی: (انسانیه الانسان، نقد علمی للحضارة المادیة) دا ده‌ئیت:

(زانیاری و ته‌کنۆلۆجیا نامیتریکن هیچ ره‌وشت و نه‌خلاقیان نه‌یه و ده‌گوفجی به‌کاربه‌یتیرین بۆ خیر یان بۆ شه‌ر یان بۆ ئاوه‌دانی یان بۆ کاول کردنی).

(ئیمه لافی نه‌وه لی ده‌دهین که له چاخ‌ی زانیاری دا ده‌ژیه‌ین، به‌لام له راستی دا مه‌یدانی زانیاری نه‌مپۆ هاوسه‌نگی یه‌کی وای تیدا نه‌یه. که مه‌ودا بدات به زانیاری له هه‌لسووپانی کاروباری مرۆڤ دا سوود به‌خش بیت⁽¹⁾.
(..پروا بوون به‌مه که دنیای هاوچهرخ پوچ و بی نیوه شتیک نه‌یه هه‌ر کورت کرایتته‌وه له‌سه‌ر فیه‌له‌سوفه‌کان و نه‌دییه به‌ره‌زه‌کان، به‌لکو شتیکه له نیو گشت کۆمه‌له نابووری و کۆمه‌لایه‌تی یه‌کان دا باوه و کارده‌کاته سه‌ر هه‌موو دیارده و چالاکی یه‌کانی ژیان).⁽²⁾

(..ئینسانی نه‌م پۆژگاره له زۆر لاوه وه‌ک نه‌و ئاژه‌له کتوی یه‌ ده‌چێ که ژیا‌نی خۆی له باغی گیانداران (حديقة الحيوانات) دا ده‌باته سه‌ر، ئینسانی نه‌مپۆ له‌ نه‌و ئاژه‌له خۆراک و پارێزگاری لی کردنی ته‌واوی هه‌یه، به‌لام له‌و هاندهره‌ سروشتی یه‌ بنه‌ره‌تی یانه بی به‌شه که بنچینه‌ی زۆر له نه‌رکه‌ جه‌سته‌یی و

(1) (انسانیه الانسان) ص 25.

(2) سه‌رچاوه‌ی پیشوو ص 33.

پرووحی یه‌کانی، ئینسانی ته‌مپۆ نه‌ک هه‌ر به‌ برای ئینسانی بیگانه‌یه و به‌ سروشت بیگانه‌یه به‌لکو زۆر له‌وه‌ گرن‌گتر ته‌وه‌یه که به‌ خۆشی بیگانه‌یه⁽¹⁾.
(..ته‌و ره‌ش بینی یه‌ نوێ‌یه به‌ زۆری هه‌لقولای سهر‌چاوه‌ی دلتیا نه‌بوونی گشتی یه‌ به‌هۆی ده‌رك کردنی ته‌وه که زانیاری توا ئای چاره سهر کردنی گه‌روگرفته ئینسانی یه‌کانی نه‌ه).⁽²⁾

(..زانیاری به‌وه تاوانبار ده‌کری که به‌کارده‌هینری بۆ پروو‌خاندنی بنچینه دینی و فله‌سه‌فه‌یه‌کان بۆ ته‌وه‌ی چه‌ند جیگر (بدیل) یکی وایان له‌ شوین دا دابنیت که ره‌وشت و ره‌فتاری ئینسان ناراسته‌ بکات و تیپروانینیکی ماقوول و به‌ قیমে‌ت پێش که‌ش بکات سه‌باره‌ت به‌ بوونه‌وه‌ر).⁽³⁾

(..وه ئیمه ناتوانین شیوازی ژیا‌مان بگۆڕین مادام چه‌ند ره‌و شتیکی کۆمه‌لایه‌تی نوێ نه‌یه‌نینه‌ کایه‌..به‌لکو دینیکی کۆمه‌لایه‌تی نوێ ..جا که‌یفی خۆیه‌تی شیوه‌ی ته‌و دینه‌ نوێ‌یه هه‌ر چۆنیک بیت پێویسته‌ بنچینه‌که‌ی پێکه‌وه هه‌لکردن و پێکه‌وه‌ گونجان و ته‌بایی بیت له‌ نیوان ئینسان و سروشت دا له‌باتی ئاره‌زووی شیتانه‌ بۆ چه‌وساندنه‌وه و زال بوون).⁽⁴⁾

(..هه‌ول‌دانیش بۆ هینانه‌ دی هه‌لو‌یستیکی ئینسانی گه‌ردن که‌چ نه‌بوو بۆ فه‌رمانه‌کانی ته‌کنه‌لۆجیا به‌ره‌و دوا گه‌رانه‌وه و تی شکان زیه به‌لکو هه‌لو‌یستیکی به‌ره‌و پێش چووانه و کۆششیکی پاله‌وانانه‌یه).⁽⁵⁾

(1) سهر‌چاوه‌ی پێشوو ص 33.

(2) سهر‌چاوه‌ی پێشوو ص 33.

(3) سهر‌چاوه‌ی پێشوو ص 63.

(4) سهر‌چاوه‌ی پێشوو ص 63.

(5) سهر‌چاوه‌ی پێشوو ص 232.

(...زۆر کهس ماندوو بوون له م پا کردنه شیتانه دا بۆ گۆرپینی بهردهوام، وه تهوانه ی به ته مه نه من ماندوو بوون، به لام تازه پی گه یشتوان وایان لی هاتوه هیچ بایه ختیکی تیدا به دی ناکهن، وه کاتیك تهوانه هالۆزی نه م ژیا نه سه رگێژکه ره ده بینن و نه وه هه موو تیكۆشانه ده بینن بۆ داهیتانی ته كنۆلۆجیای نوێ تاكو نه وه گهروگرفتانه چاره سه ر بکات که هه ر نه ف سی ته كنۆلۆجیا خو لقا ندوونی !! هاوار ده کهن:

(نه م جیهانه بوه ستیتن، ئیتمه ده مه نه وی بچینه ده ری⁽¹⁾)

دیسان (رینی ه دو بو) ده لیت:

(...زۆریه ی زۆری گهروگرفته کانی ئینسان له دنیای هاوچه رخ دا ده گه ریتنه وه بۆ خو دانه به ر ته ئسیری شاره ستانیه تی و شارنشینی پیشه سازی، وه پیس بوونی ده وری به ری جوړاو جوړ وه تیك چوونی فسیۆلۆجی که له گۆرانه کت و پری یه کانی شیوازه کانی ژیان پهیدا ده بی، وه دوور کهوتنه وه له مهیدانه سروشتی یه کانی ژیان و ده وری به ر، ته گه ره عاتیفی یه کان، گۆشه گیری ده ورونی له شاره قه له بالغه کان دا، وه وشکی و ماندوویی و رابواردنی ناچاری □ به کورتی هه موو نه وه بارودۆخانه ی ته كنۆلۆجیا دروستی کردوون به بی یاسا و پرۆگرام و بی نه خشه کیشان و سنوور بۆ دانان نه مه نه گشتیان ته ئسیر ده که نه سه ر هه ر که سیک له دانیشته وانی ولاته ده و له مه نه ده کان به بی جیاوازی ، نه م ته ئسیرانه ش شتیکی ره سه ن نین له سروشتی ئینسان دا به لکو کار دانه وی سروشتی ئینسان له به رام به ر شته داهیتراوه ته كنۆلۆجی و کۆمه لایه تی یه کان دا).

(1) سه رچاوه ی پیتشو و ص(198).

ئەوێش ئیعترافی یەکیکی تر بوو ئە کە ئە بلیمەت و زاناکانی دانیشتووی شارەستانەتی ماددی لەسەر پووجی شارەستانەتی یەکیان و دەستەوستانی زانیاری ئە ئاقار هێنانە دی بەختیاری و خۆشەختی بۆ ئینسان.

3- ئیعترافی (پووجیە گارودی) فەیلەسووفی مارکسی فەرەنسیایی: پووجیە گارودی کە بە گەورەترین پێشەوای مارکسیزم حسیب دەکرێ ئە سەدە ی بیستەم دا و تەنانەت مارکسی یەکان بە نوێ کەرەوێ مارکسیزمی ئە قەڵەم دەدەن، ئە ماوێ پێشەویدا بە شێوەیەکی رەسمی ئیسلام بوونی خۆی دەرپری و وازی ئە بێردۆزی مارکسیزم هێنا و ئە بیری ماتریالیستی یەوێ پەری یەوێ بۆ بیری خواناسی و موسڵمانەتی، جا بە دەرودی کوردە کە گوئی: بە سەد حکیم هێندە دەرە دارێک نازانن، دەبا بزانی گارودی نوێ موسڵمان و کۆنە مارکسیست پای چیه سەبارەت بەو بێردۆزانی ئینسان دایان و بەو شارستانەتی یە ماددی یە لەسەر بنچینە زانیاری رپوت و پچراو ئە ئایین رۆنراو:

دکتۆر (محمد جابر الانصاري) ئە چاوی کەوتنی ئە گەل رۆجیە گارودی دا ئەم وتووێژە مان بۆ دەگێرێتەو: (1)

دکتۆر محمد جابر: بۆچی ئە مارکسیزم هەلگەرایەوێ و دژی شارستانەتی رۆژئاوای سەرمایەداری دەوێستی و دەستت کردوێ بە بانگەوازی کردن بۆ بەرنامە یەکی نوێ.. کە ئیسلامە؟

رۆجیە گارودی: گەورەترین ئاوانی شارستانەتی رۆژئاوا ئەو یە کە تەنیا پەشتی بە بەرەو پێش چوونی ماددی بە سێو.. زیادێ بەر هەم هی خان و

(1) ئەم چاوی کەوتنە لە گۆڤاری (الوحدة) قەتیری □ ی دا ئە ژمارە (84) ی سالی 1982 تۆمار کراوێ لاپەرە (10, 11, 12, 13).

هه لگشيني ناستي رابواردن به تاقه پتوهري پيش كهوتن و بهختياري ده زاني، به لام نايا نه نجام بوو.؟ نه نجام بوو پاش بهرهم هيناني زور له ترؤمبيل و مه كينه و ناميري كؤمپيوتر؟ پاش زور له بانق و سهرمايه ي گه وره؟ پاش شار و پي و بان و كارگه و فابريقه خانه ي زور و زه و هند؟!

دواي نه هه موو بهرهم هينانه سهرمان به كوئ ده گات.. كوا بهره و پيش چوون له لايهني پروحي و رهوش و تاكاري بهرز و رهف تخاري ئين سنانه و بهخته وهری راسته قينه؟!

تاقه نه نجامي نهو بيردوزه ماديه ئيستا نهويه كه جيهاني نه مړو هوي خو له نيو بردني نهك جاريك سهدان جار وه ده ست هيناوه.. به لام به بي هه لگشين و فراژووبووني هاوسهنگ و بهرام بهر له رهوش و نه خلاق و تاكاره پروحيه كان كه ده بنه پهرچ و له مپهر له پي هيزي ويران كاري مړو دا. ئينجا ماركسيزميش هات تاكو هه مان تاوان دووباره بكاته وه به لام به شيويه كي تر، ماركسيزميش بيردوزه هه لگشين و بهره و پيش چووني سهرمايه و دارايي كرده سهنگي مه حك و پتوهري پيش چووني سهرمايه و لايهني ماددي كرد به قانونيكي حه قمي و بهرده وام بو فراژو و بووني سوشاليزم، ئينجا پرژيمي سهرمايه داري و پرژيمي ماركسيزمي كهوتنه پيش بركي له يهك مهيدان دا، مهيداني بهرهم هيناني ماددي بهرده وام هه تا هه تايه و به بي نامانج.

تاقه جياوازي يهك كه هه بيت له نيوان نهو دوو پرژيمه دا نهويه يه كه يه كينكيان تاك (فرد) ده كاته بنه ماي پرژيمه كي و يه كينكيان (كؤمهل)، به لام ميژوو بهره و دوا ناگه پرژيمه و حه قمن ده بي بهرنامه و په پره وينيكي ديكه هه بيت بو دروست بووني شارستانيه تي و گه شه كردن.

شتی‌کی سه‌لمی‌نراوه له روانگه‌ی منهوه که سۆشیالیزم له‌سه‌ر نه‌و بنچینه ماددی‌یه‌ی ته‌میرۆ مه‌حاله، سۆشیالیزم نایه‌ته دی به بئ گه‌شه کردن و فراژوو بوونی پرووحی و نه‌خلاق‌ی له‌سه‌رووی مادده‌وه و له سه‌رووی گه‌شه کردنی نابووری‌یه‌وه، هاتنه دی ته‌وه‌ش مه‌حاله چ له پ‌ژیمی سه‌رمایه‌داری داو چ له پ‌ژیمی مارکسیزم دا چونکه هه‌ردووکیان که‌وتونه هه‌مان هه‌له‌وه که بریتی‌یه له هه‌ول دان بۆ هه‌تانه دی شارستانیه‌تی به بئ ئیمان و عه‌قیده و به بئ لایه‌نی نه‌خلاق‌ی و پرووحی).⁽¹⁾

به‌ئێ خوینه‌ری نازیز!

ته‌وه‌ش پای گه‌وره‌ترین پ‌یشه‌وای مارکسیزمی سه‌ده‌ی بیسته‌مه سه‌باره‌ت به پ‌ژیم و فه‌لسه‌فه‌ی پ‌ۆژه‌لا‌ت و پ‌ۆژئاوا به ته‌عبیری‌کی تر مارک سیزم و کاپتالسیزم، وه‌ک دیتمان بر‌وای وایه که هیچ کامیان پ‌یز و برستی ته‌وه‌یان نیه بتوانن شارستانه‌تی راسته‌قینه ب‌ینه دی و خۆشه‌ختی و کامه‌رانی بۆ کۆمه‌لی ناده‌میزاد فه‌راهم ب‌ینن.

به پشتیوانی خوا له گه‌وه‌ری دووهم دا ده‌ری ده‌خه‌ین که گارودی و هاوبیرانی چ بیروباوه‌ر و به‌رنامه‌یه‌ک به چاره‌سه‌ر و شیفای زامی ئینسانه‌تی ده‌زانن.

4- ئیعترافی (میلۆفان دوگیلاس) ته‌ندامی لیژنه‌ی مه‌رکه‌زی حیزبی شیوعی یۆغسلافیای پ‌یشوو:

(1) له گه‌وه‌ری دووهم دا دیسان «گه‌پ‌ئینه‌وه سه‌ر گارودی قسه به نرخه‌کانی».

میلۆفان دوجیلاس که یه‌کیک بوو له ئەندامه‌یه‌ره‌ به‌رزه‌کانی حیزبی مارکسیزمی یۆغسلافیایی چۆنییه‌تی کهوتنه‌ گومان و هه‌لگه‌پانه‌وه‌ی خۆی له بیردۆزه‌ی مارکسیزم دا ئاوا ده‌گێڕێته‌وه‌:

(..ئەمن هه‌موو شتی‌کم له‌ بیره‌ به‌ پۆژو سمعاته‌وه‌ هه‌روه‌ک چۆن تۆبه‌کار وه‌ختی ته‌جەللا و دره‌وشانه‌وه‌ی خۆی له‌ بیر ده‌می‌نی:

ئوه‌ هه‌مووی له‌ شه‌وی 7، 8ی کانوونی یه‌که‌می ساڵی 1953ز دا پرووی دا، پاش ئه‌وه‌ی وه‌ک شه‌وانی تر چوومه‌ سه‌ر جێ و نووستم، کت و پر له‌ نێوه‌ راستی شه‌وی دا وه‌خه‌به‌ر هاتم، بیرێکی نوێ هاته‌ می‌شکمه‌وه‌ به‌لام یه‌کسه‌ر بریارم دا که مه‌حاله‌ واز له‌ بیروباوه‌په‌که‌م [مارکسیزم] بێتم، ئەمن له‌وه‌ سه‌روحه‌دی دا چهند وتاریکم له‌ پۆژنامه‌ی حیزب دا نووسی بوو که به‌عزێک به‌ (کۆنه‌په‌رستی) یان له‌ قه‌له‌م دا بوو.

ده‌مزانێ که پرایه‌کام ئه‌وه‌نده‌ ناخایه‌نی ده‌بنه‌ هۆی تی‌کچوونی په‌یوه‌ندیم له‌گه‌ڵ هاورێ یانی لیژنه‌ی مه‌رکه‌زیم، ئه‌وانه‌ی که هه‌موو ته‌ هه‌نی لاوی و زۆریه‌ی ته‌مه‌نی (قه‌یره‌یی)م له‌گه‌ڵ دا بردبوونه‌ سه‌ر، له‌ ئاواتێکی هه‌ره‌ به‌رزمان ده‌کۆڵیه‌وه‌ و پاش ئه‌وه‌ی دلی خۆمان زۆر پێ خۆش کر و خه‌فه‌تمان لی خوارد و ئاره‌ق و خوینتمان له‌ پێ دا پرشت، بۆمان ده‌رکه‌وت که وێنه‌یه‌که و هاتنه‌ دی مه‌حاله‌.

خێزان‌که‌م (ستیفانا) به‌ ئارامی نووستبوو له‌ولای ژووره‌که‌وه‌، به‌لام هه‌ستم به‌ هه‌بوونی ده‌کر له‌ نێو تاریکی و ئارامی شه‌وگاری بێ پرانه‌وه‌ دا.

ویستم زه‌ینم له‌سه‌ر ئه‌وه‌ جووره‌ شته‌ مه‌ترسی لی کراوانه‌ هه‌له‌نگیوم نه‌ما فایدێی نه‌بوو بریارێکی کۆتایی له‌ نه‌فسم دا دراوه‌، شتی‌ک که ناچارم ژيانم و ئاواته‌کام و له‌ هه‌مووشی گرنگتر خاوه‌ خێزانی له‌ پێناو دا دانیتم، ده‌مزانێ که هیچ هیوام نیه‌ له‌م جه‌نگه‌دا، له‌وه‌مه‌ی دا چاره‌نووسی (تروتسکی)م وه‌بیر

دههاتهوه و له دلی خۆم دا ده‌مگوت: وا چاکتره پیاو وهک (ترۆتسکی) بیت نهک (ستالین)، وا چاکتره که تێ شکێ و بهارێ نهک خیانهت و ناپاکی له گه‌ڵ وێژدان و هه‌ست و نه‌ستی ئینسانانه‌ی دا بکات.

ته‌نانه‌ت بیرم له‌و ساڵه‌ درێژانه‌ی گرتوو‌خانه‌ش ده‌کرده‌وه، که دیاری کرابوو بۆ یه‌کیه‌ک که حوکم دریت به‌ سزای خیانه‌ت !! یان سزای پرۆیاگه‌نده‌ی دژانه‌ (الدعایه‌ المعادیه‌) که بریتی بوو له‌ (7، 9) ساڵ ئه‌وانه‌م به‌زه‌ین دا ده‌هات وه‌کو حوکمه‌که‌ ده‌رچوو‌بیت.

ئاوا ☐ به‌ خه‌یاڵ ☐ خۆم به‌ته‌نێ و به‌ سووک سه‌یر کراو ده‌هاته‌ به‌رچاو پاش ئه‌وه‌ی هاوڕێ یانم خیانه‌تیان له‌ گه‌ڵ دا کردم و سزای تۆقینه‌ر خاوو خه‌زێ غی گرته‌وه‌.

ئه‌ما ئه‌و مل ملانه‌ی سه‌خته‌ی له‌ ده‌روونم دا ده‌گه‌را به‌ زوویی کۆتایی پێ هات ته‌نانه‌ت پتر له‌ چهند ده‌ققه‌یه‌کی نه‌برد، یه‌کسه‌ر هاتمه‌وه‌ سه‌رخۆم و زه‌ینم کۆ بۆوه‌ دوا‌ی ئه‌وه‌ی به‌هۆی خه‌واڵویی یه‌وه‌ په‌رت بوو بوو.⁽¹⁾

چونکه‌ ده‌مزانێ به‌لێ ده‌مزانێ که حه‌قیقه‌تی من لێره‌دایه‌ و مه‌حاله‌ وازی لێ بێنم، هه‌ر چهند به‌لایه‌کی نه‌سته‌میش چاوه‌ڕێم کات که پێی دا تیپه‌ر بێم. ئه‌ینجا رۆیشتم بۆ ژووره‌که‌م چهند دێرێکم نووسی که ئه‌مانه‌م په‌ گه‌ڵ خسته‌بون:

ناکۆکیم له‌ گه‌ڵ سه‌رۆکانی حه‌یزب دا پێهه‌لا چووه‌ و پێویسته‌ خۆمیان لێ بپه‌چرێنم .. هه‌لبه‌ته‌ پاش ئه‌وه‌ به‌ سێ هه‌فتان به‌ شێوه‌یه‌کی په‌سی هه‌واڵی هه‌لویسته‌ی ده‌وله‌تم پێ راگه‌یه‌نرا له‌ دژی من.⁽²⁾

(1) مجتمه‌ع غه‌یر کامه‌ل الشیوعیه‌ المتفککه‌، میلفان دوجیلاس ص28.

(2) سه‌رچاوه‌ی پێشوو میلفان وجیلاس ص29.

به‌لام مادام خۆبه‌خت کردم به‌ ژيانم له پیناوی ویشدانم دا، وه زāl کردن و هه‌لبێژاردنی رایه‌کانم به‌سهر واقع دا به‌ ئیمان دابنری، که‌واته ئیمانی خۆم له‌وه شه‌وه‌ه دیتۆته‌وه و گیانی هیوا و بره‌وا به‌خۆ بوویی هیتی پێدا کردووم تا‌کو پرو‌داوه‌کانی پۆژگار و کۆسپه‌کانی پێ رووبه‌روو بم، هه‌روه‌ک چۆن نه‌و ئیمانه درابوو به‌ هاورێ پیره گیراوه‌کانم⁽¹⁾.

له‌ شوینیکی تر‌دا ده‌لیت:

(...سۆز و په‌رۆشی ئینسان به‌ په‌روه‌ردگاری ئاسمانه‌کان نا‌گونجی له‌ دلی

ئینسان داپنری..)

هه‌روه‌ها ده‌لیت:

(... نو‌سراوه‌کانی مارکس وه‌ک نو‌وسراوی باقی نو‌وسه‌ره‌ بلیمه‌ته‌کانی

بریتی‌یه‌ له‌ پێکه‌وه‌ جۆش دانی بیردۆزه‌ جوی جوی کان، چونکه‌ نه‌و بیردۆزه‌که‌ی

لێک داوه‌ له‌ ئابووری سیاسی ئینگلیزی (الاقتصاد السياسي الانگلیزی) ی

(آدم سمیث وریکاردو) وه‌ سۆشیالیستی فەره‌نسابی (سان سیمون فورییه‌) وه‌

فه‌لسه‌فه‌ی نه‌لمانی کلاسیکی (کانت و هیگل و فیورباخ)⁽²⁾.

له‌ جیهیکی تر‌دا ده‌لیت:

(... وه‌ نه‌وه‌ی که‌ پتویسته‌ که‌ره‌تیکی تر زۆر به‌ روونی باس بکریت

نه‌وه‌یه‌ که‌ نه‌م کتیبه‌ (کتیپی ناوبراو) نایه‌وێ مارکسیزم شی بکا ته‌وه‌ و

ته‌فسیری بکات به‌لکو ده‌یه‌وێ ده‌ری خات که‌ به‌کاره‌یتانی تو‌ند و تیژی

خراپه‌کاری له‌ ژیا‌نی ئینسان دا [تاک و کۆمه‌ل] شتیکی حه‌قی و فەه‌زه‌ له‌

(1) سه‌رچاوه‌ی پێش‌وو میلی‌فان وجیتس ص31.

(2) سه‌رچاوه‌ی پێش‌وو ص41.

کاتیک دا مارکسیزم به شیوه‌یه‌کی گشتی به‌سەر کۆمه‌لگایه‌ک دا بچه‌سپینرئ
یان باشر بلتین بسه‌پینرئ).⁽¹⁾

له شویتینکی تر دا ده‌لێت:

(... نه‌من بۆیه هینده ده‌گه‌ڕیمه‌و» لای (تانیشتاین) و فیزیایه‌که‌ی، تاکو
ناماژه بکه‌م بۆ ئه‌و مه‌یدانه پان و به‌رینه‌ی زانیاری نوێ داگیری کردوه دوا
ئه‌و چاخه‌ی لینین و ستالین یاسا (دیالکتیکی‌یه‌کانیان) تیدا دارشت، که‌واته
زۆر گرنگه که بۆ یه‌که‌م نیگا هه‌ست به‌و جیاوازی‌یه بکه‌ین له نیوان شیوه‌ی
ئه‌و دنیا‌یه‌ی فله‌سه‌فه‌ی مارکسیزم دروستی کردوه و ئه‌و شیوه‌یه‌ی تانیشتاین
یان زانیاری نوێ هیناویه‌ته دی..).⁽²⁾
دیسان ده‌لێت:

(... زانستی هاوچه‌رخ نه‌ک هه‌ر جوئیه له‌و بیردۆزانه‌ی لینین و نه‌نگلز
داکوکی یان له‌سەر ده‌کردن به‌لکو زانستی هاوچه‌رخ ئه‌و بیردۆزا نه‌ پووج
ده‌کاته‌وه.

ناسرانی ماده‌ و هه‌رچی ئیمه دهرباره‌ی ده‌یزانین گه‌ردن که چه بۆ
گۆرانکاری و به هه‌چ کلۆجیک په‌وا نیه کورتی بکه‌ینه‌و» له‌سەر ئه‌و نه‌ندازه‌یه‌ی
هه‌سته‌کامان ده‌یزانن، ناسینی ماده‌ (ماته‌ر) به‌شیکه له ناسینی ته‌واوی
جیهان، ناسینی جیهانیش له چاخیکه‌وه بۆ چاخیکێ تر و له بلیمه‌تیکه‌وه بۆ
یه‌کیکی تر که سه‌رگه‌رمی ناسیننی فهرقی هه‌یه).⁽³⁾
هه‌روه‌ها ده‌لێت:

(1) سه‌رچاوه‌ی پێشوو ص 64.

(2) سه‌رچاوه‌ی پێشوو ص 69.

(3) سه‌رچاوه‌ی پێشوو ص 76.

(ئمو ئه‌نجامه‌ی که ده‌گونجی بیگه‌یه‌نی له ئه‌نجامی توژیینه‌وه‌مان دهرباره‌ی کۆمۆنیزم و هه‌ر ئیدۆلوژییه‌کی تر ئه‌وه‌یه‌ که: ئیدۆلوژی کۆمۆنیزم له‌ چهند هۆیه‌کی عیلمی په‌یدا نه‌بووه‌، به‌لکو چهند عامیلیکی سیاسی دا‌ خوازی کردوه‌ ئه‌ویش دا‌خوازی‌یه‌کانی حیزبن، ئینجا له‌ دوایی دا‌ بۆیه‌یه‌کی عیلمی لی‌ دراوه‌ و پێش‌کشی جیهان‌کراوه‌ وه‌ک زانیاری‌یه‌ک و وه‌ک بیروباوه‌ڕێکی عیلمیانه‌ که ته‌فسیری جیهان‌ده‌کات).⁽¹⁾

خوێنه‌ری ئازیز و به‌ڕێژم:

ئه‌وه ئیعتیرافی چوار که‌س بوو له‌ که‌له‌ زانیانی پۆژه‌ه‌لات و پۆژناوا دوویان (ئه‌لیکسیس کاریل و رینییه‌ دویو) نوێنه‌ی شارستانه‌تی پۆژ ناوان دووشیان (روجیه‌ گارودی و میلۆفان دوجیلاس) نوێنه‌ری شار ستانه‌تی پۆژ هه‌لاتی مارکسیزمی، وه‌ک دیتمان هیچ کامیان له‌ پوانگه‌یه‌کی ئیسلامی و ئاینی‌یه‌وه‌ په‌خنه‌ له‌ پڕتیمه‌کانیان ناگرن تا بلیتین: ئه‌وانه‌ عاتیفه‌ی دینی پالی پیوه‌ ناوان ئه‌و قسانه‌ بکه‌ن، به‌لکو هه‌موویان له‌سه‌ر بنچینه‌یه‌کی زانستیانه‌ و واقعی یانه‌ قسه‌ ده‌که‌ن، به‌لێ ئه‌وانه‌ که‌له‌ زانا و چاوساگی شار ستانه‌تی پۆژه‌ه‌لات و پۆژناوان □ که‌ سه‌دان نمونه‌ی تری وه‌ک وانیش هه‌ن □ ئیفلاس و مایه‌ پووجی شارستانه‌تی ماددی و دوور له‌ خوایی ده‌خه‌نه‌ ڕوو به‌و په‌ڕی بی‌ په‌رده‌یی‌یه‌وه‌ ده‌ری ده‌بڕن که‌ پێچکه‌ ده‌سکرده‌کان و بیردۆزه‌ ئینسان کرده‌کان زۆر له‌وه‌ که‌مترن که‌ بتوانن خۆش به‌ختی و کامه‌رانی و ناوه‌دانی راسته‌قینه‌ بۆ ئینسان دا‌بین بکه‌ن.

(1) سه‌رچاوه‌ی پێشوو ص 84.

به‌ئێ هه‌موویان به‌یه‌ک ده‌نگ ئه‌و پاستی‌یه‌ ده‌ئێین که قورئانی مه‌زن و
قسه‌ له‌جێ به‌ر له‌ (1400) ساڵ رای گه‌يانده‌وه: ﴿وَ حَآذًا بِ عَذَابِ حَقِّ الْاٰ
الضَّلَالِ﴾، له‌ دوا‌ی هه‌ق (ئیسلام) بی‌جگه‌ له‌سه‌ر لی شیواوی چیدی هه‌یه؟!
که‌واته‌ پاسته‌ ده‌بێ به‌رنامه‌ی ژیان ته‌نیا له‌ لایه‌ن خواوه‌ دا‌بنری و به‌س.
ئێستاش با بی‌ینه‌ سه‌ر به‌‌لگه‌ی دووه‌می پاستیه‌تی گه‌وه‌ری یه‌که‌م:

به‌‌لگه‌ی دووه‌م:

ناخۆشی و پر ته‌نگ و چه‌له‌مه‌یی و سه‌ر لی شیواوی ژیا‌نی دانیشه‌توانی
شارسته‌نه‌تی ماددی دوور له‌ خوا و نا ئیسلامی ئه‌و پۆژگاره‌:

زۆر که‌سی بیر کورت و ساویلکه‌ پێ‌یان وا یه‌ دانیه‌ شتوانی ده‌وله‌ ته‌
پۆژه‌لا‌ت و پۆژئاوی‌یه‌ بی‌ دین و نا ئیسلامی یه‌کان ئه‌و په‌ری به‌خته‌وه‌ری دا
ده‌ژین و له‌ هه‌یچیان که‌م نیه‌ و به‌هه‌شتیان له‌ دنیا‌یه‌دا به‌ نسیب بووه‌ !!
به‌‌لام له‌ پاستی‌دا خراپ حا‌لی بوون و به‌هه‌له‌دا چون ئێستاش بۆ خا‌تری
وه‌ی ئه‌و خراپ حا‌لی بوون و به‌هه‌له‌دا چوونه‌مان بۆ ده‌رکه‌وی با سه‌رغی‌کی
خیرایی ئه‌و ولا‌تانه‌ به‌هین:

1- پێش برکێ کردن له‌ زیاتر دروست کردن و دا‌هی‌خانی چه‌کی
کوشنده‌ و قه‌که‌ر:

له‌ سا‌لی (1977ز) پێ‌کخراوی یونس‌کۆ کۆنگره‌یه‌کی به‌ست که‌ (33)
که‌س له‌ زانا‌یان و هونه‌رمه‌ندان و فه‌یله‌سوفان و سیاسه‌ت مه‌داران به‌شداریان
تێدا کرد که‌ تێیان دا هه‌بوو پا‌داشی (نۆیل)ی وه‌رگرته‌بو، کاره‌کانی ئه‌و کۆپه‌
له‌ چوار سو‌رگه‌دا ده‌سو‌وران:

أ. ئايا ئينسان سهر بهر شتى كه ره يان بو كه شو شه يه به ده ست
به ره مه كاني يه وه؟

ب. ئينسان له بهرام بهر ه يزه كان دا.

پ. گر ئ كوي ره يه كي كومه لايه تي تر.

ت. جهنگي بهر ده وامي رۆشن بيري.

هه ل به ته ئيمه نامانه وئ هه موو وتوو ئه كاني نهو كۆره لي ره دا تو هار
به كمين و ته نيا نهو با سه ي (شين ما كرايد) ده نو سين له ژير ناوونيشاني (شتني
زه ين به بۆمبايه كي باش و خاو ئن!) له گه ل دوو كورته با سي (فيليب نويل) و
(فيلي برانت) دا، شين ما كرايد ده ل ئيت:

(... له گه ل دان پيداناني سه رۆكاني نه مريكا و پرووسيا كه پئويسته چه كي
نه تۆمي كه م بكر يته وه يان نه هيل ئي، به ل لام چه كي نه تۆمي هه ر له زياد بوون
دايه، ته نانه ت قسه كردن دهر باره ي كه م كرد نه وه ي چه كي نه تۆمي هه ر له بير
چوه، تا ئيستا واته سالي (1977) چه كي كۆكرا وه ي نه تۆمي بايي نه وه
ده كات (20) كه ره تان هه موو كومه لگاي مرۆفايه تي له نيو به ري!!
ئينجا ما كرايد دهر باره ي بۆمباي نيوتروني ده ل ئيت:

(... ئيستا جو ره چه كي كي كاري گه رتر و هه ر زان تريان دي تو ته وه كه
ژماره يه كي زۆر ده كوژي به هو ي تيشك دان نه وه (اشعاع) وه، نه و يش بۆمباي
(نيوتروني) يه، نه م بۆمبايه زۆر زياتر له بۆمباي كۆن كار ده كات و ئپراي نه وه ش
هيج كارنا كاته سه ر خانو به ره و شهك !!

بيگومان نه وه يه كي كه له شتوازه كاني نه ه يشتني ئينسان، به ل لام له چه ند
هه فته ي پيشو دا هه ند ئي كه له شار ه زاياني چهك و ته قه مه ني هه وائيان پي دام كه
ئيستا كۆشش يكي زۆر سه ر ف ده كر ئ بۆ دروست كردني بۆمبايه كي سه رو ي

دهنگ (القنبلة فوق الصوتية) که ده‌توانی می‌شکی ئیند سان به‌هژئینی و دانیش‌توانی ناوچه‌یه‌ک بکاته شیت و شور، نه‌وه‌ش به‌هۆی له‌نیۆ بردنی خانه‌کانی می‌شک به‌تایبه‌تی... ئهم بۆمبایه‌ش وه‌ک ده‌لێن: له‌هه‌موو نه‌وانی پێشوو مرۆفانه‌تر چونکه ئینسان نا‌کوژی، تاقه‌ شتی‌ک که ده‌یکات نه‌وه‌یه که ئینسانه‌کان ده‌کاته ئاژه‌ل یان پروه‌ک...!!).

دوای نه‌وه‌ ما‌ک‌براید وینه‌یه‌کی ترمان دینیتته به‌رنیگا له‌و کارانه‌ی کاربه‌ده‌ست و بلیمه‌تانی سه‌ده‌ی بیستم پێیانه‌وه‌ خه‌ریکن: (...چهند مانگی‌ک له‌مه‌وبه‌ر هه‌وائیک بلاو کرایه‌وه که سه‌رنجی که‌سی رانه‌کێشا له‌ خه‌لکی ئه‌وروپا نه‌و هه‌وا‌له‌ ده‌یگوت:

وه‌زاره‌تی جه‌نگی ئه‌مریکا (45.000) چل و پینج هه‌زار کۆر په‌ی به‌ستراو (مجمدی) له‌ کۆماری کۆریاوه‌ هه‌تاوه که به‌ هۆی له‌ بار چواندن (الاجهاض) وه‌ ده‌سگیر کراون، هۆی نه‌وه‌ش نه‌وه‌یه که ئهم کۆریانه‌ پێویست بوون بۆ تاقی کردنه‌وه‌ی ته‌ئسیری تیشکی بۆمبایی له‌سه‌ر پێستی ئینسانی تازه به‌ستراو...!!)

ئینجا ده‌لێت:

(نه‌وه‌ی با‌سم کرد به‌لگه‌یه‌کی نوێ تره له‌سه‌ر پروخانی په‌وشت و خو له‌ دنیا‌دا، نه‌و به‌ره‌و پێش چوونه‌ی مرۆفایه‌تی به‌خۆیه‌وه‌دی له‌ شه‌پری دووه‌می جیهانی به‌م لاوه، وێرایی ویش په‌وشت و خو وه‌هه‌ست کردن به‌ لێ پر‌س‌راوی په‌ره‌ی نه‌ست‌اندوه .. لهم (30) سی سا‌له‌ی دوایی‌دا پروخانیکی ته‌واو پروی‌دا له‌ ته‌خلاق و په‌وشت داو زانیاری دین و په‌وشتی له‌گه‌ل دا نه‌بوو بۆیه بۆته جێی مه‌ترسی بۆ مرۆفایه‌تی و هه‌ره‌شه‌ی له‌نیۆ بردنی لێ ده‌کات).

له ههمان کۆنگره‌دا (فیلیب نویل بیکر) له ژیر ناوونیشانی : (دپرده‌ی چه‌که نیوکیه‌کان) دا گوئی:

هیتلر شه‌ش سالان جه‌نگی کرد و دنیای پر کر له جه‌نجال له‌گه‌ل شه‌وش دا بۆمبای نه‌تۆمی له‌بهر ده‌ست دانه‌بوو، جه‌نگی وی ههر به چه‌که کۆنه‌کان بوو، به‌لام تا ئیستا دکتۆر (هربرت یورک) له سالی (1973) دا نووسیویه‌تی که چه‌کی هه‌لگیرای نه‌تۆمی ئه‌مریکا ده‌گاته (15.000) میه‌گا ته‌ن (میگاته‌ن یه‌ک ملیۆن ته‌نه‌).

له ماوه‌ی شه‌ش ساله‌دا (1939-1945) هاویه‌مانه‌کان (الحلفاء) (1.2) ملیۆن ته‌ن ته‌قه‌مه‌نی یان خسته‌ خوار له‌سهر ئه‌لمانیا که بوو به‌هۆی کاول کردنی ئه‌لمانیا له‌سهر یوه‌ بۆ خوار و له‌ پۆژه‌ه‌لاته‌وه‌ بۆ پۆژناوای، به‌لام نه‌و نه‌ندازه‌یه‌ی که له‌ ماوه‌ی شه‌ش سالان دا له‌سهر ئه‌لمانیا خرایه‌ خوار ئیستا ههر یه‌ک بۆمبا هاویژ ده‌توانی له‌ ماوه‌ی یه‌ک چرکه‌دا له‌ یه‌ک جی‌دا فری‌ی داته‌ خوار !! هه‌لبه‌ته‌ شه‌وه‌ له‌ سالی (1973) زدا بووه !!⁽¹⁾

به‌ئێ شیتی چه‌ک دروست کردن گه‌یه‌ته‌ پادده‌یه‌ک که به‌ پێی هه‌وائی ئه‌مریکا که له‌ سالی (1980) بلاوی کرده‌وه‌ ئه‌مپۆ قیমে‌تی چه‌ک سازی له‌ جیهان دا له‌ههر ده‌قه‌یه‌ک دا گه‌یه‌ته‌ یه‌ک ملیۆن دۆلار که نه‌گه‌ر له‌ گه‌ل سالی (1900) دا به‌رامبه‌ری پێ بکه‌ین (30) به‌رامبه‌ره‌، به‌ پێی ههمان هه‌وال (400.000) زانای پله‌ یه‌که‌م سه‌رگه‌رمی دروست کردنی چه‌کی نوێی نه‌تۆمی ترن، شه‌وه‌ له‌ کاتی‌ک دا ده‌کرێ که ده‌توانی به‌ دوو هه‌زار بۆمبا له‌ یه‌که‌مین سه‌عاتی جه‌نگ دا (175) ملیۆن ئینسان له‌ دانیش‌تووانی شوینه‌ قه‌له‌باغه‌کان بکوژێ، وه‌ له‌ ئه‌مریکا (240.000) بۆمبای (مگانتی) هه‌یه‌

(1) سه‌یری گۆژاری (العربی) کویتی بکه‌ ژماره‌ 287 ی سالی 1982 لاپه‌ر (14، 16، 17، 18).

که ده‌لټین ده‌توانی (12) جاران هه‌موو گۆی زه‌وی ته‌خت کات!! وه له رووسیادا (80.000) و له به‌ریتانیا (15000) بی‌نگومان چین و فه‌ره‌نساش لهم جوهریان هه‌یه!!

(فیلی برانت) له باسیکی دا له هه‌مان کۆنگره‌ی ناوبراودا ده‌لټت:

(...ئهو مال و دارایی‌یه‌ی که له چه‌ک و ته‌قه‌مه‌نی نه‌مپۆدا خه‌رج ده‌کړی

هه‌ر ئی دانه پۆژتیکی بایی به‌رپۆه‌بردنی هه‌موو ئهو رټیکه‌خواه ته‌ندروستی‌یانه‌ی جیهان ده‌کات که ته‌رخانن بۆ له‌نیو بردنی مه‌لاریا (له‌رزوتا)، وه نرخ‌ی یه‌ک فۆکه‌ی (نفائت) (20 ملیۆن دۆلار) به‌ شی درو ست کردنی (40.000) دهرماخانه‌ی لادئ‌یی‌یانه ده‌کات!!⁽¹⁾

تاقی کرانه‌وه‌ی بۆمبای ته‌تۆمی له‌یه‌ک شاری یابانی دا⁽²⁾ :

شه‌شه‌م پۆژی مانگی نابی (1945) سه‌ر له‌به‌یانی عاسمانی (هیروشیما)

بئ‌گه‌ردو د‌ل‌گیر بوو، خه‌لکی تازه له‌ مالتی وه‌ده‌ر ده‌که‌وتن و پوو و که‌سابه‌ت ده‌چوون، به‌لټ له‌و پۆژده‌دا سئ فۆکه‌ی دوژمن به‌ره‌و هیروشیما ملیان لی‌نا یه‌کی‌ک له‌و فۆکه‌انه‌ ته‌نیا یه‌ک بۆمبای له‌سه‌ر شاری هیروشیما خسته‌ خواری و له‌ به‌رزایی (570) مه‌تر ته‌قی‌یه‌وه و هه‌ورټکی زه‌به‌لاحی له‌سه‌ر شاری ناوبراو دروست کرد.

هه‌ر به‌ که‌وتنه‌ خواره‌وه‌ی بۆمبای تاین زیاتر له (200.000) که‌س

کوژران و باقی دانیش‌تووانیش خراپ بریندار بوون.

(1) گۆفاری (العربی) ژماره 277 سالی 1982 لاپه‌ره 19.

(2) سه‌یری (مفاسد تملن غرب) بکه لاپه‌ره 41 مه‌رداد مه‌رین.

(20) ده‌قکه پاش ته‌قینه‌وه‌ی بۆمبای گۆرین ناوړی‌کی هه‌مه‌لایه نه سه‌رتاپای شاری گرتوه و له‌گه‌ل باران بارینیش دا هه‌تا سمعات (10) ی پوژی دوایی به‌رده‌وام بوو.

تاوێک دوا‌ی ته‌قینه‌وه‌ی بۆمبای تاین بایه‌کی به‌هێژ هه‌لی کرد که بوو به هۆی هه‌لته‌ندنی چه‌نده‌ها دار و دره‌خت و فری‌دا‌نی چه‌نده‌ها ئین سان و پوو‌خاندنی سه‌دان خانووبه‌ره و شوشه‌ی په‌نجه‌ره و ده‌رگا‌کانی شار وه‌ک خه‌نجه‌ری تیژ و برنده به‌م لا‌ولادا بلا‌و بوونه‌وه.

ئه‌ندازه‌یه‌کی که‌م له‌ دانیشه‌توانی شار که نه‌مردبوون زۆر به‌ پیسی بریندار بوو بوون و هه‌ندیکیان پاش ماوه‌یه‌ک مردن و هه‌ندیکیان تووشی نه‌خۆشی شیرپه‌نجه (سرطان) بوون و به‌ ده‌رده‌داری گیانیان سپارد.

ئيجا به‌راوردێک بکه‌ له‌ نی‌وان ته‌نجامی نه‌و بۆمبا‌یه‌دا و ته‌نجامی ته‌قینه‌وانی ملیونه‌ها بۆمبای ته‌تۆمی نوێ بزانه دنیا چی لی به‌سه‌ر دیت؟! 1- هیندیک قرن و هیندیک پرن:

(مصطفی لطفی المنفلوطي) له‌ یه‌کی‌ک له‌ نوسراوه‌کانی دا ده‌لیت: (1)
دوێ شه‌و به‌ کن پیاوێکی نه‌داردا رابورد، دیتم ده‌ستی له‌سه‌ر زگی دانا بوو وا دیار بوو ئازاری هه‌بوو، به‌زه‌ییم پی‌یدا هاته‌وه و لیم پرسى چیته؟ گوتی ئازاری برسیه‌تی تینی بۆ هینان، به‌وه‌نده‌ی که له‌ ده‌سه‌لاتم دابوو یارمه‌تیم دا، ئینجا نه‌وم به‌جئ هیشته و چوومه‌ لای هاوړی‌یه‌کی ده‌وله‌مه‌ند و پاره‌دارم، سه‌رم سوڤما که دیتم نه‌ویش ده‌ستی له‌سه‌ر زگی داناوه و هه‌ژاره برسی‌یه‌که چه‌ندی زگ دیشا نه‌ویش هینده، لیم پرسى چیته؟! گوتی: زگم دیشی، گوتم: به‌خوا سه‌یره: نه‌گه‌ر نه‌و ده‌وله‌مه‌نده

(1) سه‌یری (تاریخ الادب العربی) احمد حسن الزیات بکه لاپه‌ره (463).

ئوه‌نده‌ی که لێ‌ی زیاد ده‌بوو دابای به‌ هه‌زاره‌که‌ شتاقیان له‌بهر زگیان وه‌ نازار نه‌ده‌که‌وتن، خۆ ده‌بوايه‌ بابای هه‌بوو هه‌ر هه‌نده‌ی خواردبا که پێویستی پێ‌یه‌تی، به‌لام له‌بهر خۆ‌به‌رستی زیاده‌په‌وی تێدا‌کردوه‌ و به‌شی نه‌داره‌که‌شی را‌کێشاوه‌ته‌ پێش‌خۆی، خواش له‌ تۆ‌له‌دا تووشی زگ زلی کردوه‌، تاکو بابای سته‌مکار خۆشیان له‌ خۆی نه‌یه‌تی، ئاوا ئهو په‌نده وه‌‌پاست‌ده‌گه‌ڕێ که ده‌لیت: زگزیلی ده‌وله‌مه‌ند تۆ‌له‌ی برسیه‌تی هه‌زاره‌!! به‌ راستی خۆ‌ینه‌ری به‌‌ڕێز ئهو قو‌له نه‌زیله‌یه‌ی (منفلوطی) گه‌رایه‌وه به‌سهر گشت ده‌وله‌ته‌ پۆ‌ژئاوایی و پۆ‌ژه‌ه‌لاتی‌یه‌کانی ئه‌م‌پۆ‌دا ده‌چه‌سپێ،⁽¹⁾ ده‌با به‌‌رێک سهرنجی ژیا‌نی ئابووری ئهو و‌لاتانه به‌هین، بزانی‌ن له‌ ڤه‌ حالێک‌دا ده‌ژین:

2- (جورج یخت) پ‌اویژ پێ‌ ک‌راوی زانیاری پ‌یش‌ووی ئه‌لمانیا (المستشار العلمي السابق في المانيا) له‌ ک‌تییکی‌دا به‌ ناوی (افکار علی حافه‌ الهاویه‌) ده‌لێ: برسیه‌تی به‌‌هر‌پرسیاره له‌ ئاقار مردنی (55) ملیۆن که‌س هه‌ر له‌ (20) مانگ‌دا، واته له‌ هه‌ر (20) مانگی‌ک‌دا برسیه‌تی هه‌نده‌ی کوژراوانی جه‌نگی جیهانی دووهم له‌ نیۆ ده‌بات !!

شاره‌زایان ده‌لێ‌ین ئیستا له‌ جیهان‌دا (500) ملیۆن ئینسان هه‌یه‌ که‌ خۆراکی ته‌واوی ده‌ست ناکه‌وێ و له‌ نه‌بوونی‌دا ده‌ژ‌یه‌ت که‌واته‌ (8/1) هه‌شتیه‌کی جیهان له‌ برسیه‌تی‌دا ده‌ژین، وه‌ ده‌لێ‌ین: سالانه‌ 40 % ی مندا‌لانی ئه‌فریقا له‌ برسان ده‌مرن، هه‌روه‌ها سالانه‌ ته‌نیا له‌ (برازیل) (250.000) دووسه‌د و په‌نجا هه‌زار (4/1) یه‌ک له‌سه‌ر چواری ملیۆنی‌ک‌ مندا‌ل ده‌مرن له‌

(1) هه‌لبه‌ته‌ ده‌وله‌تانی جیهانی سێ یه‌میش هه‌ر‌وان به‌لام تێمه‌ مه‌به‌ستمان هه‌یه‌ که‌ ته‌نیا ناوی و‌لاته پۆ‌ژه‌ه‌لاتی و پۆ‌ژئاوایی یه‌کان دێ‌ین، مه‌به‌سته‌که‌شی شیراوه‌ نیه !!

برسیه‌تی و نه‌داری دا، ئەو هه‌مووی له‌ حالێک دا که نه‌مریکا سالی بایی (40) ملیار دولار گه‌نم ده‌سووتینی بۆ خاتری وه‌ی نرخ‌ی گه‌نم دانه‌ به‌زی و تووشی زهره‌ری نه‌بیّت !!

پێم وایه‌ چ که‌سیک گومانی نیه‌ له‌ هه‌بوونی چه‌وساندنه‌وه‌ و چینه‌یه‌تی له‌ ژێر سایه‌ی پرژیمی سه‌رمایه‌داری دا بۆیه‌ به‌ پێویستی نازانم زۆر له‌و باره‌وه‌ بدویم به‌لام په‌نگه‌ هه‌ندیک که‌سی ساولکه‌ هه‌بن ئەوه‌ی که‌ به‌ خه‌یالیان دا نه‌یه‌ت هه‌بوونی ده‌وله‌مه‌ندی و هه‌ژاری و پرژۆحی چینه‌یه‌تی به‌یت له‌ وڵاته‌ سۆشیالیسته‌کان دا له‌ ژێر سایه‌ی پرژیمی مارکسیزم دا بۆیه‌ به‌ پێویستی ده‌زانم نیگایه‌ک به‌ بارودۆخی ئابووری برێک له‌ وڵاته‌ کۆمونیسته‌کان دا به‌خشیین: نه‌ندره‌ژید (1) نووسه‌ری به‌ناوبانگی فه‌ره‌نسابی ده‌لیت:

(...هه‌رده‌م باس و خواسی دیکتاتۆری پرۆلیتاریا (چینی کرێکار) یان به‌ گوێ دا ده‌داین، به‌لام ئێمه‌ زۆر له‌ واقیعه‌وه‌ دوور بووین چونکه‌ له‌ راستی دا دیکتاتۆری بۆروکراتی یه‌ که‌ ده‌ستی به‌سه‌ر پرۆلیتاریا دا گرتوه‌، پرۆلیتاریا ته‌نانه‌ت توانای هه‌لبژاردنی نوێنه‌ره‌ پارێزگاره‌کانی خۆشیان نیه‌ که‌ به‌رگری مافه‌ خوراوه‌کانیان بکه‌ن...!!). (2)

(ئه‌لکساندر سولژنیتسن) نووسه‌ری پرۆسی به‌ناوبانگ که‌ به‌ هۆی په‌خه‌ گرتنه‌وه‌ له‌ پرژیمی پرۆسیای مارکسیزم گیرا و دواپی له‌ پرۆسیا وه‌ده‌ری ترا ده‌لیت:

(1) نه‌ندره‌ژیدا یه‌کێک بوو له‌ مارکسییه‌کانی فه‌ره‌نسا، به‌لام دواي ئەوه‌ی له‌ هاوینی سالی (1936) یه‌کیه‌تی نووسه‌رانی پرۆسیا ده‌عه‌یان کرد و چاوی به‌ پرۆسیا که‌وت و هه‌موو شتیکی به‌ چاوی خۆی دیت کتێبیکی دانا به‌ ناری (که‌رانه‌وه‌ له‌ پرۆسیا) و له‌وێ دا په‌رده‌ی له‌سه‌ر واقع لابرد و واقعی پرۆسیای ده‌رخت.

(2) سه‌یری (به‌زمامدارانی شوروی) بکه‌ نووسراوی : الکساندر سولژنیتسن (لایه‌ په‌ 96).

(..له راستی دا شه‌وه‌ی چینی کریکاری ولاتی مه وه‌ده‌ستی دینێ جگه له سوال چیدی نیه، کریکاری مه ته‌نانه‌ت ده‌سه‌لاتی نیه دیفاع له‌ساده‌ترین مافی ژیا‌نی خوشی بکات، چینی کریکاری پوو‌سیا مافی که‌مترین هان گرتن (اعتصاب)ی نیه به مه‌به‌ستی زیاد کردنی کرێ یان چاک کردنی هه‌ل و مه‌رجه‌کانی ژیا‌ن.

هه‌ر چه‌شنه مان گرتنیکی کریکاران به کاریکی دژ شو‌پشانه له قه‌لم ده‌دری: ئیوه هه‌رگیز ناتوانن له‌مان گرتنه‌کانی کریکاری پوو‌سیا که‌مترین زانیاری وه‌ده‌ست بێنن.⁽¹⁾

هه‌روه‌ها ده‌لیت: (واته الکساندر سولژ نیتسن):

(..ئهم بیروباوه‌ره [یا‌نی مارکسیزم] که به میرات بو‌مان جی‌ماوه نه‌ک هه‌ر کاتی به‌سه‌رچووه و باوی نه‌ماوه و جێی دل پێ خوش کردن نیه، به‌لکو له چاخی زی‌پینی دا له هه‌موو پێش بینی‌یه‌کانی دا وه‌درۆ که‌وتۆته‌وه و هه‌یج کاتیک واقعی نه‌بووه.

ئو پێش بینی‌یه‌ی ده‌لیت: گوايه چینی کریکار هه‌موو کاتیک له‌به‌ر ته‌وژم و تینی برژوایی قه‌رار ده‌گرێ له ولاته سه‌رمایه‌داره‌کان دا و هه‌یج شتی‌ک وه‌ده‌ست نایه‌ن، سه‌رتاپا هه‌له و ناتواو بوو، خۆزگه ئیتمه‌ش ده‌مان توانی وه‌ک پرژیمی سه‌رمایه‌داری کریکارانمان له لایه‌نی خۆراک و پۆشاک و پێداویستی یه‌کانی ژیا‌نه‌وه دلنیا بکه‌ین!!⁽²⁾

(1) سه‌یری (باز گشت از شوروی) بکه نوسراوی نه‌ندره‌ژید لاپه‌ره (12).

(2) سه‌رچاوه‌ی پێشوو ص(75).

ئەو بیردۆزەیه دەه‌یگوت: شو‌پشی مارکسیزم بە خێرای دنیا دادەگرێ و دەولەت و دەسەلاتی فەرمان‌پەرە (حاکم) نامێنێ، بە‌لام دەرکەوت کە ئەم قسانە گشتیان پو‌وج و بێ خەبەری بوون لە ئینسان و سروشت.

ئەو بیردۆزەیه دەه‌یگوت: جەنگ دیاردەیه‌کە پەییوەستە بە سەرما‌یه‌داری یەو، خوا بکا رۆژێک نەیه کە بێ پە‌همانه‌ترین و خۆ‌ینا‌وی‌ترین جەنگی دنیای لە نێوان دوو دەولەتی مارکسیزم دا بە‌رپا نەبێ!!

(...تێ شکانی مارکسیزم ئە‌نجامی هە‌لە و کە‌متەر خەمی سەرۆک و ژە‌نەر‌الە‌کانمان نیە بە‌لکو بە وردی ئە‌نجامی دەست‌و‌ور و بنە‌ماکانی مارکسیزم لێ‌نینیزمە (1)).

(...پا‌ه‌رانی کۆ‌مۆ‌نیزم بە‌هۆی پا‌ه‌ندی یان بە دە ست‌و‌ور کۆ‌نە وشکە‌کانیانە‌وه وایان بە خەیا‌ل دا دە‌هات کە گشت دنیای بێ‌جگە لە د‌نیای کۆ‌مۆ‌نیزم بە‌هۆی نا‌کوکی نێو خۆ دوو‌چاری بە‌جێمان و شپ‌ر‌زە‌یی دە‌بێ، بە‌لام وا نە‌بوو پ‌رۆ‌ژ‌ئا‌وا (2) لە لایە‌نی ئاب‌و‌وری و چ لە لایە‌نی فیک‌ری لە ئێ‌مه پێ‌ش‌کە‌وتوو (ترە).

(اندرو سو‌خاروف) زانای گە‌وره‌ی گە‌ردیلە‌ناسی پ‌و‌سیایی کە بە تا‌وانی پە‌خنە‌گرت‌نی لە سیاسە‌تی پ‌رژیمی مارکسیزمی لە پ‌و‌سیا دەر‌کرا دە‌لێت: (...ئینسان مادام ژیا‌نی لە نێو ژو‌وریکی داخ‌راودا بێت هە‌ست بە‌وه دە‌کات کە لە گ‌رت‌و‌وخانە (س‌ج‌ن) دا‌یه، با هیچ جۆ‌ره پ‌ی‌و‌ستی یە‌کی‌شی بە‌وه نە‌بێت کە لە ژو‌وره‌کە‌ی ب‌جێتە دەر، هە‌تا ئە‌گەر شە‌و و پ‌ۆ‌ژ سە‌ری خۆ‌شی لە شپا‌نه‌ی ئە‌و ژو‌وره‌وه نە‌دات، دە ئێ‌مه ئێ‌ستا لەو چە‌شنە گیرا‌وانە‌ین!! (2).

(1) بە زما‌مدارانی شور‌ی: لاپەرە (76).

(2) سە‌یری ک‌تێبی (کشورمن و جهان) ب‌که نو‌وسرا‌وی سو‌خاروف لاپەرە (63).

(اندره‌ژید) ده‌ئێ:

...ته‌گهر له‌ ڤووباریکی گ چکه بپه‌ڤیوه که له‌ ته‌نیشت نه‌و
(سووخوز)ه‌یه⁽³⁾ ده‌گه‌یه‌ چهند خانویه‌کی نزم و پیس که له‌ هه‌ریه‌کیکیان دا
چوار کهس ده‌ژین، هه‌رکام له‌و خانوانه‌ دوو مه‌تر و نیو به‌ دوو مه‌تره
(2.5x2)، هه‌ر نه‌فه‌رێک پیتیسته‌ دوو ڤۆیل کرئێ ته‌و خانوه‌ بدات، هه‌ر
خواردنێکی چیشته‌خانه‌ی (سووخوز) دوو ڤۆیل ی گه‌ره‌که‌، به‌لام نه‌م چۆره
خواردنه‌ بۆ که‌سانێک که‌ مانگانهمان له‌ (75) ڤۆیل پتر نه‌یه‌ نالوئ، بۆیه
پیتیسته‌ هه‌موویان بیجگه‌ له‌ نان به‌یه‌ک ماسی نیو قوتوو قه‌ناعه‌ت بکه‌ن و
پازی بن.⁽¹⁾

له‌ جیه‌یه‌کی تر دا ده‌ئێت:

(..چۆن ده‌گونجێ له‌ به‌رامبه‌ر به‌ سووک سه‌یر کردن یان لانی که‌م نه‌میه‌ت
پیدانی خۆشه‌هه‌ختان و پاڤه‌ دارانی ڤووسیا سه‌باره‌ت به‌ ژێر ده‌ستان واته
خزمه‌ت کاران و کرێکاران و ژنان و پیاوانی کرئێ گرتە چاکتر بلێم سه‌باره‌ت
به‌ نه‌داران تووڤه‌ نه‌م و هه‌ست به‌ نازاردانی ده‌روون نه‌که‌م؟! له‌ ڤوو سیا
چینایه‌تی نه‌یه‌، به‌لام هه‌ژار و نه‌دار زۆره‌، زۆر زۆره‌، له‌ گه‌ل ته‌وه‌شدا ته‌من بۆیه
گه‌شتم کرد بۆ ڤووسیا که‌ هه‌ژاران نه‌بینم یان لانی که‌م چهند سبه‌ینه‌یه‌ک
هه‌ژاران نه‌بینم.

پیتیسته‌ ته‌وه‌ش بلێم که‌ له‌ ڤووسیا هه‌یچ جۆره‌ خه‌رخوایی و چاکه‌ کردنێک
نه‌یه‌، چونکه‌ له‌ ڤۆگرامی ده‌وڵه‌ت دا هه‌یه‌ که‌ ده‌وڵه‌ت ته‌و کاره‌ تێر کردنی

(3) (سووخوز) کێلگه‌یه‌کی ئیشتراکی به‌ که‌ به‌ پیچه‌وانه‌ی کولتۆزه‌ هه‌یچ جۆره‌ خاوه‌نایه‌تی یه‌کی سه‌لتی
نێدا نابینرێ.

(1) سه‌یری کتیبی (کشورمن و جهان) بکه‌ نوسراوی سوخاروف لاپه‌ڤه‌ (63).

دانیشتوان[□] به ئەستۆوه بگرێ، بۆیه هیچ پێویست ناکات خەڵکی هەندێکیان دەسگروێی هەندێکیان بکەن!!

لەوێهه جوړه وشکی و ساردی یهك له پەيوه ندى ن پوان خەڵکی دا دەرده‌کهوئ، هەرچەند به پوالت هاوړی یه‌کترن).⁽²⁾

میلوفان دوجیلاس ده‌ئیت:⁽¹⁾

(هه‌موو ئەو لایه‌نه سه‌لبی یانه‌ی مارکسیزم گومانى وابو له داها‌توودا نایان هیتل[□] له نێو خودی ئەویش دا پەیدا بوون و بوونه به‌شێکی پێك هینهری، مارکسیزم جوولانه‌وه‌یه‌کی جه‌ماوهری بوو به ناوی زانیاری یه‌وه وای راگه‌يان‌د كه ئەو خەڵكه‌ی له ژێر نیری زولم و زۆر و چه‌وساندنه‌وه‌دا ده‌نالتین به‌هه‌شتیان له‌سه‌ر زه‌وى بۆ دروست ده‌كات، له سۆنگه‌ی ئەو‌وه‌هه ملیۆنه‌ها ئینسانى به‌كوشت دا له پیتاوى هینانه‌دى ئەو خه‌ونه‌ی له هه‌وه‌ئى میژووه‌وه خو‌تخوته‌ی دلى مرۆڤایه‌تى ده‌دات، به‌لام هه‌ر هینده زانرا بوو به چه‌ند ده‌وله‌تیه‌کی بیرو‌قراپتانه كه له‌سه‌ر ده‌سه‌لات و گه‌ورایه‌تى و سه‌ر چاوه‌كانى دارا یی و بازاره‌كانى جیهان و هه‌ر شتی‌کی تر كه ده‌وله‌ت و سیاسى یه‌كانى جیهان یه‌كتری له‌سه‌ر ده‌كوژن، یه‌كدی ده‌كوژن و به‌رده‌وامیش یه‌كدی ده‌ه‌ارن.

...شیوعیایه‌تى به‌ له‌به‌ر كردنى كا‌لاى نیشته‌یمان په‌روه‌رى و به‌ گرتنه به‌رى چه‌ند رێیه‌کی تایبه‌تى كه‌مه‌ندكیش كرا بۆ چه‌ند رێیه‌کی نه‌زانراو كه بوون به‌هۆی چه‌ندین گيروگرفت و به‌لا، له‌ راستى دا مارکسیزم تۆوىكه به‌ زه‌وى نیشته‌یمان په‌روه‌رى وه‌ركراوه و بۆته هۆى هینانه به‌ره‌مه‌ى گێره‌وكی شه‌ و

(2) سیدی (بازگشت از شوروی) بکه لاپه‌ره 44.

(1) سه‌رچاوه‌ی پێشوو ص 46.

چهرمه سه ری، پهنگه نه وهش شتیکی چاره پوان کراو بووبی بۆ بیردۆزه یه ک لافی تهفسیر کردنیکی تهواوی بوونه وه لى ده دا و چاره نووسیکی دیکتاتورانه له سه ره ئینسان فه رز ده کات.

نه و یاسا و ده ستوره ئابووری یانه ی که شیوعی یه کان پى یان وابوو به پى ی نه خشمیه ک ده بیته هۆی لابرانی به رهه م هینانی بازار و ده بیته هۆی نه وه که هه ر ئینسانیه ک به پى ی پیویست سه رف بکات، یان لینین گوته نی: ده بیته هۆی گۆرپینی زیڕ بۆ کانه زایه ک که ته نیا بۆ دروست کردنی ئاوده ستان به که ئه ک بیته، نه و ده ستوره ئابووری یه نه مپۆ به دواى چاره سه ریته دا ده گه رپیت له بازارى نازاد دا، له جى ی لابرانی جهنگ وه ک شیوعی یه کان بیریان لى ده کرده وه ده ولته شیوعی یه کان ده ولته گچکه کانیا ن کرده کۆیله، نه وه تا مرۆقایه تی ئیستا له ژیر مه ترسی ناکۆکی نیوان دوو ده ولته زله شیوعی یه کان دا ده زیته واته پرووسیا و چین، ناکۆکی یه ک که که مه تر نیه له ناکۆکی نه و ده ولته ته شیوعی یانه له گه ل ده ولته تی پژی مه کۆنه کان دا.

به م شیوه یه (پزگار که رانی مرۆقایه تی) به په له به ره و جهنگی نیو خۆیی ده چن و (به دی هینه رانی به ختیاری) ناچار ده بن به خه م پزگار کردنی خۆیا نه وه بن.

مارکسی یه کان بۆیا ن نیه جگه له خۆیا ن گله یی له که س بکه ن له سه ره نه و نه گبه تی و پۆژ ره شی یه ی به سه ریا ن هات، چونکه سووربوونیا ن له سه ره بر و به وه که له توانیا ن دا هه یه سه روه تی ئینسان بگۆرن و هه ولیا ن بۆ هینا نه دی خه ونه که یان به رسقا ندنی کۆمه لگایه کی خه یالی، ته نیا یه ک نه نجامی لى هاته دی نه ویش نه وه یه که پیره کانیا ن و خۆشیا ن بوونه نیچیری نه و توند و تیژی یه ی هه لیا ن ئایساند.

ئینسان له ژێر سایه‌ی مارکسیزم دا سه‌لماندی که به زه‌مه‌ت پام ده‌کړی هه‌روه‌ک له گشت قۆناغه می‌ژووایی یه‌کانی تردا سه‌لماندووێه‌تی. ديسان سه‌لماندنی که ناتوانی خۆی بگوفیځینی له‌گه‌ڵ چه‌ند بیردۆزه‌یه‌کی میسالیانه‌دا به تایبه‌تی نه‌و بیره میسالی یه‌ی که خۆی خپ هه‌لداوه له ته‌سك کردنه‌وه‌ی سنووری نازادی و دیاری کردنی چاره‌نووسی دا).⁽¹⁾

له جی‌یه‌کی دیکه‌دا ده‌لێت:⁽¹⁾

(... ئێستا شیوعی یه‌کان خه‌ون به به‌هه شته زه‌می خێ یه خه‌یالی یه به‌زایه‌چوه‌که‌یانه‌وه نابینن واته به‌هه‌شتی برایه‌تی جیهانی مه‌گه‌ر به قسه نه‌بی!

گیروگرفتی مارکسیزم و نه‌و گه‌لانه‌ی له ژێر پکێفی دا ده‌ژین هێنده پان و به‌رین و هه‌لۆزه هیچ ژیری یه‌ک ناتوانی ده‌خۆی دا وه‌هه‌وینی یان گری یه‌کانی به‌کاته‌وه.

... نه‌گه‌ر بی‌ت و وشه‌ی (سه‌رمایه) بگۆڕینه‌وه به وشه‌ی (ه‌یزب)، ده‌توانین به‌چاوی خۆمان چاره‌نووسی شیوعیایه‌تی ببینین له هه‌مان چاره‌نووس دا که مارکس بۆ سه‌رمایه‌داری دیاری کردوه: (ده‌س به‌سه‌رداگرته‌ی سه‌رمایه (ه‌یزب) ده‌بیته‌ کو‌سپ و له‌مپه‌ر له پێی نه‌و به‌ره‌م هێنانه‌دا که له گه‌لێ دا و له ژێری دا گه‌شه‌ی کردوه !!

(.. هه‌ر خوا ده‌زانێ داها‌توو چۆن ده‌بی، به‌لام ئێمه‌ی ئینسانی ئاسایش ده‌توانین تی‌بینی بکه‌ین که مارکسیزم دوو هه‌له‌ی پشت شکی‌نی کردوون:

(1) (مجمع غير كامل الشيوعية المتفككة. ميلوفان دوجيلاس. لاپه‌ره (19، 20، 21).

(1) سه‌رچاوه‌ی پێشوو ص (156، 157).

- 1- ئەو ئەنجامە كۆتايىيەي پەچاۋى كەردبۇو بۇ پۋژىمە سەرمايەدارىيەكانى پۋژئاۋا نەھاتە دى، چونكە ئەو پۋژىمانە نەك ھەر نەمەردن بەلگە زانىشىيان چۆن پۋ دەپتۈن لە پىش كەوتنى تەكنۆلۇجىادا.
- 2- پىكارى ژيان لە ۋلاتە ماركسىيەكان دا زۆر نزمەت بۆتەمۇ، لەو ئاستەي بۆيان دانابو(2)

خويتنەرى بەرىز !

زۆر جارەن كە لەگەل ماركسىيەكان دا دەكەويە گەت وگۆ بەھىنانەوہى چەندەھا بەلگەي واقىيە لەسەر پوچى ماركسىزم لە واقىيە ژيانى ئەو كۆمەلگايانەدا كە بىردۆزەي ماركسىزميان تىدا چەسپىتراوہ، پىت دەلئىن ئاخىر بابە تا ئىستا ئەو بىردۆزەيە بە چاكى جى بەجى نەكراوہ و خەتاي بىروباوہرەكە نىہ !!

بەلام با بزەنن (مىلۇقان دوجىلاس) دەلئىت لەو بارەوہ:

(...ئەوتىشكان و سەرنەكەوتنەش دەگەرپتەمۇ بۇ زاتى ماركسىزم، بۆيە وەك دەردەكەوئ چارەكەردنى ئەستەمە... ماركسىزم لە مل ملانى دايە لەگەل ژيان دا، وە ئەوانەي گۆپى بۇ ھەل دەقەنن ھەر ئەو كەسانەن كە بە پىي پىنمونيەكانى كار دەكەن، لە ماوہى پىشت (جىل) يەك دا سەركەدەكان لە شۆپش گىپىيەو گۆپان بۇ چەوسىنەرەوہ و لە چەوسىنەرەوہي يەوہ بۇ جى

بهند و باری و جاریکی دی بیرهکانی مارکسیزمیان بهکارنههینا مهگهر وهک دروشمیککی بازرگانی.

وه نهو ههموو دهسکاری کردنه ی سهرکردهکان و بهرههئستی نهفامانهیان له ناقار واقعی ژیان و بیردۆزه ی نهگونجاوو پیکهوه دژدا شیوه ی مارکسیزمی گۆپری و دزیوی کرد، نهو مارکسیزمه ی که له را بوردودا چۆی ه چوا و تروسکه ی ئاواتی ملیونه ها زهحمهت کیش بوو وای لی هات بوو به ناقولّا ترین و نالهبارترین رژیم !!⁽¹⁾.

3- نهوه کورتهیهک بوو دهرباره ی واقعی پپر گێر» و کیشه و (قپری و پپری) همدردو جیهانی رۆژههلات و رۆژئاوا، ئیستاش با سهریک له ژیا نی نهو ولاتانه بدهین له لایه نی کۆمه لایه تی و نه خلاق ییه وه:

أ- رهگهز په رستی:

(..له شارستانه تی رۆژئاوا ئینسانی سپی پیست له ههموو شتیك دا جوئیه له ئینسانی رهش پیست، نهو رییه ی سپی پییدا دهروات به هیچ کلۆجیک رهش بۆی نه توخنی کهوئ، وه کاتیک (سپی) ناچار دهبع ئیش به بابای (رهش) بکات [له بهر هه رزانی کرئ کهیان] له سهری پیویسته هه ر پاش دهست هه لگرتنی له کار یه کسه ر له کینلگه ی سپی یه کان بچیتته خوار بو کۆلیته کانیان، که زۆر له خانووبه ره ی سپی یه کانه وه دوورن !!

(1) مجتمع غیر کامل الشیوعیه المتفککه، میلوفان دوجیلاس ص(167).

هه‌روه‌ها سپی‌یه‌کان دهرگا و ڕۆ و بانێ تایبه‌تی‌یان هه‌یه‌ له وه‌زاره‌ت و دایره‌کانی ده‌ولت دا، وه‌ شوێنی دانیه‌شتنی تایبه‌تی‌یان هه‌یه‌ له نیۆ پاسی هاتووچۆدا؟! (1).

(.. له چاخانه و باغی گشتی و گۆمی مه‌ له‌ کردنیش دا سپی‌یه‌کان ئیمتیازی تایبه‌تی و قانونی خۆیان هه‌یه‌!

بۆ وینه‌ له (جوهانسبورغ) دا که به ده‌وله‌مه‌ندترین شاری دنیا داده‌نری، لێک جوێ کردنه‌وه‌ی ڕه‌گه‌ز په‌رستانه‌ی ڕه‌ش و سپی ته‌نیا له ترومبیله‌ گشتی یه‌کان و چی‌شخانه و شانۆ و خسته‌خانه‌کان دا به‌رپۆه‌ نابری، به‌لکو له‌ بینا گشتی یه‌کانیش دا دهرگا و ته‌سانسۆر (مصعدة) ی تایبه‌تی هه‌یه‌ بۆ سپی یه‌کان و جوړیکی تریش بۆ ڕه‌شه‌کان !!

له قه‌راغ دهریاکان دا هه‌موو کاتی‌ک ته‌ندازه‌ی (500) مه‌تر هه‌یه‌ که ڕه‌ش پیسته‌کان له سپی یه‌کان جوێ ده‌کاته‌وه‌ و بۆیان نیه‌ تی‌که‌ل بن!! (1).

— هه‌لبه‌ته‌ خانوو به‌ری سپی یه‌کان و ژن و ژن خوازی یان جوێ یه‌ له ڕه‌ش پیسته‌کان به‌لام نایا ته‌نیا نه‌وه‌نده هه‌یه‌ له هه‌گبه‌ی شارستانه‌تی ماددی دا و هه‌یچی سه‌باره‌ت به‌ ڕه‌گه‌ز په‌رستی؟ دیاره‌ نه‌!

له خوارووی نه‌فریق‌دا پتو‌سته هه‌ر نه‌فریقای‌یه‌ک ئی‌جازه‌ی هاتوو چۆ (اجازه‌ مروری) ی پێ بێ که تی‌دا نوسرا بێ نه‌و که‌سه‌ بۆی هه‌یه‌ له گه‌ڕاکی سپی پیسته‌کان دا دانیه‌شی له‌ نیزی‌ک شاری (جوهانسبورغ) وه‌ تی‌دا نوسرا بێ

(1) سه‌یری (صور متقابلة من حضارتین متقابلتین) بکه (هادي المدرسي) لاپه‌ره (29).

(1) سه‌رچاوه‌ی پێشوو ص (33).

بۆی هه‌یه بچیتته نیتو شار بۆ ئیش کردنی وه تۆی‌دا بیت که بۆی هه‌یه به شه‌وی له نیتو شاردایم بچیتته‌وه!) (2).

... وه له رۆدیسیا که (90) هه‌زار سپی ده‌ستیان به‌سه‌ر چاره‌نووسی (16) ملیۆن ره‌ش دا گرتوه، هه‌ر به هه‌مان پێ و دان حیساب له‌گه‌ڵ ره‌ش پیسته‌کان دا ده‌کری، بۆ وینه:

(جوردون وود) ئه‌فسه‌ریکی پیشووی سوپای سپی پیست له‌ئنده‌ن به رۆژنامه نووسه‌کانی گوت: به‌فه‌رمانی (ایان سمیث) سه‌رۆک وه‌زیری سپی دوو ئه‌فریقایی مه‌ده‌نی بۆ چه‌ک و بۆ تاوانم کوشت.

هه‌روه‌ها گوتی: له‌ رۆدیسیا یاسای هه‌ئس 3 که‌وت له‌ نیتو سپی و ره‌ش دا ئه‌وه‌یه: ئه‌ی سپی ره‌ش بکوژه، ئینجا پیرسه‌ بۆچی بیره‌دا ده‌رۆیی، یان لیره‌دا راوه‌ستابوو؟!

دیسان گوتی: زۆر جار ان له‌گه‌ڵ براده‌رانم دا ئه‌فریقایی یه‌کانه‌م کوشتوون و ئینجا پارچه‌ پارچه‌م کردوون و ده‌رخواردی که‌ر گه‌دینه‌نام داون، هه‌رچه‌نده‌ هیچ کام له‌وانه‌ش چه‌کیان هه‌ئنه‌ گرتوه.

هه‌روه‌ها (جوردون وود) چه‌ند وینه‌یه‌کی پێشان داوه له‌ کۆمه‌له‌ قامک و گوێ و لووت و ئه‌ندام جینسی براروی ره‌ش پیسته‌کان.. (1).

(... له‌ ئه‌مریکاش تا ئیستا دیارده‌ی چه‌وسیتراوه‌ی ره‌ش پیسته‌کان هه‌ر ماوه‌ بۆ وینه:

له‌ بیست ویلایه‌تی ئه‌مریکی دا رینگه‌ به‌ ره‌شه‌کان نادرێ که له‌گه‌ڵ سپی یه‌کان له‌ یه‌ک قوتابخانه‌دا بخوینن.

(2) سه‌رچاوه‌ی پیشوو ص (36).

(1) سه‌رچاوه‌ی پیشوو ص (37، 39).

دیسان له زۆریه‌ی ویلایه‌ته‌کانی ئەمریکا دا پێگه نادرئ که پیاویکی ره‌ش ژنیکی سپی ییتئ یان به به‌راوه ژووه‌وه.

له مه‌یدانی ئیش کردنیش دا قانونی هه‌ندیک له ویلایه‌ته‌کان ری به کریکار» ره‌شه‌کان نادات که له‌گه‌ڵ کریکاره سپی‌یه‌کان له یه‌ک شوین دا بن، هه‌روه‌ها کریکار» ره‌شه‌کان بۆیان نیه له‌و دەرگایه‌وه هاتووچۆ بکه‌ن که تایبه‌ته به سپی‌یه‌کانه‌وه!.

له مه‌یدانی کۆمه‌لایه‌تیش دا قانونی (14) ویلایه‌ت حوکم ده‌کات به جوئ کردنه‌وه‌ی نه‌فهره سپی‌یه‌کان له ره‌شه‌کان له شه‌مه‌نده‌فهران دا « وه له ژووری ته‌له‌فۆن کردن و له خه‌سته‌خانه‌دا، ته‌نانه‌ت له خه‌سته‌خانه‌ی نه‌خۆشی یه می‌شکی یه‌کانیش دا، جیاوازی له نیوان شی‌تی سپی شی‌تی ره‌ش دا ده‌که‌ن !! وه ته‌نانه‌ت له که‌نیه‌سه‌کانیش دا جیاوازی ره‌گه‌ز په‌رستانه هه‌یه !! ئه‌وه هه‌مووی له کاتی‌ک دا که (10%) ی دانیه‌شتووانی ئەمریکا په‌شن واته (23) ملیۆن!!

جی‌ی سه‌رنجه که ریژه‌ی خۆکوشتن (انتحار) له ریزی ئه‌و گه‌نجه ره‌شانه‌دا که ته‌مه‌نیان له نیوان (15-24) دایه زۆر زۆر بووه، خۆ له نیو ئافره‌تان دا ریژه‌که (3) چه‌ندانه بووه!

دیسان ته‌مه‌نی ئینسانی ره‌شی ئەمریکایی به (6) ساڵ که‌متره له ئی سپی، وه ریژه‌ی مردووانی دایک و شیره خۆره ره‌شه‌کان ده‌گا ته (3) سێ ئه‌وه‌نده‌ی ئی سپی پی‌سته‌کان.⁽¹⁾

ب- بئێ ته‌خلاق‌ی و ره‌وشت پی‌سی:

(1) سه‌رچاوه‌ی پی‌شوو ص (44، 55، 49).

(...هەر له پینچ کچی ئینگلیزی که ده‌چن بو که‌نیسه یه‌کیکیان زگ پره،
وه له له‌ندهن هه‌موو سالتیک زیاتر له (500.000) بیژوو (زۆل) له‌دایک ده‌بن،
وه له هەر (20) مندالتیک یه‌کیکیان زۆله !!

له نه‌نجامی ئه‌و هه‌موو به‌ره‌ه‌لدایی یه‌که له ویلایه‌تی (کالیفۆرنیا) له
سالتی (1956) دا له (87452) ژن هینان (4471) ته‌لاق دان پرۆی دا،
هه‌روه‌ها له به‌ریتانیا: ژنان له ته‌مدا لی‌کردنی جینسی مه‌ترسی یان هه‌یه، وه
باوکان مه‌ترسی ژنان و که‌چانیان هه‌یه.

ته‌نانه‌ت ماوه‌یه‌ک له‌مه‌وبه‌ر پیره‌ژنیکی (90) سالت هه‌وته به‌ر رکیتی
ته‌مدا و کوته‌ک لی‌دانی (3) که‌سی لاو که ته‌مه‌نیان له (17) سالت پتر نه‌بوو،
پیره‌ژنه‌که سه‌ره‌رای شکانی ده‌م و چاوو شه‌ویلاگه‌ی سی‌په‌راسووشی شکابوون !!
له‌هه‌ر (15) ئافه‌ته‌ی پیر یه‌کیکیان مه‌ترسی ته‌مدا ی جینسی لی‌ده‌کری،
ژنان له‌م ته‌مه‌نی پیری دا له هه‌موو که‌سیکی دیکه زیاتر جی‌ی مه‌تر سی
ته‌مدا.

له (50%) ژنانی (65) سالت و زیاتر مه‌ترسی هه‌یش بردنه سه‌ر و تالان
کردن و گیرفان به‌رینیان هه‌یه |

له هه‌ر (15) ژن (7) یان مه‌ترسی یان لی‌ده‌کری که شه‌وی به سه‌ر
شه‌قامه‌کان دا به‌رۆن.

گرنگترین سه‌رژمیر (نامار) که به ده‌ست گه‌یوه ئه‌وه‌یه که نیوه‌ی خه‌لکی
به‌ریتانیا چ ژن و چ پیاو چ گه‌نج و چ پیر له هه‌یشی شه‌وانه‌ی سه‌ر کۆلان و
جاده‌کان ده‌ترسین.

له‌هه‌ر (10) که‌سیک چوار له دایک و باوکان مه‌ترسی منداله‌کانیان هه‌یه
که له ده‌می یاری کردن دا بیتگانه زیانیان لی‌ده‌ن.

له‌هەر (10) دایک و باب (3) یان مه‌ترسی زیان گه‌یاندنیان هه‌یه به منداڵه‌کانیان له‌ ده‌می چوون و هاتنه‌وه له‌ مه‌کته‌ب.

زۆریه‌ی زۆری ته‌و تاوانه‌ی که له‌ ئەمریکا و پروسیا و ئه‌وروپادا پروو ده‌ده‌ن به‌هۆی خوو پیوه‌ گرتنی خه‌لکی ته‌و شوینانه‌وه‌یه به‌ ئاره‌ق (هه‌ی) خوارده‌نه‌وه‌.

یه‌کێک له‌ سهرکرده‌کانی ئەمریکا گو‌تی: ئەمریکا له‌ ماوه‌ی (10) ساڵ (18) هه‌زار بیللیۆن دۆلاری له‌ مه‌ی خوارده‌نه‌وه‌دا سهرف کردوه، له‌ نه‌جامی ته‌وه‌دا پتر له‌ (100.000) سه‌د هه‌زار گه‌نج براونه‌ (دار الم ساکین) و (2000) دوو هه‌زار خۆیان کوشته‌وه (150.000) سه‌د و په‌نجا هه‌زار ئافره‌ت براونه‌ به‌ندیخانه‌ و (1500) هه‌زار و پینج سه‌د که‌س کوژراوه و (200.000) دوو سه‌د هه‌زار ژن بی‌توه ژن بووه و یه‌ک ملیۆن (1000.000) منداڵ بێ باب به‌جێ ماوه.

دیسان به‌هۆی ته‌و مه‌ی خوارده‌نه‌وه‌ له‌ ئەمریکا له‌ هه‌ر (25) ده‌قه‌دا یه‌ک تاوانی گه‌وره‌ و له‌ هه‌ر (24) سه‌عات دا (3) قه‌تل و پینج زینای به‌ زۆره‌ ملی و سه‌ دزی گه‌وره‌ و سه‌ هه‌زار دزی گه‌چکه‌ پروو ده‌دات.

پۆژنامه‌ی (پراڤدا)ی پرووسی نویسیویه‌تی: (خوارده‌نه‌وه‌ی مه‌ی له‌ پرووسیا دا بوته‌ هۆی زیاد بوونی ژماره‌ی تاوان و غایب بوون و که‌م و که‌سری له‌ کاری کارخانه‌کان دا)⁽¹⁾.

سوئوتیتسن ده‌ئیت:

(1) خانووی په‌ک که‌وتان.

(1) مفاسد ئه‌من غه‌رب لایه‌ره (32، 33، 34) از مه‌رداد مه‌رین.

(..مهترسی مهی خواردنهوه له کۆمهڵگای پروسیایی دا شتیک نیه گومانی لێ بکری، تازه پۆژنامهی (ژن مین ژیبائو) چاپی پکین نووسیویهتی: ..کۆمهڵگای پروسیا دووچاری خراپه کاری ، دزی ، سوود خۆری، داوین پیسی و مهی خواردنهوه و مادده بێ هۆش کهرهکان بووه، بلاو بوونهوهی نهو خراپی و ناتهماوی یانه ماهیهتی کۆنه پهرستانه و م شهخۆری کۆ ههڵگای پروسیایی مان بۆ دهرده خات.

کریکارانی پروسیا زۆربه یان چونکه ناتوانن ههست و نه ستی دژ به دهولتهی خۆیان سهبارهت به کاربه دهستانی خۆیان دهرپن پهنا دهبنه بهر (مهی)، شهخسی مام نیوهندی پروسیایی دوو هیندهی شهخسی مام نیوهندی نه مریکی مهی به کار دیتن، وه ههر سالتیک (6□7) ملیۆن نهفر له خهڵکی پروسیا به مهبهستی تهرک کردنی مهی دهرینه دهزگا ووریا کهرهوه کانهوه، سه رهپای نهوهش مادده بێ هۆش کهرهکان زیادیان کردوه و له بارتهمای ویش دا سزا و جهزبهی نهو مادده بێ هۆش کهرانهش ههڵکشیه.

چونکه پلهی پروانامه (الشهادة) یه کێکه لهو پڕیانهی لیانیهوه دهگهی به ناو شوپرت و سامان له پروسیادا، زۆربهی خهڵکی وێ دهستیان داوه ته دزین یان کرینی پروانامه.

...داوین پیسی دیسان ورده ورده له پروسیا ته شهنه ده کات و نهو نهخۆشی یانهش که نهجمای سروشتی وین په ره دهستین..)(⁽¹⁾

(1) بهزمامدارانی شوروی (سولژنیتسن) لاپه ره (22، 23).

لە ئەلمانیا سە پزیشك و تووژیکیان کرد لە گەڵ قوتاییانی زانکۆی (بۆن) بۆ زانینی ئەندازەیی بلاو بوونەوهی خواردنی ماددە بێ ھۆش کەرەکان لە نێو قوتاییان دا، وە دەرکەوت کە 5/1ی قوتاییان جۆریک لەو ماددە بێ ھۆش کەرانە دەخۆن، قوتاییانی کۆلیجی (پزیشکی گەری) لە پێش ھەمووانەوہ دەتێن..⁽²⁾

(...وہ لہ ئیتالیا یہ کیئک لہ دہزگا کۆمہ لایہ تی یہ کان پای گیاند کہ
بہر دہ وامی لہ سہر مہی خۆری پر مہ ترسی ترین نہ خوشی کۆمہ لایہ تی یہ کہ

(2) (صور متقابلة من حضارتين متقابلتين) هادي المدرسي. لا يدره (63، 65).

تووشی گهل هاتوه، وه راپۆرته‌کان ئاماژه ده‌کهن که ژماره‌ی مه‌ی خۆران گه‌یه‌وته (4) ملیۆن که‌س، مه‌ی خواردنه‌وه له ئیتالیا سێ‌یه‌مین هۆیه بۆ مردن له دوا‌ی شیر په‌نجه و نه‌خۆشی‌یه‌کانی دڵ.

به‌لام نایا هۆی نه‌و هه‌موو مه‌ی خواردنه‌وه چیه؟!

یه‌کێک له پزیشکه‌ فه‌ره‌نسابی‌یه‌کان ده‌لێت: (تیمه له کۆمه‌لگای خۆمان دا به‌ختیاری نابینن، ماده‌ده سه‌رخۆش که‌ره‌کان تاقه هۆی وه‌ده‌ست هینانی به‌ختیاری زایه بوو و له ده‌ست چوومان)⁽¹⁾.

هه‌لبه‌ته هۆی نه‌بوونی به‌ختیاری و کامه‌رانیش: نه‌بوونی ئیمان و عه‌قیده و هه‌بوونی خه‌فت و دله‌راوکی و بێ ئیشی و بلاو بوونه‌وه‌ی داوین پیسی و به‌سینایی وه‌ده‌ست هینانی ماده‌ده بێ هۆش که‌ره‌کانه.

ج. هه‌بوونی مه‌ترسی و هه‌ست نه‌ کردن به ئاسایش:

(... به‌ شیوه‌یه‌کی گشتی له ئەمریکا له هه‌ر چرکه‌یه‌ک دا تاوانێک و

دزی‌یه‌ک ده‌قه‌ومێ!

وه له هه‌ر (30) چرکه‌دا دزی‌یه‌کی چه‌کدارانه؛

وه له هه‌ر (60) چرکه‌دا دزینی کچێک!

وه له هه‌ر (5) ده‌قه‌دا دزینی ترومبیلێک!

وه ته‌نیا له ساڵی (1974) دا (10) هه‌زار ئەمریکی کوژران⁽¹⁾.

(1) سه‌رچاوه‌ی پێشوو لاپه‌ره (65, 67).

(1) سه‌رچاوه‌ی پێشوو لاپه‌ره (89).

(.. وه له‌گه‌ڵ ئه‌وه‌ش دا ده‌ولت هه‌ر سالتیک (91) ملیار دۆلار خه‌رج ده‌کات بۆ نه‌هێشتنی تاوان، وه له به‌ندێخانه‌کان دا (35) هه‌زار تاوانباری مه‌ترسی لێ کراو هه‌ن!

(... سه‌رژمیری یه‌کانی ئه‌لمانیای پۆژناوا ده‌لێن:

1. (3) ملیۆن تاوان له ئه‌لمانیای پروو ده‌دات له‌هه‌ر سالتیک دا.
 2. له (20%) ی ئه‌لمانیه‌کان هه‌وجی‌ی پزیشکی نه‌فسین واته له (60) ملیۆن (12) ملیۆن سه‌ر له خه‌سته‌خانه ژیری و ده‌روونی یه‌کان ده‌ده‌ن.
 3. له ئه‌لمانیای هه‌موو شتی‌ک قابیلی دزرانه هه‌ر له پیتا‌وو خانوو و به‌ره‌وه بی‌گه‌هه‌تا شه‌مه‌نده‌فه‌ر و به‌نزین خانه و چه‌ک.
 4. چینیایه‌تی (ق‌ری و پ‌ری) له کۆمه‌لگای ئه‌لمانی دا به پیسی بلا‌و بۆته‌وه چونکه له‌گه‌ڵ ده‌ولته‌مه‌ندی ئه‌و ده‌ولته‌دا 4/1 ی دانیه‌شتوان له هه‌ژاری دا ده‌ژین، (5) ملیۆن خه‌یزان (2) سه‌رمایه‌ی مانگیکیان ناگا ته (500) مارک، واته (60) دینار، به‌لام 12 هه‌زار خه‌یزان سه‌رمایه‌ی هه‌ر سالتیکیان پ‌ته له (1) ملیۆن مارک!! (1)
- هه‌لبه‌ته باقی ده‌ولته‌کانی تریش وه‌ک : سوید و نه‌رویج و ئیتا‌لیا و ئه‌رجه‌نتین و به‌ریتانیا و هتد له هه‌مان بارودۆخ دا ده‌ژین.

د.ک‌پ کردنی ئازادی ئینسان و تواندنه‌وه‌ی ئیراده و پ‌لی شاندنه‌وه‌ی که‌سایه‌تی له کۆمه‌لگا مارکسیزمی یه‌کان دا:-

(2) واته هه‌ر خه‌یزانی‌ک له‌و (5) ملیۆنه.

(1) باز گشت از شوروی لاپه‌ره (36).

(ته‌ندره‌ژید) ده‌لێت: (له‌ پرووسیا هه‌میشه و له‌ پێش هه‌موو شتی‌ك دا پێویسته‌ نه‌وه له‌ به‌رچاو بگیری که سه‌باره‌ت به‌ هه‌ر مه‌سه‌له‌یه‌ك و به‌ هه‌ر شتی‌ك پێویسته‌ ته‌نیا یه‌ك بیر و باوه‌ڕ و هه‌ل‌وێست هه‌بی‌ت و به‌س...)(2).

هه‌روه‌ها ده‌لێت:

(..دام و ده‌زگای خویندن و فێر کردن له‌ پرووسیا ته‌نیا ته‌و شتانه‌ باس ده‌کات که بتوانی بیروه‌و‌شی خه‌لک ناماده‌ بکات که دروود و سلاو بۆ دیداری ده‌ولت بنێرن، وه‌ نووکی په‌روه‌رده و فێرکردنی پرووسیایی ته‌نیا به‌م مه‌به‌سته‌ تیز کراوه‌.

...ده‌زانین که به‌ پوالت له‌ پرووسیا په‌خه‌ له‌خۆ گرتن (النقد الذاتي) زۆر به‌ گرنگ سه‌یری ده‌کری و دا‌یه له‌سه‌ر زاریانه، ته‌من که له‌ دوورپا شتی‌کم له‌و باره‌وه ده‌بیست زۆر د‌ل‌م پێ خۆش ده‌بوو بیرم ده‌کرده‌وه که نه‌گه‌ر به‌ د‌ل‌سوژی به‌کار بێنری ئاکامی زۆر چاکی ده‌بی، به‌لام زۆر زوو زانیم که ته‌و په‌خه‌ له‌ خۆ گرتنه هیچ شوێنه‌وارێکی نیه، بێجگه‌ له‌ چهند په‌خه‌ یه‌کی چوژنی و گچکه‌لۆکه، وه‌ک: بۆچی گۆشتاوی نیوه‌ڕۆ ناخۆش بوو؟!

بێجگه‌ له‌م چه‌شنه‌ په‌خه‌ گچکانه‌ په‌خه‌ له‌خۆ گرتن ته‌نیا له‌و جوغه‌زه‌دا خه‌ر هه‌لدراوه که خۆیان یان له‌ یه‌کی‌کی تر پیرسن: ئایا فلا‌ن و فیساره مه‌سه‌له به‌ پێی ده‌ستووری پ‌ژ‌یم بوو یان نا؟ ته‌ما دهرباره‌ی خودی ده‌ستوور و به‌رنامه‌ی ده‌ولت هه‌رگیز باسی‌ك یان په‌خه‌یه‌ك نایه‌ته دی، نه‌وه‌ی که باسی لی‌ بکری ته‌نیا نه‌وه‌یه که ئایا فلا‌نه ئیش و فلا‌نه قسه وه‌کو په‌یره‌وو پ‌ر‌ۆ‌گرامی پ‌ی‌ر‌ۆ‌زه

(2) سه‌رچاوه‌ی پ‌ی‌ش‌و‌و لا‌په‌ره (98، 99).

یان نا؟ وه هاوار به حالی که سیک که نهختیک لا قی لهو به‌په یه تی پهرینئ...!!⁽¹⁾ .

(...) پژی می شیوعی پیشتگری له دانیشتوانی خۆی ده‌کات له زانی نی هه‌وال و پرووداوه‌کانی دنیا، وه هیچ هه‌والیک به ئینسانی نیو ولاته شیوعی یه‌کان ناگات مه‌گهر ئه‌و هه‌والانه نه‌بی که پژی دانیان پیدا ده‌نی، بۆ وینه نامیری رادیو نیه غه‌یری ئه‌و جوړانه که توانای وه‌رگرینی شه‌پۆلی ئیستگاکانی تریان نیه.

دیسان نامیره‌کانی شیواندن (تشویش) یش کاری خۆیان ده‌کمن له ئیستگاکان دا تاكو ئه‌وانه‌ی نامیری گه‌وره شك ده‌بن نه‌توانن له دهره‌وه‌ی روسیا به‌ئهد بن!

وه ئه‌ندازه‌ی ئه‌و نامیره‌ی بۆ شیواندن شه‌پۆلی ئیستگاکانی دهره‌وه دانراون له ولاته مارکسیزمی یه‌کان دا به دهر و به‌ری (2500) نامیر ده‌گهن.

وه ئه‌و پاره‌یه‌ی له دروست کردنیان چوه به (100) ملیۆن دۆلار ده‌گات. هه‌روه‌ها سالانه نزیکه‌ی (35) ملیۆن دۆلار خه‌رج ده‌کمن، واته چوار ئه‌وه‌ندی که سهرف ده‌کری له هه‌موو ئیستگا غه‌یره شیوعی یه‌کان دا که شه‌پۆله‌کانیان ده‌نیرن بۆ ولاته شیوعی یه‌کان.

سه‌ربه‌ره‌ی ئه‌وه‌ش پژی می شیوعی یه‌کان به‌رگری هاتنه ژووره‌وه‌ی هه‌ر جوړه کتیبیک ده‌کمن که له‌گه‌ل باوه‌ری پیرۆز (م‌قدس) پژی دا خالوی و

(1) سه‌رچاوه‌ی پیتشو لاپه‌ره (38)

کاربه دهستانی دهوڵت لیسته ی نهو کتیبانه ئاماده ده کهن که میللهت بۆ ههیه بیان خوینیتتهوه.

شتیکی سروشتیشه که له بارودۆختیکی وادا گهل تا نه اندازه یه ک پازی دهیئت له پڕژیم، چونکه هیچ شتیکی تر شک نابات له جوی دا دای نیئت.⁽¹⁾

خوینهری تازیز !

پیم وایه به خستنه پووی چهند نمونهیه کی دزیوو رهش و تال له ژيانی کۆمه لگا پۆژهه لاتی و پۆژناوایی یه لاری بووه کان له راسته شهقامی ژیان، له بهرنامه ی خوا، ماندووم کردی و دهرووم نازار دای، به لām داوای لێ بردنت لێ ده کهم چونکه ناچار بووم، بۆ خاتری وهی چاکتر قه درێ پۆژی پووناکی ئیسلامه تی بزانی چهند تابلۆیه کت له شهوگاری نهنگوسته چاوی ری چکه دهسکرده کان بجه مه بهر نیگا، ئیستاش بۆ نهوه ی برێک دل و میشتکت مشت و مال بکری و تیف تیفه بدری، چهند قسه یه کی خوشت بۆ ده گیر ههوه که دانیشتیوانی ههزار و برسی پووسیای بی بهش له نازادی دهربرپینی بیروپا کردوویانه به شیوازی دهربرپینی ههست و نهستیان:

یه کهم :

- : بهیکهری ئیسقان چیه؟!

+ : بابای جوتیاره دوا ی نهوه ی بهروبوومه که ی تهسلیمی دهوڵت دهکات

ههروه ها بهر له تهسلیم کردنیشی !!

(1) سهیری کتیبی (لا للراسالیة لا للمارکسیة نعم للاسلام) بکه نوسراوی هادی المنرسی لاپه ره (193)، 194.

دووه م :

- : ئاده م و هه ووا چ په گه زنگيان هه بوو ؟

+ : بئ گومان پروسيایي بوون.

- : بۆچی ؟

+ : چونکه به پرووت و قووتی ده ژيان و برپاشيان وابوو له بههشتی دان!

سئیم :

- : سه رمایه داریه تی چیه ؟

+ : بریتي یه له چهوساندنه وه ی ئینسان بۆ ئینسان.

- : نه دی شیوعیایه تی چیه ؟!

+ : نه و راست به به راوه ژووه وه یه : چهوساندنه وه ی ئینسانه بۆ ئینسان !!

چواره م :

- : هۆیه سه ره کی یه کانی به ره و پیش نه چوونی کشت و کالئ پروسیا چین ؟!

+ : نه و هۆیانه به ریز نه مانه ن : زستان، به هار، هاورین و له کۆ تایی دا

پاییز !!

پینجهم :

- : ئایا رڼ ده که وئ فیل تووشی (قوړی) ببی ؟!

+ : به ئی ، نه گهر بیه وئ باری ئابووری مان به رزکاته وه !!

شه شه م :

- : نه گهر ئینسان مرځ چی لی ده که ن ؟!

+ : نه گهر ئینسانی چاک بووبی هیچ، نه ما نه گهر خراب بووبی پرژیمی

شیوعیایه تی بۆ دروست ده که ن و ده یخه نه نیوی !!

هه وتهم :

- : ئایا ده‌گونجی خوا بپه‌رستری؟!

+ : هه‌تا به‌پێزان سه‌رکرده‌کانی حیزب هه‌بن... نه‌خیر!!

هه‌شته‌م :

- : پاش نه‌وه‌ی پزێمی مارکسیزمی ده‌پووخێ چ ■ هه‌قومه‌ ؟!

+ : کۆتایی به‌سه‌رده‌می ده‌وڵه‌ت دێ و چاخی مرۆڤ ده‌ست پێ ده‌کات !

نۆیه‌م :

- : له‌ کۆنگره‌ی حیزبه‌ شیوعی یه‌کان دا چ ده‌لێن ؟

+ : ده‌لێن: ئاوا کار ده‌که‌ین، ئاوا دروست ده‌که‌ین، وه‌ ئاوا میله‌تان

ده‌خوین !

ده‌یه‌م :

- : چهند کات پێویسته‌ بۆ رووخانی شارستانه‌تی مارکسیزم؟

+ : هه‌یچ.

- : بۆچی؟

+ : چونکه‌ هه‌ر دروست نه‌بووه‌ تا پێویست به‌ رووخانی بکا !

یازده‌م :

- : مندالتیک له‌ بابی پرسى:

8+8.. چهند ده‌کات؟!

بابی گوتی: پێش هاتنه‌ کایه‌ی پزێمی شیوعی ده‌ی کرده‌ (16)، نه‌ما

ئێستا نازانم، چونکه‌ پێوه‌ره‌کان زۆر گۆپراون و نازانم به‌ ته‌واوی

نه‌نجام چیه‌! (1)

(1) سه‌یری کتیپی (لا للرأسمالية لا للماركسية نعم للاسلام) بکه‌ نوسراوی هادی المدرسی لا په‌ره

(145□162).

لێره‌دا کۆتایی به‌ گهوه‌ری ⁽²⁾ یه‌که‌می ئهم ئایه‌ته مه‌زنه‌ دینین و ده‌چینه خزمه‌ت گهوه‌ری دووه‌می.

به‌لام به‌ر له‌وه‌ی ده‌ست بکه‌مین به‌ تێوه‌رامانی گهوه‌ری دووه‌م وای به‌ چاک ده‌زانم پوخته‌ی گهوه‌ری یه‌که‌م له‌ چهند دێرێک دا بجه‌مه‌وه به‌رچاو:
له‌ لاپه‌ره‌کانی پیشوودا دوو به‌لگه‌مان هینایه‌و» بۆ سه‌لماندن پاستی یه‌ک نه‌ویش نه‌وه‌یه که به‌رنامه و ده‌ستووری ژیان به‌ته‌نێ خوا ده‌توانی نه‌خشه‌ی بکه‌شی و دیاری بکات، چۆنیه‌تی فامرانه‌وه‌ی ئهو پاستی یه‌ش له‌ ئایه‌تی ﴿اهدنا الصراط المستقیم﴾ ئاویه:

به‌نده‌کان پاش ئه‌وه‌ی گوێیان: ئه‌ی خواجه به‌س تۆ ده‌به‌رستین و هه‌ر هاواری تۆ ده‌که‌ین، زانیان که به‌رستنی خوا به‌ بێ به‌رنامه و به‌یڕه‌ویک ناچێته سه‌ر، ئینجا گوێیان: ﴿اهدنا الصراط المستقیم﴾ پێی راستمان پیشان ده‌، چونکه زانیان که پێی راستی ژیانی ئینسان هه‌ر خوای ئینسان ده‌توانی دیاری بکات.

(2) هه‌لبه‌ته پێویسته خۆته‌ری خۆشه‌ویست بزانی که ئه‌وه‌ی لێره‌دا باس کرا سه‌باره‌ت به‌ رۆژی حی سه‌رمایه‌داری و مارکسیزمی لۆیچێک بوو له‌ ته‌غاریک و به‌ پشتیوانی خوای گه‌وره له‌ داهاوودا نوسراویکی سه‌ربه‌خۆ ته‌رخان ده‌که‌ین بۆ مه‌به‌سته.

ئێستاش که (2006/3/8) ده‌لێم:

بلوکی رۆژه‌لات بنیات نراو له‌ سه‌ر فه‌لسه‌فه‌ی مارکیستی له‌ سالی (1991) ده‌ له‌ به‌ریه‌ک هه‌لوه‌شاره و بلوکی رۆژئاواش به‌ قیاده‌ی نه‌مریکا ده‌ردونه‌خۆشی نه‌هامه‌تییه‌کانی سه‌دقات زیاد بوونه » به‌ تایبه‌تی نه‌مریکا که له‌ ژێر باری کوێخایه‌تی کردن به‌ سه‌ر دنیا دا پشتی چه‌میوه‌ته‌ره - پێم وایه‌ زۆری نه‌ماوه به‌ ده‌ردی یه‌که‌یتی سۆقیه‌ت بچێ!!

ئەو دوو بەلگە‌یه‌ش کە هێنا مان‌خەوێ بۆ سەلماندنی ئەو پراستە‌یه
بریتی بوون لە :

یە‌کەم: خستنه‌ پرۆی دان‌ پێدا‌هێنان و ئیعتی‌راف کردنی چەند کە‌سی‌ک‌ لە زانا و
پسپۆ‌رانی شارستانه‌تی مادی بێ هەردوو بە‌شی پۆژ‌ه‌لات و
پۆژ‌ناوایه‌وه، سە‌باره‌ت بە‌ نه‌گ‌ون‌جان و بە‌ کە‌ل‌ک‌ نه‌هاتنی ئەو بیر‌دۆ‌زه و
پێ‌چ‌کانه‌ی کە‌ ئینسان دای ناوێ و شارستانه‌تی مادی‌یان‌ لە‌سەر بە‌نده‌.
دووه‌م: خستنه‌ پرۆی ژیا‌نی نا‌قۆ‌لا و دزی‌وی کۆ‌مه‌ل‌گای ئەو شارستانه‌تی‌یه‌ لە
چەند لایه‌نێ‌که‌وه، کە‌ بێ‌ سەر‌ه‌و به‌ره‌یی و پە‌شی‌وی و بێ‌ ئە‌خلاق‌ی و بە‌د
په‌فتاری و درنده‌یی و دله‌ راوکێ و تاوان و خراپه‌کاری و بێ‌ نرخ‌ کردنی
ئینسان چەند دیمه‌نی‌کی زه‌قی ئەو شارستانه‌تی‌یه‌ بوون.

لە‌ ئە‌نجامی ئە‌وه‌ش دا بۆ‌مان دەر‌ک‌موت: کە‌ پراسته‌ غه‌یری خوا لە‌ بارانی‌دا
نیه‌ پێ‌یاز و ده‌ست‌و‌ور بۆ‌ ئینسان دانێ و خۆ‌ ئە‌گەر داشی نا‌ بی‌ج‌ گه‌‌ لە
خراپه‌کاری و بێ‌ سەر‌ه‌ و به‌ره‌یی و کوێ‌ره‌وه‌ری هه‌یچی دی بۆ‌ مرۆ‌قا‌یه‌تی
نایه‌نێ‌ته‌ دی چون‌که‌ ب‌ر‌که‌ گوژ‌ا‌ل‌ک‌ هەر ئە‌وه‌نده‌ی لی دوه‌‌شی‌ته‌وه‌ قه‌له‌‌فسان
ب‌گ‌رێ !!

گه‌‌وه‌ری دووه‌م

ته‌نیا به‌رنامه و ری‌بازی خوا راست و دروسته و هەر بیروباوهر و ری‌چکه‌یه‌کی دیکه خوار و خیج و نات‌ه‌واوه

چۆنیه‌تی ده‌لاله‌ت کردنی ئەو ئایه‌ته‌ له‌سه‌ر ئەم راستی‌یه‌ ئاوايه :
په‌روه‌ردگار ئیسلامی شوبه‌اندوه به‌ پێ و بائیکێ راست و بێ گری و
قۆرت، جا هه‌روه‌ک چۆن کۆی : $2+2$ ده‌کاته (4) و هه‌ر ژماره‌یه‌کی تر غه‌یری
(4) دابنێن هه‌له‌یه . ئەو به‌رنامه‌یه‌ش که ده‌بیته‌ هۆی به‌خته‌وه‌ری ئینسان له
دنیا دا و سه‌رفرازی له‌ پاشه‌پۆژدا ته‌نیا ئەو ری‌بازه‌یه‌ که له‌گه‌ڵ سروشت و
واقیعی مرۆفایه‌تی دا ده‌گونجێ ئه‌ویش ته‌نیا ئیسلامه‌، چونکه ته‌نیا ئیسلام
به‌رنامه و په‌یوه‌ی خوايه (ان‌الدین عندالله‌ الاسلام) هه‌لبه‌ته هه‌ر خواش
ئاگا و شاره‌زایه به‌ سروشتی ئینسان چونکه به‌دی هینراوی خۆیه‌تی به‌لام
غه‌یری خوا یان هاوتای مرۆقه‌ که باقی ئینسانه‌کانن، یان که‌مه‌تر له‌ مرۆقه‌ که
ئاژه‌ل و پروه‌ک و ماده‌دی ره‌ق و ته‌قه‌.

بێ گومان ئیتمه‌ لی‌ره‌دا مه‌ودامان نیه‌ یه‌ک یه‌کی پێ چکه‌ و به‌ردۆزه
ده‌سکرده‌کان به‌دینه‌ به‌ر نشته‌ری توێژینه‌و و یه‌کاڵا کردنه‌وه‌، چونکه ئەم
نوسراوه‌ بۆ مه‌به‌سته‌ ته‌رخان نه‌کراوه⁽¹⁾، به‌لام لی‌ره‌دا دوو کاران ته‌نجام
ده‌ده‌ین:

1- خسته‌نه‌ رووی چه‌ند تابلۆیه‌کی دڵ بزۆین له‌ شارستانه‌تی ئیسلامی، که له
ژێر سایه‌ی غه‌یری ئەو شارستانه‌تی‌یه‌دا به‌ خه‌ونیش نه‌دی‌تاون.

(1) له‌ نووسراوه‌کانی ئێدا هه‌ر کام له‌ مارکسیزم و فرۆیدیسم و داروینیسیم و اگزیستانسیالیزم به‌ کورتی
دراونه‌ به‌ر نشته‌ری ناوه‌لا کردنه‌وه‌ و په‌خه‌نیان لێ گه‌راوه‌ بۆ وینه‌ سه‌یری ته‌لته‌ی (یه‌که‌م و دووم و
سێ‌یه‌م) زنجیره‌ی (ده‌به‌ریک پاچوونی ئیسلام و پێچکان) بکه‌.

2- خستنه‌ی ږووی ئیعتراډ پټ کردن و گمواهی دانی بیگانه‌کان سهاره‌ت به
بټ هاوتایی و غمونه‌یی ئیسلام.

1- چه‌ند تابلویه‌کی دل بزوین له شارسنه‌تیه‌تی ئیسلامی

یه‌که‌م :

پاش نه‌وه‌ی (سعد بن ابی وقاص) ده‌ستی به‌سهر خه‌زنه‌کانی کیسرا دا
گرت، نه‌و خه‌زنانه‌ی که پاشاکانی فارس به درټوایی چه‌ند سه‌ده خه‌ریکی
کو‌کردنه‌وه‌ی بوبوون، هه‌مووی نارد بو کن (عمر بن الخطاب) خه‌لیفه‌ی
دوه‌می ئیسلام، وه‌ختیک (عمر) چاوی پټ که‌وتن فه‌رمووی: نه‌و
می‌لله‌ته‌ی نه‌وه‌ی به‌سه‌لامه‌تی گه‌یاندوه به‌راستی ده‌ست پاکن ! (علی بن
ابی طالب) گوتی: نه‌تو ده‌ست پاکیت کردوه به‌پیشه‌ی می‌لله‌ته‌که‌شت چاوی
له‌تو کردوه، نه‌گه‌رنا، نه‌گه‌ر، نه‌تو ته‌ی دا راتبوارد بایه‌ی می‌لله‌ته‌که‌شت
ته‌ی دا رایده‌ی بوارد !

دوه‌م:

(ه‌رقل) گه‌وره‌ی ږۆم له (قسطنطینیة) پرسپاری له یه‌کټ له
پیاوه‌کانی کرد که موسلماننه‌کان به‌دیل گرتبوویان و پاشان به‌ره‌له‌دا بوو
بوو پای کردبوو، پټی گوت: دهرباره‌ی نه‌و می‌لله‌ته‌ی هه‌واڵم به‌دیه‌ی، نه‌ویش
پټی گوت: وات هه‌واڵ ده‌ده‌م و هه‌ک ته‌یانه‌وه‌ی رامیتنی، نه‌وان به‌ږوژی
سوارچاکن و به‌شه‌وئ خواپه‌رست و گو‌شه‌نشین، به‌پاره‌ی و هه‌ق نه‌بټ شتی
که‌س ناخۆن، به‌بټ سلاو کردن وه‌ژووری ناکه‌ون، هه‌ر که‌سیکی ده‌گه‌ل‌دا
بچه‌نگین له‌بنی دینن.

هرقل گوتی: نه‌گهر له‌م قسانه‌ت دا راست بکه‌ی بن‌پێ‌ی من به‌ میرات ده‌گرن !!

سێ‌یه‌م:

(عمر بن عبدالعزیز) دوا‌ی هه‌لبژێرانی به‌ خه‌لیفه‌ چۆ سه‌ر مینه‌هر و دوا‌ی نه‌وه‌ی سه‌پاس و ستایشی خوا‌ی کرد، ئینجا گوتی:
(أما بعد)، له‌ دوا‌ی پێغه‌مبه‌رتان چ پێغه‌مبه‌ری دی نین، وه‌ له‌ دوا‌ی نه‌و کتێبه‌ی بژی نێرراوه‌ ۞ کتێبی دی نین.
بزانن هه‌رچی خوا هه‌لآلی کردوه‌ هه‌لآله‌ تا پۆژی دوا‌یی، بزانن نه‌من یاسادانه‌ر نیم و شوێن که‌وتوو‌ی یاسای خوام.
ئاگادار بن هیچ که‌س بو‌ی نه‌یه‌ گو‌ی رایه‌لی بکری له‌سه‌رپێچی فه‌رمانی خوا‌دا، وه‌ ئاگادار بن نه‌من له‌وه‌ چاکتر نیم و یه‌کیکم له‌ ئێوه‌ ، نه‌وه‌نده‌ هه‌یه‌ خوا با‌ری منی له‌ هه‌مووانتان گرانتر کردوه‌ !!

چواره‌م:

نێرراوه‌کانی (مقوقس) ئاوا با‌سی سه‌ربازه‌ موس‌لمانه‌کانی (عمرو بن العاص) یان کرد: می‌لله‌تیکمان دیت مردنیان له‌ کن خۆشه‌ویست تر بوو له‌ ژیان، وه‌ خۆ به‌ گچکه‌ حسێب کردنیان پێ چاکتر بوو له‌ پایه‌ و پله‌، هه‌یچیان دل‌یان به‌ دنیاوه‌ نه‌بوو، به‌ئکو هه‌ر له‌سه‌ر عه‌رزێ داده‌نیشتن، سه‌رکرده‌که‌یان وه‌ک یه‌کیک له‌ خۆیان بوو، خاوه‌ن پایه‌ و پله‌ له‌ بێ پایه‌ و پله‌کان جو‌ی نه‌ده‌کرانه‌وه‌، وه‌ کاتیک نو‌یژ ده‌بوو هه‌یچیان وه‌ پاش نه‌ده‌که‌وتن، ده‌ست و ده‌م و چاوو لاقی خۆیان ده‌شت و به‌ گه‌ردن که‌چی نو‌یژیان ده‌کرد.

پینجهم:

(عمر بن الخطاب) بۆ شاره‌کانی (شام) هه‌وائی نارد که ناوی هه‌ر کام له کویر و بئ دهست و پئ و شه‌پله‌ لی دراوو پیر و که‌نه‌فت له (دیوان) دا بنووسری و هه‌ر کویری‌ک ئینسانێکی بۆ ته‌رخان بکری بۆ دهست پراکێشانی و هه‌ر به‌دوو پیر خزمه‌ت چه‌یه‌کیان بۆ دا‌بنری ، وه‌ فه‌رمانی دا که ناوی هه‌موو هه‌تیوێکی بۆ بنووسن، وه‌ ژیا‌نی ته‌و ئافره‌ته‌ هه‌ژارانه‌ی (تأمین) کرد که می‌ردیان نه‌کردوه و بئ سه‌ربه‌رشتی که‌رن، وه‌ چیشته‌خانه‌یه‌کی دروست کرد بۆ هه‌ژار و نه‌دار و پێ‌بواران !!

شه‌شه‌م:

(عمر بن عبدالعزیز) نامه‌ی نارد بۆ (والی) یه‌که‌ی له (مصر) گو‌تی: بیستوو‌مه له (مصر) کۆمه‌له‌ حوشتێکی باره‌ه‌لگر هه‌ن و هه‌ر حوشتێک (1000) (رطل) ی لی بار ده‌کری، جا نه‌گه‌ر ته‌م نامه‌یه‌ی منت پئ گه‌یشته‌ نه‌بیستموه هه‌یچ حوشتێک له (400) (رطل) زیاتری لی بنری !!

هه‌هه‌مه‌:

(یونس بن عبید) چه‌ند کالاً و به‌رگیکی جوئ جوئ ی له کن بوون، هه‌تدیکیان نه‌رخیان (400) دره‌م بو، هه‌ندیکی شیان (200) دره‌م ، رۆژیکی بۆ خۆی چوو بۆ نوێژی و برازا‌که‌ی له دوکانێ دانا، ده‌شته‌کی یه‌ک هات یه‌کی‌ک له‌و ده‌سته‌ جلانه‌ی سه‌ودا‌کرد که (400) بایی بوون، به‌لام برازا‌که‌ی یه‌کی‌کی (200) بایی نیشان دا و ته‌ویش پئ قایل بوو ک‌ری، کابرای هه‌شته‌کی ده‌سته‌ جله‌که‌ی به‌ ده‌ستمه‌و گرت و رۆیی، (یونس) له

رێ‌یه تووشی بوو و ده‌سته جله‌که‌ی ناسی‌یه‌وه و لێ‌ی پرسی به‌ چه‌ندت کړی؟ گوتی به (400) درهم، یونس گوتی: ته‌نیا (200) ی دینێ‌ی پرۆ بیده‌و» به‌ خاوه‌نه‌که‌ی، ده‌شته‌کی‌یه‌که‌ گوتی نه‌وه له‌ کن ئیمه (500) یش ده‌کات: (یونس) گوتی پرۆ بیده‌و» چونکه‌ نامۆ‌ژگاری موسلمانان چاک‌تره له‌ دنیاو له‌وه‌ی تێ‌ی دایه!! دوا‌یی نارد یه‌وه بۆ دوکانه‌ که‌ی و (200) درهمه‌که‌ی دایه‌وه، وه له‌گه‌ڵ برازا که‌ی بوو به‌ دمه‌ قاتی‌یان و پێ‌ی گوت نه‌وه بۆ شهرمت نه‌کرد؟ بۆ له‌ خوا‌ی نه‌ترسای؟! نیوه له‌ نیو» قازانج بکه‌ی؟ گوتی: من که‌ پێ‌م فرۆت نه‌و پازی بوو! نه‌ویش گوتی: بریا نه‌وه‌ی بۆ خۆت پیت خۆشه بۆ ویشته پێ‌ خۆش بایه!!

هه‌شته‌م:

(وفد‌ی (بنی تمیم) هاته کن (عمر بن الخطاب) که ده‌ نێ‌و وا‌ندا گه‌وره‌که‌یان (احنف بن قیس) هه‌بوو که نه‌گه‌ر تووره‌ بووبا (100.000) شمشیر بۆی تووره‌ ده‌بوو بێ‌ وه‌ی بپرسن بۆچی تووره‌ بووی، ته‌ماشایان کرد (عمر) حوشت‌ری زه‌کاتێ‌ ده‌رمان ده‌کات به‌ (قه‌تران)، (عمر) گوتی: وه‌ره (احنف) جله‌کانت دانێ‌ و نه‌و حوشت‌رانه‌م له‌گه‌ڵ ده‌رمان که‌ چونکه‌ هه‌قی هه‌تیوو هه‌ژار و بی‌هه‌ژنان و رێ‌بوارانی تێ‌دایه، پیاوی‌ک گوتی: نه‌ی گه‌وره‌ی موسلمانان کۆیله‌یه‌ک راسپێ‌ره نه‌و ئیشه‌تان له‌باتی بکات (عمر) گوتی: دایکت سینگت بۆ بکو‌تێ‌، جا کێ‌ له‌ من و له‌ (احنف) کۆیله‌ تره؟ هه‌ر که‌سێ‌ک ئیشی موسلمانان به‌ نه‌ستۆه گری کۆیله‌ی موسلمانانه!!

نۆیه‌م:

گرانی یه ک پروی کرده موسلمانان له سه رده می (عمر بن الخطاب) دا
(خوا ی لی رازی بیته) ۱ (عمر) پۆن و سپیایی له خوی حهرام کرد و
هیتنده ی (زهیت) خوارد تا رهنگی تیک چوو، دوا ی نه وه ی له و باره وه
دواندیان گوتی: به خوا ی پۆنم ناچیتته سهر زاری ههتا موسلمان هه ژاره کان
نه یخۆن.

وه یه کیک له هاوه لانی پیغه مبه ر ﷺ گوتی: نه گهر نه و برسیه تی یه
له نیو نه چوبایه پیتم وایه (عمر) له خهفته تان ده مرد.

دهیه م:

شاری (قرطبة) له سه رده می (عبدالرحمن الثالث الا صوي) دا که
پایته ختی (اندلس) بو شهوی به چرایان پۆشن ده کرایه وه، وه بابای پیاده
تا ماوه ی (10) میلان له بهر تیشکی چراخانه ی شاردا ده پۆیی، وه ژماره ی
دانیشتوانی پتر له (میلیۆنیک) بوون، به لام گه وره ترین شاری نه وروپا
ژماره ی دانیشتوانی له (25000) تی نه ده په پری.
ههروه ها (900) گهرماوی لی بوو (170) ئافره تی لی بوو که به
خه تی کوفی قورئانیان ده نووسی، وه (50) خهسته خانه ی لی بوو !!

یازده م:

(فضل بن الربیع) وه زیری (هارون الرشید) له کن (ابی یوسف القاضی)
شایه تی دا به لام (قاضی) شایه تی یه که ی قبول نه کرد: خه لیفه له و باره
گلهیی لی کرد و پی ی گوت: بۆچی شایه تی یه که ت وه رنه گرت ؟!

(ابو يوسف) گوتی: چونکه گویم لی بوو پوژنکی پی ی گوتی: نه من کویله ی تۆم، جا نه گهر راست بکات کویله به شایه د ناشی و نه گهر درۆشی کردبی درۆزن بۆ نیه شایه تی یه بدات ، نه گهر له کۆری تۆدا گوی نه داته درۆیه له کۆری منیش دا گوی ناداتی، هه لبه ته (هارون الر شید) ره زامه ندی پیشان دا !!

دوا زده م:

(یحیی بن سعید) ده لئ: (عمر بن عبدالعزیز) ناردمی بۆ کۆکردنه وه ی زه کاتی نه فریقیا کۆم کرده وه و به دوا ی فه قیران دا گه رام که بیان ده صی که سم وه چه نگ نه که موت و که سیش لی و هرنه گرتم ، ناچار چه ند کویله یه کم پی کړی و نازاد م کردن !!

سیژده م:

له تابلۆ دلّ بزوی نه کانی شارستانه تی یه ئیسلامی یه که مان نه وه یه : که موسلمانان چه ند شتیکیان (وقف) کردو که قازانجه که ی خه رج بکری بۆ تیژ کردنی نه وه سه گه برسی یانه ی خاوه نیان نیه ، تا کو برسی نه بن و یان به مردن یان به را گرتن به سی نه وه .

ههروه ها چهنده ها شتی تریان (وقف) کرده که به قازانجه که ی کۆمه لیک ئینسانی ده نگ خو شیان پی به کری گرتوه که به در یژایی شه وگار به ده نگي ناسک و دلته زین گۆرانی و سروودی نایینی بلین به شکم بابای نه خو ش و پێبوا ری ناواره و بی هاو ده م فه رامۆشیان بیت !!

چواردهم :

(عبدالملك بن مروان) له ده‌می‌هج دا نه‌مری ده‌کره بانگه‌واز بکړئ
که هیچ کس فتوا نه‌دات بیجگه له (عطاء بن رباح) پیشه‌وا و زانای
خه‌لکی مه‌ککه.

به‌لام ده‌زانن نه‌و (عطاء) چۆن بووه ؟!

ره‌ش و یه‌ک چاوو کونه لووت فش و شهل و پرچ لول و شه‌پله لیدرا و
بووه له کاتیک دا له جوغزی دهرس گوتنه‌وه‌ی‌دا داده‌نیشته له نیو هه‌زاران
له قوتاییانی‌دا وه‌ک قه‌له ره‌شه‌یه‌کی هه‌لنیشته‌وو له کی‌لگه‌ی لۆکه‌دا خۆی
ده‌نواند!!

پازدهم :

ته‌نیا له یه‌ک کتیب‌خانه‌دا له (اندلس) (600.000) به‌رگ کتیب
هه‌بووه که ته‌نیا لیسته‌ی ناوه‌کانیان (44) به‌رگ بووه.
وه له (اندلس) دا (70) کتیب‌خانه‌ی گشتی هه‌بووه بیجگه له
کتیب‌خانه تایبه‌تی یه‌کان⁽¹⁾.

شازدهم :

(ابو بکر الصديق) به‌ر له هه‌لبێژیرانی به‌ خه‌لیفه چهند بیته‌ژنیک که
میرده‌کانیان له پێی‌خوادا شه‌هید کرابوون و چهند هه‌تیونیک که بایان
نه‌مابوو له ژیر بالی‌دا هه‌وابوونه‌وه و بۆ هیندیکیان شیری ده‌دۆشی و بۆ
هه‌ندیکیان چیشتی لێ ده‌نا.

(1) نه‌و پازده تابلۆیه‌م له کتیبی (روائع اسلامية) ی ابراهیم نعمه وه‌رگرتوه.

ئينجا کاتيک بوو به خهليفه بيستی يهوه که بيته ژنه کان خه فتيان
خواردوه چونکه له مهودوا لهو خزمهته گه وره يه بي بهش ده بن که نهو
پياوه باشه پيش که شيانی ده کرد، به لام به هه له دا چوبوون.
رؤژيکی له يه کيک له ده رگا کانی دا و کچوئيک به په له ده رگا که ی
کرده وه و ده سبه جي قيزاندي : نهوه شيردۆشه که يه هوی دايه !!
دايکه کهش که ديت ده بيئي له گه له خهليفه ی گه وره دا پروو به پروو
ده بيت، به شهرمه وه به کچوئه که ی ده ليت:
بابان ويران بو نالي خهليفه ی پيغه مبهري خوا؟!
نه بو به کريش سهر نهوی ده کا و له به رخويه و چهند قسه يه کی ده کات.
رهنگه گوتبيتي: لي گه ري، به خو شه ويست ترين رهفتارم وه سفي
کردوم، ئينجا شيردۆشه که وهك جارن ده ست ده کاته و به پيشه که ی خوی و
ده ست ده کات به شير دۆشين بو بيته ژنان و هه وير شيان بو هه تيوان
!!(1).

حه فده ههم:

له سهرده می خهليفايه تي (عمر بن الخطاب) دا (محمد) ی کور ی (عمرو
بن العاص) که هاوړي پيغه مبهري والی (ميسر) بووه، قه مچی له
کورپکی هه ژار ده دات چونکه له په جازين دا ته سپی وی وه پيش
نه سپه که ی که وتۆته وه و پي ده ليت بيگر له ده ستی باب گه وران (ابن
الاکرمين) ! کوره ش ده چي ته شکات بو لای (عمر) !

(1) سه يری (خلفاء الرسول) ی خالد محمد خالد بکه لاپه ره (132، 133) چاپی دروه م.

گه‌وره‌ی موسلمانان فەرمان ده‌نیرئ بۆ (عمرو بن العاص) و کورپه‌که‌ی (محمد) که بین بۆ مه‌دینه، جا ئیستا با له (انس بن مالک) گه‌رپین بۆ خۆی چۆنی رووداوه‌که دیوه‌ ئاوا بۆمان بگێریته‌وه:

.. به‌ خوا ئیمه‌ له‌ کن (عمر)ی دانیشتبووین، که دیتمان (عمرو بن العاص) به‌ کراس و ده‌رپێیه‌که‌وه‌ دئ، (عمر) که‌وته‌ چاو گێرآن له‌ (محمد)ی کورپی (عمرو) ئینجا پرسى کوا میسرىیه‌که‌؟! گوتى نه‌وه‌تام گه‌وره‌ی موسلمانان.

(عمر) گوتى ئهم قامچى یه‌ بگره‌ و پێی له‌ کورپی باب گه‌وره‌ بده‌! ئینجا میسرىیه‌که‌ هینده‌ی لێدا هه‌تا کول و دۆیه‌ خۆی لێ گرت و ئیمه‌ش زۆرمان پێ خۆش بوو که‌ لێ‌ی دات، ئینجا هینده‌ی لێدا هه‌تا پیمان خۆش بوو که‌ وازی لێ بیتن (عمر) یش لیکدالیکدا ده‌یگوت: لێده‌ له‌ کورپی باب گه‌وران!!

ئینجا (عمر) گوتى: نه‌وجا وه‌رسووړئ بۆ سه‌رى رووتاوه‌ی (ع حرو)ی، سویند به‌ خوای به‌ پشت و قه‌وه‌تێ بابی نه‌با لێ‌ی نه‌ده‌داى! کابرا گوتى: نه‌ی گه‌وره‌ی موسلمانان مافى خۆم وه‌رگرتوه‌ و دڵم سیپووری هات و له‌و که‌سه‌م دا که‌ لێ‌ی دابووم.

ئینجا (عمر) ئاوړی وه‌ (عمرو)ی دا و گوتى: نه‌ی (ع حرو) که‌نگی خه‌لکتان کردوه‌ به‌ کۆیله‌ (عبد) نه‌دی به‌ نازادى له‌ دایک نه‌بوون!! (متى استعبدتم الناس وقد ولدتهم امهاتهم احرارا?)

ئینجا ئاوړی وه‌ میسرىیه‌که‌ی داو گوتى بۆ خوات له‌ گه‌ل، نه‌ گه‌ر نیگه‌رانی یه‌کیشته‌ بوو نامه‌م بۆ په‌وان بکه‌!!^(٢)

(1) سه‌رچاوه‌ی پێشوو لاپه‌ره‌ (219، 220).

خوینهرانی به‌ریژ!

نه‌وانه چهند تابلۆیه‌ک بوون له شارستانه‌تی ده‌ولهمه‌ندی ئیسلام که وه‌ک
لوپچیک وان له ته‌غاریک له چاو هه‌زاره‌ها تابلۆ دیکه‌دا که ئایینی به‌رزی
ئیسلام له واقعی ژیان دا هیناونیه دی له کاتیک دا حوکی پی کراوه و
به‌ریوه براوه !!

2- خستنه‌ رووی ئیعتیراف پی کردن و گه‌واهی دانی شاره‌زیان و لیکۆله‌ره‌وانی بیگانه سه‌باره‌ت به‌ بی‌هاوتایی ئیسلام

یه‌که‌م: له‌ دوایی یه‌دا کتیبیک ده‌رچوه به‌ ناوی (گه‌وره‌کانی میژوو)⁽¹⁾ به
زمانی ئینگلیزی به‌ قه‌له‌می زانای گه‌ردون گه‌ری ئەم‌ریکایی (مایکل
ا.ج. هارت) ناوی (100) که‌سی تیدا نووسیوه که به‌ گه‌وره‌ترین پیاوی
میژوو حسیب ده‌کری.

به‌لام له‌ پیش هه‌موانه‌وه ناوی (ع‌حد) پیغه‌م به‌رمان ﷺ ی
نووسیوه له‌ گه‌ل ئه‌وه‌ش دا نووسه‌ر بابایه‌کی نه‌صرانی یه‌ !

دوهم: پزیشکی ئەم‌ریکایی (فکتۆر رۆبنسون) به‌راوردی کردوه له‌ نیتوان ژیا‌نی
موسلمان (اندلس) و ژیا‌نی ئه‌وروپایی یه‌کان دا له‌ یه‌ک قۆناغی
میژوویی دا گوتوویه‌تی:

ئه‌وروپا دای خۆرناوا ده‌بوو به‌ تاریکه شه‌ویکی نه‌نگوسته چاو،
به‌لام له‌ (قرطبه) دا (1000) گه‌رماو دروست کرابوو، وه‌ ئه‌وروپا له
قوڕی‌دا قم بوو به‌لام (قرطبه) شه‌قامه‌کانی به‌رد ریژ کرابوون !! وه‌

(1) نه‌و کتیبه وه‌رگێڕاوه‌ته سه‌ر زمانی عاره‌بی به‌ ناوونیشانی (المائة الاوائل) سده یه‌که‌مه‌کان.

سهربانی کۆشکه کانی ئه وروپا پر بوون له کونی لوه سۆبان، به لام
کۆشکه کانی (قرطبة) به نهخش و نیگار رازینرا بونهوه ! وه ئاغا و زله
زله کانی ئه وروپا ئیمزای خۆیان نه ده زانی به لام م خندا لانی (قرطبة)
ده چونه قوتابخانان⁽¹⁾.

سی یه م: (الکس لوزان) فه یله سووفی فه ره نسای ده ئیت:
(هیچ کتیبیک نیه که بیردۆزه زانیاری یه کانی تیدا بن، هه تا نه گهر
بیردۆزه رپازی یه کانیش بن، زانیاری به شیکیان لی وه درۆ نه خا ته وه،
ته نه ات ته و کتیبانه ش که له سه ده ی بیستم دا نوسراون، بیجگه له
قورئانی به خشنده !!⁽²⁾.

چاره م: (قوتیتیر) میژوو زانی فه ره نسای ده ئیت:
هه وه ل کات ژمی که له ئه وروپا ناسرا ته وه بو که (هارون الرشید)
بو (شارلمان) پاشای فه ره نسای نارد له سالی (807) ز، بیگومان له و
ده می دا زۆر سه رسوور هینهر بو، ته نه ات دانیشتیوانی کۆری پاشا
تی دا گیژ بو بوون.

پینجه م: (پرتراندراسل) ی فه یله سووف ده ئیت:
-- به لگو له وروپۆزه ی دا که ئه وروپا له بنی نه فامی دا ده ژیا، زانیاری یه
جۆر به جۆره کان، فه لسه فه، هونه ره جوانه کانی شیعر له چین و له ولاته
ئیسلامی یه کان دا لاقیان چه قانده بو !
ئه وروپایی یه کان به بی شرمی یه کی ته واه وه ته و چاخه به چاخ
تاریک دا ده نین، له گه ل ته وه ش دا تاریکی ته نیا ئه وروپای گرتبۆوه، راست

(1) سیری کتیبی (روائع اسلامیه) بکه لاپه ره (52).

(2) (اعترافات دانشمندان بزرگ جهان) لاپه ره (102، 103).

تر بلتین : ئه‌وروپای مه‌سیحی چونکه (اسپانیا) اندلس که له ژیر ده‌سه‌لاتی موسلمانان دا بوو، خاوه‌نی شارستانه‌تی و پۆشنیری یه‌کی فراوان بوو⁽¹⁾.

شه‌شهم: پۆجیه‌ گاردی فەیلەسووفی مارکسی فەرەز سایى که ماوه‌ یه‌ک له‌مه‌وبەر به‌ شیوه‌یه‌کی ره‌سمی موسلمانه‌تی خۆی خسته‌ پوو، پاش ئه‌وه‌ی هەر کام له‌ پۆژیمی سه‌رمایه‌دارى و پۆژیمی مارکسیزمی ده‌داته به‌ر نشته‌ری په‌خه‌ هه‌لسه‌نگاندن و ده‌ری ده‌خات که شتاقیان ئه‌وه‌یان له‌ باران دا نیه‌ به‌ختیارى و کامه‌رانى بۆ ئینسانه‌تی وه‌ده‌ست ب‌ینن چونکه‌ ته‌نیا پشت به‌ به‌ره‌مى ماددى و ته‌کنۆلۆجیا ده‌به‌ستن و تاوړ وه‌لایه‌نی گیانی و په‌وشت و نه‌خلاق ناده‌ن، ده‌لێت:

"...له‌ شارستانه‌تی ئیسلامی دا ئه‌و لێک پچ‌پاندنه‌ و ئه‌و پارچه‌ پارچه‌ کردنه‌ پووێ نه‌دا، له‌ ئیسلام دا زانیاری په‌یوه‌سته‌ به‌ دینه‌وه‌ و کرده‌وه‌ په‌یوه‌سته‌ به‌ باوه‌ره‌وه‌، فه‌لسه‌فه‌ له‌ پیغه‌مبه‌رایه‌تی سه‌رچاوه‌ی گرتوه‌ و پیغه‌مبه‌رایه‌تی به‌ ژیری په‌وه‌ به‌ستراوه‌ته‌وه‌، زه‌وی له‌ ئاسمانی‌وه‌ دوور نیه‌ و ئاسمان به‌ زه‌وی په‌وه‌ نووساوه‌، پێش که‌وتنی شارستانه‌تیش به‌ره‌و خوا ده‌پوات... ئه‌م یه‌کتایی‌یه‌ له‌ چه‌مکی شارستانه‌تی و له‌ چه‌مکی کۆمه‌لگادا، دنیای په‌رته‌وازه‌ و لێک پچ‌پێنراوی ئه‌مپۆ زۆری هه‌وجی‌یه‌... ئه‌وه‌ش بوو که که‌مه‌ند کێشی کردم به‌ره‌و تیپروانییه‌ ه‌کی ئیسلامی‌یا نه‌ له‌ بوونه‌وه‌ر⁽²⁾.

(1) سه‌رچاوه‌ی پێشوو لاپه‌ره (58).

(2) سه‌یری گۆڤاری (الدوحة) بکه‌ ژماره (84) ی سالی (1982) لاپه‌ره (13).

حهوتهم: (ژولّ لابوم) پوژّه لاتناسی فەرهنسی ده‌ئیت:

رینمونی یه‌کانی قورئان و ئاموژگاری یه‌کانی به‌تهنئ بۆ سەرۆک تیره‌کان نه‌بوون، به‌لکو هه‌مه لایهنیه و، خه‌لکی له هه‌ر په‌گه‌ز و نه‌ته‌وه‌یه‌ک بن پیتیسته دادگه‌رانه پله و پایه‌ی ئینسانه‌تی له لایه‌نی زانیاری و فێر کردن به‌ مانای به‌رفراوانی به‌هۆی مو‌س‌لمانانه‌وه به‌ جیهان گه‌یه‌نرا، وه مو‌س‌لمانان زانیاری خۆیان له قورئان دهره‌یتنا که وه‌ک دهریایه‌ک بوو چه‌ند رووباریکی لی‌ هه‌لب‌گیرئ.

قورئان هه‌میشه‌ زیندووه و هه‌ر که‌سه له خه‌لکی دنیا به‌ نه‌ندازه‌ی بۆ‌چوون و توانای خۆی به‌هه‌ره‌ی لی‌ وه‌رده‌گریت⁽¹⁾.

هه‌شته‌م: (جرجی زیدان) میژوونووسی به‌ناوبانگی نه‌صرانی نووسیویه‌تی: (...له‌هه‌ر جی‌یه‌ک ئیسلام حوکمی گێ‌رپا‌با زانیاری و نه‌ده‌ب به‌ خیرایی هه‌نگاوی به‌ره‌و پێشه‌وه ده‌نا!)⁽²⁾.

نۆیه‌م: (درایسر) مامۆستای زانکۆی نیویۆرک ده‌ئیت: زانکۆکانی مو‌س‌لمانان پ‌ر بوون له‌ خوێندکارانی ئه‌وروپایی، که به‌ ئومێدی وه‌ده‌ست هێنانی زانست به‌ره‌و ئه‌و و‌لاتانه‌ ملیان لی‌ نابوو، نه‌ک ته‌نیا هه‌ر خوێندکاران بۆ فێر بوونی زانست ده‌چوونه و‌لاتی مو‌س‌لمانان به‌لکو پاشا و سه‌رکرده‌کانی ئه‌وروپا و روژئاوا دیسان به‌ مه‌به‌ستی تیمار کردنی نه‌خۆشی یه‌کانیان به‌ره‌و و‌لاتی مو‌س‌لمانان ده‌که‌وتنه‌ پ‌ر⁽³⁾.

(1) (اعترافات دانشمندان بزرگ جهان) لاپه‌ره (57، 58).

(2) (تاریخ تمدن اسلامي) ج1 ص263، له سه‌رچاوه‌ی پێشوه‌وه

(3) (اعترافات دانشمندان بزرگ جهان) لاپه‌ره (125).

ده‌یه‌م: (سیدلو) میژوو نووسی به‌ناوبانگی فەرهنسی ده‌نووسی:
موسلمانان له سه‌ده‌کانی نێوه‌راست دا له زانیاری و فەل سەفه و
هونه‌ره‌کان دا تاقه مه‌ردی پۆژگار بوون و بۆ هەر جێیه‌ک چووبان زانیاری
خۆیان بلأو ده‌کرده‌وه، تاكو زانیاری‌یه‌کانیان گه‌یشته ئه‌وروپا و بوو به
هۆی شوێشی زانستی ئه‌وروپا⁽¹⁾.

یازده‌م: (همبەلت) زانای گه‌وره‌ی ئه‌وروپایی ده‌ئێت:
پێویسته موسلمانان به دامه‌زێنه‌ری راسته‌قینه‌ی زانیاری‌یه
سروشتی‌یه‌کان (العلوم الطبیعیة) بژمێرین!⁽²⁾
دوازه‌م: پروفیسۆر (هاکنج) زانای به‌ناوبانگی ئه‌مریکایی و مامۆستای
زانکۆی (هاروارد) ده‌ئێت:

پێی پیش کموتنی ولاته ئیسلامی‌یه‌کان ئه‌وه نیه که لاسایی پزێم و
بیردۆزه‌کانی پۆژتاوا بکه‌نه‌وه و بکه‌ونه شوێنیان.

هه‌ندێ که‌س ده‌پرسن نایا له ئیسلام دا ئه‌و تین و گوپه هه‌یه که
بتوانێ بیروپای نوێ نوێ بخته به‌رچاوو یاسا و ده‌ستووری جودا و بێ
لایه‌ن بخته به‌ر نیگای ئینسانه‌تی که به ته‌واوی له‌گه‌ڵ پێویستی و
داخوازی‌یه‌کانی ژیا‌نی نوێ دا بگۆنجیت؟!

وه‌لامی ئه‌و پرسیاره ئه‌وه‌یه که نه‌ک هەر له پزێجازی ئیسلام دا
هه‌موو چه‌شنه وزه و ئاماده‌یی یه‌ک هه‌یه بۆ به‌ره‌و پیش چوون و به‌رز
کردنه‌وه‌ی ئاستی ژیا‌ن به‌لکو توانا و ده‌سه‌لاتی ئیسلام له‌و باره‌وه له
هه‌موو پزێمه‌کانی تر زیاتره.

(1) سه‌رچاوه‌ی پێشوو لاپه‌ره (132).

(2) سه‌رچاوه‌ی پێشوو لاپه‌ره (132).

گیروگرفتی ولاته ئیسلامی یه‌کان نه‌وه نیه که له ئایینی ئیسلام دا
هۆیه‌کانی پیش که‌وتن چه‌نگ ناکه‌ون، به‌لکو مه‌سه‌له نه‌بوونی ئیراده و ویستی
پێویسته بۆ سوود وهرگرتن له‌و هۆو ئامرازانه.

ئه‌من به‌ ته‌واوی واقع بینیی یه‌وه ده‌زانم که شه‌ریعه‌تی ئیسلام هه‌موو
بنچینه و بنه‌ره‌ته پێویسته‌کانی تێدان بۆ به‌ره‌و پیش چوون و فراژوو بوونی
ئینسانه‌تی⁽¹⁾.

خوێنه‌ی تازیز !

نه‌وه‌چهند دان پێدا هینانێکی زانا وشاره‌زایه بێگانه‌کان بوون به‌گه‌وره‌یی و
بێ هاوتایی به‌رنامه‌ی خوا □ پێبازی ئیسلام □ دا، هه‌لبه‌ته ئێمه نامانه‌وئ
لێره‌دا به‌ هینانه‌وه‌ی دان پێدانانی نه‌و زانایانه راستی و ته‌واویه‌تی ئیسلام
بچه‌سپێن، چونکه ئیسلام پێویستی به‌ شایه‌تی دانی که‌س نا‌کا و وه‌ک زێری
سوور وایه زێری سووریش کورد گوته‌نی: له‌ ئاوری ناترسی. به‌لکو مه‌به‌ستمان
لێره‌دا نه‌وه بوو که دهری خه‌ین:

قسه‌ی ناحه‌زانی ساویلکه و له‌ دنیا بێ خه‌به‌ری ئیسلام سه‌باره‌ت به‌
دژایه‌تی نیوان ئیسلام و زانیاری و پیش که‌وتن و ... هتد فری به‌ سه‌ر
راستی یه‌وه نیه و ده‌عوایه‌کی بێ شایه‌ده.

ئێستاش خوێنه‌ری خۆشه‌ویست ! له‌مه زیاتر ناتوانین چیدی وه‌ دوا
گه‌وه‌ری دوهم بکه‌وین و پوونی که‌ینه‌وه که بێجگه له ئیسلام گشت بیردۆزه
رێچکه‌کان قه‌لب و ناته‌واوو که‌م و که‌سرن و ناچارین په‌رده له‌سه‌ر گه‌وه‌ریکی
دیکه‌ی ئه‌م ئایه‌ته مه‌زنه هه‌لده‌ینه‌وه.

(1) سه‌رچاوه‌ی پێشوو لاپه‌ره (136).

گه وهه‌ری سئیه‌م

بوچی ئیسلامه‌تی به ﴿الصراط المستقیم﴾ ناو براوه‌؟

خوای گه‌وره و کار به‌جی له کۆتایی سووره‌تی (التکویر) دا ده‌فرموئ: ﴿إِنَّ هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ﴾ (27) لِمَنْ شَاءَ مِنْكُمْ أَنْ يَسْتَقِيمَ (28) واته: ئەم قورئانه بیتجگه له نامۆژگاری بو گشت مرۆڤایه‌تی چی تر نیه، بو ههر کامیکتان بیهوئ پاست بی.

به‌ئێ ئیسلام بو‌یه ناوبراوه به‌ پێی پاست چونکه به‌رنامه و پێبازی که له‌ گه‌ل سروشت و ماهیه‌تی ئینسان دا پێکه‌ل پێکه و به‌رنامه‌و پێبازی که داوا له ئینسان ده‌کات که پاست بیت.

1) پاست بیت به‌رامبه‌ر به‌ په‌روه‌ردگاری و به‌ندایه‌تی و فه‌رمانبه‌ری بو بکات.

2) پاست بیت به‌رامبه‌ر به‌ پێغه‌مبه‌ر و ﷺ به‌ گوێره‌ی پێنموونی و پێی شوێنه‌که‌ی به‌ پێوه‌ به‌جی و بیکاته‌ نمونه و پێشه‌وای به‌ری خۆی له هه‌موو بواره‌کانی ژیا‌نی دا.

3) پاست بیت به‌رامبه‌ر به‌ کۆمه‌ڵی موسلمانان و پێزیان لی به‌ گه‌ری و به‌زیی به‌رامبه‌ریان پێشان داو زه‌ره‌ر و قازانجیان به‌ی خۆی بزانی و خه‌خۆر و مشوور خۆریان بیت.

4) پاست بیت به‌رامبه‌ر به‌ ناحه‌زانی ئیسلام و موسلمانان و سه‌ری به‌ری ئیسلامی‌یا نه‌ی به‌ هیچ کلۆجیک نه‌وی نه‌کات له‌ ئاقاریان دا و له‌ ژێر باری دوژمنایه‌تی و هه‌ول و ته‌قه‌للای دژ به‌ خوا و خه‌لکیان دا هه‌رگیز پش‌تی نه‌چه‌می و دوولا نه‌یه‌ته‌وه.

5) راست بیټ بهرامبهر به ناز و نیعمه‌ته‌کانی ژیان وله به‌رژه‌وه‌ندی خۆی و خه‌لکی و په‌زامه‌ندی خوادا به‌کاریان بیټی و سوودیان لی وەرگرئ، نه‌ک خۆشی و له‌زه‌ته‌کانی ژیان بکاته بټیک و کړن‌ووشی به‌ندایه‌تی بۆ به‌رئ و له‌بهر تیر کردنی غم‌ریزه و نار‌ه‌زوه شه‌خسی‌یه‌کانی ئاگای له‌خوا و خه‌لک بپړئ.

6) راست بیټ بهرامبهر به بوونه‌وهر و بزانیټ که په‌نجی نیگار کیشی خوا نیگاری کیشاوه و ههر گهر‌دیل و مۆله‌کۆل و⁽¹⁾ خانه و داروبه‌رد و ته‌رو ئیشک و نه‌ستیره و خرچکه و پروبار و ده‌ریا و گرد و نشیو و ئاگر و باو... هتدیکی به‌زانستی بی سنووری خوا خو‌لقاوه و سۆز و به‌زه‌یی و کاربه‌جیی و توانا و ئیراده‌ی خوا سه‌ره‌پرشتی ده‌کا و به‌رپوه‌ی ده‌بات.

7) راست بیټ له‌گه‌ل خه‌لکی ده‌وربه‌ری دا به‌ده‌ر و دراوسی و مال و مندال و دایک و باب و خزم و خویش‌ه‌وه و ئهرکی سه‌ر شانی خۆی بهرامبهر به‌ههر کامیکیان بزانی و جی‌به‌جی بکات.

8) وه راست بیټ له‌گه‌ل نه‌فسی خۆی دا و نه‌یه‌لئ هیژی شه‌یتان و دار و ده‌سته‌که‌ی به‌په‌رده‌ی په‌شی تاوان و سه‌ره‌پچی و به‌ژه‌نگ و ژاری دوور له‌خوایی دای پۆشی و کون بپری بکات و تروسکایی ئه‌حانی تپیدا بکوژینیته‌وه.

9) له‌کو‌تایی دا راست بیټ له‌گه‌ل په‌ج‌باز و به‌رنامه‌که‌ی دا و تا دوا هه‌ناسه‌ی ژیان و دوا تنۆکی خوینی گه‌شی له‌پیناوی دا سه‌ره‌گرمی هه‌ول و کو‌شش و ره‌نج دان بی.

(1) مۆله‌کۆل، واته: گه‌رد (الجزیء).

به‌ئێ بۆیه خوا ناوی له ئیسلام ناوه ﴿إِلْصِرَاطُ الْمَسْتَقِيمِ﴾ چونکه هه‌لۆیستێکی راسته له ئاقار خوا و بوونه‌هر و خه‌لك و ژيان دا، نه‌و كه‌سه‌ش كه به پێی وی به‌رپۆه ده‌چێ هه‌لۆیستێکی بیری و کرده‌وه‌یی راستی ده‌ییت له راست خوا و بوونه‌هر و خه‌لك و ژيان دا.

به‌ئێ ئینسانی موسلمان له باتی بێ ئه‌کی و سپه‌یی و پێ نه‌زانی له ئاقار خوادا سوپاس و ستایش و به‌ندایه‌تی و پێز و فهرمانبه‌ری پێشان ده‌دات. وه له باتی گه‌راندنوه‌ی خوێقانی بوونه‌هر بۆ چه‌ند وشه‌یه‌کی داتاشرای بێ نیوی وه‌ک رێکه‌وت و سروشت و ته‌زه‌لیه‌تی ماده‌، دان به په‌روه‌ردگاری زانا و توانا و کاربه‌جێ و به به‌زه‌یی دا دێنێ.

وه له باتی خۆپه‌رستی و خه‌لك نه‌ویستی و زیان گه‌یاندنی به خه‌لك، خۆنه‌ویستی و خه‌لك دۆستی و سوود گه‌یاندن به خه‌لك هه‌لده‌به‌ژێرێ.

وه له باتی په‌رستنی ژيانی دنیا و به هیچ سه‌یر کردنی ژيانی دوا رۆژ، دنیا به وه‌سپه‌ و جێی تاقی کردنه‌وه حسیب ده‌کا و ژيانی نه‌پراوه‌ی دوا‌رۆژ و په‌زامه‌ندی خوا ده‌کاته نامانج و لوتکه‌ی هیوا و ناواتی.

وه له باتی نه‌وه‌ی ته‌نیا له گۆشه نیگایه‌کی ته‌سکه‌وه سه‌یری ئینسان بکا و بی نرخینێ وه‌ک مارکسیزم که ژيانی ئینسانی ده‌گه‌رپێتته‌وه بۆ تاقه عامیلێک که ته‌ویش نابووری‌یه، به واتایه‌کی دی ئینسان له گۆشه نیگای گه‌ده (معدة) یه‌وه هه‌لده‌سه‌نگینێ و داروینیسیم که ئینسان به نا‌ژه‌لیکی پروت سه‌یر ده‌کا و له‌گه‌ل کارو گایان دا حه‌شری ده‌کا و ، فرۆیدیسم که ئینسان له جلیتاوی جینس هه‌لده‌کیشێ و جگه له پالنه‌ری جینس هیچ شتیکی تر له ئینسان دا نابینێ و (اگزیستانسیالیزم) (بویتی) که ته‌نیا برۆای به تاک هه‌یه و (دورکایم) که به پێچه‌وانه‌ی سارته‌ری (وجودی) یه‌وه ته‌نیا برۆای به کۆمه‌ل

هه‌یه و نیتشه‌ی ئه‌لمانی که جگه له کوته‌ک و هیز پروای به هیچی دی نیه و... هتد.

به‌ئێ ئیسلام له جیاتی ئه‌و تی‌پروانینه لاسه‌نگ و لاتهلانه به شیوه‌یه‌کی هه‌مه‌ لایه‌نه سه‌یری ئینسان ده‌کا و له‌یه‌ک کات دا دان دینێ به‌لایه‌نی گیانی و مه‌عه‌وه‌ی ئینسان دا و به‌لایه‌نی ئابووری و به‌لایه‌نی جینسی شی و به‌لایه‌نی ئاژه‌لێشی و به‌لایه‌نی کۆمه‌لایه‌تیشی و به‌لایه‌نی تاکیشی دا بی ئه‌وه‌ی هه‌یچان له‌سه‌ر حیسابی هه‌یچان دا بنیت.

ئیسلام ده‌لیت: ئینسان کائینیکی هه‌لۆز و پڕ ورده‌کاری یه‌وه و هه‌ر له‌ لایه‌نێک و دوان پێک نه‌هاتوه و ناشتوانی ته‌نیا له‌ گۆشه‌نیگای لایه‌نێکی یه‌وه بنرخینێ، به‌لکو ته‌فسیر کردنی ئینسان تیروانینیکی گشتی و هه‌مه‌ لایه‌نه‌ی گه‌ره‌که، ئه‌و جوژه تیروانینه‌ش بێجگه له‌ خوای ئینسان له‌ ژیر ڕکیتی که‌س دا نیه.

که‌واته بێجگه له‌ ئیسلام له‌هیچ به‌رنامه و مه‌کته‌بینکی تر دا ناتوانی هه‌لۆیستیکی ئینسانانه له‌ ئاقار ئینسان دا پێشان بدری.

هه‌لبه‌ته که‌سیکیش ئاوا به‌ پێی به‌رنامه‌ی خوا بژیته ژیانیکی ڕاست و دروست و بێ قوژ و گرێ ده‌ژیته و جوولان و بزووتنی له‌ گه‌ل پێپه‌وی سروشتی خۆی و بوونه‌وه‌ردا ڕێک ده‌که‌وی.

چه ند رازیگی سه رنج راکیش له م ئایه ته مه زنه دا

رازی یه که م: له به کاره ی نانی وشه ی (الصراط) دا شی رراوه ته وه:

وشه ی (صراط) یانی رپی پێدا رۆیشتن، په روه ردگار بۆ یه به رنا سه ی ئیسلامی وه (رپی) یه چواندوه تا بزانی که هه روه ک چۆن مرۆف ناتوانی به بیروباوه ریان به قسه ی رپوت به (رپی) یه دا بروات به لکو پیویستی به هه ول و ته قه للا وتیکۆشانیکی جهستی و کرده وه یی ده کات، به هه مان پی و دانیش پابه ندی به به رنامه و په ی ره ی خواوه به بیروباوه ر و قسه ی به ته نی ئایه ته دی و ئاره ق رشتن و ره کارخستنی نه ندامه کانی گه ره که.

به لئ بۆ وه ی ئینسان بتوانی رپی خواپهرستی بگریته پیش پیویستی به ره کارخستنی هه موو توانا و وزه یه کی ژیری و عاتیفی و جهستی یه یه، پیویسته به هه موو کیانی به سه ری دا بروات هه روه ک چۆن که به (رپی) یه ک دا ده روات به هه موو کیانی پیی دا ده روات.

رازی دووه م: له وشه ی (مستقیم) دا شی رراوه ته وه:

چونکه هه روه ک چۆن نه گه ر به ته وی (رپی) یه کی راست درێژ بکه یه وه و قۆرت و پیچانی پی نه که ی ناچار ده بی سه دان ئاسته نگ و کۆسپ و دۆل و شیوان بپی به هه مان شیوه ش نه گه ر به ته وی رینگای ژیا نته به بی قۆرت و قولاب و فیسق و گری بپی □ که بریتی یه له خواپهرستی و موسلمانته تی □ ناچاری سه دان گیروگرفت و که ند و کۆسپ ببپی و له گه ل سه دان کویره وه ری و ده رده سه ری و کیشه و به ره دا روو به روو بی، به لئ مادام به ته وی پابه ندی

به‌رنامه‌ی خوا بی و لئی لانه‌ده‌ی ناچاری سه‌دان که‌په‌ت له‌گه‌ل به‌رژه‌وه‌ندی
شه‌خسی و هه‌وا و نه‌فس و شه‌یتان و دوژمن و ناحه‌زانی خوا و خه‌لک و
ناهه‌مواری و دهرده‌سه‌ری دا به‌ شه‌ر بی و تی‌ک هه‌لپ‌رژین.

سێ‌یه‌م راز له‌ به‌کاره‌ینانی و شه‌ی (اهدنا) دا هه‌شار دراوه‌:

چونکه‌ به‌ پواڵه‌ت نابج موسلمان بلج (اهدنا) (پێنمایی مان بکه‌) له‌
سۆنگه‌ی ئه‌وه‌وه‌ که‌ موسلمان به‌ که‌سێ‌ک ده‌گوترێ‌ که‌ پێنمایی کردنی بۆ
هاتبێ‌ته‌ دی، که‌واته‌، به‌ به‌کاره‌ینانی (اهدنا) (تحصیل الحاصل) دێ‌ته‌ دی،
به‌لام نه‌گه‌ر قوولتر له‌ ئایه‌ته‌که‌ ورد بینه‌وه‌ ده‌زانین که‌ چ (تحصیل الحاصل) له‌
گۆڕێ‌دا نین و وشه‌که‌ پ‌ر به‌ پێستی ئه‌و شوێنه‌یه‌ که‌ تی‌ی دا به‌کارهاتوه‌، چونکه‌
ژیانی ئینسان بریتی یه‌ له‌ کۆمه‌ڵێ‌ک هه‌لۆیستی، ئینسان له‌ ماوه‌ی ژیا‌نی‌دا
له‌هر رۆژ و ساتێ‌ک دا چه‌ند جار تووشی رووداوی جو‌راو جو‌ر ده‌بی و هه‌ر
رووداوه‌ش هه‌لۆیستیکی تایبه‌تی گه‌ره‌که‌، ئه‌مما دیتنه‌وه‌ی هه‌لۆیستی راست له‌
نیو کۆمه‌ڵه‌ هه‌لۆیستیکی هه‌له‌دا شتیکی ئه‌ستهم و دژواره‌ له‌ به‌ر ئه‌وه‌
پێویسته‌ مرۆ‌ف له‌ هه‌ر رۆژێ‌ک دا چه‌ند جار داوا له‌ خ‌وای گه‌وره‌ بکات که‌
پێنمایی بکات.

جا خوا پێنمایی هه‌موامان بکات له‌ هه‌موو هه‌لس و که‌وت و بزوتن و
جم و جو‌ڵێ‌کی ژیا‌مان دا ، پێنمایی یه‌ک که‌ ببێ‌ته‌ ه‌وی هێ‌نانه‌ دی ژیا‌نیکی
موسلمانانه‌ی خۆش و به‌له‌زه‌ت له‌ دنیا‌دا و هێ‌نانه‌ دی په‌زامه‌ندی (الله) و
به‌هه‌شتی به‌رین له‌ پاشه‌پۆ‌ژدا، جا ئه‌ی خ‌وایه‌ ﴿اهدنا الصراط المستقیم﴾.

ئه‌لێ‌ره‌ش دا کو‌تایی به‌ تێ‌وه‌ر‌امان دینین له‌ ده‌ریای ده‌وله‌مه‌ندی ئایه‌تی
شه‌شه‌مین دا و ده‌چینه‌ خ‌زمه‌ت ئایه‌تی حه‌وته‌م و کو‌تایی.

ته‌فسیری ئایه‌تی جه‌وته‌م
﴿صراط‌الذین انعمت‌علیهم غیر‌المغضوب‌علیهم ولا‌الضالین﴾ آمین
(رَیِّئْهُوَانَه‌ی‌چاکه‌ت‌له‌گه‌ل‌دا‌کردوون‌نه‌ک
لِی‌توو‌ره‌بوان‌وه‌نه‌ک‌گوم‌را‌بوان).

مانای وشه‌کان:

الذین انعمت‌علیهم : ئه‌وانه‌ی‌چاکه‌ت‌له‌گه‌ل‌دا‌کردوون‌و‌ئیمان‌ت‌پێ
به‌خشیون‌که‌بریتین‌له‌پیتغه‌مبه‌ران‌و‌صدیقان‌و‌شه‌هیدان‌و‌چاکان.
وه‌ک‌ده‌فرموی: ﴿وَمَنْ‌يُطِغِ‌اللّٰهَ‌وَالرَّسُولَ‌فَاُولٰٓئِكَ‌مَعَ‌الَّذِيْنَ‌اَنْعَمَ‌
اللّٰهُ‌عَلَيْهِمْ‌مِنَ‌النَّبِيِّْنَ‌وَالصّٰدِقِيْنَ‌وَالشُّهَدَآءِ‌وَالصّٰلِحِيْنَ‌وَحَسُنَ‌اُولٰٓئِكَ‌
رَفِیْقًا﴾⁽¹⁾ یانی: هه‌ر‌کە‌س‌فه‌رمان‌به‌رتی‌خوا‌و‌پیتغه‌مبه‌ره‌که‌ی‌بکات
ئه‌وانه‌له‌گه‌ل‌که‌سانیک‌دان‌که‌خوا‌چاکه‌ی‌له‌گه‌ل‌دا‌کردوون‌،‌له
پیتغه‌مبه‌ران‌و‌سیددیقان‌و‌شه‌هیدان‌و‌چاکان‌ئه‌وانه‌ش‌چاک‌ترین
هاوه‌ل‌و‌براده‌رن.

جا‌ئیتستا‌بۆ‌خاتری‌وه‌ی‌چاک‌تر‌مانای‌﴿الذین‌انعمت‌علیهم﴾
بزانین‌وا‌باشه‌له‌هه‌ر‌کام‌له‌و‌چوار‌ده‌سته‌یه‌ورد‌بینه‌وه:
1) النبیین: پیتغه‌مبه‌ران‌(علیه‌الصلاة‌و‌السلام): که‌سانیک‌ن‌خوای
کاربه‌جێ‌هه‌لتی‌بژاردوون‌و‌کردوونی‌به‌رێنمایی‌که‌ری‌خه‌لکی‌بۆ
رێبازی‌خوا.

(1) النساء : 69 .

(2) الصديقين: (راغب الاصفهانی)⁽¹⁾ ده‌لێت: (صديقون) تاقمێكن بريتك ده‌به‌ر پيغه‌مبه‌ران دان.. وه (صديق) بابايه كه زۆر پراستی لێ ده‌رده‌كه‌وێ، وه گوتراوه به كه‌سێك ده‌گوتری (صديق) كه قه‌ت درۆی به‌زاری دا نه‌یه‌ت، وه گوتراوه به كه‌سێك ده‌گوتری كه نه‌توانی درۆ بكات له‌به‌ر خو‌وگرتنی به‌ راستگویی یه‌وه، وه گوتراوه به كه سێك ده‌گوتری كه قسه‌و نێو ده‌روونی وه‌ك یه‌ك بن و به‌ كرده‌وه راستی خۆی به‌سه‌لمێتی.

(3) الشهداء: دیسان (راغب) ده‌لێت: شه‌هید نه‌و كه‌سه‌یه كه خه‌ریکی گیانه‌لایه (هه‌لبه‌ته له پێی خوادا)⁽²⁾ بۆیه‌ش وا ناوناوه چونكه فریشته‌ی دینه لا، ناماژه‌یه بۆ نایه‌ته كه ده‌لێت: ﴿ تَنْزِلُ عَلَيْهِمُ الْمَلَائِكَةُ أَلَّا تَخَافُوا ﴾⁽³⁾ یان بۆیه وا ناوناوه كه چونكه له‌و ده‌مه‌ی دا به‌هه‌شتی به‌ چاوان ده‌بینی⁽⁴⁾.

(4) الصالحين: كۆی (صالح)ه، (صالح)یش دژی (مفسد و فاسد)ه، كه‌واته (صالح) نه‌و كه‌سه‌یه له‌هه‌ر کاریکی دا چاكه و خێر و به‌رژه‌وه‌ندی مه‌ردوم په‌چاو كات.

المغضوب عليهم و لا الضالين: (ابو جعفر الطبري) له ته‌فسیر مه‌زنه‌كه‌ی دا له كاتی ته‌فسیر كردنی سووپه‌تی فاتیه‌دا له شه‌ش جه‌وت پێگه‌وه نه‌قل ده‌كات كه پيغه‌مبه‌ر ﷺ فه‌رمویه‌تی: ((المغضوب عليهم: اليهود، الضالين: النصارى)).

(1) (معجم مفردات القرآن) راغب الاصفهانی ص(285، 286).

(2) نه‌وه‌ی نێو دوو كه‌وانه‌كه‌م زیاد كرد چونكه وانه‌بێ قسه‌كه ته‌واو نابێ.

(3) فصلت: 30.

(4) (معجم مفردات القرآن) راغب الاصفهانی ص(286).

ئیستاش که مانای یه‌کی وشه‌کافان زانی با بچینه سه‌روکاری
مانا گشتی فرموویه‌تی: ((المغضوب یه‌که‌ی:

گه‌وه‌ری یه‌که‌م

ناشکرایه که پرستهی ﴿صراط‌الذین انعمت علیهم﴾ بریتی (بدل)ه بۆ
پرستهی پیتشو ﴿أهدنا الصراط‌المستقیم﴾، که‌واته نه‌گهر مه‌سه‌له‌که بکه‌ینه
موعاده‌له‌یه‌کی ماتماتیکی ناوای لی دئ:

الصراط‌المستقیم = صراط‌الذین انعمت علیهم.

ده‌زانی شه‌وش چ ده‌گه‌ینه‌نی خوینه‌ری نازیز و به‌ریتز ؟!

شه‌وی لی ده‌فامریتته‌وه که به‌رنامه‌ی خوا ﴿صراط‌المستقیم﴾ بونی
مه‌حاله به بی هه‌بوونی کۆمه‌لی موسلمان ﴿الذین انعمت علیهم﴾.
به‌لی ریتبازی خوا ٭ وه‌هر ریتباز و به‌رنامه‌یه‌کی تریش ٭ هه‌وجی به
هه‌بوونی کۆمه‌له ئینسانیک هه‌یه که ده‌بنه بوون و کچانیکی واقیه‌ی و
کرده‌وه‌یی به‌رنامه‌که.

ئیسلامه‌تی به‌هیچ کلۆجیک بیروباوه‌ر و به‌رنامه‌یه‌کی تیوری و بیروپروت و
قوت نیه و نابئ، به‌لکو ئیسلام بریتیه له‌و بیروباوه‌ر واقیه‌ی و زیندووه‌ی که
کۆمه‌له ئینسانیک ده‌بنه ته‌رجمه‌یه‌کی واقیه‌ی و کرده‌وه‌یی بۆ، وه له هه‌ر
کات و جیه‌ک دا ئیسلام به‌ شیوه‌یه‌کی کرداری په‌نگ نه‌داته‌وه له کرده‌وه و
په‌شت و خو و هه‌لس و کهوتی پۆژانه‌ی کۆمه‌له ئینسانیک دا، ناتوانین بلین
له‌و کات و شوینه‌دا ئیسلام هه‌یه، هه‌لبه‌ته شه‌و جۆره هه‌بوونه‌ی ئیسلامیش
شتیکه حه‌قی و پیوسته له هه‌موو چاخیک دا، وه‌ک خۆشه‌وی ست ٭
فرموویه‌تی ((لا تزال طائفة من امتي ظاهرين على الحق حتى يأتي امر

الله...))⁽¹⁾ واته: به‌رده‌وام تاقمیتک له ئۆمه‌تم له‌سەر هه‌ق ده‌میننموه هه‌تا رۆژی دوا‌یی دیت به‌فه‌رمانی خوا.

گه‌وه‌ه‌ری دووهم

زانرا که‌ئو خوا پێداوانه‌ی قورئانی مه‌زن فه‌رمانان پێ ده‌کات شوین پێیان هه‌لگرین پێغه‌مبه‌ران و صدیقان و شه‌هیدان و چاکان.

گومانیشی تیدا نیه که‌ له‌ پێش هه‌موو ئه‌وانه‌وه پێغه‌مبه‌رمان (محمد) ﷺ هاوڕێکانی دین، که‌واته‌ پێویسته‌ له‌سەر ئینسانی مو‌سلمان که‌ ئه‌وه‌په‌ری پێژ و حورمه‌ت دانێ بۆ پێغه‌مبه‌ر و هاوڕێکانی چونکه‌ ئه‌وان پێشه‌وای مه‌ن و هۆی گه‌یاندن و به‌ستنه‌وه‌مان به‌خواه.

جا ئێره‌دا یاسایه‌کی فره‌ بایه‌خ دار ده‌سگیر ده‌بێت ئه‌ویش ئه‌وه‌یه که‌ ئه‌وانه‌ی تانه و ته‌شه‌ر و توانج و پلار ده‌گرنه‌ هاوڕێ‌یانی پێغه‌مبه‌رمان و به‌ خراپه‌ باسیان ده‌که‌ن، ئه‌وانه‌ تاوانێکی یه‌که‌جار گه‌وره‌ له‌ ده‌فته‌ری کردوه‌کانیادا تۆمار ده‌که‌ن.

موسلمان ده‌بێ موسلمانانی برا و خوشکی دُنیا بن له‌ ده‌ست و زمانی وه‌ک پێغه‌مبه‌ر ﷺ فه‌رموو‌یه‌تی: ((المسلم من سلم المسلمون من لسانه و یده))⁽²⁾، جا به‌ تابه‌تی که‌ ئه‌و موسلمانانه‌ هاوه‌ڵ و براده‌ری پێغه‌مبه‌ری پێشه‌وا و بناغه‌ دارپێژی یه‌که‌مه‌ین ده‌وله‌تی ئیسلامی بوو بن.

جا خوا‌یه بۆ خاتری گه‌وره‌یی خۆت بمان گێڕی له‌وانه‌ی ده‌که‌ونه‌ شوین هاوه‌ڵ و یارانی پێغه‌مبه‌ر و به‌ زمانی حال و گوتار پێژ و حورمه‌تیان ده‌پاریزن. ئامین.

(1) مسلم پێوا‌یه‌تی کردوه.

(2) (بخاری) و (مسلم) پێوا‌یه‌تیان کردوه.

گه‌وه‌ری سئیه‌م

مه‌به‌ست له وشه‌ی (أنعمت) لهم نایه‌ته‌دا نيعمه‌تی موسلمانه‌تی و پروا داریتتی‌یه، واته هه‌رچهند به پ‌واله‌ت وشه‌ی نيعمه‌ت چه‌مکیکی گشتی هه‌یه و هه‌موو ناز و نيعمه‌تیک ده‌گریته‌وه به‌لام لێ‌چێ‌ده‌دا تایبه‌ ته به نيعه‌ته‌تی موسلمانه‌تی‌یه‌وه، چونکه ﴿الذين انعمت عليهم﴾ له‌گه‌ل ﴿غير المغضوب عليهم ولا الضالين﴾ دا‌پوو به‌پوو ده‌بی‌ت، جا نه‌گه‌ر بی‌ت و وشه‌ی نيعمه‌ت به‌ ناز و نيعمه‌تی ماددی لێ‌ک به‌دینه‌وه ناچارین ﴿المغضوب عليهم ولا الضالين﴾ یش به‌و که‌سانه‌ لێ‌ک به‌دینه‌وه که له به‌هره و نيعمه‌ته‌کانی خوا بی‌ به‌شن بی‌گومان نه‌م مانایه‌ش لێ‌ده‌دا ناگو‌نجی، چونکه خ‌وای کاربه‌جی له سو‌وپه‌تی (فجر) دا فرموویه‌تی: ﴿فأما الانسان اذا ما ابتلاه ربّه فاكرمه ونعحه فيه يقول رب اكرمني، واما اذا ابتلاه فقدر عليه رزقه فيقول رب اهانني، كلا...﴾⁽¹⁾.

لێ‌ده‌دا ده‌بینین که خ‌وای مه‌زن ئینکاری نه‌وه ده‌کات که پێ به‌خشینی دارایی و نيعمه‌تی دنیایی به‌لگه‌ی په‌زامه‌ندی خوا بی‌ت له بابای پێ به‌خ‌ش‌راو، وه که‌م کردنه‌وه‌ی رۆزی نیشانه‌ی نا‌په‌زامه‌ندی بی‌ت و ده‌لێ‌ت نه‌خ‌یر وا نیه.

گه‌وه‌ری چ‌واره‌م

بی‌گومان که‌سێ‌ک وه‌به‌ر ده‌سته‌ی ﴿الذين انعمت عليهم﴾ به‌کو‌ی تازه مه‌حاله‌ بجێ‌ته‌ پێ‌ری ﴿المغضوب عليهم ولا الضالين﴾ به‌لام به‌ هو‌ی باسکرانی نه‌و دوو تا‌قمه‌ لێ‌ده‌دا چه‌ند شتێ‌که:

(1) فجر 16، 17.

1) ئیمان و برپای ئینسان ته‌واو نابێ هه‌تا ئومێد و مه‌ترسی هه‌ردووک تێدا نه‌یه‌نه‌ دی، ئومێد و هیوای گه‌یشتن به‌ په‌زامه‌ندی خوا و به‌هه‌شتی به‌رین، وه‌ مه‌ترسی سزای خوا و چوونه‌ دۆزه‌خ. بۆیه‌ پێویست بوو بابای مو سڵمان و پێرای با سکرانی پ پێری به‌هه‌شتیان له‌ لای، هه‌وائی پێری دۆزه‌خیانیشی بکه‌وێته‌ به‌ر گۆی بۆ خاتری وه‌ی له‌ باتی تا‌قه‌ پالنه‌رێک دوو پالنه‌ر پالێ پێوه‌ نین، پالنه‌ری به‌ هه‌ویا بوونی به‌هه‌شتی و گه‌یین به‌ په‌زامه‌ندی خوا، وه‌ پالانه‌ری ترسان له‌ جه‌هنده‌می و پرزگار بوون له‌ قه‌هر و سزای خوا. به‌ئێ ئینسان پێویسته‌ به‌ دوو باڵی ترس و هیوا (الخوف و الرجاء) به‌ره‌و خوا بکه‌وێته‌ پێ.

2) مرۆفی مو سڵمان پێویسته‌ و پێرای هه‌بوونی خۆشه‌ویستی به‌رامبه‌ر به‌ پێری خوا په‌رستان و برپاداران بوغزاندن و رق و قینیش شک به‌ری سه‌باره‌ت به‌ پێری خوا نه‌ناسان و بێ باوه‌پان، بۆیه‌ په‌روه‌ردگار له‌ وه‌سفی هاو پێیانی پێغه‌مبه‌ردا ﷺ ده‌فه‌رموی: ﴿إِشْدَاءُ عَلَى الْكَافَرِ رَحْمَاءُ بَيْنَهُمْ﴾⁽¹⁾ یانی: له‌ ئاقار کافر و خوانه‌ناسان دا توند و تیژن و له‌ نێو خۆشیان دا میه‌ره‌بان و به‌ به‌زه‌یین.

3) ئینسانی برپادار پێویسته‌ هه‌روه‌ک چۆن تا‌قمی خوا په‌رستان ده‌ناسی و ده‌زانێ کێن و مه‌به‌ستیان چیه‌ پێویسته‌ تا‌قمی ناحه‌زانیشی بناسی و سه‌روبه‌ریان لێک بکاته‌وه‌.

(1) الفتح: 29.

گهوه‌ری پینجه‌م

راز و نه‌ینی باسکرانی پێری پرواداران به یه‌ك سیفەت و باسکرانی تاقمی دوور له‌ خویان به‌ دوو سیفەت چیه‌؟

بۆ ئهو پرسیاره‌ ده‌توانین دوو وه‌لامان ب‌خه‌ینه‌ پ‌وو:

یه‌كه‌م: خوای ب‌ع‌ هاوتا ده‌یه‌وێ تێمان ب‌گه‌یه‌نێ كه‌ ه‌ق یه‌كێكه‌ و جۆراو جۆر نیه‌، به‌لام ناه‌ق (باطل) به‌ پ‌چ‌ه‌وانه‌وه‌، وه‌ك له‌ ج‌یه‌كی دیکه‌دا فه‌رموو‌یه‌تی: ﴿وان هذا صراطي مستقيما فاتبعوه ولا تتبعوا السبل فتفرق بكم عن سبيله...﴾⁽¹⁾ یانی: ئه‌وه‌ راس‌ته‌ شه‌قامی منه‌ پ‌ی‌دا ب‌پ‌ۆن و به‌ ر‌ی‌چ‌كه‌كان دا مه‌پ‌ۆن له‌ پ‌ی‌ی‌ خوا ه‌ه‌تله‌تان ده‌كه‌ن.

به‌ل‌ئ‌ ه‌ق ته‌نیا یه‌كێكه‌ ئه‌ویش به‌رنامه‌ و په‌یره‌وی خوایه‌ و به‌س، به‌لام ناه‌ق زۆره‌ و زۆر چه‌شنی ه‌یه‌، ه‌ۆی ئه‌و دیارده‌یه‌ش ئه‌وه‌یه‌ كه‌ سه‌رچاوه‌ی ه‌ق یه‌كێكه‌، كه‌ خوای بالا ده‌ست و زانایه‌، به‌لام سه‌رچاوه‌ی ناه‌ق زۆرن، چونكه‌ سه‌رچاوه‌ی ر‌ی‌چ‌كه‌ ده‌س‌كرده‌كان بریت‌یه‌ له‌ ه‌وا و ئاره‌زوو و ب‌ۆچوونی ئینسانه‌كان، ئاش‌كراشه‌ ه‌هرئینسانێك ه‌وا و ئاره‌زوو ب‌ۆچوونیکی تایبه‌تی و سه‌ربه‌خ‌ۆی ه‌یه‌.

دووه‌م: ئینسانه‌كان به‌ شیوه‌یه‌کی گشتی ده‌كر‌ین به‌ دوو به‌شه‌وه‌.

1) مو‌س‌لمانانی ر‌ی‌تمایی كراو.

2) لا‌پ‌ی‌ بووانی سه‌ر ل‌ئ‌ ش‌ی‌واو.

⁽¹⁾ الا‌ئ‌عام: 153.

له ئایه‌تی ﴿اهدنا الصراط المستقیم﴾ دا به‌شی یه‌که‌می ئینسانه‌کان باسکراوه.

له‌م ئایه‌ته‌ش دا به‌شی دووه‌میان چونکه ﴿المغضوب علیهم﴾ نه‌وانه‌ن که بیروباوه‌پێکی پاستیان هه‌یه به‌لام به‌ پێی ئه‌و بیروباوه‌په به‌پێتو» ناچن و کرده‌وه و په‌فتاری ناراستیان هه‌یه.

﴿الضالین﴾ یش نه‌وانه‌ن که پێ و په‌سم و به‌رنامه‌یه‌کی هه‌له‌یان هه‌له‌بژاردوه، واته بیروباوه‌پ و ئیدۆلۆژی‌یه‌کی چه‌وت و بێ خێریان هه‌یه، هه‌له‌به‌ته کورد گوته‌نی: نه‌کاریته له کفری هه‌له‌که‌وێ وه نه‌ گۆزه‌ی پر له ژه‌هریش ناوی لێ ده‌پژێ، بابایه‌کیش بیروباوه‌پێکی هه‌له و بێ خێری هه‌بێ کردار و په‌فتاری راستی لێ چاوه‌پوان ناکرێ⁽¹⁾.

گه‌وه‌ری شه‌شه‌م

له ده‌می ته‌فسیر کردنی وشه‌کانی ئه‌م ئایه‌ته‌دا گوتمان (طبری) توێژه‌وه‌ی به‌ناوبانگی قورئان له ته‌فسیره مه‌زنه‌که‌ی دا له شه‌ش چه‌وت پێگه‌وه نه‌قل ده‌کات که پێغه‌مبهر ﷺ فه‌رموویه‌تی: ((المغضوب علیهم : الیهود، الضالین: النصاری)).

ئێستا با بزانی ئه‌م فه‌رمایشته چۆن له‌گه‌ڵ مانای گشتی ئایه‌ته که‌دا ده‌سازێ، ..له‌هه‌موان پوونه که ئینسان له دوو به‌شان پێک هاته‌وه : یه‌که‌م: گیان (روح) . دووهم: له‌ش (ماده‌ه).

(1) لێزه‌دا ووشه‌ی ﴿غیر المغضوب علیهم ولا الضالین﴾ به‌ مانایه‌کی تر لێک دراونه‌وه جیا له‌وێ پێشوو.

مه‌به‌ستی بنه‌په‌تی نایین ته‌وه‌یه که هاوئا‌هه‌نگی و هاوسه‌نگی (تعادل) بی‌نیته دی له نیوان گیان و له‌ش دا، چونکه هه‌موو جووره‌کانی له‌په‌ی لادان و سه‌رگه‌ردانی و گوهرپایی ده‌گه‌رته‌وه بو تیک چوونی هاوسه‌نگی نیوان گیان و له‌ش.

جا له‌به‌رته‌وه‌ی جووه‌کان چاکترین نوینه‌ری ته‌و پێپه‌وه‌ن که هاوسه‌نگی نیوان رووح و ماده ده‌شیوینی له ئینسان دا به زیاده‌په‌وی کردن له لایه‌نی ماددی دا له‌سه‌ر حیسابی رووح خوی زانا باسی کردوون به و شه‌ی ﴿غیر المغضوب علیهم﴾.

وه چونکه نه‌صرانی‌یه‌کان راست‌ترین نوینه‌ری ته‌و پێپه‌وه‌ن که هاوسه‌نگی ئینسان تیک ده‌دات به زیاده‌په‌وی کردن له لایه‌نی رووحی دا له‌سه‌ر حیسابی لایه‌نی ماددی، خوی کاربه‌جی ته‌وانیشی باس کردوه به ﴿الضالین﴾. که‌واته ئیمه له‌به‌ر رو‌شنایی ته‌م فه‌رمایشته‌دا ده‌توانین ئاوا ته‌فسیری ته‌م ئایه‌ته بکه‌ین:

ئینسانه‌کان ده‌کرین به دوو به‌شه‌وه:

به‌شیکیان که موسلمانن ته‌وانه‌ن که هاوسه‌نگی و پیک و پی‌کی یان هینا‌وته دی له نیوان ته‌و رووح و ماده‌یه‌دا که لی‌ی پیک هاتوون. به‌شه‌که‌ی دیشیان که ناموسلمانن ته‌وانه‌ن که هاوئا‌هه‌نگی پیک و پی‌کی یان تیک داوه له نیوان له‌ش و رووح دا، جا یان به زیاده‌په‌وی کردن له لایه‌نی ماددی دا له‌سه‌ر حیسابی رووح که جووه‌کانن، یان به زیاده‌په‌وی له لایه‌نی رووحی دا له‌سه‌ر حیسابی له‌ش که نه‌صرانی‌یه‌کانن.

گه‌وه‌ری جهوتهم

شکی تیدا نیه که ههر پیت و برپگه و وشه‌یه‌کی ئهم قورئانه مدزنه به تهرازوو و کیشان و پیتوان له‌جی‌ی خۆی دا رۆژنراوه و له هیچی دا گوتره‌کاری به‌کارنه‌هینراوه، (سبحان الله).

ئهم ئایه‌ته‌ش دا که جوو و مه‌سیحی‌یه‌کان له ئاقار مو سلما‌نه‌کان دا راده‌گیرین و قه‌رار ده‌گرن نابێ به خرت و خۆپایی و به هه‌وه‌ته‌ بی، ده‌با بزانی چ راز و نه‌یتی‌یه‌ک له‌وه‌دا په‌نه‌ان کراوه و هه‌شار دراوه !

1- نه‌گهر چاویک به سووره‌ته‌کانی قورئانی قسه‌ له‌جی‌دا بگێرین ده‌بینین له چه‌ندین جی‌گه‌دا باسی فیل و ته‌له‌که و دوژمنایه‌تی جووله‌که و دیانه‌کان ده‌کات سه‌باره‌ت به میلله‌تی ئیسلام بۆ وێنه:

له سووره‌تی (البقرة) دا فهرمویه‌تی: ﴿وَلَنَرْضَىٰ عَنْكَ الْيَهُودَ وَالنَّصَارَىٰ حَتَّىٰ تَتَّبِعَ مِلَّتَهُمْ﴾ ، (120).

واته: جووله‌که و دیانه‌کان به هیچ ره‌نگیک لێتان رازی نابن و واز نایه‌ن هه‌تا نه‌که‌ویه شوین ئایینه‌که‌یان.

هه‌روه‌ها له هه‌مان سووره‌ت دا ده‌فهرموئ: ﴿وَقَالُوا لَن يَدْخُلَ الْجَنَّةَ اِلَّا مَنْ كَانَ هُودًا اَوْ نَصَارَىٰ﴾ ، (111).

وه گوتیان هیچ که‌س ناچیت به‌هه‌شتی جگه له جوو و دیانه‌کان .

له سووره‌تی (المائدة) ش دا ده‌فهرموئ: ﴿وَقَالَتِ الْيَهُودُ وَالنَّصَارَىٰ نَحْنُ اَبْنَاءُ اللَّهِ وَاحِبَاؤُهُ قُلْ فَلِمَ يُعَذِّبُكُمْ بِذُنُوبِكُمْ﴾ ، (18).

واته: جوو و دیانه‌کان گوتیان ئیمه کوپانی خوا و خۆشه‌ویستانی وین، بلێ ئه‌دی بۆ به‌هۆی تاوانه‌کاتنه‌وه سزاتان ده‌دات.

له ههمان سوورته دا دیسان ده‌فهرموی: ﴿يا ايها الذين آمنوا لا تتخذوا اليهود والنصارى اولياء...﴾ (51).

یانی: ئە‌ی بڕواداران جوو و دیانه‌کان مه‌گرن به‌ دۆست.

2- نه‌گهر سه‌یریکی واقعی میژووش بکه‌مین ده‌بینین که هیچ گهل و نه‌ته‌وه‌یه‌ک هی‌نده‌ی جوو و دیانه‌کان نازاری مسوڵمانانیان نه‌داوه و زیانیان پی نه‌گه‌یان‌دوون.

فیل و ته‌له‌که و هه‌ولێ پۆژ و شه‌وی جووه‌کانی هه‌رسیک تیره‌ی (بنی النضیر) و (بنی قنیقاع) و (بنی قریظه و جووه‌کانی (خبر) و (فلسطین) دیمه‌نیکی زه‌قن له‌ میژووی ئیسلامی دا.

هه‌روه‌ها جه‌نگی پۆمه‌کان و شه‌ری درێژ خایه‌نی خاچ په‌رسته‌کان و فیل و ته‌له‌که‌ی له‌ ژماره‌ نه‌هاتووی دیانه‌کانیش له‌ که‌س په‌نه‌ان نین.

3- بۆ خاتری وه‌ی چاک‌تریش له‌ دوژمنایه‌تی جوو و دیانه‌کان حاڵی بین سه‌باره‌ت به‌ موسلمانان پتر قسه‌ له‌ جی‌یی قورئانمان بۆ ڕوون بێتوه‌ وای به‌ چاک ده‌زانم ده‌ستی خوینه‌ری به‌ پێژم بگرم و گه‌شتیکی چه‌ند ده‌ققه‌یی پی بکه‌م له‌ نیو بیه‌شه‌لانی فیل و ته‌له‌که و پیلانی جوو و دیانه‌کان دا، بۆ و مه‌به‌سته‌ش ته‌نیا دوو سه‌رچاوه‌ی ئه‌و دوو نه‌ته‌وه‌یه‌ هه‌له‌ده‌بژێرم له‌ نیو ده‌یان سه‌رچاوه‌یان دا:

یه‌که‌م: کتییی : (بروتوکولات حکماء صهیون) یان (الخطر اليهودي)

ئهم کتیبه‌ بریتی‌یه‌ له‌ کۆمه‌لێک نه‌خشه و پیلانی جووه‌کان بۆ ژێر ده‌ست کردنی هه‌موو گه‌له‌ غه‌یره جووه‌کان، که‌ له‌ (24) کۆڤدا گوتراون و پێک خراون. هه‌له‌به‌ته‌ پر به‌ دلّ هه‌زم ده‌کره‌ که‌ بۆ خۆم یان یه‌کیکی دی بۆی لوابا

هموو کتیبه کهي وه رگتړاپايه سهر زمانى کوردی بؤ خاترى وهى گهلى کوردی
خۆشه ويستمان به زمانه کهي خۆى نا گدارى فيل و تهله که و پلانى
سه هيونيزمى جيهاى بووبايه، بهلام ههرچۆنیک بئ چهند وینه يه کي لئ
ده خينه بهرچاوى خوینه ران، که ميس نيشانه ی زۆرى يه :

گولبژيرى کتيبى (بروتوکولات)

1- له (بروتوکول) ي يه کهم دا ده ئين:-

(... سياست به هيچ شيوه يه که له گه ل په وشت و نه خلاق دا ناگو نجي،
ئو سهر کرده ی پابه نده به په وشته و سياسى يه کي هه لکه وتوو و ليزان
نيه، له بهر نه وه له سهر کورسى حوکم چه سپاو نيه.

باباى حوکم خواز ناچاره په نا بهر يته بهر فيل و رپابازى، چونکه
په وشته بهرزه کاني مرؤقا يه تى وه ک دلسۆزى و ده ست پاکی له سياست
دا ده بنه په وشتى نزم و ناله بار.

... پتيوسته نه وانه خهسله تى ولاته غه يره جووه کان بن، بهلام نيتمه
ناچارين هيچ کاتيک بهو په وشته نه پابه ند نه بين...
ههروه ها له هه مان پروتوکول هاتوه: (1)

(... وه له نيو نه صراني يه کان دا که سانتيک هه ن که شه راب گومپراى
کردوون، وه گه نجه کانيان وه ک شيتيان لئ به سهر هاتو به هوى ئو داوین
پيسى و خراپه کارى يه ي که مامۆستايانى نيتمه و خزمه ت کاره کانمان و
کاره که ره کانمان له ماله ده و له مه نده کان داو تافره تانمان بۆيان هينانه
کايه وه...).

(1) سهرى سهرچاوه ی ناوبراو بکه (بروتوکول) ي يه کهم، لاپه ره (106-109).

2- ئە (بروتوكول)ى دووھەمىش دا ھاتوھ:⁽¹⁾

(...وا مەزائىن كە قسەكائان چەند وشەيەكى بى ئىيۇن، دىقەت بگرن:
سەرکەوتنى داروين و مارکس و نىتشة، ھەر لەبەرايى دا نەخشەمان بۆ
كىشا بوو، ھەلبەتە شوپنەوارى بى ئەخلاقيانەى ئەو چەشنە بىردۆزانە
(بىردۆزەى مارکسىزم و داروينىسم و نىتشة) ئە بىر و باوەرى گە ئە
ساويلەكەكان (غەيرە جووھەكان) دا زۆر ئاشکرا دەيىت).

3- ئە (بروتوكول)ى سىيەمىش گوتراوھ:⁽²⁾

(... ئىمە گەلەكان دەخەينە ژىر پکىنى خۆمانەوھ بەھۆى سوود
وەرگرتن ئە ھەستى ھەسوودى و بوغزو قىن، كە ئە ئەنجامى ھەژارى و
تەنگ و چەلەمەدا ئە دايەك دەبن، وە سوود وەرگرتن ئە ھەمان ھەست
نەست شىوازی مە دەبن بۆ پامائىنى ھەموو ئەوانەى ئە پىمان دا دەبنە
پەرچ!).

واتە ئە پىي پەيدا کردنى ھەسوودى و دووبەرەكى و يەكتەر بوغزاندىن
ئە نىوان گەلان دا و بەھۆى خولقاندنى ھەژارى و کوپرەوھەرى ئەو گەلانە
دەخەينە ژىر پکىنى خۆمانەوھ.

4- ئە (بروتوكول)ى چوارەم دا دەليين:

(..ئە سۆنگەى ئەوھە پىويستە لەسەرمان كە ھەموو جۆرە كانى
ئىمان و پىروا پىروختىن، جا ھەرچەندە ئەنجامى كاتى ئەو ھەلويستەش
پى گەياندىنى كۆمەلەك لامەزەب و بى پىروا يە، ئى ھە زۆر گۆيى
نادەينى..)⁽³⁾.

(1) سەرچاوەى پيشوو (بروتوكول)ى دووھەم، لاپەرە (113).

(2) سەرچاوەى پيشوو (بروتوكول)ى سىيەم، لاپەرە (116).

(3) سەرچاوەى پيشوو (بروتوكول)ى چوارەم، لاپەرە (152).

5- له (بروتوکول)ی پازده‌میش دا گوتراوه:

(ئیمه له کاتیک دا ده‌بینین هه‌موو جیهان دووچارى دله پراوکى و په‌ژاره بووه نه‌وه نه‌وى لى ده‌فامریتته‌وه که پیتویست بوو ناوا توو شی دله‌پراوکى و خه‌م و خه‌فته‌ی بکه‌مین.. بۆ وه‌ی پته‌وى و خۆپراگرى یه‌که‌ی بشکیتین. ⁽¹⁾).

6- له (بروتوکول)ی هه‌قده‌م دا ده‌لین: ⁽²⁾

(ئیمه گرنکی یه‌کی زۆرمان ته‌رخان کردوه بۆ که‌م کردنه‌وى ریتی پیاوانی تایینی له‌گه‌له‌ غه‌یره جووه‌کان دا له‌به‌ر چاوی خه‌لکی، به‌وه‌ش سه‌رکه‌وتنمان وه‌ده‌ست هیتاوه که زیان بگه‌یه‌نین به‌ تایینه‌که‌یان، نه‌و تایینه‌ی که‌ کۆسپیکى سه‌ختن له‌ رینگه‌مان دا..).

خوینه‌ری تازیز!

ئه‌وانه‌ چهند نمونه‌یه‌ک بوون له‌ فیل و ته‌له‌که و پیلانی (سه‌هیونیزم)ی جیهانی نه‌ک هه‌ر دژ به‌ ئیسلام و موسلمانان، به‌لکو دژ به‌هه‌موو مرۆفایه‌تى . ئیستاش با بچینه‌ سه‌روکاری فیل و ته‌له‌که و پیلانی مه‌سیحی‌یه‌کان دژ به‌ ئیسلام و موسلمانان :

(1) سه‌رچاوه‌ی پیتشو (بروتوکول)ی پازده‌م، لاپه‌ره (157).

(2) سه‌رچاوه‌ی پیتشو (بروتوکول)ی هه‌قده‌م، لاپه‌ره (167).

دووه‌م : کتیبی (الغارة على العالم الاسلامي) (هیرش بردنه سهر جیهانی ئیسلامی) :

که بریتی‌یه له باسیکی دوور و درێژ سه‌بارهت به چالاکی و ههول و ته‌قللای جوولانه‌وه‌ی (تبشیر) (به مەسیحی کردن) له جیهانی ئیسلامی‌دا، که گۆفاری (مجلة العالم الاسلامي) فهره‌نسایي بلاوی کرده‌وه له سالی (1930)ی زایینی‌دا.

هه‌لبه‌ته لهو کتیبه‌دا نه‌خشه و پیلانی مەسیحی یه‌کان خراوه ته‌ روو سه‌بارهت به چۆنیه‌تی تی‌کۆشان و چالاکی مەسیحی یه‌کان له جیهانی ئیسلامی‌دا، بێ گومان زۆرم هه‌ز ده‌کرد که نهو کتیبه به ده‌ست و په‌نجیه‌کی ئیسلامی کورد زمان وه‌رگیرا‌بایه سهر زمانی کوردی، بۆ خاتری وه‌ی گه‌لی کوردی خۆشه‌ویستمان به زمانه‌که‌ی خۆی نه‌خشه و ته‌له که و پیلانی مەسیحی یه‌تی جیهانی دی‌بایه دژ به ئیسلام و موسلمانان.

گۆلبێژیریکی کتیبی (الغارة على العالم الاسلامي)

ئێستاش لهم دهره‌فه‌ته ته‌سه‌که‌دا گۆلبێژیریکی نهو کتیبه ده‌که‌ین و چهند نوونه‌یه‌کی لێ ده‌خه‌ینه روو:

1- له ژێر سه‌رده‌پیری بلاو کردنه‌وه‌ی مەسیحایه‌تی له (ئه‌فریقا)‌دا گوتراوه: ⁽¹⁾ مس‌تر (بولس) گوتویه‌تی: ئایینی ئیسلام تاقه‌ کۆسپی سهر ڕێگه‌ی بلاو کردنه‌وه‌ی مەسیحایه‌تی‌یه له (ئه‌فریقا)، وه‌ مرۆڤی موسلمان تاقه‌ دوژمنی سه‌ره‌سه‌ختی مه‌یه چونکه بلاو بوونه‌وه‌ی (ئینجیل) نه‌ نه‌فامی

(1) (الغارة على العالم الاسلامي) لاپه‌ره (15).

دانیشتوان نه بت په‌رستییان نه تیځوژشانی گه‌له مه‌سیحی‌یه‌کان و غه‌یر»
مه‌سیحی‌یه‌کان به‌ره‌ه‌لستی بۆ په‌یدا ناکه‌ن.

2- له ژیر ناوونیشانی : کۆنگره‌ی قاهره‌ی سالی (1906) دا گوتراوه: (1)

(.. له (4) ی (ابریل) ی سالی (1906) گۆنگره‌که ده‌ست پێ کرا له
مالی (عربی باشا) وه ژماره‌ی نوێنه‌رانی (تبشیر) ی ئه‌مریکایی له هیند
و سوریا و ولاته‌ عوسمانی‌یه‌کان و فارس و میسر وه هاتبوون (21) بوون،
وه نوێنه‌رانی (تبشیر) ی ئینگلیزی (5) بوون، وه له‌و گۆنگره‌یه‌دا
نوێنه‌رانی ئیسکت له‌ندا و ئه‌لمانیا و هولندا و سوید و دانمارک به‌شداریان
کردبوو، وه (زویر) سه‌رۆکی کۆنگره‌که بوو.

به‌رنامه‌ی کۆنگره‌که‌ش به‌م جۆره‌ بوو:

کورتیه‌یه‌ک دهرباره‌ی سه‌رژمی‌ری موسلمانان له دنیا‌دا، ئیسلام له
ئه‌فریقایا‌دا، ئیسلام له ژیر پکیفی عوسمانی‌دا « ئیسلام له هیندا، ئیسلام
له ئیران دا، ئیسلام له ئه‌فغانستان دا، ئیسلام له چین دا، له‌و بلاو
کراوه‌ی که پتویسته له نیتو موسلمانان دا بلاو بکریته‌وه چ موسلمانانی
پۆشنی‌یر و چ عه‌وام، ئینسان کردن به مه‌سیحی، هه‌لگه‌رانه‌وه له تایی‌ن،
شی‌وازه‌کانی فریاکه‌وتنی ئه‌وانه‌ی بوونه مه‌سیحی، کاروباری ئا‌فره‌تانی
ئیسلا‌می، چه‌ند با‌سی‌ک که په‌یوه‌ستن به په‌روه‌رده کردنی (مبشر)ه‌کان و
په‌یوه‌ندی نیتوانیان و چۆنیه‌تی فی‌رکردن له ئیسلام دا.

هه‌موو ئه‌م با‌سانه‌ش له کتی‌بی‌ک دا کۆکراونه‌وه به ناوی (و سائل
التبشیر بالنصرانیة بین المسلمین) شی‌وازه‌کانی به مه‌سیحی کردن له نیتو
موسلمانان دا .

(1) سه‌رچاوه‌ی پیتشو لاپه‌ره (19).

3- (..دوایی (زوی) قه‌شه کتیبیک‌ی دهرباره‌ی بلاو کردنه‌وی مه‌سیحایه‌تی بلاو کرده‌وه به ناوی (جیهانی ئیسلامی هاوچه‌رخ).

له به‌شی یه‌که‌می ئه‌و کتیبه‌دا باسی ئه‌و رینگیه‌ کراوه‌ که پی‌وی سته‌ بگ‌یریت‌ه‌ به‌ر له‌ مه‌یدانی به‌ مه‌سیحی کردن (تبشیر) دا.

له‌ به‌شی دووهم و س‌یه‌م دا باسی ئه‌و کۆسپانه‌ کراوه‌ که ده‌بنه‌ په‌رچ و تانه‌ له‌ ر‌ئی مه‌سیحی کردنی عه‌وامه‌کان داو چهند ش‌یواز و ئامرازیک باس کراون که ده‌بنه‌ ه‌وی سه‌رنج پاک‌یشانی موس‌لمانان و خۆشه‌وی ست کردنی (مبش‌ر) ه‌کان له‌ کن موس‌لمانان.

گرنگ‌ترین ئه‌و ئامراز و ه‌ویانه‌ش ئه‌مانه‌ن:

- 1) مۆسیقا ل‌یدان چونکه‌ پ‌ۆژه‌لا‌تیه‌کان زۆریان مه‌یل ل‌یه‌.
 - 2) دامه‌زراندنی دام و ده‌زگا پ‌زیشکی یه‌کان له‌ ن‌یو موس‌لمانان دا.
 - 3) ف‌یر بوونی (دیال‌یکت) و زاراوه‌کانی عه‌وام.
 - 4) خ‌و‌یندرانی قورئان تا بزائن چی ت‌یدایه‌.
 - 5) گفتو گو کردن له‌ گه‌ل عه‌وامی موس‌لمانان به‌ پ‌ئی ئاستی ژیری‌یان.
 - 6) خ‌و‌یندنه‌وه‌ی وتاره‌کان به‌ ده‌نگ‌یک‌ی نهرم و فه‌سیح.
 - 7) ناب‌ی وش‌ه‌ی ب‌ینگانه‌ له‌ وتاره‌کان دا به‌کار به‌یت‌رئ.
 - 8) پ‌ی‌ویسته‌ زۆر گرنگ‌ی به‌ هه‌لب‌ژاردنی باسه‌کان بدرئ.
 - 9) پ‌ی‌ویسته‌ شاره‌زایی نه‌فسیه‌تی پ‌ۆژه‌لا‌تیه‌کان بن.
- نوس‌هر ئه‌م دوو به‌شه‌ی کتیبه‌که‌ی به‌وه‌ کۆتایی پ‌ئی ه‌یتاوه‌ که زۆربه‌ی ئه‌وانه‌ی بوونه‌ مه‌سیحی عه‌وام و نه‌خ‌و‌ینده‌واره‌کانن.

له به‌شی چواره‌م دا باسی ئهو کۆسپ و ته‌گه‌رانه‌ کراره که له پێی به مه‌سیحی کردنی موسلمانان پۆشنیه‌کان دا هه‌ن.

له به‌شی پێنجهم دا نووسهر باسی ئه‌وه‌ی کردوه که له کۆنگه‌دا باس کراره سه‌باره‌ت به‌و بلاو کراره‌ی پێویسته له نێو موسلمانان دا بلاو بکریته‌وه بۆ وه‌ی بیان که‌ی به مه‌سیحی.

نووسهر ده‌لێت: دکتۆر (اراهاس) که پزیشکی (تبشیر)ه له شام ده‌لێت: (32) سالم به‌سه‌ردا تێپه‌ریو خه‌ریکی ئهو پێشه‌یه‌م (پیشه‌ی به مه‌سیحی کردن) هه‌تا ئیستا بێ هیوا نه‌بووم ته‌نیا دوو جار نه‌بی، ئه‌ویش له کاتی به‌رگری کردنی ده‌وله‌تی عوسمانی یان یه‌کیک له شێخه‌کان له دووان له‌وانی ده‌هاتنه‌ لام.

وه ئهو دکتۆره سه‌رژمیه‌ریکی هێناوه سه‌باره‌ت به‌ وانه‌ی ده‌چنه‌ لای گوتویه‌تی: 68 % یان موسلمان و نیوه‌ی ئه‌وانه‌ش ئافره‌تن، وه یه‌که‌مین سالی هاتنی هاموشۆکه‌رانی گه‌یشته (175) و له کۆتایی سالی ئیش کردنی دا گه‌یشتونه (2500).

ئینجا دکتۆر ئاوا کۆتایی به‌ قسه‌کانی هێناوه:

(پێویسته له‌سه‌ر پزیشکی (تبشیر) هیچ کاتی‌ک فهرامۆش نه‌کات که ئهو (مبشر)ه به‌ر له‌وه‌ی پزیشک بێ!!).⁽¹⁾

4- کاروباری ئافره‌تان له (تبشیر)دا:⁽²⁾

ئهم باسه‌ بایه‌خێکی ته‌واوی پێ درابوو له نێو ئه‌ندامانی کۆنگره‌ی ناوبراوا چونکه‌ تایبه‌ته به‌ نیوه‌ی موسلمانانی دنیا، (المس ولسون) گوتی:

(1) کتێبی ناوبراو، لاپه‌ره (19، 20، 21، 22، 23، 24).

(2) سه‌رچاوه‌ی پێشوو، لاپه‌ره (24).

ژنانی (مبشره) په‌نا ده‌بده‌نه بهر قوتابخانه و عیاده پزیر شکی یه‌کان و سهردانی دئی‌یه جووتیاری یه‌کان تاکو مه‌سیحایه‌تی بلاوکه‌نوهه.

5- کۆنگره‌ی ادنبرج سالی (1910)⁽¹⁾.

ئهم کۆنگره‌یه له مانگی سبتمبری سالی (1910) به ستر ئیشه‌کانی ئهو کۆنگره‌یه له (9) بهرگ دا بلاو کرانه‌وه.

لهو کۆنگره‌یه‌دا (1200) نوێنهر به‌شداریان کرد، که له‌نیۆ وان دا (502) یان ئینگلیز بوون و (505) یان ئەمریکایی بوون ته‌نا نه‌ت (مستر روزفلت) سه‌روک کۆماری وڵاته یه‌ک‌گرتوه‌کانی ئەمریکایی پێشوو یه‌کێک بووه له نوێنهره ئەمریکایی یه‌کان به‌لام نامی‌یه‌کی ناردوه و عوزری هێناوه‌ته‌وه له‌بهر ناماده نه‌بوونی.

وه گۆڤاری (الشرق المسیحی) ده‌ئیت:

(تبشیر)ی ئینگلیزی و ئیرله‌ندی سالی (2.100.000) جونییه له ڕۆژی (تبشیر) دا خه‌رج ده‌که‌ن، ئەمریکا و که‌نه‌داش سالی (2.000.000) جونییه خه‌رج ده‌که‌ن.

استرالیا و ئەفریقا و ئاسیا و هۆلله‌ندا (300.000) (جینییه) خه‌رج ده‌که‌ن، وه باقی دام و ده‌زگا‌کانی (تبشیر) له باقی که‌رتی ئه‌وروپا‌دا (700.000) (جینییه) خه‌رج ده‌که‌ن.

له هه‌مان گۆڤاردا هاتوه:

که سوپای (تبشیر) ده‌گاته (98.388) مبشر، چهند لیژنه یه‌ک پالێشتیان ده‌که‌ن ئه‌ندامه‌کانیان ده‌که‌نه (5.500.000) که‌س، وه ئهو

(1) سه‌رچاوه‌ی پێشوو، لاپه‌ره (40).

ژن و پیاوانه‌ی ته‌ورات بلاو ده‌کهنه‌وه و به‌شداری ده‌کهن له به‌مه‌سیحی کردن و نامۆژگاری دا ده‌گهنه (92.913) کهس، وه پهمانگا کلێتسیایی یه‌کان ده‌گهنه (16.671)... وه ژماره‌ی نمو مامۆستا و قوتابیانه‌ی له ژێر چاودێری (مبشرین) دان ده‌گهنه (1.110.602) ، وه (81) قوتابخانه و زانکۆیان له ژێر ده‌ست دا هه‌یه و (7.991) قوتابی تێدایه و (489) قوتابخانه‌ی دینیان هه‌یه بۆ فێرکردنی مه‌سیحایه‌تی و ده‌رجواندنی مامۆستایان له (مبشر)ان که (12.543) قوتابی یان تێدایه.

دیسان (1.594) قوتابخانه‌ی ئاماده‌یی یان هه‌یه (155.420) قوتابی یان تێدایه، وه (28.901) قوتابخانه‌ی سه‌ره‌تایی یان هه‌یه ژماره‌ی قوتابی یه‌کانی (1.165.212) ده‌بی، جگه له (مبشر)ه‌کان (113) قوتابخانه‌ی باخچه‌ی ساوایانیان هه‌یه که (4.703) ه‌خداڵی تێدایه. دیسان (550) خه‌سته‌خانه‌یان دروست کردوه له‌گه‌ڵ (1024) ده‌رمانخانه (4.000.000) کهس ه‌امووشۆیان ده‌کهن... وه (265) په‌ناگیان دروست کردوه بۆ هه‌تیوان و (88) بۆ ئه‌وانه‌ی به‌ئه‌کن و (21) بۆ مندالانی به‌ئه‌ک، وه سه‌ره‌رشته‌ی (25) قوتابخانه‌ی کوێران و (11) په‌یمانگی فریاکه‌وتن و (103) په‌ناگا بۆ تریاک‌یه‌کان و (15) په‌ناگا بۆ بیوه‌ژنان ده‌کهن.

ئهو هه‌مووی سالی (1902) بووه. خو ئه‌گه‌ر به‌راوردی پێ بکړی له‌گه‌ڵ سه‌رژمێری سالی (1911) دا هه‌لکشینیکی زه‌به‌لاح ده‌بینی له هه‌موو شتیک دا.

6- کۆنگره ی (لکنو) سالی (1911) ی ز.

(مبشر)انی ولاته ئیسلامی یه کان دووه مین کۆنگره ی گشتی یان له
(لکنو الهند) بهست له (21) ی ینایری سالی (1918) واته (5) سال
پاش بهسترانی کۆنگره ی قاهیره، ههلبهته سهروکی ئهم کۆنگره یهش
(زویر) ی قهشه بوو.

لهو کۆنگره یه دا (168) نوینهر و (13) میوان بانگ کرابوون.

- 1) توێژینهوه و گفتوگۆ کردن سهبارهت به بارودۆخی ئهمپڕۆ.
- 2) هاندان بۆ فراوان کردنى مهیدانى فێر کردنى (مبشر)هکان و فێر کردنى ئافرهت.
- 3) ئاماده کردنى هیژ و ئامرازى تهواو و بهرز کردنهوه ی ئاستى خهبات کردن.

خوینهری ئازیز ئهوه مشتیک بوو له جهوائیک له فیل و تهلکه و پیلانی
مهسیحیهتی جیهانی دژی ئیسلام و موسلمانان !!

له کۆتایی دا

خوێنه‌رانی نازیز و به‌پرێزم :

سوپاس بۆ خوای خاوه‌ن به‌خشش و چاکه‌ که یارمه‌تی داین کاتیکی خوش
پێکمه‌ به‌سه‌ره‌یه‌رین له‌بن سی‌به‌ری یه‌کیک له‌ دره‌خته‌ پر پیت و پێزه‌کانی باخی
قورناتی مه‌زن دا، یارمه‌تی داین گه‌شتیکی خوش بکه‌ین به‌ ئێو دهر یای
ده‌وله‌مه‌ندی پر گه‌وه‌ری یه‌کیک له‌ سووره‌ته‌کانی قورنان دا.

سوپاس بۆ خوا که توانیمان (33) دانه‌ گه‌وه‌ری به‌ نرخ و گرانبایی به
ده‌سمایه‌ی زانیاری که‌م و هیچ به‌ به‌ره‌وه‌ نه‌بوومان له‌ کۆگای ئاوه‌دانی سوپه‌تی
فاتیه‌ به‌کپین !

نیستاش کاتی نه‌وه‌ هاتوه‌ تا له‌ گۆشه‌یه‌کی دیکه‌ی به‌رنامه‌ی خوادا به
دیدارتان شاد ده‌بمه‌وه‌، خوا حافیزیتان لی ده‌که‌م بتان سپێرم به‌ باوه‌شی پر سۆزو
به‌زه‌یی په‌روه‌ردگاری مه‌زن و بالا ده‌ست .

ئه‌مما به‌ر نه‌وه‌ی لیك جوئ بینمه‌وه‌ با ویکرا ئه‌و فره‌مایه‌ شته‌ پیرۆزه‌ی
پێغه‌مبه‌رمان ﷺ به‌زار بلێین و به‌ دل سه‌رنج بده‌ین:

((اللهم اني اعوذ بك من قلب لا يخشع ، ومن دعا لا يسمع ، ومن نفس
لا تشبع ، ومن علم لا ينفع ، اعوذ بك من هؤلاء الاربعة))^(١).

(1) ترمذی و نسائی له (ابن عمر) وه‌ه‌و په‌یوایه‌تیان کردوه‌.

والحمد لله رب العالمين، والصلاة والسلام على محمد وعلى آله وصحبه
اجمعين ومن اهتدى بهديه الى يوم الدين.

رانیہ، گہرہ کی قولہ

فهره‌نگیله‌ی پوخته‌یه ک دهرباره‌ی ئیسلام

پیتی (ئ)

ئاوه‌زژی‌ری :	بیروه‌وش
ئاقار :	ئاقاست راست به راست، بهرام‌بهر
ئاوابه‌م شیوه‌یه :	به‌م جوړه
ئاسته‌نگ :	له‌م‌بهر ته‌گه‌ره، کۆسپ
ئاوړوچکه :	ئاگریکی بچوک
ئاماژه :	ئیشاره
ئیره‌یی :	حه‌سوودی
ئیره‌کانه :	ئیره ، ئه‌م شوینه نه‌نگوسته چاوتاریک و ته‌ل‌ه‌م، تاریکی‌یه‌کی دا نه‌گهر په‌نجه‌ت به‌چاوان دا بکه‌ن نه‌ی بی‌نی -
نه‌نگاوتن :	پینکان لیدان
نه‌بله‌ق بوون :	چاو زه‌ق بوون له‌ترس و هه‌ژمه‌تان

پیتی (ب)

به‌ره‌ه‌ست :	هه‌ست پی کراو ، (محسوس)
به‌هه‌لیم :	زه‌بر به‌ده‌ست ، گورج و گۆل

به هوييا :	به ته ما ، به ئوميد
بي خهوش :	بي گهر ۱ بي له كه
پرېك :	تۆزيتك، هه نديك، نه ختيك
بو خاتري وهی :	بو ته وهی
بي ته ميه ت :	بي بايه خ، بي نرخ.
پرست :	هيژ و توانا، وزه
بارته قا :	ته ندازه
به راوه ژوو :	پيچه وانه
بي پهزا :	زه به لاح، گه وره، بي ئامان
به ته نهی :	به ته نيا، به ته نها
به ريبنگ پي گرتن :	يه خه پي گرتن، به روك پي گرتن، ده گژ پاچوون .
به و پي ودانه :	به و شيوه يه، به و ده ستوره
بو ده تاني خستن :	بو سه لماندن، قه ناعه ت پي هيئان
باري بنه وه :	لاي بنه وه، لاي ژيره وه
بريكار :	بريتي، جيگر، (بديل).
به چاو نهنگاو تن :	بينين، ديتن.
بو وه :	بو ئيوه .
بزر بوون ۱	وون بوون، گوم بوون.
بوغزانندن ۱	رق لي هه ستان ، دزان.
به رله وهی	پيش ته وهی.
بيور	ته ور.
به شينه یی :	به هيواشی، به ئارامی

بیټی (پ)

پشك:	به‌ش ، پارچه ، پارچه گۆشتی گچكه.
پاتال :	مالات، ناژهل، ولسات.
به‌زمه‌نده كردن :	كۆكردنه‌وه، وه‌سه‌ریك نان.
پالهبه‌ستودان :	وه‌پیش خو دانى یه‌كێك به‌ پال، پال پیتوه نان به‌ره‌و پیشه‌وه.
په‌ره‌م په‌ره‌م :	پاره پاره، له‌ت له‌ت ■ پارچه پارچه.
پیرۆ :	پیاده، سه‌لتنه‌زه‌لام.
په‌سلان :	دوا پۆژ ، قیامه‌ت.
پراكتیک كردن :	جی‌به‌جی كردن، (تطبیق).
پئ پیلکه :	پلیکانه
په‌رته‌وازه :	پرژو بلاو، بی سهره‌وبه‌ره.
پیرۆچکه :	تازه پئ هه‌لگرتوو، مندالی تازه فی‌ره رۆ یشتن بوو.
پینه‌لا چوون :	به‌رز بوونه‌وه، بالا چوون.
پینکه‌ل پیک :	هاوسه‌نگ، هاوئهن‌دازه، پینکاوپیک.
پتر ■ :	زیاتر .

بیټی (ت)

تیک ترینجاو : تیک په‌ستی‌وراو، پینکه‌وه چه‌سپ کراو.

تیکمه پاشه قانندن :	هه ژانندن، پاره شانندن.
تیک هه لپرژان :	تیک هه لقژان، له گژیه ک پاجوون.
ترومبیل :	ئۆتۆمۆبیل، سه یاره ، ماشین.
تیرادیق :	تیراپه پرموون.
تیکمه پیچران :	کۆکرانه وه پیچرانه وه.
تیک گیران :	تیک ئالقان.
تیوه رامان :	سه رنج دان، وردبوونه وه.
ته بایی :	ناشنایی، برابه تی، پیک و پیک، پیکمه هه لکردن.
تاف :	دهم، کات ، هه پرت.
تفنک :	کونه لووت.

پیتی (ج)

جوئ کردنه وه :	جیا کردنه وه، جودا کردنه وه.
جھیل :	گهنج ، لاو ، هه رزه کار.
جلیتاو :	لیژماو، باتلاغ.

پیتی (چ)

چاو له قوچ نان :	چاو نووقانندن.
چۆرم :	گیروگرفت، تهنگ و چه له مه.
چیره گرتو :	موچیر، سوور بوو له سه رشتیک.
چه پله ک :	ناشی، نهزان، ناکارامه.
چما :	بۆچی، له بهرچی، لۆ.

چه‌مک : واتا، مه‌به‌ست، (مفهوم).
چیدی برناکا : چی‌تری له‌توانادا نیه، پر کردن؛ توانا به‌سهرداشکان.

پیتی (ح)

هموجی : ئاتاج، پیویست.
خه‌فه بوون : کوژانه‌وه، خامۆش بوون.
خوتخوته : وه‌سه‌سه، دنده‌دان به‌لای خراپه‌دا.
به‌خرت و خۆپایی : له‌خیش و پیشه‌وه، بی سوچ و به‌هانه.
خۆی خپ‌هه‌لداوه : خۆی ئاماده‌ کردوه قمی لی‌خۆش کردوون
خپ‌له‌سه‌ر نه‌وه‌ن : تیکرا له‌سه‌ر نه‌وه‌ن.

پیتی (د)

دزیو : ناقولا، ناشیرین، ناجوان.
داکوکی : (تاکید).
دایم و دهره‌م : به‌رده‌وام، هه‌موو کاتی‌ک.
ده‌مه‌زه‌رد کردنه‌وه : تیژ کردنه‌وه.
ده‌رنه‌بردن : وه‌ستان، نه‌توانین، پرست لی‌بران.
ده‌سه‌ریه‌وه ناچی : لی‌ی قبول نا‌کری، وازی لی‌ناهیترئ.
دانوویان پیکه‌وه نا‌کوژن : پیکه‌وه مه‌دار نا‌که‌ن، پیکه‌وه هه‌لناکه‌ن،
پیکه‌وه ناسازین.
ده‌تانی خستن : سه‌لماندن، ئیقناع بوون.
ده‌ی ناژوی : لی‌ی ده‌خوړئ.

ده‌به‌رپا چوون : به‌گژدا چوون، مل ملانئ له‌گه‌ل دا کردن، خو
ده‌به‌رپا کردن.
ده‌مه‌دمی : مشت و مپ، وتووێژ، شه‌ره‌ قسه‌.
دردۆنگ : گوماندار، دل کرمی، دوو دل.
ده‌لاقه : په‌نجهره‌.

پیتی (ز)

زراو چوون : تۆقین، ترسانیکی زۆر.
زهره‌بین : وردبین، میکرو سکۆب.
زیز بوون : تووهره‌ بوون، قه‌لس بوون، پۆز بوون.
زه‌ین : ژیری، بیروه‌وش -
زه‌وت نه‌بوون : مه‌رزهم نه‌بوون، کۆل نه‌دان، واز نه‌هێنان.
زه‌به‌لاح : زۆر گه‌وره‌، بی په‌زا.

پیتی (ژ)

ژیار : شارستانه‌تی ، (الحضارة).
ژیکه‌له : جوانکیله ، قشت و له‌بار.
ژار : ژه‌هر.

پیتی (پ)

پوه‌یشتن : قووت دان، شت ئه‌ودیه‌و کردن له‌ گه‌روو.
په‌چاو کردن : له‌به‌رچاو گرتن.

پاپازنمراو :	گوشراو.
پاز :	نهيښي.
په كار خستن :	خستنه ئيش.
پيشمه :	جلهو ، نهوسار.
له پاستيك را هاتن :	ده گزيه ك راجوون، مل دهبهر ملي يهك نان
پړي ناكموي :	لي ي ناوه شيتمهوه، بوي نيه، هددى نيه.
پژنان :	دانان.
په وينه وه :	پرینگانه وه، دوور كهوتنه وه.
پرز پهر :	ده گمهن، بيژوك، (شاز).
پړكار :	ناست (مستوى).

پيښى (س)

سامه رسته ويى :	موچپړي، سووري له سهر شت.
ساتمه بردن :	هه له نگوتن، ليرهدا مهبهست بهه له دا چوونه.
سكه :	پاره (عملة)، دراو.
سهره پيتكه :	سهره په نجه.
سهره خهري :	عينادى، نه سه لماندن، بۇ ده تاني نه خستن.
سهرانگوښك :	سهرنوښك، زيلدان، گوډهك.
سيتايى :	ناسان.
له سؤنگه ي نه وه :	به هو ي نه وه وه، له نه نجامى نه وه وه.
سپيايى :	شير و بهر هه مه كانى شير.

سهری دنیا‌یه‌ی لی ویک دیت‌مه: دنیا‌ی لی ته‌نگ ده‌بی، کینایه‌یه بۆ خەم و
په‌ژاره‌ی زۆر.

سهرتاپا : سهر له‌بهر، تی‌کړا.

سه‌نگه‌ر : سپیتر.

پیت‌ی (ش)

شتاقیان : هیچ کامیان (زیاتر بۆ دوو شت به‌کار دئ).

شه‌قاو : هه‌نگاو، لۆقاو.

شمه‌ک : کهل و پهل.

شوق : تیشک، پرووناکی.

شیوی شیته‌ی : چیشتی بابای شیت، کینایه‌یه بۆ شتی تی‌که‌ل و

پیکه‌ل و بی سهره‌وبه‌ره.

پیت‌ی (ق)

قوچکه : نیشانه‌ی سهر ریگا .

قایل بوون : رازی بوون.

قه‌له‌فسه : به‌ری پروه‌کی گوژالک، (حنظله).

قامک : په‌نجه.

قه‌ئس : تووره، نارازی، ناسه‌سه‌نگ.

قوتار بوون : رزگار بوون، دهر باز بوون.

قم بوون : تقوم بوون، وون بوونی ته‌نیک له نیو ته‌نیک‌کی تر دا.

قاورمه : گۆشتی سوور کراوه.

پیتی (ف)

فامرانهوه :	وه‌رگران، لی‌ی ده‌فامریتته‌وه: لی‌ی وه‌رده‌گیرئ.
فیسق کردن :	قۆرت کردن، پیچ کردنمه.
فیتی ویه :	سووچی ویه، خه‌تای ویه، هو‌ی ویه.
فیتوو :	فیته، فیکه.
فابریقه :	کارخانه، کارگه.
گۆزین :	تاین، فلانه‌شتی نه‌زانراو.
فرچکیان پیوه‌گرتوه :	خوویان پیوه‌گرتوه، به‌ساوایی باریان پیوه‌گرتوه
فپوزایی‌یه‌نایینئ :	هیچ‌نایینئ، هه‌شته‌بای‌نایینئ.

پیتی (ك)

كه‌په‌ت :	جار.
كو‌ل و دو‌یه‌خوی لی‌گرت :	تۆله‌ی خوی لی‌کرده‌وه، لی‌ی وه‌ره‌ز بوو.
کی‌په :	کامه
کوان :	دومه‌ل.

پیتی (گ)

گو‌ژا‌لک :	جو‌ره‌پووه‌کینکه‌به‌ره‌که‌ی وه‌ک شه‌مامه‌وايه، به‌لام
	تا‌بلی‌ی‌تال و ناخۆشه، به‌ری نه‌و‌پووه‌که‌پسی
	ده‌گوتري (قه‌له‌سه‌فه) به‌عه‌ره‌بی (حنظله).
گۆزین :	تاین ، فلانه‌شتی نه‌زانراو.
گا‌له‌دراو :	داخراو، قفل‌دراو.

گه‌ره‌که : پیویسته.
 گه‌واهی : شایه‌تی.
 گچکه : چوکه‌ته، بچووک، چووک.

پیتی (ل)

لاته‌ل : لاسه‌نگ .
 له‌باتی : له‌جیاتی، له‌بری، له‌جی‌ی.
 لی‌کدا لی‌کدا : خیرا خیرا، جار له دوا‌ی جار، به‌رده‌وام.
 له‌مه‌پر من : ئی من، هی من.
 له‌کن وی : له لای وی، له نزیک وی.
 لینگان : لاقان، قاچان.
 له بنه‌و پال‌مه‌و : له نزیک‌مه‌و.
 لی‌خه‌فتان : هه‌ول‌ بو دان، به دوا‌دا گه‌ران.
 لی‌ی ده‌دلی : ناگرئ گوئی ناداتی، فه‌رام‌ۆشی ده‌کا و له‌دل‌دا
 ر‌ق و قینی لی‌دا ناگرئ.
 لی‌کدی : له‌یه‌کتر
 لی‌وه‌شاهه : له باران دا هه‌بوو، شایسته.
 لو‌ی‌چیک : چه‌نگی‌ک، لو‌ی‌چ ئه‌و نه‌ندا‌زه‌یه‌یه که له نیوان له‌پی
 ده‌ست و په‌نجه‌کان‌یدا جی‌ی ده‌بیته‌وه.
 لامو‌جوومی : سه‌ره‌خه‌ری، ئینکاری.
 لی‌ی ده‌گیر‌نمه‌و : به‌شداری ده‌که‌ن، لی‌گیر‌نمه‌و: به‌شداری کردنی ی

یه کێك له خۆشی یان ناخۆشی یه‌کێکی تر دا.
لێزمه : رێژنه، لێشاو، لوزهو.
لام سه‌ لایه : سهرسه‌ره‌کی، هاكه‌زایی، گرنگی نهدان به‌ شت .

پیتی (م)

مه‌لاو مه‌ل : پراوپر، دارمال، قه‌لا پچنه، لێواولێو.
مشوور لێ خواردن : خه‌م لێ خواردن، به‌ ته‌نگه‌وه‌ بوون.

پیتی (ن)

نامۆ : غه‌ریب، نه‌ناسراو.
نالۆی : ناگوئجی، ناسازی.
نه‌ختیک : تۆزیک، هه‌ندیك، كه‌میک.

پیتی (و)

وه‌رسووړی : بگه‌رپۆه، ړوو وه‌رگێره، باده‌وه.
وێرای ئه‌وه‌ش : له‌گه‌ڵ ئه‌وه‌ش دا.
وێ چواندن : پێ چواندن، (تشبیه).
وێکړا : پێکه‌وه.
وه‌به‌رخۆدان : گرتنه‌ نێو خۆ.
وه‌سه‌ر خۆنایه‌نی : گوێ ناداتی، ئه‌میه‌تی پێ نادات.
وێ چووتر : له‌بارتر، گونجاوتر.

وه پال درئ : بدریته پال.

وه پئ کهوتن : کهوتنه پئ.

پیتی (ه)

هه‌لکشین : بهرز بوونهوه، زیاد بوون.

هه‌لاواردن : جیاکردنهوه.

هه‌ل کوتانه سهر : پاکردنه سهر هیرش بردنه سهر

هه‌تله بوون : له پئ لادان، پئ ون کردن.

هه‌لمنگاوتن : لابرده، لادان، روو پئ وه‌رگیران.

هه‌لوهداسهر : گهردان.

هه‌لئریزان : هه‌ل خلیسکان.

هه‌لکردن : مه‌دار کردن، گونجان.

پیتی (ی)

یه‌که‌بارئ خۆم : به‌ش به‌ حالی خۆم.

نيوهروک

- 6 پيشکەش بئ
- 7 پيشه کی چاپی نوئ
- پيشه کی چاپی يه کم
- 11
- ئەم کتیبه و سوره تی فاتحه
- 19
- 23 سەرنج دانیکى گشتى ئەم سوره ته دا
- ئیستا با تۆزیک به وردی سەرنج بەهین
- 27
- 30 مانای دهقاو دهقی سوره ته که
- چەند تیبینییه ک دهر باره ی ئەم سوره ته
- 30
- تهفسیری ئایه تی يه کم
- 41
- گهههه ی يه کم :
- خواناسی و خواپهرستی شتیکی خواپسک و سروش، تیه له دل و دهروونی
- مرۆڤدا
- 46

- 49 به‌لگه‌ی یه‌که‌م: هه‌موو په‌یدا بووێک ، په‌یدا که‌ریکی هه‌یه.....
- به‌لگه‌ی دووهم : رێک و پێکی و یاسا بی یاسا دانهر نایێت
- 64
- به‌لگه‌ی سییهم : ههر شتێک بوون و نه‌بوونی یه‌کسان بن پێویستی به
- 83 به‌دییه‌نه‌ریک هه‌یه
- گه‌هه‌ری دووهم :
- 90 (بسم الله) کردن له ده‌می ده‌ست پێکردنی ههر کاریکدا
- گه‌هه‌ری سییهم : سیفه‌ته به‌رزه‌کانی خودا سبحانه وتعالی
- 91
- 95 ته‌فسیری ئایه‌تی دووهم
- گه‌هه‌ری یه‌که‌م : په‌روه‌ردیگاریه‌تی خوا
- 96
- گه‌هه‌ری دووهم : سوپاس و ستایش به‌س لایه‌قی خوایه
- 98
- گه‌هه‌ری سییهم : به‌رزی پله‌ی په‌روه‌رده‌که‌ران له ته‌رازووی ئیسلامدا...
- 106
- شیوازی په‌روه‌رده و خه‌لک بانگ کردن بۆ ئیسلام
- 108
- 120 گه‌هه‌ری چاره‌م : هه‌تا زانیارتر بین خواناس تر ده‌بین
- گه‌هه‌ری پێنجهم :
- په‌یه‌ندی نیتوان خواو ئینسان له‌ پروانگه‌ی به‌رنامه‌ی خواوه
- 123
- 125 ته‌فسیری ئایه‌تی سییهم :

گهوهری یه کهم : درهوشانهوهی سۆزو بهزهیی خودا له کائنات
126

گهوهری دووهم :

دروست کرانی بوونهوهر ئهنجامی سۆزو بهزهیی خودایه
136

گهوهری سییهم :

جۆری پهیوهندی نیوان خوا و بهنده له رێبازی ئیسلام دا
151

تەفسیری ئایهتی چوارهم :
158

گهوهری یه کهم : رۆژی قیامهتی چیو چۆن دیته پیش ؟
159

گهوهری دووهم : ئهنجامی رۆژی قیامهتی چیه ؟
165

گهوهری سی یهم :

چۆن دهیسهلمێنین که رۆژی دوايي شتیکی ههتی و پێویسته؟!
176

گهوهری چوارهم :

183 تاو تەئسیری برۆا بوون به پاشهپۆژ له ژيانى ئینساندا

تەفسیری ئایهتی پینجهم
195

گهوهری یه کهم : خواپهرستی (عبادە)
195

گهوهری دووهم :

خوابپرستی له ئىسلامدا لەسەر بنەمای خۆشەويستی پۆنراوە

203

گەوهەری سییەم :

208 نزيك كەوتنەو له خوا بە كتوپرى نايەتە دى و خۆراگرى پيويستە

گەوهەری چوارەم :

212 ئەركى بەندە بەرامبەر بە خواو ئى خوا بەرامبەر بەوى

گەوهەری پینجەم :

پوخت ترين شيوەى خوا بە يەكگرتن (التوحيد)

217

گەوهەری شەشەم :

219 برپاوە کردەو « لىك جوئ نابنەو=.....

گەوهەری حەوتەم :

بۆچى ئىسلام گرینگى بە يەكەتەى و پىكەو جۆش درانى كۆمەلەى

موسولمانان دەدات ؟=.....

229

گەوهەری هەشتەم :

.....=..... نيمان و برپا تاڤە بنچينەى كۆمەلگای ئىسلاميە

232

.....=..... تەفسىرى ئايەتى شەشەم

238

گەوهەرى يەكەم :

بەرنامە و رێبازی ژيان پيويستە تەنيا له لایەن خواوە نەخشەى بۆ بکێشەى و

241 دابنەرى=.....

بەلگەى يەكەم :

بیژاری و ناره‌زای دهربرینی زاناو مشور خۆرانی ولاته روژئاوایی و روژه‌لانی
یه‌کان سه‌باره‌ت به‌و بارودۆخه‌ی تێیدا ده‌ژین و به‌و پڕ و ره‌سم و ده‌ستوورانه‌ی
حووکیان به‌سه‌ر دا ده‌کهن

241

به‌لگه‌ی دووهم :

ناخۆشی و پر ته‌نگ و چه‌له‌مه‌یی و سه‌ر لئ شیتواوی ژیاانی دانیشتووانی
شارستانیه‌تیه‌ ماددی دوور له‌ خواو نا ئیسلامی ته‌و روژگاره

258

گه‌وه‌ری دووهم :

ته‌نیا به‌رنامه‌و پێبازی خوا راست و دروسته‌و هه‌ر بیروباوه‌ر رێچکه‌یه‌کی
دیکه‌ خوارو خێج ناته‌واوه

289

به‌لگه‌ی یه‌که‌می راستی ته‌و قسه‌یه : خسته‌ن پرووی چه‌ند تابلۆیه‌کی دل بزوتن
له‌ شارستانه‌تی ئیسلامی

235

به‌لگه‌ی دووهم : خسته‌ن پرووی ئیعتیراف پێ کردن و گه‌واهی دانی شاره‌زایان و
لێکۆله‌ره‌وانی یێگانه‌ سه‌باره‌ت به‌ بئ هاوتایی ئیسلام

299

گه‌وه‌ری سییه‌م :

بۆچی ئیسلام به‌ (الصراط المستقیم) ناوبراوه

305

چه‌ند رازێکی سه‌رنج راکیش له‌م نایه‌ته‌ مه‌زنه‌دا 309

ته‌فسیری ئایه‌تی جهوتهم	311
گه‌وه‌ری یه‌که‌م	313
گه‌وه‌ری دووهم	314
گه‌وه‌ری سییه‌م	314
گه‌وه‌ری چواره‌م	315
گه‌وه‌ری پینجه‌م	317
گه‌وه‌ری شه‌شه‌م	318
گه‌وه‌ری جهوتهم	320
گولبژیریکی کتیبی (برۆتۆکۆلات)	322
گولبژیریکی کتیبی (الغارة على العالم الاسلامي)	325
له‌ کۆتایی دا	332
فهره‌نگیله	334

سُورَةُ الرَّحْمٰنِ

www.youtube.com/alibapir

MediaAmeerOffice

علي باپير / AliBapirw

archive.org/details/@alibapir

AliBapir

له توره كۆمهلايه تېپه كان له كهلتين
- Stay in touch on social media
- نحن معكم عبر مواقع التواصل الاجتماعي

www.alibapir.net
- عربي - كوردی - English

پاکه پانڈنی مهکنه بی نه میر

علي باپير / AliBapir

AliBapir

علي باپير / AliBapir

علي باپير / AliBapir

نوسینگه تهفسير
بۇ بلاكوردنه وەو راگه پانڈن
ههولير - شهقامی دادگا - زیر هوتیلی شیرین پالاس

/TafseerOffice

+964 750 818 08 66
www.al-tafseer.com
tafseerooffice@yahoo.com

